

ڳالهه ڪئي مڃڻ لاءِ تيار نه آهيان ته مهاڻا ڪو اولاد ڏيئي سگهن ٿا. ڇڏو تعريض ڏيکار ۽ جڏهن تعريض ڪولي پڙهيائين ته وٺي کليائين ۽ چيائين، ”اڙي ڀائي! هي به ڪو منتر آهي، سنڌان نه ٿي ٿي نصيب ۾ لکيل هو، تعريض ۾ ڪڇ ڪوٺي، هي نه رڳو پاڪند آهي.“ تنهن تي هو انهيءَ مهاڻا وقت ويو ۽ چيائينس ته هي تعريض نه آهيئي ڪونه. هن به نه لکيل آهي ”ڊاڪان ڦليلان“ تنهن تي مهاڻا چيس- ڇڏو ڀائي! ڊاڪان ڦليلان يا نه ڦليلان.“ بس ٿوري عرصي ۾ سڀ ڏانهن پٽ گذاري ويس.

اڄ مون هڪ اردو اخبار ۾ پڙهيو.

۱. پرماتما ڀڳتيءَ سان خوش ٿئي ٿو پر جو جوانيءَ ۽ ٻالپڻ ۾ ڀڳتي ڪري ٿو ان سان وڌيڪ خوش ٿئي ٿو.
۲. پرماتما نوروت ۽ نورنا سان خوش ٿئي ٿو پر جيڪو دن دولت ۽ عهدي هوندي نورنا رکي ٿو تنهن سان وڌيڪ خوش ٿئي ٿو.
۳. پرماتما دان سان خوش ٿئي ٿو پر جيڪو غريبيءَ ۾ دان ڪري ٿو تنهن سان وڌيڪ خوش ٿئي ٿو.
۴. پرماتما لالچيءَ سان ناراض ٿئي ٿو پر جيڪو امير ٿي ڪري به لالچي ٿئي ٿو تنهن سان وڌيڪ ناراض ٿئي ٿو.
۵. پرماتما ڀاڻيءَ سان ناراض ٿئي ٿو پر جيڪو ڀڳائي ۾ ڀاڻ ڪري ٿو تنهن سان وڌيڪ ناراض ٿئي ٿو.

۱۷ آڪٽوبر

اڄ راءِ صاحب هر نارائڻ جن ۳ بجي منجهند جو چولو ڇڏيو. هو لڳاتار ۲ ۱/۲ مهينا بيمار رهيا. کين دل جي ٽڪليف هئي. پر آخري ۱۲ ڏينهن ۾ پيشاب جي اچڻ ۾ به ٽڪليف ٿيندي هئي. ڪن اڻڄاڻ ماڻهن جي من ۾ شايد اها شڪا پيدا ٿئي ته جنهن ماڻهوءَ ۲۰ سال پراڻ سان ساڌ سنگت جي

م نر سي چل ڪر آئي اب ڪيون اتي لڳائي.

صاحب کي ٻڌهي ٻڌاڻو.

لڳيڻو. هڪڙي مائي ڪنهن بيڪڌاري ساڌو وقت وٺي
چوڻ لڳي، ”مهاڻا مان لڳيڻا پير دٻايان.“ مهاڻا ڇو،
اڙي مائي! ستن جي پرن کي ’چرن‘ چيو آهي.“ نهون
مائيءَ ڇو، ”تون اڪي“ کي باه لڳي جو چرن به چوڻ
جا آهن.“ مهاڻا اڪيءَ سان چيس، ”مائي اٿن نه ڇڏ،
پر ڪن به وينديس.“ ويڃاري ٻائي ٻولي مائيءَ ورائيو نه
آئي نه اوهان ڇوڙا مهاڻا ويندا اسان کي اتي ڪو وڃڻ
ڏيندو.

۴/ آڪٽوبر

اڄ شام جو سڪرون سسڪ ڪندي فرمايو ته مهاڻا - پ
جو پلو ڪن ٿا ۽ هنن جي هر ڪار به ڏها سوال هوندي آهي
پر ماڻهو پنهنجي غل ڪري وڃن ٿي آهي پنهنجو نشان ڪن
ٿا. جيئن ته ڪنهن شخص کي اولاد نه ٿيندو هو ۽ ڪنهن
مهاڻا کي عرض ڪيائين. مهاڻا نه پنهنجي ڏها درشتيءَ
سان ڪم ڪندا آهن پر ڪول ڪو نالو ڀاڙو ڀاڙو طور رکندا
آهن. سو مهاڻا چيس ته ٻائي تعويد اٿئي، اهيءَ کي مڙهائي
پنهنجي زال کي ڏي ته اچي ۽ ٻائي ڇڏي. اهيءَ رست
ٻاڙوان ڪشتي پئي لڙيا. سو مهاڻا ڪاغذ تي لکيو،
”جنت پئي، ڏيڪان ڦلپان.“

اهيءَ ماڻهوءَ تعويد ٻڌيو ڪول ۽ اهو مڙهائي زال کي
ٻاڙ لاءِ ڏنائين. اهيءَ کان پوءِ هن کي ڪهڙي ٻاڙ
مهاڻا به ڏاڍو اعتقاد جمعي وٺس.
ڪنهن وقت کان پوءِ جڏهن مهاڻا اٿان هليو ويو ته
ڪنهن وقت کان پوءِ آيو ۽ کيس چوڻ لڳو ته مان

نه ڪورو نه ڪنهنجو ڪائيندو آهي ۽ نه ٻيو ڪندو آهي، انهيءَ
ڪري اها شيوا من مٿ ۾ داخل آهي. جيڪڏهن ڪٿي
ڪورو ستنسڪيءَ جي دل رکڻ واسطي اهڙي شيوا قبول نه
ڪري تڏهن به سرشت شيوا اهاڻي آهي جا ڪورو ڪي وٺي.

۱۱ آڪٽوبر

راء صاحب هر نارائڻ جن سخت بيمار آهن. حضور جن اڄ
هنڪي ۳-۲ دفعا ڏسڻ ويا ۽ سندن وڃڻن عزازن کي ٺاڪيد
ڪيائون. راء صاحب جو ڏيان مڙهه ۽ مٿا جي ڳالهون ۾ نه
ڇڪيو. انهن نه ٿئي جو هيڏي شيوا ڪانهه به انهن سمي
هنجي آتم ڪلياڻ ۾ ڪو وڌيڪ ٿيو.

اڄ هڪڙو خط گرميءَ ۾ مغل پور جي پوسان ڪنهن ڳوٺ
مان آيو جنهن ۾ لکيل هو ته ستنسڪين جي هڪڙي ڇوڪري
کي دل جي بيماري هئي. حضور جن کي عرض ڪيائون ته
هنن صلاح ڏنن ته ڊاڪٽر جو علاج ڪرايو. علاج ڪرڻ سان
اها بيماري نه ٿي وئي، پر وري ڪار بند ٿي ويس. جڏهن
ٽڙي درشن لاءِ آيا ۽ عرض ڪيائون ته ستنسڪين وري صلاح
ڏنن ته ڊاڪٽر جو علاج ڪرايو. انهيءَ بيماريءَ ۾ فائدو ٿيو
ته وري هسٽيريا ٿي ويس. ماڻهن چيو ته پوءِ جو اثر اٿس
۽ ڪنهن پرن ڪڍڻ واري کي وٺي اچو. جڏهن ڇوڪري
کي سندس مرضيءَ خلاف جهولڻ لاءِ چيو ويو ته حضور جن
ڇوڪري کي درشن ڏيئي چيو ته جهولڻ جي ڪا ضرورت
ڪانهي. ڊاڪٽر جو علاج ڪرايو ۽ جڏهن انهن ڪيائون ته
ڇوڪرو ليڪ ٿي وارو.

جڏهن راءِ جو حضور جن راء صاحب وٽ ويا ته حڪم
ڪيائون ته سار بچڻ مان هي به شبد:

”ڏاڍ اٻي ڇلو پاڻي پرائي داس ڪيون رهيا.“

ڪاھ، راء صاحب هر لارائن جن جي ٻاري ۾ ٿار آئي ۽ هو
بيهرش آهن. انهيءَ ڪري حضور جن اڄ صبح جو ٽٻري لاءِ
روانا ٿيا ۽ رات جو اتي پهتا.

۱۰ آڪٽوبر

راء صاحب جي حالت ڪافي لاڙڪ آهي. هڪ ئي پيشاب
۽ دل جي اڪائيف آهي. حضور جن فرمايو ۽ راء صاحب جي
جنم ڄمناون جي سندس ڪرمن کي صاف ڪري ڀرو هڪئي
ولي وڃڻو آهي ۽ اهي ڪرم اچي ختم ٿيڻ لسي پيا آهن.
ظاهري ۽ راء صاحب کي اڪائيف آهي پر در اصل، سنگورن
جي مٿس وڏي مهر آهي.

شمس ابرار انهيءَ ٻاري ۾ مثال ٿي پيو هجي ڏارن
(پستڪ) ۾ لکيو آهي ۽ ماڻهو غالبجي کي اڪڻ الھسيءَ لاءِ
حشدا آئن ۽ انجي سڀ مٽي ۽ ڌر لڪري وڃي.

شار جو ۶ بچي مستڪ ٿيو جنهن ۾ سار بچن مان،
”هسي ڪيون پوي ڏي پائي“

ساگر چور پرا گهٽ پيو، پورو سورس ٿاڻي. ۽

”هسي چالو دود اور پالسي.“

۽ شهد ڪنيا ويا. سنگورن فرمايو ۽ هن دنيا ڇڏڻ لڌن
۽ وشه وڪار ٻاڻي آهن ۽ شهد جو رس کير آهي. هسي
يعني ڪورمڪ آيا هن دنيا جي لڌن کي ڇڏي ۽ پنهنجي
لڌن کي روڪي، اندر وڃي ٿام روپي کير پيئي ٿي.
انهي سنگورن فرمايو ۽ هڪا شيوا سنگوروه کي منظور
هجي مستڪي کي اها ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ۽ پنهنجي مرضيءَ
مطابق ڪيل شيوا سان سنگورو خرش نه ٿيندو. ڪي مستڪي
ڪروء لاءِ ڪهڙو ۽ هڪ منائي وغيره کڻي اها آئن پر ڇاڪاڻ

پوءِ پرڏي ٿيل کان پوءِ ارداس پڙهي ويئي پر انهيءَ ۾

”سڀ سکن جو حڪم هئ ڪورو مانڀو ڪرنت“

۽ ”ڪورو ڪرنت ڪو مانڀو پر ڪهت ڪوران ڪي ڏيه.

جا ڪا هرڏا شڌ هئ ڪوج شبد مين لي.“

اهو شبد جو حصو نه پڙهيو وار ڇاڪاڻ ته نه اهو ڪورو

ڪرنت صاحب ۾ لکيل آهي ۽ نه ان جو ذڪر دسر ڪرنت

۾ ٿيل آهي. جي ائين مڃيو به وڃي ته ڪورو ڪرنت صاحب

ڪورو آهي ته ڪوروءَ جو حڪم مڃڻ سک جو فرض آهي.

ڪورو ڪرنت صاحب جي پتري پتري ۾ شبد اڀياس جي

ٽاڪيد ڪيل آهي. انهيءَ ڪري سک کي جڳائي نه انهيءَ

شبد اڀياس جو طريقو ۽ چڱي سڳي انجي ڪمائي ڪري.

ڪرنت صاحب ۾ صاف لفظن ۾ اڀدش ٿيل آهي ته صرف

ڀات ڪرڻ سان مڪتي نه ٿيندي جهڙوڪ:

”پڙهيئي جيتي آڙجا پڙهيئي جيتي ساس،

نانڪ ليکي اک گل هرو هومي چکن ڇاڪ.“

پوڳب کان پوءِ حضور جن ٻاهر نفايح لاءِ نڪتا ۽ گفتگو

ڪندي فرمايائون ته مان پرماتما جو شڪر ڪيائون جو منهنجو

اولاد نڪ ۽ لائق آهي ۽ سڀئي پنهنجي پيرن تي بيٺل

آهن. پنهنجو گذر بسر ڪندي ساڌ سبگت جي به شيوا ڪن

ٿا. منجهن ڪي به پراڻن عادتون ڪونهن جيئن عام طور زميندارن

جي ٻارن ۾ ڏسڻ ۾ اينديون آهن. جيڪو ساڌو پنهنجي

روزي ڪمائي لوڪن کي نڪ هدايت ڪريو سڀئي اصلي

ساڌو آهي. ڇاڪاڻ ته ٻين کان وٺي ڪاٺ سان ڀڳتي ڦڌاڻڪ

ٿئي ٿئي. اهڙو ساڌو جنهنجي به گهر رهيو اتي کيس گهر

وازن جي مرضيءَ مطابق رهڻو پوي ٿو پر جيڪو ڀاڱ ڪمائي

ڪائي ٿو سو آزاد رهي ٿو.

۱
حضور جن کان بہ اجازت وٺ. اها ڳاله حضور جن لئي
ڇڏي. ڇولي ڇڏڻ کان بہ ڇار ڏيھن اڳہہ بہ حضور جن کي
راض آي ڇيائون تہ ٿرھن مون کي وڃڻ کان چوڻا روڪيو.
آخر حضور جن ھنڊي ويجهو وڃي کيس اجازت ڏني تہ ان
وقت ئي سندس سرم اندر لڳي وئي. ۲۸ ڪلاڪ لڳاتار
اندر رھي، سندس ڇولي ڇوٽ بہ سمائجي وئي.

وڏي ڀاڱن استري ھئي جو پنھنجي پتيءَ جي ھٿن بہ،
ڏاري ڇھڙي ٻولر اسٽان تي، مالڪ جي برابر ۽ پيار بہ ڇڏو
ڇڏيائين. ستنگ کان پوءِ سڄي سنگ لاءِ حضور جن جي
صاحبزادن کاڌي جو عمدو پرنڌ ڪيو.
سڪندرو بہ بہ حضور مانجن جو پندارو ۷ آڪٽوبر ٿيندو.
الھيءَ ڪري حضور جن ۴ تاريخ ھتان روانا ٿي ۵ تاريخ
الي پھتا.

۷ آڪٽوبر

رڳي، ٻن روزن، جلندڙ ۽ ٻن شھرن مان مھمان ڪافي
تعداد بہ ھتي آيل آھن. حضور جن سڀني مھمان جو سواگت
ڪيو. ۱۲ بجي مھمان کي کاڌو کارائي پوءِ سنگ ۽ غريب
غرين کي کاراڙو وڌو. شام جو ۵ بجي سنگ ٿيو جنھن
حضور جن فرمايو تہ روحاني ٿرھيءَ بنا رضا ئي رضي رھ
ڏکڻ آھي بلڪ ناممڪن آھي. غريبي دڪ ۽ سنگت
اھوئي مالڪ جو شڪر ڪري سگھندو جنھن روحاني ٿر
حاصل ڪئي ھوندي. آخر بہ حضور جن فرمايو تہ منھن
اھا ھدايت آھي تہ ھرڪو پنھنجي پنھنجي ڌرم بہ ر
سرم شيد جو اڀياس ڪري. ڌرم بدلڻ سان فرمايائون
بلڪ گورو جي مدد ۽ سرم شيد جي اڀياس ڌرمي
مالڪ جو ميلاپ ممڪن آھي.

آهي. الاهيءَ ڪري پُر پوءِ جي لڳي ۽ طرف لڳي ۽ ٿيو ۽
 سمن وقت به ڪئين قسمن جا ڦرنا پيدا ڪري ٿو. هر موت
 کان پوءِ جيئو کي ڌرمراءِ وقت پيش ڪيو وڃي ٿو جو هن کي
 پوءِ اِيءَ جوت ۾ اِٿلار ڇڏي. مطالب نه اول نمبر بد معاش
 وانگر هن کي هميشه هٿڪڙي لڳي رهي ٿي. جڏهن ڪا
 آتما سنگور کان ابدش وٺي ڪمائي ڪري مٿين منڊان ۾
 وڃي ٿي ته هن کي ڏسي ڏي-وي ڏوٿائون رشڪ ڪن ٿا
 نه جيڪر اسين به مٿس ڏهه ۾ هجڻ ها ته ڪمائي ڪري
 انهن وانگر مٿي وڃڻ ها. ڇاڪاڻ ته ڏوٿائون صرف
 پنهنجي شپ ڪرڻ جو ڦل ڇاڻي رهيا آهن ۽ هنن جو ڌيان
 ڀڄڻ بندگيءَ ۾ نه، صرف عيش عشرت ۾ آهي. پر اسين
 اهڙا عجيب عمل وارا آهيون جو انهن ڏوٿي ڏوٿائون کي ڀڄا
 پوڄيون. آخر ۾ حضور جن فرمايو ته جڏهن باباجي مهاراج جن
 اهو فيصلو ڪيو ته ڪانئن پوءِ مون کي ڪم ڪرڻو آهي ته هن
 ۱۸۹۸-۱۸۹۹ ۾ مون کي حڪم ڏنائون ته هاڻي تنهنجي لاءِ
 گرهستي جيون نه آهي. پوءِ باباجن مالاجن (حضور جن جي
 ڌرمپتي) کي گهرائي پڇيو ته تنهنجو ڪهڙو خيال آهي-
 جڏهن ئي هن جواب ڏنو ته توهانجو حڪم ست وڃڻ ڪري
 مڃيندس. تنهنجو به انهيءَ طرف خيال ڪونهي. انهيءَ ڳالهه
 کي ۴۱-۴۰ سال ٿيا پر هن ڪڏهن به مون کي پتي پاو سان
 نه ڏنو ۽ اڪو مون ڏانهس استري پاو رکيو.
 سڄي عمر گورو جي حڪم کي نڀايائين ۽ گذريل ۱۵
 سالن کان سدس هن دنيا مان وڃڻ جي خواهش هئي.
 دراصل اهي ۲ سال مون ئي کيس روڪي رکيو هو ته ڀلي
 پنهنجي پوڙن جي شادي ڏسي وڃي. اندر ۾ جڏهن باباجي
 مهاراج جن کي عرض ڪندي هئي ته هاڻي وٺي هارو ته باباجن
 جواب ڏيندا هئا ته اسان کي ڪو اعتراض ڪونهي پر بابو جن

و هو جوستانن هن پوري ابر سان ڏنل آهي.
 ل جهون جي پوري پوري سڀال ٿي رهي آهي.
 حضور جن پوءِ اڏاڙو ڪهڪڙو ڏيکي هو بابا غريب داس جن
 سڀڪ اڏڻ لاءِ ڪيترا ڏينهن وڃي وڻ ڏهلي رهيا.
 ڪهڪڙو ڏينهن حضور جن سوال پڇيو ته ۱۶ دل ڪڍڻ
 ڪي آهي ته بابا غريب داس جن اتر ڏانهن ٿي فرمايو،
 ”هبل لالين ۽ مان الهي“ ڪڍڻ جي پرمان لنگهي ويٺو
 هوس ۽ الهي ڪي ڏانهن سان نه ڇڏيو هوم پر هيٺ چڱي
 طرح ڏٺو اهو پوءِ باورام اڀار پامل (سندس خاص شيوڪ)
 ڪي چيائون ته پٽ! هتي ڇو تنگ ۽ ٻيو هلندو پر اصلي
 ڏوم ڌار پياس ۾ هلندي. دلپائوسي ۾ روز شام جو ۴
 کان ۶ تائين سڀڪ ٿيندو آهي پر سڀڪ آوري آهي
 ڇاڪاڻ ته هن موسم ۾ پهاڙن تي ماڻهو گهٽ ايندا آهن.

۲۸ سهڻو پيٽيو
 اڄ صبح جو ۷ بجي حضور جن دلپائوسي مان روانا ٿيا
 ۽ شام جو ڏاري پهتا. سڀڪ ڪافي اچي رهي آهي ڇاڪاڻ
 ته حضور مالاڪي ۾ پندارو ۽ ماهراڻي سڀڪ اچي پهتا
 آڪٽوبر تي آهن.

آڪٽوبر
 صبح جو ۹ بجي مالاڪي جي ڳوٺ جي دس ادا ڪ
 وئي ۽ ۹ بجي سڀڪ شروع ٿيو. پورين لائين هلي
 سلوڪ پڙهيا ويا جي انهيءَ ڳوٺ جي واراڻي سان
 آهن. حضور جن زوردار لفظن ۾ واپڪيا ڪندي فرمايو ته
 جو من اهڙو ۽ دنيا ۾ ڦاسي وارو آهي جو ماڻهو
 وشو وڪارن، موه، مٺا ۽ دلچسپي لڌن ڪي ڇڏي
 وڃن جي پائين ڪارڻ اسان جو من ماڻهن

باب پنڄويھون

دلهاڻوسيءَ جو دڙو، ماما ڪشن ڪور جو ڀڳو-
۽ راءِ صاحب هرنارائڻ جن جو چولو ڇڏڻ
۲۳ سيپٽمبر ۱۹۴۴

صبح جو حضور جن دلهاڻوسيءَ لاءِ روانا ٿيا ۽ اٽڪل ۱۲
بجي اتي پهتا. هتي ڪافي گڏ آهي. رات جو ڳالهه ٻولهه
ڪندي حضور جن فرمايو ته بابا جي مهاراج جن جي چوڻي
جرت سمائجڻ کان پوءِ به پاڻ ڪافي عرصي تائين نام دان نه
ڏنائون. هڪ دفعي حضور جن آگري ڇاچا جي مهاراج جن
ومت ويا ۽ اُتي ئي چار هفتا لڳاتار انهيءَ ئي ڳالهه تي بحث
ٿيندو رهيو. ڇاچا جن ٻار ٻار حضور جن تي زور ڏئي ٻارو نه
نام ڏنو. پر حضور جن ائين چوندي انڪار ٿي ڪيو ته
مون کان اهو بوجھ ڪير نٿو ٿئي. توهين اتي ڪنهن ساڌوءَ
کي ان ڪم لاءِ موڪليو. تنهن ئي ڇاچا جن مهاراج جن کان
پڇيو ته توهين مون کي ڪهڙي ڀاونا سان لا ڏسو؟ حضور جن
جواب ڏنو ته مان توهان کي حضور سوامي جي مهاراج جن جو
ننڍو ڀاءُ ٿو سمجهان ۽ ڇاڪاڻ جو بابا جي مهاراج جن ۽ توهان
جو هڪ ائي ۾ گهرو ٻارم هو انهيءَ ڪري توهان کي
بابا جي مهاراج جن جو روپ ڪري سمجهان ٿو. انهيءَ ئي
ڇاچا جي مهاراج جن فرمايو ته پوءِ توهان کي اسان جو چرڻ ۽ ڇڻو
ٿي پوندو ۽ هاڻي نام ڏيڻ شروع ڪيو. حضور جن پوءِ اسان
کي چيو ته نام ڏيڻ کان پوءِ به سندن من ٿي ٿيستن ٻار

جسمالي، مالڪ ۽ روحالي. روحالي دکن جو مطلب آهي
 آتما جو اندر نه وڃڻ ۽ سوکڙيل منڊلن جو سر نه ڪرڻ. انهن
 دکن کان گهڻا آهي ڏيا جا لوڪ ڪئين آباء ڪن ٿا. ڪو
 ولد شاستر ٿو ٿئي ته ڪو جپ ٿپ پوڄا پاند ٿو ڪري ۽
 ڪو وري دان پڻ ٿو ڪري. پر اهي سڀ سڌن کين ڇوڙائي
 جي آواز ڏن کان چوڻڪارو ٿا ڏيئي سگهن. مڪتي نه صرف
 سڳوروءَ جي سڃاڻ ۽ نام جي ڪماليءَ دواران ممڪن آهي.
 اهو نام گرڻس ٻولس يا وندن شاسترن جي اندر نه آهي.
 بلڪ هن آتماڪ نام آهي جو ڪنهن انسان جي اندر آهي
 ۽ جنهن جي پيد ٿيڻ لاءِ سڀ بهالما ڏيا پر اچن ٿا.

۾ سمايل ڏيا هئجي واسطي ئي هوندي آهي پر جي پنهنجي
 ڏيا مان اين کي حصو ڏئي نه سندس مرضي. ”ٻاره ماه“
 جي شبدن مان پهرين ان ۾ يعني آکاڙ ۽ سائو ۾ دنيا جي
 ماڻهن جي حالت بيان ڪئي وئي آهي. جڏهن بالڪ ماء جي
 گرب ۾ هوندو آهي ته هنڪي جمن جمن جي خبر هوندي
 آهي. ان وقت هو پر ماما کي پڪاري چوندو آهي ته جي
 مونکي هن لڙڪ مان ٻاهر ڪڍيندين ته مان سواس سواس
 ۾ تنهنجو نام چيپيندس. پر جيئن ئي ماما جي گرب مان اڪتو
 نه ماما جي پراو ڪري سڀ ڪجهه وسري ويس ۽ ڏکڻ
 اچي چئني طرفن گهيريئس. ڪڏهن ٻڪ ڪڏهن پياس ۽
 ڪڏهن بيماري، ڳالهائي سگهي ڪونه، ماء پيءُ حيران، بيماري
 هڪ، دوا ٻي، سور ڪن ۾ نه ڏيس ٿا جلاب، مطلب ته
 ڏک ۾ ڏک. وري جڏهن ٿورو وڏو ٿئي ٿو ته هي چاهي ٿو
 ته سڄو ڏينهن ٽينگ ٽپا ڏيان پر مائٽ چاهين ٿا ته پڙهي.
 جوانيءَ ۾ ڪام هنڪي حيران ٿو ڪري. شادي ٿي، ڄاوس
 ٻار ته روزگار جي پريشاني. جي ڀروڀ جنم جي شپ ڪرمن
 جي ڪارڻ ڏن ڪمائيئن نه واه نه. ته ڪتي وانگر پيسي
 خاطر در در لوڪرون کائيندو. گهر جي خرچ سان پنهجي ٿو
 سگهي ۽ جيئن ڪتب وڃي وڏو ٿيندو ٿيئن خرچ به وڃي
 وڌندو. ڪڏهن چوڪرن جي پڙهائيءَ جو فڪر نه ڪڏهن
 چوڪرن جي شاديءَ جو فڪر. ائين ڪندي پڌارو اچي
 وار. مطلب ته دنيا جي پڙهڻن ۾ ڦاسي ڪڏهن پر ماما جي
 پڳتي ڪانه ڪيائين ۽ نتيجو اهو ٿيو جو انت واپي جمدوت
 پڪڙي ويس. ها جي چيو کي ستگرورو نام دان بخشي ۽ هو
 هنجي جي ٿوري گهڻي ڪمائي ڪري ته انت سمي جيڪر
 سنڀال ٿئيس بادون (بدي) جي مهني ۾ سوامي جن ٿر مارو
 آهي ته دنيا جي چيرون کي ان قسم جا ڏک لڳل آهن.

سمرن پڪو ٿي وڃي ته هلندڙ گاڏيءَ کي بيهاري سگهجي ٿو. ستسنگي جي ويچار ڪري ته فلاڻي کي نام ملي وڃي ته انهيءَ ۾ ڪو هرج ڪونهي. اهڙي حالت ۾ هن کي پرام پيار سان سمجهائجي ۽ جي هن جي دل ڪري ته هن کي نام وٺي ڏجي. جي ڪنهن کي زبردستي نام ڏياربو ته هن جا ڪرم پاڻ ئي ڪٽڻا پوندا. جيڪڏهن ڪو ستسنگي دل ۾ اها پرام ٿي ڪري ٿو ته فلاڻي شخص کي نام ملي ٿو. جي انهيءَ ماڻهوءَ جا ڪرم اهڙا آهن جو مالڪ ان کي نام ڏيڻ نٿو چاهي ته پوءِ هنجي پرام ٿي مان فائدو نه ٿيندو. پر اهڙو ارادو رڪڻ ڪو خراب ڪم ناهي. تنهنجي گهر وارا انهيءَ طرف لڳن يا نه پر تون پنهنجو ڀڄڻ ڪنهن به حالت ۾ نه ڇڏج چاهي ڪٿي سڄي زندگيءَ ۾ پڙدو نه ڪلي. سمرن ئي خاص ساڌن آهي ۽ سمرن جي ذريعي ئي ساڌڪ اندر وڃي سگهي ٿو.

۷ سيپٽمبر ۱۹۴۴

اٽڪل ۱۵ ڏينهن جي بيماريءَ بعد اڃ شام جو ۴ بجي حضور ماما (ماما ڪشن ڪور) چولو ڇڏيو ۽ نسبت لوڪ نڌاري. جڏهن مون هه سيپٽمبر تي سندن آخرين درشن ڪيو ته ايتري قدر ڪمزور ٿي ويئي هئي جو ماڻهن کي سڃاڻي نٿي سگهي. انهيءَ کان پوءِ ڪڇ ڏينهن سندس ڳالهائڻ بند هو. هه سيپٽمبر حضور جن هنڪي اندر درشن ڏنو ۽ گذريل ۳-۴ ڏينهن کان هوءَ حضور جن کي اهڙي عرض ڪري رهي هئي ته مون کي هاڻي هن دنيا مان وٺي هلو. هه تاريخ حضور جن کيس چيو ته ڇڳو هاڻي پنهنجو ڌيان اندر رک. بس انهيءَ کانپوءِ سندس ورتي اندر ٿي رهي. سپاءَ جي سرل ۽ سادي ۽ سڌائين پيئي مشڪندي هئي. سڀني ستسنگين سان مک صحبت جو وهنوار ڪندي هئي. انهيءَ ڪري، سندس چولو ڇڏڻ تي سڀني کي گهرو شوڪ ٿيو.

سمن ڪري اٿو روحاني ديس ۾ وڃڻ جا انگاري ها.

هڪ سنسڪرت پنهجي خط ۾ شڪايت ڪئي آهي ته
پڄڻ سمن ۾ لغو لکي. حضور جن جواب لکيو ته من نه
۽ پڄڻ مان وس نه اچڻ جا ڪهڙي سبب آهن. پهرتون
جڏهن پڄڻ نه وانهجي ته من جي جوڪيداري ڪجي ته ٻاهر
وڃي ۽ جي وڃي ته وري الڪي واپس پنهجي مرڪز
آچي. من سان واعدو ڪرڻ ڪي نه ۲۶ يا ۳ ڪلاڪ پڄڻ
لي وٺڻ آهي. ان وچ ۾ ڪوبه هڪدم هٽائي ڇڏجي. اهڙي طرح
هي ڪري ته آلهي ڪي هڪدم هٽائي وڃي ۽ جڏهن من
من ڪي اندر اڪڻ هي هڪدم شروع ٿيندو. بعضي وقت ائين
اڪيو ته پڄڻ مان وس اچڻ شروع ٿيندو. بعضي وقت ائين
نه ٿيندو آهي ته جي من ۾ ڪا چيٽا يا مڪر هوندو آهي ته
نه اڀاس مان آندو اڀندو آهي. آلهي جو اڀاءُ هي آهي ته
من ڪي سمجهائجي ته پراڻو تبديل نٿي ڪري سگهجي.
جيڪي ليڙو آهي سو اوس ٿيندو. من ڪي چئجي ته جهن
ڪڏهن ٻاري نه ٿو ڪي چيٽا آهي ته پنهجي هٽائڻ جي ڪوشش
پلي ڪرڻ پڄڻ جي وقت ان جي مالها نه ٿو. پڄڻ مان
آلي بزه آلهي مثلي جو حل ٿيڻ سان نه مائڻو نه ٿيندو. لکڻ
ٿيندو ته ۶ ڪلاڪ پڄڻ ڪرڻ سان نه سگهي ٿو. جڏهن فرض
جي ڪم کانسواءِ هروقت سمن ٿي ڪندي ڪندي سم
ملي ته سمن ڪجي ۽ رات جو سمن ڪندي ڪندي سم
ٻڌجي. پوءِ جڏهن صبح جو ڇاڻ اڀري ته ائين سم
ڪيو ته پڄڻ پڄڻ مان اڀيا آهيون. دنيا ۾ جهڪڻ
اسانجو دشمن آهي ته من آهي. هي سڀ ڪرڻ ٻوليون
خاستن من ڪي وس ڪرڻ واسطي آهن. سر ٽهراءِ نه آ
هڪ سمن ۾ وڏي شڪتي

۱۰. مسائن ۾ هڪڙي پاسي مڙدا ٻئي سڙيا نه ٿي پاسي ڪي
ايڪڌاري ساڌو پنهنجي روئي لاهڻ جي ڏن ۾ لڳا پيا هئا نه
ڪي گهورڙيا پنهنجي وڪري ۾ مس هئا. اهي ماڻهو
جيڪي مسائن جي اُرساڻ رهن ٿا تن لاءِ روج وڙو ۽ مڙدن
جو چاٺا ڪار اهميت لاءِ رکي. ”دلپا آهي درلڳي بابا.“
عضدورجن اٽڪل ۱۱ بجي راس جو ڏاڙي پها.

۶ سيپٽمبر ۱۹۴۴

اڄ شام جو جيڪو ڏورن لاءِ نئون وڻاڻ لهنو آهي اتي
ستسنگ ڪري انجو مهورت ڪيو ويو ۽ پرساد به وراهيو ويو.
عضدورجن

”گورن گرهه، ميري آئي
پاک ميري سولي ڏيئي چڪائي.“

شبد جي واپاڪيا ڪندي ستگورن فرمايو ته گورو جا چوڻ
گهر ۾ اچڻ جو مطلب آهي ته جڏهن شش اڀياس ڪري ٿا
سج ۽ چنڊرما جي منڊان کي طئه ڪري ٿو ته هنجي اندر
ستگورو جا نوري چرن پرگهت ٿين ٿا ۽ سندس ستل قسمت
جاڳي ٿي. جڏهن ستگورو پنهنجي شيوڪن کي اوچن روحاني
منڊان ۾ وٺي وڃي ٿو ته ٿرپا پڌ، برهم ۽ پار برهم جا هنس
(آتمائون) اچي ٿين ٿا ته جن کي ستگورو ملو آهي سي مٿي
پيا وڃن ۽ اسين هتي ئي وينا آهيون. اهي هنس صرف
پنهنجي پنهنجي منڊل جي سولهن ۽ سولپا واسطي آهن ۽
مٿي ٿا وڃي سگهن.

جن کي هن دنيا ۾ پوري گورو جي شرط ملي ٿي سي
سچڪند کان مٿي آلاءِ ڏيڻ ٿا. رشي منسي
ڏاڍي ڊوٽائون ستسنگين کي مٿي ويندو ڏسي سگن ٿا ته
جي انهن کي مدش ڏيو هجي ها ۽ ستگورو ملي ها ته هر

۱. توهان ۾ ڪهڙي ئي ٿيڻ باقائون ڪيون پوءِ
حال ڇو ٿيو؟ هن جواب ڏنو ته مون توهان کي پائون
راني هتي ماڪيٽ توهان جي ننڍي ڀاءُ کي ڏني
ري ۽ مان هتي طرفداري ڪندو هوس ۽ موت کان وڌيڪ
پوشيءَ جي حالت ۾ هن پنهنجي نالي مون کان وصيعت
ڪرائي. جي تون چاهين ته مان هن کي سڀني ۾ وڃي چوان
- سڀني پائون کي پنهنجو حصو ڏي. تنهن کي مون جواب
ڏنو ته مون کي هاڻي پوري ڪرو ۽ نام روئي دولت ڏني
آهي. مون کي اهي ڪيئن ڇڏي ضرورت ناهي. اهو مون
مرض ڪيو ته مون ۾ جيڪي ڪمڊون ۽ ڪمزورايون آهن سي
اڏايو. ستگرون فرمايو ته تون به صرف اها ڪمي آهي ڇو تون
ڪورٽ ۾ سرشتيدار آهين. جي رشوت وٺڻ ڇڏي ڏين ته
سولر ٿي پون.

هڪ دستگيءَ جي سوال هي جواب ۾ حضور جن فرمايو
ته ڪا به طرف ڪال جي جار آهي. سڀ لوڪ ۽ سرگهه انهيءَ
پاسي آهن ۽ انهن ديشن ۾ جوکي به ڏسڻ ۾ ايندا آهن پر اٿان
مٿين منڊلن ڏانهن ڪوبه مارڪ ڪونهي. ساڄي طرف وڏا
وڏا شهر آهن ۽ انهيءَ پاسي سرف شهد جا اڀاسي نظر ايندا
آهن. پر ستن جو رستو وڃڻ آهي جنهن کي سڪن يا شا
رڳو ڇڏجي ٿو. اهو رستو سڌو ڇڪندڙ لائين وڃي ٿو. ساڄي
طرف سٺ مهالما سر ڪرڻ واسطي ايندا ويندا آهن.

۵ سيپٽمبر ۱۹۴۴

ڪلهه هڪ پراڻي دستگي سردار جوڌسنگهه جو
دنياوت گور. انهيءَ جي باري ۾ حضور جن ڪم
انجي اشارو ڪيو هو ته هو وڃڻ وارو آهي. اڄ ص
حضور جن جي موجودگيءَ ۾ هن جو منسڪا

جو حال ڏسڻ ويا ۽ مان به سڳورون سان گڏ ويس. هنن کي ڏسي سڳورون فرمايو ته هن جي سرب تمام مٿين منڊلن ۾ پرواز ڪري رهي آهي ۽ واپس ٿئي اچڻ چاهي. هن جي آئند ۾ پنگ وڃوڻ لڳو ناهي. جڏهن سندس آتما شرار ۾ واپس ايندي ته پوءِ هڪ کان حال احوال پڇيو. اڄ جڏهن هنجو پيال شرار ۾ آيو ته هن پنهنجو سڄو اندر جو حال ٻڌايو ۽ پڇيائين ته ۱۲ سال خراب محبت سان اچڻ سهرن ڪيم پر رس ڪونه آيو. هاڻي آئند اچي رهيو آهي.

اڄ ٺهال ۾ گجراٺ جي هڪ ستسنگيءَ جي هيءَ چئي آئي.

”پر ديار ڪريالو سري حضور سڳورو مهاراج جي راڌا سوامي. هڪ جوڙي وڃي آهي ته ۲۷ آگسٽ جي ستسنگ ۾ مان حاضر هوس. ستسنگ جي سماپتيءَ کان پوءِ مون ڪم عرض ڪرڻ ٿي چاهيو پر توهان فرمايو ته ڪنهن اڻي وقت ٻڌائج. مان انهيءَ ڏينهن واپس آيس ۽ توهان اڳيان پنهنجي دل جو حال رکي نه سگهيس جو هيٺ لکي رهيو آهيان.“

۲۰-۲۱ آگسٽ جي درميالي رات جو منهنجو دم گهٽجي ويو ۽ مون کي جمڊوم ڏسڻ ۾ آيا جن جي هٿن ۾ ڏنڊا هئا. مون کي جڏهن سهرن باد آيو ته جمڊوم هليا ويا ۽ توهانجو درشن ٿيو ۽ توهان چيو ته پٽ! ڊج نه. توهين مون کي خود ذريعا جي درٻار ۾ وٺي ويا جتي پٽو پيو ته غلطيءَ مان مون توهان کي عرض ڪيو

مون کي جمڊوم ۾ آيا هي ته ترڪ ۽ سرڪ به نه. نهن کان وٺي پهرين ترڪ جي گهور ترڪ ۾ پيل ڏسي

جن فرمايو ته چڱو به ايندا. ڊاڪٽر صاحب ٻڌايو ته ڊاڪٽر صاحب
ديهاست کان پوءِ مان هڪڙي وڏي جوشيه وقت سندس
پٽري نهرالڻ وٺس. جوشيه پنهنجي شام جو چتر پٽري وٺي وڃي.
ٻانهن ته باقي پنهنجي روپيه ڏيئي شام جو چتر پٽري وٺي وڃي.
ٻانهن ته شام جو هن وقت وٺس ته ڪٿي ئي چوڻ لڳو ته هي
وقت پنهنجا پيا، مون کان اها چتر پٽري ڪانه ٺهندي. آخر
ٻانهن ڊاڪٽر صاحب ڪم ڪري ٿا ٺهرايو! چڱو ته ٻانهن
ٻانهن به مري ويل جي چتر پٽري ۽ ٻانهن ٺهندي آهي.
اڳئين چتر به هڪ راجا چتر پٽري ٺهندي آهي.
ڏرمهڻي ٽن چترن کان ٻانهن هزارين روپيه جو سون چاندي
ڪنهن واپاريءَ جو پٽ ٻانهن هزارين روپيه جو سون چاندي
۽ ريشمي ڪپڙا ڪٿي ٺهرڻ لڳا ويا ته ٻانهن جي ماڻهن مان
ٻيءَ کيس عداوت ڪري ويا هو ته ٻانهن جي ڏان به ٽڙج
پنهنجي هزار روپيه پنهنجي نالي ٺهرڻ لڳا هن جو ٻانهن هزارين روپيه
پر نه ٻانهن زال بهي ڪڍي هن وٽ ڪوڻ لڳي ماڻهو
مال چوري ڪيو. چوڪري جي وٽ ڪوڻ لڳي مال چوري ڪيو.
اچي ڪٿا لڳا. ٽوڪي رڳو ٻانهن ڪري انهيءَ چوڪري
مال ٽوڪي واپس ڪوڻ نه ٿو. ٻانهن ڪري انهيءَ چوڪري
ٻانهن گهر چتر ورتو هن جو موت به ٿيو ته ٻانهن
ٿيو. ٽن اهو صدمو صبر سان سوي وٺڻ پر ٻانهن
کي پنهنجي بي رحميءَ جي وهندار ڪارڻ ويل پٽ جي
پٽي عمر پيئي سڏيندي. حضور جن فرمايو ته ٻانهن
ڪنهن جو پيءُ آهي ۽ نه ڪو پٽ. سڀ لڳي ٿاڻو
حساب آهي. ڪرو ۽ شهد کان سواءِ چتر جو ٻيو ڪو
ڪونهي.
ٻجائڻ ٿاڻي هڪ سڱي نرساڻ جي مٿس
ٻجائڻ ٿاڻي هڪ غلام به ٻجائڻ آهي. حضور جن

ڪرڻ نه ڪهي. مولانا روم صاحب به فرمايو آهي ته شش جي جنم وٺڻ کان اڳ به ئي ڪورو ڪي هن جي پوري ڄاڻ هوندي آهي.

”پيش از زادن تو سالها، ديده باشدمت بچدين حال ها.“
 پر تنهن هوندي به سٺ پردي پوشي ڪندا آهن ڇاڪاڻ
 ته جي ائين نه ڪن ته جيڪر وٽن ڪوبه وڃي لاپ وٺي نه
 سگهي. تنهن ڪري سٽسنگيءَ کي ڄڻائي ته غريبي ۽ بيماريءَ
 ۾ به ڪورو ۽ جو شڪر ڪري ڇاڪاڻ ته ڪورو هن جي ڪرمن
 جو فرض لاهي کيس صاف ڪرڻ چاهي ٿو. اهڙي حالت ۾
 ناراض ٿيڻ ۾ سٽسنگيءَ جو نقصان آهي. ڪورو آرسِيءَ وانگر
 آهي. جيڪڏهن ڪو عيب جوئيءَ جي خيال سان هن وقت
 ايندو ته پنهنجو نقصان ڪندو. جيڪڏهن پرائم پيار سان
 ويندو ته سندس هردو نرمل ٿيندو.

حضور جن شير سنگهه سوار جي وارثا ٻڌائي ته ڪيئن هڪ
 بستو هن جا، امانت طور رکيل ٻه هزار روپيا هن جي وارثن
 کان لڪائي پاڻ کائي ويا. ليڪ شير سنگهه هن جو پٽ بچجي
 آيو. اهي پيسا وصول ڪري جوانيءَ ۾ ئي مري ويا ۽ هرڻ
 وقت چئي ويس ته مان اهوئي شير سنگهه سوار آهيان. انهيءَ
 کان پوءِ ڊاڪٽر ايشر سنگهه پنهنجي گذاري ويل پٽ سوهن جو
 داستان ٻڌايو ته جڏهن هو پيدا ٿيو ته حضور جن هن کي چيو
 ته ه هزار روپيه سوهن جي نالي رکائي ڇڏ ۽ جڏهن سوهن کان
 وڌي ڪڪيءَ جي شاديءَ لاءِ جمع ڪرائڻ لاءِ عرض ڪيم.
 ته فرمايائون ته هن جي شادي اسين پاڻ ڪنداسين. اها
 ڪڪي ته ننڍي هوندي ئي گذاري وئي ۽ جڏهن سوهن
 به بياس نديءَ ۾ ٻڏي مري ويو ته پنهنجي زال ڏاڍو رنو.
 تنهن ئي سئگرون کيس چيو ته سوهن وري اچي ويندو
 پر انهيءَ هوندي به جڏهن سندس روج رڙو بند نه ٿيو ته

انسان پنهنجي زندگي روڻي ڇڪڻي ۾ پڻ ۽ ٻارن جو وکر
پرې سسار روڻي ساگر ۾ وهندو پير وڃي. هن جي ڇڪڻي
جو نه ملاح آهي ۽ نه ونجهه. سمند به اڏاھ آهي جنهن جي
ڪنارن جو ڪو پتو ڪونهي. هزارن باڪ لکين سال اڙهندي
گذري ويا، جيڪڏهن ڪو پرور ڪروو ملي وڃي ها ته ٻار
پنهنجي وڃون ها.

شام جو نه سسنگ ٿيو، جنهن کان پوءِ ۸ بجي واپس ڇو
ڏيڙي پهتاسين.

۳ سپٽمبر

شام جو حضوري ٻاڻي مان،
”گورو ڪي مڃ رهو ته ڌار، گورو ڪي رضا سڀالو ٻار.“
شيد جو ارم ڪندي سگورن فرمايو ته شش ڪي گورو جو
امتحان نه وائڻ گهرجي. جيڪڏهن ڪو ٻاڻي ڪلاس ۾
پڙهندڙ شاگرد اهر، اي. پاس ڪيل استاد جو امتحان وٺڻ جي
ڪوشش ڪري ته اها هنجي مڙڪتا چڻي.
مولانا زور صاحب فرمايو آهي.

”مريد شيخ را امتحان ڪند او ڪو اسف“

پوءِ حضور جن حضرت خضر ۽ موسيٰ جي وارا ٻڌائي ته
حضرت خضر تي اهڙا ڪم ڪيا جن جو اصلي راز مرسول
سمجهي نه سگهيو. هڪ ته ڪنهن پتير جي ٻڙيءَ تي پڇي
ڇڏيائين، ٻيو ڪنهن ليڪ مائهو جي هڪ ئي پت ڪسي
ماري ڇڏيائين ۽ ٽيون ڪنهن ڪولڊڙ دٻار کي بنا اجوري
سڇو ڏينهن تارو هڻي ٺاهيائين. سگورن فرمايو ته جڏهن
ڪو سند وٺ وڃي ٿو ته ڏسڻ سان ئي هن کي الهيءَ ڇير
جو شروع کان آخر ٺاهين سڄو احوال معلوم ٿئي وڃي ٿو.
الهيءَ ڪري سند جيڪي ڪري ان ئي ڪنهن کي اعتراض

فرمائين ٿا ته من جو چوڻا نه هجو بلڪه انجي ورت ڪم ڪراو
پر اهو آهي مشڪل آهي. جنهن ڪري سو سمجهو دنيا مان
بازي کڻي وار.

۲ سيپٽمبر ۱۹۴۴

صبح جو ۸ ۱/۲ بجي زوالا ٿي ۱۰ بجي لرتارن پهتائين.
جتي حضور بن مستڪ فرمايو،

”جڪ مين گهور الڏاڙا ڀاري،

تن مين ڪم ڪا پندارو.“

۽ پوءِ ڪرلڪ صاعب مان،

”بڪ بوھٽا لاڏيا دنيا سمنڊ منجهارو.“

شدين جي وياڪيا ڪندي فرمائائون ته آتمائون پنهنجي
ڪرمن اوسار چوراسي لک جوتين ۾ پئڪن ٿيون ۽ عام طور
ڪانءَ جي جوتن کان پوءِ منس جهر جو وارو ايندو آهي.
مدالا زور صاعب نه پنهنجي مڏوئيءَ ۾ لکيو آهي ته پهران
مان لبالاب ۾ آيس، پوءِ عيواناب ۾ ۽ انهيءَ کان پوءِ منس
چون ملي. منس جهر چوراسيءَ جي چڪر مان لڪو جو
موقعو آهي. سو ڪيئن؟ جڏهن ڪنهن پوري سنگروءِ وٽ
وڃي ان کان صرف شيد اوک جي اڀياس جو طريقو سکي
پنهنجي اندر اتحاد شيد کي پڪڙي مٿين روحاني منڊلن ۾
پهچيو. اسان جي مستڪ ۾ پرماتما سڀني ڪندن برهمڊن جو
نمولو رکيو آهي. شاسترن ۾ لکيل آهي ”جو پنڊي سو برهمڊي.“
مسلمان فقير السائي جهر کي ”عالم صغير“ سڏين ٿا جو
عالم كبير (برهمانڊ) جو نمولو آهي. انگرازيءَ ۾ انهيءَ
کي Microcosm ۽ Macrocosm چون ٿا. شيد کي پڪڙڻ لاءِ
من ۽ اندرمان کي وس ڪرڻ ضروري آهي. يعني شيد ۾
سندر مثال ڏيئي ڪورو صاحبن اُپديش ڪيو آهي ته هر هڪ

تمام اوجو آهي. شري ڪرشن پڳوان به گيتا ۾ اڄڻ ڪي
 ابدیش ڪيو آهي ته سڀ ڪرم ڌرم ڇڏي منهنجي شرن ۾
 اڄ ته مان توکي سڀني پاپن کان مڪمل ڪندس. مان ڪرڻ
 آسان آهي پر شرن وٺڻ مشڪل. منگروڻ فرمايو ته شرن ورتي
 ٿورو انگڊ صاحب. جڏهن هو ٻين پالڻن سان گڏ ڏاڍي
 جي ڏورن لاء وڃي رهيا هئا ته رستي ۾ ڪورو لالڪه صاحب
 جو دستنگ ٿي رهيو هو جو ٻڌي اهڙو موهيت ٿي پيا جيئن
 پروانو چرند ڪي ڏسي ٿا ٿيندو آهي. اها حالت ورتي
 پراڻن جي ٿيندي آهي ۽ انهن کي ئي فرمايو جو خزانو
 منگورو پيشيندو آهي ان کان پوءِ ڪورو اڄڻ صاحب جن
 جو مشهور شمد سون ڪي چينج ڪيو ويو. سون جو مطلب
 آهي منهنجي جنم ۽ چينج جو اوت آهي پٺيان جي ڪشي.
 ڪورو صاحب جو مطلب آهي ته هر هڪ انسان جي اندر ڏاڍي
 ڪٽن يعني سيل، ستوش، ووڪ، ويراڳ ۽ ڪها جو ڪام
 ڪروڻ، لوپ، موڙ، اهڙا ڪار آسري وڪارن سان هر وقت
 مقابلو ٿي رهيو آهي. اڳتي فرمائين ٿا ته منهنجي جسر ورتي
 ۾ ڏاڍي ڪٽن جي فتح ٿي ۽ هاڻي اندر سک ۽ شالتي آهي.

۲۱. اڳيئي

اڄ صبح جو حضور جن ماستر ٿاراسنگه ڪي امرتسر ۾
 گڏجن ويا ۽ شاه جو امرتسر متسنگ ٿيو ۾ متسنگ ٿيو.
 ”ڪورو ڪيرون نه سيار،
 نيرا لڙن ڏيئا ٻرم مين.“

شبد جو اوت ڪندي بهاراج جن فرمايو ته انسان جو من
 ئي هڪي پر مالا کان جدا ڪري وٺو آهي. من ئي اسانکي
 اندران جي پڙڻ ۾ لاسائي وٺو آهي ۽ پوري ٿورو ٿاڻسواءِ
 من جي ڇا لکين کان بهين ناممڪن آهي. سوامي جي بهاراج جن

۲۶ آگسٽ ۱۹۴۴

اڄ صبح جو حضوري ٻوڙي مان،
 ”اھـ ٿن دلپ ٿرلي ٻاٻا
 ڪوٽ ڄمڻ پٽڪا ڄب ڪاٻا“

شبد ڪيو ويو. اهڙو اوچو اُڀدائش مون ڪنهن اڳي ڪرند
 ٻوڙي ۾ نه ٻڙهيو آهي.

۲۷ آگسٽ

”گورمٽا اٺوڪا درسا من سرمٽ شبد جا ٿي ٻرسا.

ليلا گهٽ ڏيکي ٻاري هوڻي سرمٽ گڏن ٻنھاري.“

شبدن جي وٺاڪيا ڪندي ستڙون فرمايو ته دلپا ۾ اھـ
 مٽ آھن هڪڙو گورو مٽ ۽ اڳو من مٽ. ٻوڙي گورو کان
 هدايت وٺي اڀياس ڪرڻا گورو مٽ آهي باقي دلپا جا عام
 مٽ متاثر سڀ من مٽ جي دائري ۾ آھن. ٻورو گورو
 پنھنجي شش جي آتما کي شبد يا نام سان جوڙي ٿو ۽ پوءِ هو
 اڀياس دواران مٿين روحاني ميدان جا نظارا ڏسي ٿو. انهن
 سوکيم ۽ ڪارڻا لوڪن ۾ اهرست ٻرسي رهيو آهي جنهن کي
 آتما ٻوڙي ٿي ۽ الهي ڪري آتما کي ٻنھاري ڪوٺيو ويو آهي.
 ”سن ڏوڪي ڪڙڪي ڪولي“ جو اشارو اندرئين روحاني
 مارڪ ڏانهن آهي. ٿريا پڌ ۾ جڏهن آتما ٻهڙي ٿي ته اڳتي
 وڃڻ لاءِ رستي ۾ هڪ ٻارڪ سوراخ آهي. سڪمن کي مسلمان
 فقير شاه رک چون ٿا پر اها لاڙي اکين کان مٿي ۽ اندر آهي
 نه ڪ گلي ۾ جيئن عام ماڻهو خيال ڪندا آهن.

۳۰ آگسٽ

ستسنگ ۾.

”ستڙو شرن گهو ميري ٻياري ڪرم ڇڪاڻ ڇڪائي.“
 شبد جي وٺاڪيا ڪندي ستڙون فرمايو ته شرن جو درجو

باب چو ويهون

ذيري پر رهائش

۲۵ آگست کان ۲۲ سيپٽمبر ۱۹۴۴ع

۲۵ آگست ۱۹۴۴

اح شام جو گورو امر داس صاحب جن جو شيد

”ٺهڻ اڪ سدا سج سوني

ٻڙي گوري سڙهي هولي.“

ڪيو ويو. ڇاڪاڻ ته ۳-۲ سڪ آفيسر امر نسر مان آيا هئا. حضور جن فرمايو ته سگورو به بنا پرمالما نغو ملي سگهي. ويڊ برهم مان آئين ٿيا پر هي ويڊ انهن کان ليبارا آهن. در اصل برهم منڊل مان وڌن جي ٽن لڪڻي جهنگي دشمن مهاوڪ ڪوليو. انهن ٽنهن کي ٻڙي دشمن هنن ٻاهرين وڌن جي رچنا ڪئي. گرنٽ صاحب پر لکيل آهي ته وڃڪ گيالي وڌ ٻڙهي اهم مباحثي پر ئي لڳا رهن ٿا ۽ سندن اندر هڪو شيد روپ پر برهم آهي ٺهڻي لڳا ٻڪڙن ڇاڪاڻ ته برهم منڊل پر ڪارڻ مالا آهي ان واسطي برهم جي مڪتي دائمي لاهي صرف ڪلپ پريست آهي. ۹۹۸ چوڪڙي چڱن هر مڪڙو ڪلپ ٿيندو آهي. (۴۳۲۰۰۰۰۰۰۰ سال)

پنهنجڙن ڪيترادن ڪوٽائون پڙهيون جي اسان سڀني کي
 ڏاڍا ڀڙن وڻيون. هڪ ڪوٽا پرمالما جي تلاش متعلق هئي.
 اها ڪوٽا اڏي حضور جن فرمايو ته پرمالما سروي واپسي آهي
 پر انهيءَ اوستا ۾ اسانجي ڪا به مدد نٿو ڪري سگهي. اڪي
 پاڻ ڪندي اسان کي روڪي ٿو ۽ اڪي مصيبت وقت
 اسان جي فرهاد جو جواب ڏئي ٿو. پرمالما جو سروي واپسي هئڻ
 ائين آهي جيئن ڪير ۾ گيهه. جيئن اڙڪيب سان ڪير مان گيهه
 ڪڍجي ٿو تيئن جڏهن اندر جو پيڙي ڳورو ملندو ۽ انکان
 نام وٺي ڪمائي ڪري اکين کان مٿي شو نيتر ٿاڻين پنهنجو،
 تڏهن پرمالما نظر ايندو. انهيءَ ڪري سڀني شاسترن ۾ ڳورو
 جي ضرورت ئي زور ڏنو ويو آهي. وڌن ۾ صرف ست
 مارڪ جي پهرين ٻن منزلن جو ذڪر آهي.

۲۱ آگسٽ

اڄ سٽنگ ۾ ڪبير صاحب جي ٻن شبن جي واپسيا
 ڪئي ويئي. شام جو سير ڪندي حضور جن ڪنهنجي سوال
 جي جواب ۾ فرمايو ته ٿر يا پڌ جون آلمانون ڪڏهن ڪڏهن
 هن منڊل جي ماڻهن کي ڏيکاري ڏينديون آهن پر انهن جو
 ڪوبه نقصان نٿيون ڪري سگهن. صرف ڪمزور دل ۽ پڙهي
 ماڻهو گهٽائجي ويندا آهن.

اح صبح جو حضور جن ٿرلن ۾، بابا ديواسنگهه، جن کي بابا بکاسنگهه جي جاءِ تي گدي نئين ڪرڻ لاءِ هليا. الي پهرين سٽنگ ٿيو ۽ پوءِ شام جو ۳، ۴ بجي گدي نشينيءَ جي دسر شروع ٿي. حضور جن بابا ديواسنگهه جن کي فرمايو ته توهين سٽنگ بکاسنگهه جي جاءِ تي ڪم ڪريو ۽ هن وانگر سٽنگ ڪريو ۽ نام ڏيو ۽ سڄي سٽنگ سان پرامن ٻارڙ ورتاءُ وکو. پوءِ سٽنگ کي هدايت ڪيائون ته چوڙي طرح اوهين اڳين مهالما جو سمن ڪندا هئا تيئن هنن جو به ڪريو ۽ جڏهن توهين سورج ۽ چنڊرما لوڪ کي ٻار ڪري اندر ويندا ته ڏاڍي جي سٽنگن وانگر توهان کي به پنهجي مهالن جو نوراني روپ ۾ درشن ٿيندو. اهڙي طرح بابا جي مهاراج جن جي چولي ڇڏڻ کان پوءِ سٽنگن کي بابا جن ۽ سندن جانشين حضور جن جو ٻڌ درشن ٿيندو رهيو.

۴ آگسٽ

اح ٻيروز پور ۽ ٿورو جي دوري تي حضور جن روانا ٿيا ۽ ۹ آگسٽ ڏاڍي موٽي آيا.

۱۰ آگسٽ

اح سٽنگ ديواسنگهه، سٽنگ بکاسنگهه جا ڦل ڏاڍي کڻي آيا جي بپاسن لڏي ۽ ۶ ٻڙون ڪيا. حضور جن هنن کي پهرين هدايت ڪئي هئي ته توهين مهالما جي سمان ته ٺهرائجو ڇاڪاڻ ته پوءِ سٽنگي موٽي پوڄا ۾ لڳي ويندا.

۱۳ آگسٽ

حضور جن اح ڪالو جي ٻڙ لاءِ روانا ٿيا. رستي ۾ چنڊ پورليءَ هڪ ڌرمفالا ۾ ترساف جي ڪارڻ آرٽسٽ پينو. ا. هڪڙو لاهرو جو حڪير گذريو هو. ڪري ٻه ٻه ۽ هن

جي ڇڙن ۾ ڪٽي رکندو آهيان. آئينده سال مان اهڙي طرح
ٺوهانجي قابو ۾ نه ايندس.

۲۹ جولاءِ ۱۹۴۴

صبح جو،

”ڪال لي جڳت عجب ڀرمالو،

مين ڪيا ڪيا ڪرون بکان.“

شيد جي واپار ڪندي سٽڪرون ڦرمايو ته دنيا جا گهڻا
ڌرم ۽ مذهب ڪال ۽ ديال جي پيد ڪان ٺاوانف آهن. هو
ڪال کي ئي ڀرمالو سمجهي آهي ۽ جي پوڄا ڪن ٿا حالانڪ
ڪال ٿرلوڪي نٿو آهي ۽ چوٿين لوڪ يعني ست لوڪ ۾
نٿو وڃي سگهي. هو آلمانن کي نه پيدا ڪري سگهي ٿو ۽ نه
الهن کي ناس ڪري سگهي ٿو. هن ڪئين جڳ ڀڳتي ڪري
آلمانن سٽپرش کان ورتيون جنڪي ٿن هن جي ڀڄڻ ۾ قيد
ڪري ڪڏهن سرڳن ۽ ٿرڪن ۾ نه ڪڏهن چوراسي ۽ ۾ ڀڄو
ڇڪر ڏياري. ڪنهن کي به سٽپرش ديال جو پٽو ئي لڳو
نٿو ڏئي ۽ سندس اها اڃا آهي ته آلمانن سدائين سندس
دائري ۾ رهن ۽ سندس ٿرلوڪي آباد رهي. ست ست لوڪ
مان آلمانن جي اڏار لاءِ اچن ٿا ۽ جيون کي اڀريش ڪن ٿا.
نه هي ديس ٺوهانجو ديس ناهي، هي ۽ قوم ٺوهانجي قوم ناهي.
ٺوهانجي اصلي ديس ست لوڪ ۽ اصلي قوم ستنام آهي.
ٺوهين ڪال جي نڪري، جا مالا ۽ ڪرمن جي قانون جو ديس
آهي ڇڏي اسان سان گڏ هلو.

۳۰ جولاءِ

صبح جو ۸ بجي سٽنگ شروع ٿيو. ماهوار سٽنگ

۵۰، ۶۰ هزار سٽنگ اچي ڪئي ٿي. ۳۱ تاريخ

۱ آگسٽ نام دان ڏنو ويندو.

باب ٽيو بهون

ٽيري ۾ رهائش ۽

ڪاٺءَ جي ٻـڙ جو دورو

۲۸ جولاءِ ۱۹۴۴ع

حضور جن جي جنم دن ڪارڻ مستنگ لاءِ ماڻهو لڳاتار
اچي رهيا آهن ۽ ٽيري ۾ ڪيترا ستنگي پنهنجو سامان
ورائين ۾ رکي ويا آهن. جن کي پنهنجا مڪان آهن سي
سندن دوستن ۽ مائٽن سان بلڪل پرايا پيا آهن.

صبح جو مستنگ مار بچن ۽ گرنت صاحب جي شدين
جو ٿورو جنهن کان پوءِ بلسراءِ جي واڳون ڪهرن ڪهر ۽ هڪڙو
شيد جو خاص سڄي سنگف کي پسند آيو سو هو.

”موري ڙن ۾ن لائيا پيني سارن آيا“

شام جو ”ستگرو ڪا نام پڪارو“ شيد ڪيو ويو ۽ الهی

ڪالو ۽ مختلف شاعرن پنهنجون ڪوٽائون پڙهيون. سنگف کي

ا. ڪوٽائون ڏاڍيون پسند آيون پر حضور جن فرمايو ته مون کي

پنهنجي ساراھ پسند ناهي. توهان ته مون کي خدا جو به خدا

چئي آ- مان ئي چاڙهيو پر مان ته اڃا شيوڪ به نه ٿو آهيان.

جي مون کي ستگرو شيوڪ بهائي نه به. مان جيڪر شڪر

ڪريان. مان نه ڪنھڪار بندو آهيان. جڏهن توهين پنهنجي

تعريف ڪريو ته مان پنهنجي سرف کي پاڇي مهاراج جن

تن کي دين کان خارج ڪيو وڃي. انهن مان ڪن حضور جن کي لکي موڪليو ته ذريعا ۾ عربي ۽ فارسي عالم ڪٿا ٿيندا ۽ ٿوهين اچي انهن سان مصافحو ڪريو. حضور جن نه رسائيءَ وارا مهاڻا آهن ۽ هو صرف عالم فاضل آهن. هو سمجهن ٿا ته هوئي خدا جي درٻار جا پهريدار آهن ۽ سندن اجازت بنا اتي ڪير به نٿو وڃي سگهي. اها سندس دعويٰ باڪل بي بنياد آهي ڇاڪاڻ جو خدا جو عاشق جنهن رستي ٿان وڃي مالڪ سان ميلاپ ڪن ٿا تنهن کان اهي ودوان پيڙهي آهن. حضور جن انهن کي جواب ڏياري موڪليو ته ڪين فرصت ڪانهي ۽ نڪو هو مصافحو مباحثي ۾ پورڻ چاهين ٿا.

۲۴ جولاءِ

اڄ ڪالوءَ جي بڙ مان حضور جن روانا ٿيا ۽ شام جو جلدور پهتا.

وامداسين جو وارو آهي. حضور جن قريبي ۷۰۰ زالن ۽ مردن کي نام ڏنو ۽ سڄو ڏينهن ڏاڏو مندرل رهيا.
۲۰ جولاء

اڃ شام جو ۳ بجي مستڪ ٿيو. مان ڏسي رهيو هوس
۽ هيٺ ٻهڙان تي زالن ۽ مردن جو جڳ هڪ سمنڊ تي نظر
آيو. سڄو ميدان کڇا کڇ ٻريل هو. رستي کي ڪهترائي ڏڪان
به لڳايا هئا. جڳ مٿي ٻڌي لڳو. پهرين،
”جڳ ۾ گهوڙو اٿڻا پاري“

شيد ڪيو وار ۽ پوءِ گولف صاحب مان،
”اس هئا ۾ اڪت پندارا.“ ٻيوئي شيدن ۾ اهوئي ابدش
آهي نه اڙمالا اسان جي اندر آهي ۽ مڪتيءَ جو مارڻ
السان جي اندر آهي. ٻاهر مڪي ڪرم ڌرم سڀ اڃا آهن.
الهيءَ مارڻ جو پيد پوري ڪروءِ کان ملي ٿو. اڃا مستڪ
هلو پئي نه اچي ميهون پيو. هتي جدا ٻهڙي مرد ٿوڙي
استراڻن پاڻ سان چڻي ڪڍي لڪندا آهن. سڀني وٺي
پنهجنون چتون ڪريون، ۽ مٿان اٿن پئي نظر آيو جڳ اٿڪ
ڪارا ٿيو لڳل هئا. سنگت جي مرضي هئي نه مستڪ
جاري رکيو وڃي. پوءِ سڳورن ٿي صاحب،

”دل ڪا حجره صاف ڪر جالن ڪي آئي ڪي ٿيئي.“
شيد جي واپڪا ڪندي فرمايو ته ”شاه وڳ“ جنو مطلب
هڪ وار جهڙي ٻارڪ ٿاڙي آهي جا پورو ڪرو اڀاس ۾
انڌر ڏيکاري ٿو ۽ الهيءَ مان لنگهي اڀاسي مٿين روحاني
منڊلن ۾ ويٺو آهي.

ڪا. حضور جن ڪڇ مسلمان ٿيلن کي نام ڏنو جتي
ڌرمشالا جي ٿيلن جا مائٽ هئا. الهيءَ کي ڪن مولوان کي
چرڻ آيو ۽ سندن مرضي ٿي ته جن مسلمانن لاءِ ورتو آهي

حضور مهاراج جن کا اواء جي پٿر ۾

باب ٻاويھون

ڪالو جي بڙ جو دؤرو

۸ جولاءِ ۱۹۴۴ع

حضور جن صبح جو ڪالو جي بڙ لاءِ روانا ٿيا ۽ شام جو
هڏهن اسين ٿرلنارن جي ڀرسان پئي لنگهيائين ته ڪيترا
ٽاليءَ جا وڻ ٻهر جي طرف وڌيڪ جهڪيل ٿي لاهين جهڪ
وڻن کي نه احساس آهي ته جنهن پاسي سندن خوراڪ جو
سامان آهي اونداهون جهڪڻ ڪري. درختن ۾ به آتما آهي.
ڇاڪاڻ جو آتما کانسواءِ زندگي ۽ وڪاس لامڪن آهي.
اهڙي چيئن شڪتي آهي ڇا تڏهن جي وڪاس جو ڪارڻ
آهي ۽ انهيءَ بنا نه وڻ ٿئي، نه پکي پسون ۽ نه انسان جهڙو
ه. صرف درياهه، ٻهاڙ ۽ نياپان هجن ها. حضور جن فرمايو
هڏهن آتما موت وقت شير کان الڳ ٿئي ٿي ته پوءِ ڪنهن
مڃاڻ ۽ ٺار دوست جو غور ڪندڙ ٿي سراد آهي ڇاڪاڻ
شير جي رونق ۽ قدر آتما جي ڪري آهي. آتما بنا شير
پياڪ لڳي ٿو پوءِ ان جو غور ڪندڙ مان ڪهڙو فائدو

۹ جولاءِ

شام جو ۷ بجي ششڪ ٿيو جنهن ۾ هزارين ماڻهو موجود
هئا. ٻهاڙي لوڪ تمام پري ۽ سارا آهن ۽ سندن پري
جي ڪارڻ ٿي حضور جن اعڙن ويران ٻهاڙن تي
ني لڪا ڪا رونق آهي ۽ لڪو ڪا هتي ڇو

حضور جن فرمايو ته ڪرمن کان بچو ۽ سڀ کان وڏو پاپ
ڪنهن جي دل ڏکائڻ. خواجه حافظ جن فرمائين ٿا ته
پاڻي پيئي، قرآن شريف کي جلاء ۽ ڪعبي کي باهه
جيڪي ڪپيئي سو ڪر پر ڪنهن جي دل نه ڏکاءِ.
سڀ نه من، وڃن ۽ ڪرم سان ڪنهن جي دل نه ڏکاريو
بچو پاڻ کي گروءَ جي حوالي ڪريو. اهو آهي مڪتي
صل ڪرڻ جو طريقو.

جولاءِ

اڄ صبح جو جڏهن ٽرنيار پهتاسين ته معلوم ٿيو ته
ٽي جو سنت بابا بکاسنگھ اڳئين ڏينهن ئي منجهند جو
ڇولو ڇڏي ويو. جڏهن حضور جن ڏٺي پر انڌر ويا ته
ڏٺائون ته سندن ستنگي زار زار روئي رهيا آهن. حضور جن
هنن کي چيو ته روئڻ بند ڪريو ڇاڪاڻ ته اهو سنت مت
جي اصول جي خلاف آهي. گرو امر داس جن به فرمايو آهي:

”مت مين پيچي ڪوئي رووسي،
سو مين مول نه پايا.“

اهڙي طرح ٻئي مهاڻا جو فرمان آهي:

”ساد مري ڪيا روويئي، جو اپني گهر ڇڏائي،
روو ساڪت پوڙي جو هائو هات بکائي.“

پوءِ حضور جن سار بچن مان ستنگ ڪيو انهيءَ لاءِ ته
سنگ جو ڌيان ٻئي پاسي وڃي. سڄي سنگت به ڏينهن
ڪڇ کاڌو ڪونه هو انهيءَ ڪري اٽڪل ۱۲ بجي سنسڪار
ڪيو وڃڻ کانپوءِ ليڪر ورتاڻو وڌو. انهيءَ کان پوءِ سڀني
کي تاڪيد ڪيائون ته جيڪا سنگت ٻاهران اچي انجي شيوا
ڪراڙ ۽ کين تسلي ڏيو. انهيءَ کانپوءِ حضور جن اتان روانا
ٿي شام جو ۴ بجي ڏٺي پهتا. ۶ بجي ستنگ ٿيو.

براهڻ ۽ ٽائين ٽون ٺيڪ ٿي وينديون. صرف ڪيرل ڪرشن کي
ٿي حضور جن جو درشن ٿيو. پوءِ توهان ڪيرل ڪرشن کي
چيو ته سندر داس کي ٽيليفون ڪر ته اسانجي ڪارروائي
ڪري. ٿوري دير ۾ ڪار آئي ۽ حضور جن ان ۾ ويهي روانا
ٿيا. هيٺ ڪيرل ڪرشن بلڪل ٺيڪ آهي.

۱۷ جون

اڃا حضور جن مال روڊ تي گهٽ ويا ۽ ٿورو آرام ڪرڻ
لاءِ ويٺا. ڳالهه ٻوله. ڪندي فرمايائون ته بابا جي مهاراج جن
ڪئين دفعن هن دنيا ۾ جيون جي اڌار واسطي آيا آهن
جيتوڻيڪ سندن مڙج نه هئي پر مالڪ جي حڪم انوسار
ايدا رهيا. ايت آباد جي ڀرسان پانڊو جي ٻهاڙي جڏهن
ميدان هئي تڏهن به اتي هئا. پوءِ فرمايائون ته ستگورو جنهن
کي نام ڏئيئو انکي پنهنجي ڳروءَ جي حوالي ڪري ڇڏي
ٿو ۽ پاڻ ذميوار ٿي ڪٽي. جيڪڏهن ڪنهن ڇٽايل ڇيو
جي ڳرو مدد ٿي ڪري سگهي ته پوءِ انهيءَ ڳروءَ جو
ڳرو يا سندس ڏاڏو ڳرو انجي مدد ڪندا ڇاڪاڻ ته
هننڪي پنهنجي گديءَ جي لڇ رکڻي پوندي آهي. نام جا
لفظ ٻڌائڻ ته آسان آهن پر مٿين روحاني منڊلن تي جيون جي
سڀال ڪرڻ ۽ سندن ڪرمن جو حساب ختم ڪرڻ نهايت
ڪنن ڏيئي آهي. انهيءَ سبب ئي بابا جن جي حوالي ڄمڻ
سمانجڻ کان پوءِ هڪ سال ٽائين مون نام ڪونه ڏنو. جڏهن
آگري ڇاڇا پرنٽپ سنگهه جي دستنگ ۾ ويس ته اتي ۲۸ ڏينهن
منهنجو هنن سان انهيءَ ڳالهه تي ضد رهيو. هنن جو زور انهيءَ
ڳالهه تي ته مان نام ڏيان ۽ مون انهن ڇٽي انڪار ڪيو ته
مان انهيءَ جي لائق ناهيان. آخرڪار ڇاڇا جي مهاراج جن
هڪ ڏينهن جذبي ۾ اچي چيو ته تون اسان کي ڇا ٿو سمجهين؟
مون ورائيڻ ته مان توهان کي حضور سڙائي جي مهاراج جن جو

آهي ته جو نه رلا ۽ سڃاڻي ڏاڍو ڪندو پر اڻي ڏال ڪي ماء
پنه سمان سمجهندو جو ضرور پرمالما ڪي پائيندو.

۷ جون

صبح جو ۷ بجي حضور جن ڏلهائوسيءَ لاءِ روانا ٿيا ۽
شام جو اُتي پهتا. رستي ۾ نرساڻ پيئي ۽ ڏلهائوسي پهچي
معلوم ٿيو ته بارش ڪارڻ ٿڌڪار وڌيڪ هئي.

۱۱ جون

اڄڪلهه حضور جن هتي آرام ڪري رهيا آهن. صبح
شام ٻئي وقت سير ڪرڻا ويندا آهن ۽ ٻين ڪي به ڪافي
وقت ڏيندا آهن ۽ اسان سڀني کي به هدايت ڪندا آهن ته
بهاڙ ۾ اچڻ جو فائدو وٺو ۽ چيترو ٿي سگهي اولهه ٻن سمن
کي وقت ڏيو. مانگرمويءَ جي هڪ مستسڪيءَ جي چئي آئي
جنهن مان پتو پوي ٿو ته حضور مهاراج جن پنهنجي مستسڪين
جي ڪيتري نه سھائتا ڪن ٿا. چئيءَ ۾ لکيل هو، ” ۵ جون
۱۹۴۴ ٿي ڪمپول ڪرشن جي حالت بيماريءَ ڪارڻ لاڙڪ
هئي. حضور جي ٽوهان خود منجهه جو ۱۲ بجي ڪار ۾ هتي
آيا ۽ پنهنجي ڪار لالا سندو داس ٻاريءَ جي دڪان وٽ
ٻهاري سڌو ڪمپول ڪرشن وٽ آيا ۽ هن کي چيو ته ٽوهانجي
ٻريان اچي. ڇاڪاڻ ته اڃا هو ٻالڪ آهي تنهن ڪري
هن عرض ڪيو ته مون حياتيءَ ۾ ڪو پاپ ڪونه ڪيو
آهي. مون کي ڪن عرصي لاءِ هتي رهڻ ڏيو. سندس
ٻڌا به ساڻي ويٺي ڪئي. تنهن ئي ٽوهان فرمايو ته ڇڏو.
پوءِ ٽوهان ڪمپول ڪرشن تان ٻيڌو ته هتي ڊاڪٽر جي
دوا وٺندو آهين؟ ڇوڪري عرض ڪيو ته مان هن وقت
ڊاڪٽر ڏانهن نٿا اچان جي دوا وٺندو آهيان. ٽوهان فرمايو ته
ڏانهن نڪهه تجربوڪار ڊاڪٽر آهي ان جو علاج ڇالوڪو،

خالي ڪري وڃو ته توهان کي ماري ڇڏينداسين. جڏهن ان
ستسنگيءَ پنجن لامن جو سمون شروع ڪيو ته پوءِ پريست در
جي ٻاهران بيهندا هئا. اندر نه ايندا هئا. جڏهن الهيءَ
ستسنگيءَ جي زال ۽ ڌيءُ نام ورتو ۽ ان جي ڪمائي ڪرڻ
شروع ڪئي ته پوءِ هو بالڪل غائب ٿي ويا. حضور جن فرمايو
ته نام جي اوڏو ڪوبه پريست پريست لٿو اچي سگهي.

۶ جون ۱۹۴۴

شام جو سار بچن مان.

”ڪال لي جڳت عجب پرمال،

مين ڪيا ڪيا ڪرون بکان.“

شيد ڪيو ويو. حضور جن فرمايو ته عام دنيا جي لوڪن
کي ڪال ۽ ديال جي پيٽ جو پتو ناهي. ڪال ٽرلوڪيءَ جو
مالڪ آهي ۽ ديال جو ڌام هن کان مٿي سڃڻند آهي. ڪال
آما کي نه پيدا ڪري سگهيو ۽ نه ناس ڪري سگهي ٿو.
ستپوش ڪڇ خاص تعداد آلمانن جو هندي سپرد ڪيو آهي
جن کي هنن ٽن من جي پوري ۾ قيد ڪري، وڃنا جو سلسلو
جاري ڪيو آهي. جيئو آلمانن ڪرمن انوسار چوراسي پرڳڻن
ٿيون ۽ ڪال پگوان جي اها پوري ڪوشش آهي ته ڪنهن
به آما کي ديال جو پتو نه لڳي ڇاڪاڻ ته ائين ٿيو ته پوءِ
سڀ آلمانن نه سچ ڌام پهچي وينديون ۽ سندس ديش ويران
ٿي ويندو. ڪال سيني کي نالا پرڪارن جي مٿ متاثرين ۾
ڦاسائي رکيو آهي ۽ هر ڪو پنهنجو مذهب سڄو سمجهي ان
سان ٻيو جهڳڙي. ديال جو مٿ سرت شيد جو اڀياس آهي
جو هر هڪ انسان ڪري، نجات پائي سگهي ٿو. عام لوڪ
مذهبي تعصب جي ڪارڻ انهيءَ ڏانهن ڌيان نٿا ڏين. پوءِ
ستپورن تلسيداس جو هڪ سلوڪ ٻڌايو جنهن ۾ هنن فرمايو

ڪونه ٻولي ٿيڻ نه ڪري. انهيءَ سلسلي ۾ هڪ
ادارو ٿي ڪي جهڙوڪ ڀانڊون ۾ الڳ ڀڄي فرما ڀانڊون نه ستن ڇو
ڇوڪڙ ۾ گرم پاڻيءَ سان گندڪي ڏيڻ مثل آهي. سندس
اصل ڪڏهن به غصي ۾ نه ايندا آهن ۽ اهڙو ڏيکيا
هو جي ٻلي لاءِ هوندو آهي.

٤١٤٤

شام چو بستک پر

”هر ڪي پوڄا دلپ هڏ ستو
ڪهڙا ڪچرو لـ جائي“
صاحب فرماي

"هرگي پرڳڻا ڪچهرو نه جائي".

شيد ڪنڊو واپار جهڙو ۾ گورو صاحب فرمائين ٿا ۽ گو
ورلو وڏ پائي پر ماڻها جو پکيت آهي ۽ نه ٻيا سڀ استري،
دولت، ڪٽنب، داس يا دنيا جا پکيت آهن. پر ماڻها جي
پکيتي نڌهن ئي ممڪن آهي جڏهن پوري گورو کان شيد
جو اڀياس وٺي ان جي ڪمائي ڪبي. چپ لپ، ورث نام
۽ گرم نرم وغيره ڪرڻ سان چوراسيءَ جي چڪر مان
چراڪارو نه ٿي سگهندو.

پرڳڻا ۾ هڪ شيد جي واپار کي ڪندي ستگورو
چراڪارو نه ٿي سگهندو.

ڪرم ٿرم وغيره
وڻڪارو نه ٿي سگهندو.
پوءِ سار بچن مان هڪ شهدي واپڪا ڪندي سڱور
فرمايو ته رابع بصريءَ کان ڪيئن پڇيو ته رب جي رضا
راعي رهڻ جو مطلب ڇا آهي. هڪ درويش جيڪو اڻ
وڻو هو تنهن چيو ته رضا جو مطلب آهي ته دس کي
سڪ سمجهڻ. اهو ٻڌي رابع بصري چيو ته اهي ڪڏهن
اهڙا ڪار جي پوءِ آهي. سڄو مالڪ جو ٻارو اهو آهي
اهڙا ڪار جي پوءِ ٿين ٿي رهي.

اهڏڪار جي نوء آهي. سڀني
کي سک ۽ سک جي نموني تي رهي.
هڪ سنگي ۽ ٻڌاڻو نه هڪ سنگي جڏهن جي
اڃا لام نه ورتو هو، جي گهر ۾ ۽ پوءِ ڏسڻ ۾ ايندا
هي هن کي نه ٻڌاري ڇوڏا هئا نه هي مڪان اسانجي

جالي ڪري وڃو نه نه لوهانڪي ماري ڇڏينداسين. جڏهن ان
ستسنگيءَ پڄن ٺامن جو سمرن شروع ڪيو نه پوءِ پريست نه
جي ٻاهران بيهندا هئا. اندر نه ايندا هئا. جڏهن الهيءَ
ستسنگيءَ جي زال ۽ ڌيءَ لام ورتو ۽ ان جي ڪمائي ڪرڻ
شروع ڪئي نه پوءِ هو بلڪل غائب ٿي ويا. حضور جن فرمايو
نه لام جي اوڏو ڪوبه پوت پريست نٿو اچي سگهي.

۶ جون ۱۹۴۴

شام جو سار بچن مان.

”ڪال ني جڳت عجب پومايا،

مين ڪيا ڪيا ڪرون بکان.“

شيد ڪيو ويو. حضور جن فرمايو نه عام دنيا جي لوڪن
کي ڪال ۽ ديال جي پيٽ جو پتو ناهي. ڪال ٿرلوڪيءَ جو
مالڪ آهي ۽ ديال جو ڌام هن کان مٿي سڄڪند آهي. ڪال
آما کي نه پيدا ڪري سگهي ٿو ۽ نه ناس ڪري سگهي ٿو
ستپوش ڪڇ خاص تعداد آلمانن جو هنڌي سپرد ڪيو آهي
جن کي هن ٽن من جي پوري ۾ قيد ڪري، رڇنا جو سلسلو
جاري ڪيو آهي. جيو آلمانن ڪرمن اٺسار چوراسي پوڙين
ٿيون ۽ ڪال پگوان جي اها پوري ڪوشش آهي نه ڪنهن
به آما کي ديال جو پتو نه لڳي ڇاڪاڻ جي ائين ٿيو نه پوڙ
سڀ آلمانن ٽچ ڌام پهچي وينديون ۽ سندس دانش وٽان
ٿي ويندو. ڪال سڀني کي نانا پرڪارن جي مٽ مٽائون
ڦاسائي رکيو آهي ۽ هر ڪو پنهنجو مذهب سڄو سمجهي
سان پيو جهڳڙي. ديال جو مٽ سرت شيد جو اڀياس آهي
جو هر هڪ انسان ڪري، نجات پائي سگهي ٿو. عام لوڪ
مذهبي تعصب جي ڪارڻ انهيءَ ڏانهن ڌيان نٿا ڏين. پوءِ
ستگرون اٺسidas جو هڪ سلوڪ ٻڌايو جنهن ۾ هنن فرمايو

ڪونه مولڪي تنگ نه ڪري. انهيءَ سلسلي ۾ هڪ
وادارائيءَ کي جهڙڪيائون پر انهيءَ فرمائشون نه مٿن جو
ٿيڻ ڪٿ به گرم پاڻيءَ سان ڪندي ڏيڻ مثل آهي. سٺ
و اصل ڪڏهن به غصي ۾ نه ايندا آهن ۽ اهڙو ڏيکاءُ
ٿيو جي ڀلي لاءِ هوندو آهي.

۵ جون ۱۹۴۴ع

شام جو سٺنگ ۾

”هرڪي پرڄا دلپ هٿ سٺو،
ڪهڙا ڪچهر نه ڄاڻي.“

شيد ڪنڊو وارو جهڻ ۾ ڪورو صاحب فرمائين ٿا ۽ ڪو
وراو وڏي ڀاڱي فرماتا جو پڳت آهي نه ۽ ٻيا سڀ رستري
دولت، ڪٽنب، ديش يا دليا جا پڳت آهن. فرماتا جي
پڳتي ٿڌن ئي ممڪن آهي جڏهن پوري ڪروءَ کان شيد
جو اڀياس وٺي ان جي ڪمائي ڪبي. ڇپ ٿپ، ورڻ ٿپ
۽ ڪرم ٿڌو وغيره ڪرڻ سان چوراسيءَ جي چڪر مان
چوڻڪارو نه ٿي سگهندو.

ٻيو سار بچن مان هڪ شيد جي واپڪا ڪندي سٺو
فرمايو ته راج بصريءَ کان ڪنهن ڇيرو نه رڳ جي رضا
راضي رهڻ جو مطلب ڇا آهي. هڪ درويش جهڙو ڀر
وٺو هو تنهن ڇيرو نه رضا جو مطلب آهي نه دڪ کي
سڪ سمجهڻ. اهو ٻڌي راج بصري ڇيرو نه انهيءَ ڪي
اهڙڪار جي ٻيو آهي. ڇيرو مالڪ جو ٻيڙو اهو آهي

ڪي سڪ ۽ دڪ جي ٿيڻ ٿي رهي.
هڪ سٺنگيءَ ٻڌايو ته هڪ سٺنگي جهڻ ۾
اڃا ٿام نه ورتو هو، جي گهر ۾ به پريست ٿيڻ ۾ ايندو
جي هنن کي ٻيڙي چوڻا هئا ته هي مڪان اڃا

سٽي پيٽي هئي. گهڻي ٻار سبب رستي ۾ لاريءَ جو ٽاپر
 ڦاٽي ٻاهر وڃي پيو ۽ لاري انهيءَ پاسي اونڌي ٿي پوي ها
 پر مالڪ جي موج سان لاريءَ جي ڏري (Axil) موڙجي
 وڃي زمين ۾ کٽي ۽ لاري ٻڃي ويئي. کير نه سڀ هارجي
 پيو پر ڪنهن به مسافر کي چوٽ نه آئي. سڀني چيو ته ڪو
 مالڪ جو پيارو ضرور هن لاريءَ ۾ آهي جنهن جي صدقي
 سڀ ٻڃي ويا آهن. اهڙي طرح هڪ ٻئي ستنگيءَ
 جي ۱۵ سالن جي چوڪريءَ جي وارن آهي ته جيتوڻيڪ
 کيس اڃا نام نه مليو هو ته ڀائرن وٺي خوشيءَ خوشيءَ سان
 چولو ڇڏيائين. مطلب ته اها سڀ سنڀال سنگرو ڪئي ڇاڪاڻ
 ته سندس ماءُ پيءُ ستنگي هئا.

۲۸ مئي ۱۹۴۴

اڄ مئي جو ماهوار ستنگ ٿيو جنهن ۾ حاضري ڪافي
 هئي. ستنگ ۾ گرنت صاحب مان،

”جن نم پيڄي ٿي بلائي
 سک سهج سڀي گهر آوڃي.“

شجڊ ڪيو ويو جنهن ۾ گورو صاحب فرمائين ٿا ته سنڌ
 ڀڪارين ٿا ته اي دنيا دارو! هلو ته اسين توهان کي ڪل مالڪ
 جي درٻار ۾ وٺي هلون. سنگرون فرمايو ته جڏهن اسانجو ڪو
 مٺ مائٽ يا مٽر مري ٿو ته ڪانون وانگر روئي آسمان مٽي
 کڻي ٿا ڏيون. ۱۰ چار ڪلاڪ روئي کڻي ٿا بس ڪريون ۽
 پتو نه انهي ڳالهه جو ڪونهي ته مرڻ ڪي وٺي ڪير وٺو،
 ڪهڙي پاسي وٺي وڃي ۽ ان جو حال ڪهڙو ٿيو.

۳۰ مئي

حضور جن فرمايو ته جنهن کي مونسان ملڻو هجي سو منجهند جو
 ۱۲ ٻڃي ٿاين ملي ۽ انهيءَ کانپوءِ شام جو ۶ ٻڃي ٿاين

باب ايڪجهون

ڌيري ۾ رهائش

۲۰ هي ۱۹۴۴ع

شام جو سسنگ ۾ گرل صاحب مان ه مهلي جو شبد
” دن رات ڪمالڏو سو آيو مائي،
جس ڪارون اڪاوندي سو ڏيکي مائي.“
نديو ويو. سگرون فرمايو ته جيڪي اسين ڪرم ڪيون
ٿا سي اسانجي متڪ ۾ لکندا وڃن ٿا ۽ جنهن پرمالما کان
اسين انهي لڪارن ٿا سو اسانجي اندر ويٺو اسانجا سڀ
ڪرلوس ڏسي. بائبل جي پراڻي عهدنامي (Old Testament)
۾ حضرت لوط جو وڙلاست لکيل آهي ته بابل شهر ۾ ڪڪرمي
۽ عياشي لوڪ رهندا هئا ۽ انهيءَ ڪري خدا انهيءَ شهر
کي تباه ڪرڻ لڳي چاهيو. اهڙي نسر جو لياڻو هڪ فرشتي
هتان حضرت لوط کي، جو به ان شهر ۾ رهندو هو، خدا
ڏياري موڪليو. لوط جي عرض ڪرڻ تي ته ڇاڪاڻ ته هن
شهر ۾ نه ليڪ ماڻهو رهن ٿا، شهر کي معاف ڪيو وڃي
شهر برباديءَ کان بچي ويو. اهڙي طرح پڳڻ وڃل پرمال
بههجي هڪڙي ڀاري جي خاطر ايڪ ڇيرون مٿان ايندي
آيس کي ٿاري ٿو ڇڏي. جيئن ته هڪ پراهي سسنگ
ٻڌاير نه هو ٿيڪڙي مان هڪ لاريءَ ۾ ويٺو جنهن جي ه
ڪيترا نه ڪير جا وڏا دٻا رکيل هئا ۽ اندر ماڻهن سان

پر ڏري ڏري ۾ نظر ٽڏهن ايندو جڏهن هن کي پنهنجي اندر
پرگهت ڪيو نه. انهن ڇوڻ صرف زباني جمع خرچ آهي.
کي ماڻهو چوڻدا آهن ته پاڻي ڏاڍي کي جو پٿر مان پرمائما
مليو. پر انهن کي اصلي حقيقت جي اوجھ ڪانهي. جي هن
کي پٿر مان مليو نه سڀني کي ملڻ کپي. اها دوائِي ڪهڙي
جا هڪ کي ڏاندو پهچائي ۽ ٻين کي نه؟

پوڻ ۽ پوڻن جو ذڪر ڪندي حضور جن فرمايو ته لام
چوڻ واري جي نزدڪ جڏهن جمود وٺي ٿا اچي سگهن
ته پوءِ پوءِ پوءِ پوءِ ڪيئن ايندا ۽ جادو ٽوڙي جو اثر جو
ٿيندو؟ ستسنگين کي اهو وهم دل مان ڪڍي ڇڏڻ کپي.
جن پوءِ صرف انهن کي ئي ستائيندا آهن جيڪي هنن کان
ٻهيندا آهن ۽ مڪرم ارادي واري شخص اڳيان اوڏي اچڻ
جي هنن کي جرئت ٿي نه ٿيندي آهي. ڏهري ڏوٿائن
جو ذڪر ڪندي ستگرون سمجهايو ته انسان اشرف المخلوقات
آهي ۽ صرف پرمائما ان کان مٿي آهي. باقي سڀني ڏهري
ڏوٿائن جو درجو انسان کان هيٺ آهي، بلڪ هن جي شين
واسطي آهن. آتما جي ٿيندڪ شوليت ۾ آهي ۽ ڏهري ڏوٿائن
ان کان هيٺ جهن چڪرن ۾ واسو ڪن ٿا. انهيءَ ڪري
آتما جي پوڄا لاءِ صرف پرمائما آهي.

۲۱ هي

۱۷ مئي کان لڏورو ۾ ستسنگ صبح شام ٿيندو رهيو.
اڄ ٻهئي پھتاسين جتي ستسنگ گھر لاءِ حضور جن جڳھ پسند
ڪئي. اتي هڪڙي ساڌو حضور جن سان بهت ڪيو ۽
جڏهن حضور جن پڇيس ته پنهنجي انٽرمڪ ڪيتري رسائي
آهي ته هڪو ٻڪو ٿي ويو. اها آهي حالت اڳڪلهه جي
بيڪڌاري ساڌن جي. نه ساڌن نه اڀياس رڳو ڪهڙا رڳي پيا
بيڪ منگن. منجهند جو هوشيار پور پھتاسين. رستي تي جلندڙ
مان ٿيندا راس. جو ۹ بجي کن ڏهري پھتاسين.

ٽوٽن ۽ ٻوٽن ٻارن جو ٻوٽو ڇڏڻ.
لسٻڊاس جن جي واپار مان رهي اٿريءَ جي زال السوڻا
پر سنگ کڻي حضور جن فرمايو ته پتي ورت ڏورم جو ٻالن
جي استري آسانيءَ سان ٻوٽو کڻي ٻائي سگهي ٿي.
”ڏاڍو ڏورم مٽر اور ٿاري،
آپت ڪال پرڪڻي چاري.“

يعني ڇڪڙهن پتي غريب، بيمار، اندو، دلدار، لنگڙ يا
وڙو ٿي ٻاري ته به اهيءَ جي شوا ڪرڻ استريءَ جو ٻوٽو
ڏورم آهي. پتوڪ استرين جا ۴ قسم ٿيندا آهن.
اٺم، مڏم، ليڇ ۽ لڪور. سڀ کان سرهڻت استري اها
آهي جنهن کي پنهنجي پتيءَ کان سواءِ ٻيو ڪو مرد نظر ٿي
نه آهي. مڏم اها جا وڏي کي ٻيءَ ۽ ننڍي کي ٻاءُ يا پٽ
ڪري سمجهي. ليڇ اها جا لوڪ لاج جي ڪارڻ پنهنجو
پتوڪ ڏورم ٻائي ٿي ۽ آخر ۾ لڪور اهيءَ استريءَ کي لو
چاڙهي جا وجهه نه ملڻ جي ڪارڻ يا مڙس جي مار جي ڏپ
کان ٻوٽن جي صحبت ٿي ڪري.
مور ٿي پوڄا جي خلاف حضور جن بلڪل زوردار اڀداس
ڪيو ۽ ڪير صاحب جي پاڻيءَ مان مور ٿي پوڄا جي الڳ
جي واپڪيا ڪندي فرمايائون،
”جهان آيا ٿا واپا.“

هي اسان پوءِ ۽ پاڻيءَ جو اشت وڪيو ته موت کان ٻڙهه الڳ
۾ ٿي واسو ڪيو. ڪنهن شخص اعتراض ڪيو ته اسين مور
کي پرمانا جو روپ سمجهي پوڄا ڪيون ٿا. جواب ۾ سنگ
فرمايو ته پرمانا اسان جي اندر آهي ۽ سڀ ويڻ شايد
پراڻ اٿي. حقيقت هي تصديق ڪن ٿا، پوءِ جيڪو پنهنجو
اندر لاش ڪرڻ جي بجاءِ جڙ ڇڏي ۽ ان جي ڪرڻ
سر مٽوڪ نه ٿيو ته پوءِ چاڻ پرمانا سر ٽوٽي ضرور

جرليل به صرف لڙائيءَ جي ڏينهن ۾ مصروف رهندا آهن ۽ ان کان پوءِ فارغ. پر حضور جن جو اهڙو مشغول ٻوڏگرار لڳاتار ۳۰-۴۰ سالن کان هلندو اچي ٿو.

اڄ هڪ زخمي سان کي گاڏيءَ ۾ جوئيل ڏسي سٽگرون فرمايو ته ڏسو من هن کي ڪهڙي نه ڏکڻائي حالت ۾ پهچايو آهي.

۱۴ هي

اڄ صبح جو حضور جن هوشيار پور ضلعي جي پهاڙي علائقي جي دوري لاءِ روانا ٿيا. جيون جي ڀلي لاءِ هو پنهنجي سڪ ۽ آرام جو ڪو خيال نه رکڻ بلڪ سفر جي سڀني ٽڪيڻن کي مشڪندي منهن ڏين ٿا.

۱۵ هي

ڪنهن اڄ سٽگرون کان پڇيو ته رام، واهگرو، الله، رحيم، اوم، God وغيره جي پدران توهين پنجن خاص نامن جي سمورن جي هدايت ڪيو ٿا، سو ڇو؟ سٽگرون جواب ڏنو ته اهي پرچمت نام پرماتما جا صفائي نام آهن. سنت پنهنجي روحاني ائو جي ذريعي جن نامن جي سکيا ڏين ٿا سي اندران شڪتين جا ذاتي نام آهن. جڏهن ڪنهن کي سندس ذاتي نالي سان سڏ ڪبو ته هو قدرتي زبان ڏيندو ۽ صفائي نام ڏانهن شايد زبان به نه ڏئي. سو اندران شڪتين جي ذاتي نامن جو جي پريم پيار سان سمورن ڪبو ته اهي شڪتيون اسان جي ورثي کي انترڪ ڪندين.

۱۶ هي

اڄ ٻئي ٻڌي ۾ صوبيدار رکا سنگھ جي گهر ۾ شام جو سٽنگ ٿيو. پهاڙي لوڪن جي لاءِ حضور جن هيٺين ڳالهين تي خاص زور ڏين ٿا.

پتي ورت ڌرم جو پالن ڪرڻ، مورتي پوڄا جو ڪندڻ،

ڪٽل آهي ۽ دل ۾ ٻيهي ٿي وڃي. در اعل، اعزو اوچو
سٺ مٺ جو ابدش ٿي ڪنهن پوئي ۽ ۾ منڪل ملندو.

هي ۱

اڄ شام جو گرت صاحب مان،
”ٻڪ ٻوڙا لاديا ديا سمندر منجهار.“

شيد جي وياڪيا ڪندي حضور جن فرمايو ته ڪيترا سڪ
گرت صاحب جا پرمڻ ٿيئي ماس ڪاڻڻ ڪي ڄاڻو لهرائڻ
جي ڪوشش ڪن ٿا. جي گرت صاحب ۾ گوشت ڪاڻڻ جي
هدايت هجي ها ته پوءِ پاڻي سڏي جي پاڻي جو هن ۾ درج
ڪن ها ۽ گورو صاحب جن ائين ڪيئن فرمائين ها،
”ڪدم ڪري پهرن پنڪيان ڏسي ٿاهي ڪال،
اولي سان سڪ هي ٿاڻا ماڻا ڄال.“

يعني پسن ۽ پنڪن تي ٿون ظلم ڪران ٿو پر توکي ڪال ڪ
ٿسڻ ۾ اچي. اهي حيوان به ڪنهن وقت انسان هئا
پنهجي ڪرمن جي ڪارڻ هن حالت کي پهتا آهن.
سساري لوڪ پنهنجي ڏيوي ڏنڊن ۾ سلطان آه
هرڪو ائين پيو چري ته مون کي فرصت ڪانهي. ائين
سوچين ته مٿس کان پوءِ ڪهڙو حشر ٿيندو ۽ انهيءَ کان
جو ڪر اپاءِ آهي.

هي ۸

صبح جو ۷ بجي حضور جن وٽ لهر جيئي ڪ
لڪڙون ڪٽائڻ واسطي ويا ۽ شام جو ۴ بجي ٽائين
ٻيهي لڪڙون ڪٽائي گاڏين ۾ لڏائي اٽڪل ۵ بجي
۾ واپس آيا. ۶ بجي سٽنگ ۾ شامل ٿيا. سٽنگ
نڀال ٻڌائون. ان کان پوءِ گاڏين مان ڪالون لهر
طالب ته حضور جن ڇٽو منڇول ڪو ورلو هوندو

ٺي ٻاروٽ ڦاٽڻ ڪري Explosion وڏو ڌماڪو ٿيو ۽ بندرگاهه
 کي باهه وڙهي ويئي جا ڪيترا ڏينهن پئي هلي. بندرگاهه
 جي انهيءَ حصي ۾ ڪيترا ستنگي نوڪري ڪندا آهن.
 جنهن ڏينهن اهو حادثو ٿيو انهيءَ ڏينهن ڪنهن ستنگيءَ
 جي شادي هئي ۽ هنن سڀني شاديءَ ۾ شريڪ ٿيڻ لاءِ
 موڪل ورتي هئي. مطلب ته سگورن جي اپار ڪرڻا سان
 سڀ بچي ويا. چئي ٻڌي حضور جن پرسن ٿيا ۽ مالڪ جو
 شڪر ڪيائون.

۲۷ اپريل

قريب ان سؤ مردن ۽ زالن کي حضور جن نام دان بخشيو
 ۽ هن دوري ۾ هيل ٽائين ڇهن سؤن کي نام جي بخشيش
 ڪئي اٿن. شام جو ڪچهر صاحب جي ٻاڙيءَ مان،
 ”ڪو نيمون ديدار محل مين پيارا هئ.“

جي وياڪيا ڪيائون. ۲۸ تاريخ صبح جو ڪراچي ميل ۾ چڙهي
 اوڪاره لٿا. اٺن ڪار ۾ ويهي وينالي ۾ سيٺ سيدومل
 جي مڪان کان ٿي هڪ ڪلتي ميدان ۾ ستنگ فرمايائون.
 پوءِ ڪار رستي شام جو ۸ ۱/۲ بجي لاهور راوي روڊ ستنگ
 گهر ۾ پهتا. اتي هزارين ستنگي درشن لاءِ موجود هئا.
 درشن ڏيئي امرتسر مان ٿيندا رات جو ۱۱ بجي ڏيري
 پهتاسين.

۵ مئي ۱۹۴۴

جيئن ئي حضور جن دوري ٿان موٽيا آهن ڏيري ۾ ئي
 آهن. اڄ شام جو سار بچن مان،

”چڙو ري ڪرئي سرت نام سي.“

انهن ٽن ڏن ڪڇ ڪام نه آوي پڙي لڙائي جام سي.“
 شهد ڪنيو ويو. حضور سرامي جن جي ٻاڙي سندن دل مان.

باب ويهون

ماتگوهری، ملتان ۽ بهاري علائقي جو دُورو
۲۰ اپريل کان ۲۱ مهی ۱۹۴۴ع

۲۰ اپريل

اڃ صبح جو حضور جن لاهور لاءِ روانا ٿيا جتي ۸ بجي پهتا. رستي ۾ ۵ منٽ امرتسر ۾ سنگت کي روشن ڏنائون. پوءِ لاهور ۾ روشن ڏيئي گرفت حڪمران ۾ سردار بختاور سنگهه جي بنگلي ۾ شام جو سنگت فرمائون. اتي ڏينهن شام جو ۵ بجي سنگت شروع ٿيو ۽ ۲۲ تاريخ حضور جن نام دان بخشيو. ۲۳ تاريخ منگوهري ۾ شام جو سنگت ٿيو ۽ سنگت ڪافي تعداد ۾ آيل هئي. ۲۴ تاريخ صبح جو گولٽ صاحب ۽ رامان جي شهن جي وهاڪيا ڪئي وئي. شام جو حضور جن شام جو لنڪه ڪينال Link Canal ڏسڻ ويا.

۲۵ اپريل

اي بجي منجهند جو حضور جن ڪراچي ميل ڌرمي ملتان لاءِ روانا ٿيا. رستي ۾ اسٽيشن تي سنگت کي روشن ڏيندا شام جو ۴ بجي ملتان پهتا. اتي ڏينهن صبح جو ۸ بجي سنگت ٿيو. رات جو ڪڇ منهن ٻيو ٿيڻ ڪري موسم سٺي ٿي لڳي. شام جو ۱۰ سنگت ٿيو جنهن ۾ ڪافي ٻه-ٽي هئي. اڃ ٺپال ۾ به هئي جي سنگتي ٻوليڻ وارو جو هڪ خط هو. هن لکيو هو ته ڪڇ ڏينهن ٿيا ته به هتي بندرگاهه

اڄ ڪهڙو ٿئي ۾ سردار مدن گريال سنگھ جي گھر مستنگ
 ٿيو. وياڪيان ڪنڊي حضور جن ڪبير صاحب جي حياتيءَ
 مان هڪ وارثا ٻڌائي. فرمائون ته ڪبير صاحب جو هڪ
 جات زميندار سان پيار هو. هو هميشه هن کي هدايت
 ڪندا هئا ته ٻائي! ڇن سهرن ڪر. جات چونڊو هو ته پت
 درا جوان ٿين ۽ پنهنجو ڪاروبار سنڀالين ته پوءِ ڇن ٿي
 ڪرڻ آهي. جڏهن پت وڌا ٿيس ته ڪبير صاحب وري
 ياد ڏياريس. جات چيو ته هي جوان ڇوڪرا رات جو پي اولا
 ٿي سمهيو پون ۽ جي مان رات جو رڪوالي نه ڪريان ته ڇو
 گهر لٽي وڃن. اهڙيءَ طرح ۱۰-۱۲ سال گذري ويا. ان
 کان پوءِ جڏهن ڪبير صاحب هن جي گهر وٽان لنگهيا ۽
 زميندار بابت پڇا ڪيائون ته گهر وارن چيو ته ۸-۹ سال ٿيا
 جو هو گذاري ويو. ڪبير صاحب پنهنجي اتر درشتيءَ سان
 ڏٺو ته اهو زميندار وڃي پنهنجي پٽن وٽ ٿي پيل پٿرو هو.
 ۽ جڏهن انهن جي ڪم جو نه رهيو ته گاڏيءَ واري کي
 وڪڻي ڇڏيائون، جنهن وري ڪڇ وقت وهائي گهاٽي
 واري کي وڪڻي ڇڏيو. جڏهن هن جي ڪم جو نه رهيو
 ته ڪاسائيءَ کي وڪڻي ڇڏيائين. ڪاسائيءَ هن جو ماس
 وڪڻي ڇڏيو ۽ سندس ڪل وڃي هڪ لغاري ٿي هنيائون.
 تنهن ٿي ڪبير صاحب فرمايو:

”پيل ٻي هل مين جتي لي گاڙي مين ڏس“

ٽيلي ڪي ڪولهر جتي ٻن گهير قصائي لين.

ماس ڪٿا ٻوٽي ٻڪي چمڙن مڙهي لغاري

ڪڇڪ ڪرم باقي رهي لس ٻر ٻڙي مار.

لندا ڪن ٿا، انهن جون نرايون منجهن اچو واسو ڪن ۽ سندن
 ڪٻڙ ڄڻ ماڻهن جي هر لندا ڪن ٿا، تن ۾ وڃو پرن. شيخ-عدي
 فرمايو آهي ته جي مان ٿلا ڪيان ته پنهنجي ماءُ جي، انهيءَ
 لاءِ ته منهنجي لکي مون مان نڪري ته ٿور جو ٿور ۾ رهي.

۹ اپريل

اڄ صبح جو مستنگ ۾ خاموشيءَ جي ٻاري ۾ حضور جن
 هيلين شاوڪ ٻڌايو:

”چتر چپ ڪر رهي ڪورو ڪي ٻچن ٻچائي،

چتر چپ ڪر رهي سڀا بنگالي ڄاڻي،

چتر چپ ڪر رهي چپ هونئي اڪيلا،

چتر چپ ڪر رهي ڪورو ڪي آڳي ڇملا.“

شار جو گرلڪ صاحب مان،

”پر ڪي هيند سڀ چپ اڪئي،

اڪ لسي اڪ ٻولن ملي.“

شد، ڪنڊو وارو جنهن ۾ ڪورو صاحب سندس مثال ڏيئي
 اُنڊيش ڪيو آهي ته جهڙي طرح رات جو پکي ۽ پرندا اچي
 ڪنهن وٽ ئي ڪٿا ٿين ٿا اهڙي طرح هن دنيا جي سراءِ
 جنهن ۾ مت مائٽ ۽ يار دوست پنهنجي ڪرمن اوسار اچو
 ملن. صبح ٿيندي ئي جيئن پکي پنهنجي راءِ ولي اُڏامير
 وڃن ٿين ڪڏهن ڪرمن جو حساب ڪتاب ختم ٿئي ٿو ته
 مت مائٽ ۽ مٿر وڃڻ وڃن. متگرون فرمايو ته هي ساهون
 جيڪي وٽ ٿو نظر اچن ٿا سي سڀ ڪنهن وقت اسان
 وانگر اسان هئا ۽ پنهنجي دُش ڪرمن جي ڪارڻ لڙڪ
 پرڳي هائي لپاٽا، جا سڀ کان اڳتي چوڻ آهي ان ۾ آيا
 آهن. پتر ناهي ته وري ڪڏهن اسان ٿيندا. ها باقي جنهن
 درخت هيلان سندس متگرو ويٺو يا جنهن وٽ جو هن ميرو
 کاڌو نه پرڻو اهڙي درخت کي اڳتي مٽس نه ٿو ملندي.

اٿيئي ته پوءِ پنهنجي پاڙيسرن تي ۽ جي ماهراڻي جهڙي جو مزو چڪر اٿيئي ته اچي اسان جي مڪلي ۾ رهه. مائي ٻڌي سن تي ويئي ۽ پويان پير ڪري گهر واپس وري. حضور جن وڌيڪ فرمايو ته زالن کي جڳائي نه، جڏهن پنهنجي مردن کي کاڌو کارائين، ان وقت گهرو جهڳڙن جي اُٻتار نه ڪن. ائين ڪرڻ سان هنن جو پوڄن بي مزي ٿي پوندو. ايو ته سهڻو وقت دل ۾ غم يا غصو نه هئڻ کپي ته ته ٿيندڙ سٺي نه ايندي.

هڪ سٽسنگيءَ جي سوال پڇڻ تي حضور جن جواب ڏنو ته پهرين سمورن زبان سان ڪرڻ کپي، پوءِ خيال سان. يعني جڏهن سمورن ڪندي ڪندي زبان روڪجي وڃي ته پوءِ من سان سمورن ڪجي.

۷ اپريل

هڪ سٽسنگڻ چڻي لکي ته هوءَ پهرين پنهنجي البدر گهڻيئي روحاني نظارا ڏسندي هئي ۽ جيئن ئي اوچتو سندس پٽ گذاري ويو تيئن سڀ نظارا بند ٿي ويا. سڳورو لکايو ته اهو انهيءَ ڪري ٿيو آهي جو ٿو پنهنجي پٽ جي موت جو شوڪ پنهنجي من ۾ رکيو آهي. شوڪ ۽ چٽا جي ڪارڻ پنهنجي آتما جي گراوٽ هيٺ هردي ڇڪر ۾ ٿي پئي ۽ نظارا بند ٿي ويا. گورباڻيءَ ۾ به آيو آهي: ”دڪ سڪ سر ڪر جانو، اور مان ايماناً.“

۸ اپريل

اڄ سٽسنگ ۾ لنڊا ۽ چغليءَ جي مضمون ٿي ويا ڪيان ٿيو. گرانٽ صاحب ۾ لنڊڪن ٿي ڪافي ڦٽڪار پيل آهي. اهڙا ماهر سون ۾ هٿ وجهن ته مٽي ٿيو پوي ۽ جنهن جي هو

ن ۾ رک. بيماريءَ ۾ ديا زاده ٿيندي آهي. ايتري
و جو ڪڏهن ڪڏهن سگورو روشن ٿيڻي پراڻي سسڪيءَ
بيماريءَ جي دوا به ٻڌائي ويندا آهن جنهن جي وٺ
ن هو شتاب ٿي ويندو آهي. هڪ سسڪي پراسان ويندو
و. تنهن ٻهڻجي ڏاڍي ٽپري دوران الهيءَ وچس جي
صديق ڪئي.

۳۰ مارچ
اح شام جو حضور جن سسنگ ۾ فرمايو ته سسنگن کي
خاص ڪري زالن کي پاڻ ۾ واپس ۽ اٽڪا نه رکڻ کپي ۽
هڪڙو مڙندار لطيفو اڏاڻائون ته ڪنهن ڳوٺ ۾ هڪ ٻڏي
مائي رهندي هئي ڇا جهڳڙاڙو هئي ۽ ٻهڻجي سڀاءَ جي
ڪري سڄي ڳوٺ کي تنگ ڪيو هئائين. آخر ماڻهن اهو
فيصلو ڪيو ته هر ڪنهن خوشيءَ جي موقعي تي سڳو مائي
ڪڙڙا وڌهره مائيءَ کي ڏئي الهيءَ لاءِ ته مائي خوش رهي
۽ جهڳڙا نه ڪري. ڪڇ عرصو اهو دستور هلندو رهيو.
هڪ دفعي ڪنهن گهر ۾ نووري ٿيڻي آئي. ٻهڻجي سس
ٻڏيءَ لاءِ مائيءَ ۽ ڪڙڙو پاسرو ڪري رکيو. تنهن ٻهڻجي
نه هي ڪنهن لاءِ آهي. سس وڌهره نه هتي هڪ ٻڏي
ڏاڍي وڏهره گهڻي آهي، هي الهيءَ جي واسطي آهي
تنهن چيس ته ڏيڻ جي ڪڙڙي ضرورت آهي. مان پاڻ
ان کي سڏو ڪندس. جڏهن مائيءَ کي ٻهڻجي ڇڏي
اي ۽ نرون جوش ۾ اچي هن جي گهر تي ڪڙڙي ڏيئي
ٻه. ٻه. لڪاري ڪري چيس ته توکي ڪڙڙي ڏيئي
آهي، روزاني، هفتيوار ڪن ماهيائي. ٻڏي دلگ
وٺي ۽ پڇاڻيس ته ٻهڻجو مطلب ڇا آهي؟
روزانيءَ چيس ته جي روزاني ڏيئي
ٻهڻجي، ڪوب جهڳڙو ٿيندو. جي هفتيوار ڏيئي ۽ جو

اٿيئي ته پوءِ منهنجي پاڙيسرن ٿي ۽ جي ماهراري جهڙي جو مزو چڪڙو اٿيئي ته اچي اسان جي مهلي ۾ رهه. مائي ٻڌي سن تي ويئي ۽ پويان پير ڪري گهر واپس وري. حضور جن وڌيڪ فرمايو ته زالن کي چڱائي نه جڏهن پنهنجي مردن کي کاڌو کارائين، ان وقت گهرو جهڳڙن جي آبتار نه ڪن. ائين ڪرڻ سان هنن جو پوڄن تي مزي ٿي پوندو. پيو ته سمهڻ وقت دل ۾ غير يا غصو نه هڻڻ کپي ته ته نند سٺي نه ايندي.

هڪ ستنسنگي جي سوال پڇڻ تي حضور جن جواب ڏنو ته پهرين سمن زبان سان ڪرڻ کپي، پوءِ خيال سان. يعني جڏهن سمن ڪندي ڪندي زبان روڪجي وڃي ته پوءِ من سان سمن ڪجي.

۷ اپريل

هڪ ستنسنگ چئي اٿي ته هوءَ پهرين پنهنجي اندر گهڻيئي روحاني نظارا ڏسندي هئي ۽ جيئن ئي اوچتو سندس پٽ گذاري ويو تيئن سڀ نظارا بند ٿي ويا. ستگورو لکايو ته اهو انهيءَ ڪري ٿيو آهي جو تو پنهنجي پٽ جي موت جو شوڪ پنهنجي من ۾ رکيو آهي. شوڪ ۽ چٽا جي ڪارڻ پنهنجي آتما جي گراوت هيٺ هردي چڪر ۾ ٿي پئي ۽ نظارا بند ٿي ويا. گورباڻيءَ ۾ به آيو آهي:

”دڪ سنگ سم ڪر جانو،

اور مان اٿم-انا.“

۸ اپريل

اڄ ستنسنگ ۾ ننڍا ۽ چڱيءَ جي مضمون ٿي واپڪيان ٿيو. گرانٽ صاحب ۾ ننڍڪن تي ڪافي فنڪار پيل آهي. اهڙا ماڻهو سمن ۾ هٿ وجهن ته مٿي ٿيو پري ۽ جڏهن جي هرو

پيس.
مگرون فرمايو ته ست مٽ ۾ مرون جي پوڄا ۽ ڏيان
آهي، ٻڌو اها مورلي ڪٿي پئي. ڏالرو يا ڪاغذ جي
وڌيڪ فرمايائون ته جيڪي ستنگي منهنجي موني
پوڄا ڪن ته اهي پاپ ڪري رهيا آهن. منهنجو مونو
ڏهر ۾ رکڻو اٿو ته صرف يادگيريءَ لاءِ رکڻو جيئن پنهنجي
پٽ، ڀاءُ دوست يا ڪنهن نڙڪ جو رکندا آهن. اتي
ڪيترن ايترو سنگهه ڪهڙو لا واري ٻڌايو ته هڪڙو ستنگي
وقت کان به ئي ڏينهن اڳ ڏاڍو ترڻو. ساهه ئي نه پيو
ڪريس. منهنجي ڏور، چئي هندي دڪي حالت ڏسي پنهنجي
گهوان حضور جن جو مونو ڪٿي هن کي ڏيکارايو. مونو ڏسندي
ئي هن کي مگرون جي ياد آئي ۽ چيائين ته هاڻ مهاراج جن
آيا آهن ۽ مان هتان نرو.
الهيءَ کان پوءِ مالبر ڪوٺا جي هڪ ستنگيءَ ستنگ
۾ پيئي ٻڌايو ته هڪڙو ئي ستنگي منهنجي ڏي ستنگ
هئي، ڪافي عرصي کان بيمار هو ۽ اسٽ ويلي سندس پراڻ
ئي نه پيا لکون. سندس ڏيءَ هن کي حضور جن جو مونو
ڏيکارڻي پيو ته هن جو ڏيان ڪر. ڪج وقت کان پوءِ چوڻ
لڳو ته مگرون اچي ويا آهن، هاڻي منهنجي پياري آهي.
انن چئي پراڻ نياڳيائين.
هڪ فوجي نوجوان جو نرمان ايل ٿو ڏسجي تنهن اتي
پنهنجي ساٿي هن طرح ٻڌائي:-
انٽنٽري (Infantry) نمبر ۲ جا ڪيترا فوجي نرمان
ٿڙائيءَ ۾ مري ويا ۽ ڪيترن کي زخمي حالت ۾ کڻي آيا
اها روتداد ڏسي منهنجي دل اداس ٿي پئي. منهنجي
اداسي ڏسي آفيسر پيو ته تون نهايت غمگين ٿو نظر
وڃي بيان پاڻي ڪر ته سامهه ۾ اچين. جڏهن مان

کري مرئیس لڏهن به منهنجو من آداس هو. انهيءَ ئي
 منهنجي آفيسر ورجائي ڪارڻ پڇيو. مون چيو مانس نه منهنجي
 دل پنهنجي بياس واري سنگرون جي درشن لاءِ لڏڻي
 رهي آهي. آفيسر چيو ته ئي سال نوڪري پوري ڪرڻ
 کان پوءِ موڪل ملندي آهي. پنهنجي نوڪري نه صرف ۱۰
 سال آهي. اهو ٻڌي مان ترس ٿي پنهنجي بئڪ ۾ موٽي
 آيس. رات جو وري مون کي آفيسر گهرايو ۽ چيائين ته ڀلي
 صبح جو وڃ، هيٺ وڃي ٿياري ڪر. مان صبح جو لاريءَ
 ۾ روانو ٿيس جنهن مان لهي مون کي ٻيءَ لاريءَ ۾ چڙهي
 بندر تي پهچڻو هو. پر جڏهن مان ٻيءَ لاريءَ ۾ چڙهي
 ويس ته هڪ گورو سارجنٽ اندر آيو ۽ چيائين ته تون هن
 لاريءَ ۾ نٿو وڃي سگهين. مون گهڻي آزي اٿياري ڪئي
 پر هن هڪ به نه ٻڌي. لاچار مون کي ٻئي ڏينهن وڃڻو
 پيو. جڏهن بندر تي پهتس ته پتو پيو ته اڳئين ڏينهن ئي
 جيڪي مسافر ٻن جهازن ۾ روانا ٿيا هئا، چيائين مون ۾ اڃا ئي
 ٻوڙي ڇڏيا. اهو ٻڌي مون کي پڪ ٿي ته گوري سارجنٽ
 جو روپ ڌاريءَ مان کي سنگروءَ موت کان بچايو آهي.
 جڏهن جهاز ۾ چڙهي روانو ٿيس ته رستي ۾ اچي طوفان لڳو
 ۽ جهاز ان ۾ ڦاسي پيو. جهاز جو انگريز ڪپتان God, God
 چوڻ لڳو ۽ سڀني مسافرن وٺي هائيدوس مڇاڻو پر مان
 بي ڪنڪي سنگرون جي ڀروسي ويٺو هوس. جڏهن مسافرن
 ڏٺو ته مان لائيف بيلٽ به نٿو ٻڌان ته ڏاڍو حيران ٿيا. آخر
 جهاز بچي ويو ۽ اسين صحيح سلامت اچي پنهنجي منزل
 مقصود تي پهتاسين.

اڄ ڪنهن ستنسنگيءَ جي چٽي آئي ته بيمار آهيان ۽ ڀڄڻ
 سمورن نٿو ٿئي. حضور جن جواب لکايو ته ڀڄڻ سمورن ڪرڻ
 من جو ڪم آهي نه ڪ شير جو. انهيءَ ڪري من سمورن

باب اڏويھون

ٽي پري ۾ رهاڻس

۲۴ مارچ کان ۱۰ اپريل ۱۹۴۴ع

۲۴ مارچ هڪ سسنگ ٿيو ۽ ۲۵ مارچ ۲۶ مارچ
ساعت جو ايلڊو روز جو سسنگ نه ٿي سگهيو. ۲۷ مارچ
سور ٽيھن حضور جن نام دان بخشيو. شام جو مديني سامون
حضور جن فرمايو ته جڏهن چوڪڙي لڳائي سورن ٿي وڃون
آهي ته من سورن ڪرڻ پسند نه ڪندو آهي ۽ واپڪل ٿيندو
آهي. پر اڀاسي ڪي جڳائي ته من لڳي يا نه لڳي سورن نه
چڏي. ائين اڀاس ڪرڻ سان ڪڇ عرصي کان پوءِ پسن نه
سور ٿيندو ۽ ائين محسوس ڪيو ته چڻ پسون ٿاڻن آهون.
الهي وقت ٿوري اچي اٿڻ نه ڪري بلڪه مدڪم ٿي وهڻ ڪري.
آخر ڪار اهو سور لهي ويندو ۽ پوءِ ڪيترو وقت به وڃندو ته
معلوم نه ٿيندو. اهڙي طرح من آهستي آهستي اتر ٿي
ويندو.

۲۹ مارچ

اڄ ڪيترن ٽيھن کان پوءِ اس اڪتي. ڪاهه رام داسه
کي نام ڏنو وارو اڃا ٿاڻن سگهه ڪافي تعداد ۾ رهي پيو
آهي.
اڄ ٽال ۾ هڪ معزز مسلمان هڪ آکاڻي لکي موڪلي
هن ريت هئي. ڪنهن زاهد مڙهي عمر خدا جي بند

ڪئي. موت کان پوءِ جڏهن هن کي خدا جي درٻار ۾ وٺي ويا ته خدا حڪم ڏنو ته هن کي بهشت ۾ وٺي وڃو. تنهن ئي هن اعتراض پيش ڪندي چيو ته ڇا منهنجي سڄي زندگيءَ جي بدگيءَ جو اهڙوئي ڦل آهي جو مون کي ڏيئي رهيا آهيو؟ اهو ٻڌي خدا حڪم ڏنو ته هن کي دوزخ ۾ وٺي وڃو. جڏهن فرشتا هن کي دوزخ ڏانهن وٺي وڃي رهيا هئا ته رستي ۾ هن کي سخت آڇ لڳي ۽ محسوس ڪيائين ته ڇو ڄاڻ ٿي اڪري. جڏهن فرشتن کان پاڻي گهرائين ته ڏهن هنن چيس ته پاڻيءَ جو گلاس ملندءِ پر انهيءَ جي عيوض سڄي حياتيءَ جي بدگيءَ جو ڦل اسان کي ڏيڻو پوندو. هجڻورن پيو ڪو چاڙهو ته ڏسي ها ڪيائين. ان وقت خدا حڪم ڏنو ته هن کي واپس وٺي اچو ۽ انهيءَ شخص کي چيائين ته اها آئيني تنهنجي سڄي زندگيءَ جي بدگيءَ جي قيمت! ڪورو نانڪ صاحب جن به فرمايو آهي،

”ڪرم ڌرم پاڪند جو ڏيسي،
 تن ڄم جا گالي لوئي.“

وري فرمائين ٿا:

”جس پيندي لوئي پنهاري،

وھ مارگ سنتن ڏورا ري.“

شام جو ۶ بجي ستسنگ شروع ٿيو. حضور جن وقت شڪايت آيل هئي ته ڪي ستسنگي نام وٺڻ کان پوءِ به دٻوي ديوتائن جي اپاسنا، مورتي پوڄا ۽ ڪرم ڪانڊ ۾ ڦاٿل رهن ٿا. انهيءَ ڪري ٿلسي صاحب جي گهٽ راءِ مان برهما جي پٽ لوهن رشيءَ جو پرسنگ ڪيو ويو. هن پنهنجي پيءُ جي هدايت تي لڳي تيرت ورت، مورتي پوڄا، پير ۽ ٿلسيءَ جي پوڄا بلڪه شؤ جي پوڄا به هزارين سال ڪري ڏني پر مڪتي نه مليس ۽ چوراسيءَ جي ڇڪر

باب آڏويهون

نڌيري ۾ رهاڻس

۲۴ مارچ کان ۱۰ اپريل ۱۹۴۴ع

۲۴ مارچ هڪ سٽنگ ٿيو ۽ ۲۵ تاريخ ۱۰ - ۲۶ مارچ
 ۲۷ تاريخ جو ايلڊو زور هو جو سٽنگ نه ٿي سگهيو. ۲۷ تاريخ
 سامهون ٿيڻ جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۲۸ تاريخ جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۲۹ تاريخ جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۳۰ تاريخ جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۳۱ تاريخ جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۱ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۲ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۳ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۴ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۵ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۶ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۷ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۸ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۹ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون
 ۱۰ اپريل جو ايلڊو جن نام دان بخشيو. شام جو مذهبي سامهون

۲۹ مارچ
 اڄ ڪيترن ڏينهن کان پوءِ اس نڪتي. ڪا به رام داس
 ڪي نام ڏنو ويو. اڃا تائين سڪت ڪافي تعداد ۾ رهي پئي
 آهي.
 اڄ ٽهاڻ ۾ هڪ معزز مسلمان هڪ آکاڻي لکي موڪلي
 هن ريت هئي. ڪنهن زاهد - جي عمر خدا جي بند

ڪئي. موت کان پوءِ جڏهن هن کي خدا جي درٻار ۾ وٺي ويا ته خدا حڪم ڏنو ته هن کي بهشت ۾ وٺي وڃو. تنهن تي هن اعتراض پيش ڪندي چيو ته ڇا منهنجي سڄي زندگيءَ جي بدگيءَ جو اهڙوئي ڦل آهي جو مون کي ڏيئي رهيا آهيو؟ اهو ٻڌي خدا حڪم ڏنو ته هن کي دوزخ ۾ وٺي وڃو. جڏهن فرشتا هن کي دوزخ ڏانهن وٺي وڃي رهيا هئا ته رستي ۾ هن کي سخت آڇ لڳي ۽ محسوس ڪيائين ته ڇو ڄاڻ ٿي اٿس ڪري. جڏهن فرشتن کان پاڻي گهرائين ته ڏهن هنن چيس ته پاڻيءَ جو ڪلاس ملندڙ انهيءَ جي عيوض سڄي حياتيءَ جي بدگيءَ جو ڦل اسان کي ڏيڻو پوندو. هنجورن پوءِ ڪو چاڙهو نه ڏسي ها ڪيائين. ان وقت خدا حڪم ڏنو ته هن کي واپس وٺي اچو ۽ انهيءَ شخص کي چيائين ته اها آئيني تنهنجي سڄي زندگيءَ جي بدگيءَ جي قيمت! ڪرو نازڪ صاحب جن به فرمايو آهي، ”ڪرم ڌرم پاڪند جو ديسي، تن جرم جا گالي لڙئي.“

وري فرمائين ٿا:

”جس پيندي لڙئي پنهاري،

وھ مارگ ستن دورا ري.“

شام جو ۶ بجي ستسنگ شروع ٿيو. حضور جن وقت شڪايت آيل هئي ته ڪي ستسنگي نام وٺڻ کان پوءِ به ڊاڍي ڊٻوٽائن جي اپاسا، مورتي پوڄا ۽ ڪرم ڪانڊ ۾ ڦاٿل رهن ٿا. انهيءَ ڪري ٿلي صاحب جي گهٽ راءِ مان برهما جي پٽ لوهس رشيءَ جو پر سنگ کڻيو ويو. هن پنهجي پيءُ جي هدايت تي لڳي تيرت ورت، مورتي پوڄا، پير ۽ ٿليءَ جي پوڄا باڪ شڙ جي پوڄا به هزارين سال ڪري ڏني پر هڪٿي نه مائين ۽ چوراسيءَ جي ڇڪر

”نوز ڪواري هائي ههي لالي نه پيئي عنايت ها،
 مڙواه از حق عنايت ها وڪم ڪن شڪايت ها.“
 يعني نئون پنهنجي مصيبتن لاءِ پيو روئين ۽ مالڪ جون
 عنايتون نه ڏسي، خدا کان عنايتون نه گهر ۽ شڪوه ۽
 شڪايتون ڇڏ.

۲۲ مارچ

صبح جو ۷ بجي سرسي مان وانا ٿياسين ۽ رستي ۾
 حضور جن انبالي ۾ سنگت ڪي روشن ڏٺو. شام جو ۵ بجي
 ڏاري پهتاسين.

رچ ۱۰ بجي سري مان روانا لي منڊپند جو ۲
 دهاڻي ۱۰ پهاڻين. شام جو ۶ بجي حضور جن سنگ
 ۱۶ تاريخ ۲ سنگ ليا. ۱۷ تاريخ شام جي سنگ
 سنگ گهڻي هئي. حضور جن مولي پوڄا جو ذڪر ڪندي
 پوڄا ۾ ڏاڍي ڏوٽاڻن انسان جي پوڄا واسطي ٺاهڻ.
 اصل، هو پاڻ منڇر لاءِ واجهائين ٿا ڇاڪاڻ ته مڪتي
 وٽ انسان جي چولي ۾ ئي ٿي سگهي ٿي. انسان واسطي
 ماڻها کان سواءِ ٻيو ڪوبه پوڄا جي برڪت ٺاهي. ۱۸ مارچ
 ۱۹ حضور جن ۲۴ ماڻهن کي نام دان بخشيو.
 ۱۹ مارچ آرٿوار صبح جو دريا گنج مان روانا ٿي روهنگه
 پهاڻين. جتي شام جو ۶ بجي سنگ کان پوءِ حضور جن ڪار ۾ سڄو
 جي تعداد ۾ هئي. سنگ اچي نام ڏنائون.
 ڪرڻ ويا ۽ مولي اچي نام ڏنائون.
 ۲۰ مارچ صبح جو وري روهنگه ۾ سنگ ٿيو. اٽڪل
 ۱۲ بجي اتان روانا ٿيا ۽ ۳۶ بجي سري پهاڻين. رستي
 ۾ ڪار جي ڊرائيور عرض ڪيو، ”عام ڏلو ويڏو آهي ته
 دل ۾ ليڪ ۽ ڌرمي ماڻهو لڪائون سهندا آهن ۽ موت کان
 اڳ به بيماري وغيره ضرور ڏسندا آهن ۽ باپي ماڻهن جا
 پٽ به بيماري سان لڪندا آهن. حضور ڪرپا ڪري ان
 جو ڪارڻ ٻڌايو.“ حضور جن ورائيو، ”هتي به ائين ئي
 ڇڪائي ڇاڪاڻ ته پوڄا به ٿي ٿو ۽ بيماري ڌرمي ڏولي سان
 جي پٽن ۽ ڪرم کي ڏک ۽ بيماري خاص ڏيا سان ليڪ پوڄا
 ڪري ٿو اهي“ لاءِ اچي هلي هنن کي لوڪن جي سزا
 پوکي پوي. اتي طرف پائي لوڪن کي موت کان پوءِ برڪت
 ۽ ڇراسي جا ڪمڪان هڻا پون ٿا. اهي ٻاٽ شمس
 جو معقول شعر آهي.

”ٿڙ ٻواري هائي ههي لالي اهي ايتي عنايت ها،

مذراه از حق عنايت ها وڪم ڪن شڪايت ها.“

يعني ٿڙن پنهنجي مصيبتن لاءِ ٻيو روئين ۽ مالڪ جون
عنايتون لٽو ڏسين، خدا کان عنايتون نه گهر ۽ شڪوه ۽
شڪايتون ڇڏ.

۲۲ مارچ

صبح جو ۷ بجي سرسي مان وارا ٿياسين ۽ رستي ۾
مضروب جن ابالي ۾ سنگت کي درشن ڏنو. شام جو ۵ بجي
ٿڙي پهتاسين.

مارچ ۱۰ بجي سرسي مان روانا ٿي منجهند جو ۲
 صبح جو ۱۰ بجي سرسي مان روانا ٿي منجهند جو ۲
 دهليءَ پهتائين. شام جو ۶ بجي حضور جن سنگ
 ۱۶ تاريخ ۲۰ سنگ ٿيا. ۱۷ تاريخ شام جي سنگ
 حضور جن مڙهي ۾ پوڄا جو ذڪر ڪندي
 سنگ ڪهڙي هئي. حضور جن مڙهي سان جي پوڄا واسطي ٺاهڻ.
 ماڻهو نه ڏاري ڏهائون انسان جي پوڄا ۽ ڇاڪاڻ ته مڪتي
 واصل، هر پاڻ مٿس چڙهي ۾ ٿي ٿي سگهي ٿي. انسان واسطي
 صرف انسان جي چڙهي ۾ ڪوبه پوڄا جي ٻوڙ نه ٿي. ۱۸ مارچ
 پرماتما کان سواءِ ٻيو ڪوبه نام ڏان پيش.
 جو حضور جن ۲۴ ماڻهن کي نام ڏان پيش.
 ۱۹ مارچ آرٿوار صبح جو ۶ بجي سنگ ٿيو. سنگ هزارن
 پهتائين. جتي شام جو ۶ بجي سنگ کان پوءِ حضور جن ڪار ۾ سڄو
 جي تعداد ۾ هئي. سنگ کان پوءِ حضور جن ڪار ۾ سڄو
 ڪرڻ ويا ۴ مڙهي اچي نام ڏاڏن.
 ۲۰ مارچ صبح جو وري روھتڪ ۾ سنگ ٿيو. انگل
 ۱۲ بجي اتان روانا ٿيائين ۴ ۳۶ بجي سرسي پهتائين. رستي
 ۾ ڪار جي ڊرائيور عرض ڪيو، ”عام ڏور ويٺو آهي ته
 دل ۾ ليڪ ۽ ڏرمي ماڻهو لکائون سهندا آهن ۽ موت کان
 دل ۾ ٻياري وغيره ضرور ٿيندا آهن ۽ پاڻي ماڻهن جو
 اڳ به ٻياري وغيره ضرور ٿيندا آهن. حضور ڪرپا ڪري ا
 پاران پاڻ آسانيءَ سان لکندا آهن.“ حضور جن ورائيز، ”هتي به ائين نه
 جو ڪارڻ ٻڌايو.“ حضور جن ورائيز، ”هتي به ائين نه
 جڳائي ڇاڪاڻ ته پرماتما پنهنجي خاص ڏيا سان اڪه ٻو
 جي ٻاڻ ۾ ڪرڻ کي ڏک ۽ ٻياريءَ ڏوھي ڏوھي
 ڪري ٿو آهي.“ لاءِ اڳتي هلي هنن کي لوڪن جي سڙ
 پرڳڻي پري. اتي طرف پاڻي لوڪن کي موت کان پوءِ لڙ
 ۽ چوراسيءَ جا ڪٽڪ سڻا ٻون ٿا. آهيءَ ٻاڙف شمس
 جو معقول شعر آهي.

پڄيس ۾ ٻڌايائينس ته اهو سان اڳئين جنم ۾ سولارو هو ۽
 مون ٻيٽ ۾ ڇڏو هئي سندس آندو ٻاهر ڪڍيا هئا.
 انهن ڪري هي سڀ حساب ڏيڻو پيو. هاڻي ليڪو صاف ٿيو
 ۽ منهنجي نياڙي آهي. ستسنگ کان پوءِ ڊاڪٽر ڪرٽارسنگهه
 ٻڌايو ته هڪ دفعي سندس ٻيٽ بياس مان ستسنگ ٻڌي
 ان رستي سرسي اچي رهيو هو. گاڏيءَ ۾ هن کي هڪ
 ستسنگي صوبيدار ميجر گڏيو جنهن پنهنجي ساٿي هن ريت
 ٻڌائي. جڏهن چيالن انگريزن جي جهاز بولس آف ويلس
 (Prince of Wales) ٿي سينگاڀور ۾ اجازي ڪئي تڏهن مان
 به ان جهاز ۾ هوس. هنن پهرين جهاز جي چمپيءَ ٿي به
 اڇلايو ۽ ان کان پوءِ ٻيا به ڪيترا بهڪولا اڇلايا. جنهنڪري
 جهاز اچي پيو ۽ ٻڌڻ لڳو. مان هڪ ڪاٺ جي تختي چو
 سهارو وٺي سمنڊ ۾ لٽل لڳس پر ٿوري وقت کان پوءِ نڪتو
 ڇڏائجي ويو ۽ مان لڳس غوطا کائڻ. ان وقت منهنجي دل
 مان بي اختيار ٻار لڏا لڪتي ته ستگورو! توهين سرڻو واپسي
 آهيو ۽ اچي منهنجي مدد ڪرايو. تڙت ٿي حضور جن مون
 کي درشن ڏنو ۽ منهنجو هٿ پڪڙيو. الهيءَ کان پوءِ مان
 بيهوش ٿي ويس ۽ جڏهن سجاڳ ٿيس ته ڏٺم ته ڪناري
 تي پهچي چڪو آهيان. اتي وري حضور جن درشن ڏنو ۽
 فرمايائون ته هيٺ هڪڙي لاري ايندي جا ٽوڪي سينگاڀور
 پهچائيندي. جڏهن مون حضور جن کي مٿي ٽيڪڻ جي
 ڪوشش ڪئي ته حضور جن التڙ ڏيان ٿي ويا. ايتري
 ۾ لاري آئي جنهن ۾ مون کي وهاريائون. مون لاريءَ وارن
 کان پڇيو ته هتان سينگاڀور ڪيترو پري آهي. جواب ڏنائون
 ته ۵۰۰ ميل. مطلب ته حضور جن ۵۰۰ ميل سمنڊ جهڳي مونکي
 ڪناري پهچايو.

س جي سنڀال ڪيئن ڪندون؟ ۽ جواب ڏيندو هو ته
ل ڪرڻ وارو ڪورو آهي، پاڻهي ڪندو.
هڪ دفعي ڪن شرارتي ماڻهن سوچيو ته سندس ڪنهن
ڪر جي پيدائش ڪي باهه لڳائي. سو هڪ رات ڪنهن
س ۾ بيٺي آواز ڏنائون، ”لاالڪهه جاڳڻ پيو؟“ جواب
”ها جاڳان پيو.“ پوءِ سندس لپي ۽ زمين تي ويا ۽ اهي
سڌ ڪري ڇڏيون، ”لاالڪهه جاڳڻ پيو؟“ هين سوچيو ته شايد پهرئين ڀيرو
اُٿر آيو، ”ها جاڳان پيو.“ هين سوچيو ته هو پوءِ سندس نئين ڀڳبت
مان ڏوڙي هتي اچي پهتو آهي. هو پوءِ سندس نئين ڀڳبت
۾ ويا ۽ وري ائين ئي سڌ ڪيائون، ”ها جاڳان پيو.“ هين ڪي
موت ۾ ساڳئي جواب آيو، ”لاالڪهه ڪمائيءَ وارو ماڻهو
پورو ٻنهن ئي وٺو ته پالي لالڪهه ڪي ڇڏي لڳا. پر لالڪهه جي
آهي. ڏهري ڏهري هئي. هڪ ڏينهن سندس ڳوٺ جي
دل آداس وهندي هئي. صاحب ديري کيس گڏوگڏ آئي.
هڪ ڪمائيءَ واري مائي، صاحب ديري سان اوريندي ڇيو ته هاڻي
لالڪهه پنهنجي دل جو حال هن سان اوريندي ڇيو ته هاڻي
من ڏيا مان نڪتل ڪٿو ئي پيو آهي ۽ دل ڇري ئي ته هتان
ڪڍج ڪڍي صرف هڪ مشڪلات درپيش آهي. جڏهن
مائي ڀڄيس ته ڪهڙي؟ تڏهن چيائينس ته ڪنهن وقت
ٻڌائيندوسان.

ڪڇ عرصي کان پوءِ هو پنهنجي ٻاءُ جي سان جي وڃي
ڪڍي رهيو هو ته انهيءَ سان اچي سڱ سندس ڀيٽ ۾ هڻي
آيا ٻاهر ڪڍي ڇڏيس. ڳوٺ جي حڪمران هنجي ڀيٽ
ٽاڪا ڏنا پر لالڪهه ڪٿي ئي لپي اچڻ جي بجاءِ پيدل
آيو. نتيجو اهو ٿيو جو سندس ٽاڪا ڪڍي پيا. لالڪهه
ڇوري ئي سرڪي ۽ ڪوئي هئي. جڏهن ڳوٺ جا ماڻهو
اندا هئس ته منهن ڪٿي ڏي ڪيندو هو پر جڏهن صاحب

ڪنهن اڀاسي ستسنگيءَ جي گهر پيدا ٿيندو يا ڪنهن ٿوري
ڪٽنب ۾ جتي هڪجي ڀڄڻ بهڙڪيءَ جو واپو منڊل ملندو.
انهيءَ ڪري هر ڪنهن ستسنگيءَ کي جڳائي نه ڳورو کان
لام وٺي مڃت ڪري ۽ جي ڀڄڻ نه ٿي سگهي نه ستسنگ
ڪري ۽ ساڌ سنگت جي شيوا ڪري، ۽ جي جڳياسو پوري
ڳورو جي کوچ ۾ ڪاهياپ نه ٿيو آهي نه به پنهنجي تلاش
جاري رکي ۽ ساڌن مهاڻائن جي شيوا ڪندو رهي ڇاڪاڻ
نه اها ڪڏهن وڙت ٿئي وڃي. در اصل، کوچ ۾ ڪاهياپ
نه ٿيڻ جو ڪارڻ هوندو آهي اسانجي آلمڪ شوق جي ڪمي.

۹ مارچ:

اڃ رات جو شائتي آسروم جي اڱڻ ۾ ستسنگ ٿيو. موسوم
بلڪل سٺي آهي، نه سردي آهي نه گرمي. سوامي جي
مهاراج جن جي پاڻيءَ مان آکاڙ ۽ سانوڻ جي مهين جي واپڪا
ڪندي حضور جن فرمايو ته هر ڪو انسان دنيا ۾ ڪنهن نه
ڪنهن آشا يعني اڳئين جنم جي اُڻپوري لڳا جي ڪارڻ جنم
وٺي ٿو. پوءِ ستنگرون پاڻي لالسنڪه، جو بابا جي مهاراج جن
جو هڪ نهايت پراڻي ستسنگي هو، جي وارثا ٻڌائي. جڏهن
ڏاڙي ايندو هو ته يا ستسنگ ٻڌندو هو يا شيوا ڪندو هو.
جي ٻيو ڪم نه هوندو هوس ته رسيون وٺي وٺيندو هو.
مطلب نه واندو نه وهندو هو. هن کي پنهنجي زمين تمام
ٿوري هئي. انهيءَ ڪري ڪيتيءَ لاءِ ٻين زميندارن کان
مقاطعي ٿي وٺندو هو پر انهيءَ ڳالهه جو خاص خيال رکندو
هو ته هر ڪنهن زميندار کي ٻڌيءَ جي حصي مان هڪ ڊاٽو
به گهٽ نه ملي. انهيءَ ڪري هر هڪ زمين جي ٽڪر جي
پيداش ٿي ٿي رکندو هو ۽ اناج کي هڪ هنڌ ڪٽو نه
ڪندو هو. جڏهن ماڻهو پڇندا هئس ته ايترو هنڌ ڦهليل

نڙ ٻڌي. سڀ مڃاڻا انهيءَ حقيقت کي پنهنجي ڀاڻيءَ اندر
ڏٺا ۽ اڃا آهن.

”مرلا آدمي بن آيا.“

(بلي شاه)

”هر چيو نام پڙيو راتر داس.“

(گرو ارڃن داس)

”آن بادشاه اعظم در است بود محکم،

پوشيده دلق آدمي يعني که نرد آمد.“

(شمس نيراز)

”چونکه کودی ذات مرشد را قبول،

هر خدا در ذاتش آمد هر رسول.“

(مولوي دهر)

۶ مارچ

اڄ هڪ سسنگيءَ جو خط آيو ته مون ۲۷ فيبروريءَ تي
نروان کان نام ورتو. هاڻي سمون خود به خود جاري آهي.
گونا گونا گون کان پوءِ هفتي اندو سمون پڪو ٿي ويا. اڳئين
جنم جا سسنگار ۽ سندس مهنت پئي ملي قلدارڪه اها نه
سائن ٿا انهن اڀياس ڪرڻ سان به اها اوستا پرايڻ ٿئي ٿي.
سسنگرمت پراڻن ۾ به لکيل آهي ته ائين ڪرڻ جي لڳاتار
اڀياس سان سڌي حاصل ٿئي ٿي. انهيءَ ڪري نواس ٿي
پڄن سمون نه ڇڏڻ کپي، لڳاتار مهنت لڳائڻ کپي ۽
جيڪا ٿرڻي هن جنم ۾ حاصل ڪجي ٿي ايترو جنم ۾ اڀياسي
انان ٿي اڀياس شروع ڪندو. ڪرشن پڳوان ڪيتا ۾ فرمايو
آهي ته پرڳهه پوڻ ٿي يعني جيڪي پرڳهه اڀياس مڪمل
ڪرڻ کان اڳ اڀياسيءَ جو مومت ٿيو ته پوءِ هنڪي وري منش
جنم ملندو ۽ پنهنجي پرڳهه اڀياس جو سلسلو جاري رکندو. يا ته

خود گوردڪ بڄو پوي. ٿاسي صاحب جن فرمائين ٿا،
 ”سنت نه هولي چڱيت پر جل مرڻا سنسار.“ ڳيٽا پر به
 ڪرشن ڀڳوان فرمايو آهي ته جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي
 ٿئي ٿي تڏهن ڌرم کي ناس ڪرڻ لاءِ مان ايندو آهيان.
 مگر افسوس دنيا جا لوڪ انهيءَ سچائيءَ کي نٿا سمجهن بلڪه
 مخالفت ڪن ٿا. در اعل، انسان ٻئي انسان کي جو عام ماڻهن
 وانگر ڪاٺي پيئي ٿو ۽ ڪم ڪاريون ڪري ٿو، انهن سمجهي
 ته هي مالڪ جو روپ آهي ۽ صرف اسانجي ڀلي لاءِ دهه
 ڌاري آيو آهي، مشڪل آهي. جن مٿان پرمانا جي دٻا ٿيئي
 سي انهي راز کي سمجهن ٿا، نه ته ڌن دولت، ڪينب پروار
 ۽ دنيا جا پريڻج جهڙو ڪي انهيءَ طرف مڙڻ ٿي نٿا ڏين. هن
 راهه پر هڪ ٻي به رڪاوٽ آهي ۽ اها اها ته سنت ڄاڻي اچهي
 پنهنجي لندا ۽ آڻوچا ڪرائيندا آهن. سوامي جي مهاراج جن
 لکن ٿا.

”لندا چوڪيدار بنائي،

ڪوئي چيو ڏسي نهيان پائي.“

انهاس پر اهڙا ائڪ مثال موجود آهن جڏهن دنيا جي
 جيون گرهن کي ائڪ عذاب ۽ ڪشت ڏنا. حضرت عيسيٰ،
 محمد صاحب، رام، ڪرشن، ڪبير صاحب، نانڪ صاحب
 ۽ ٻين مهاتمان کي لوڪن لانا پر ڪارن جون اڪليفون ڏنيون
 پر جن خوش قسمت انسانن سندن اپديش جهڙو سي فائدو
 وٺي ويا ۽ ٻيا خالي رهجي ويا. عام طور اسين گذريل مهاتمان
 جي ٿيڪ وٺندا آهيون ۽ چوندا آهيون ته انهن کان پوءِ ڪو به
 سنت مهاتما دنيا پر نه ايندو. مطلب ته پرمانا دهه ڌاري
 سنت مهاتمان دواران دنيا جو اڌار ڪري ٿو، انهيءَ
 سڌانت کي ٿي اسين مڙي ٿا ڇڏيون. پر اهو نيم اٽل آهي
 ۽ من جو شيءِ آهي ته هو زندهه مهاتمان جي اپديش کي

جنون به اچي رهڏون هڏون جنهن مان هڪ اچي هن
سنڱيءَ کي لڳي ۽ سندس چاليءَ جا سڀ هڏا ٻڙي پيا
ڪڍي جي هڏي پنهنجي جاءِ تان هڻي وئي. ريلوي جو
معدار، جو هيءَ حال ڏسي رهيو هو، انهي انهن متحوس
ڪيو جيئن ڪو شيد پوش ۽ شيد ڏاڙهيءَ وارو ترڙ
ٿرالي جي طرف ڊوڙي رهيو هو ۽ تعجب لڳس ته جيتوڻيڪ
ٿرالي هن ماڻهوءَ سان ٺڪري لڏهن به هو پر به ڪونه ڪرڻ
ڊاڪٽر چيو ته انهيءَ سنڱيءَ کي پنهنجي گهر ڏيئي آيا
ڇاڪاڻ ته اساندر پاڻ به ويجهو رستو هو. اتان اسين هن کي
سرڪاري اسپتال ۾ ڪڍائي واپسين. هڪ مسافر اتان
لنگهيو تنهن ڊاڪٽر کان پڇو ته جڳو زخمي ٿيو آهي اهو
ڪٿي آهي ۽ جڏهن سنڱيءَ وٽ وٺي وڃس ته هن کي
چوڻ لڳو، ”اڙي توڻيءَ کي ڇو مارڻ؟ ڏس هاڻي توکي
ساب ڏيڻو پيو آهي،“ پوءِ معلوم ٿيو ته انهيءَ سنڱيءَ
جڙاليءَ ۾ پنهنجي گانهه کي اڇڙي دور سان لٽ هڻي هڻي
جو هن جن هڏون ٻڙي پيون هجن ۽ ۲ ڪلاڪ پهرين
پيئي هڻي. سر ڪروڙ هڻي انهيءَ گرم کي ڪٽڻ هڻي
مرلا ڏور جو ڪلام ياد اچيو:-

”مسجدي اسم الدور اولياءِ،

سجدو گاهي جلد هس آجا خدا.

يعني خدا پنهنجي بيارن جي اندر آهي. جنهن کي خدا
سجدو ڪرڻو هجي اهو انهن اوليائن کي سجدو ڪري
نه پر ماڻها گرم ۽ عام انسان سڀني جي اندر آهي. ڪو
جو ٻڙو هٿل آهي ۽ دلدارن جي من جو ٻڙو قائم
جڏهن ٻرو ڪرو ملي ٿو ته ٻرهه انهيءَ اڳيان جي ٻڙو
هٿائي ٻروڻو جو پرڪاش ڏسي سگهجي ٿو ۽ ٻرهه اڇڙو

پارچ

اڄ ستڙون سسنگ ۾ فرمايو ته ڪال پنهنجي ٽرلوڪي آباد

ٻي لاءِ سٽوش کان ۳ ور ورتا آهن.

سسنگ ڪرامت ڏيکاري جيون کي پنهنجي شرن ۾ نه آڻين.

ڪنهن به چيو کي پنهنجي گذريل جنم جي ياد نه رهي.

هرڪو چيو جنهن به جنم ۾ هجي، اتي راضي رهي.

وڌيڪ فرمائون ته مهاڻائون ٽن قسم جا ٿيندا آهن.

مرغي، ڪڇون ۽ ڪوٻج سان. جيئن مرغي الدين مٿان

آرو ڪري انهن کي پڇائي ٿي ٿيڻ شيوڪ جيستائين ڪروڙ

وٽ رهي ٿو ته هن کي لاپ ٻهجي ٿو ۽ جيئن ئي دور ٿيو

ٿيڻ ئي ٺهڻ بند. اهڙي قسم جي مهاڻائن کي سُڌي درجي

جا ٺٽو ڪري سڏيو آهي ۽ اهي ٺٽن کان هيٺ ڇهن

ڇڪرن جو آپاس ڪندا آهن. ڪڇون پاڻ پاڻي ۾ رهندو

آهي ۽ سندس الڏا ٻاهر هوندا آهن جنکي هو پنهنجي ٺٽي ۾

نظر سان پڇايندو آهي. اهڙي قسم جا مهاڻا آپاس جي

لوڪن کي ٺهڻ پڇائي سگهندا آهن.

ڪولج سڀاري ۾ پهاڙن ۾ الڏا ڇڏي پاڻ هيٺ ميدانن

انڊن، آهي ۽ اتان پنهنجي خيال جي ڌار سان الڏا پڇايندو

اهڙي طرح ٻورو ڪروڙ هروقت پنهنجي سڪ جو خيال

و آهي. وارڻا آهي ته ڪنهن ڪمائيءَ واري ڪروڙ

ٺاڙيءَ ۾ وار ۽ اتي ڪافي ٿي پنهنجي بندوق ڇڏي

هلندو. رستي ۾ دشمن جي سپاهين سمجهو ته هي اس

هو آهي. اتان ئي جڏهن ٽنگن جي قطار لنگهي

۾ ۽ ڪروڙ ڇوڙ ڏيان ڪيائين ته هن درشن ڏيئي

هيءَ دشمن جي ٺٽي آهي، واپس وڃي پنهنجي

ٺٽي ٺوڪي اڃا ٺوڪري ڪرڻي آهي.

باب اڙ رهون

سڪندر پور، دهلي ۽ روهٽڪ جو دؤرو

۴ مارچ کان ۲۳ مارچ ۱۹۴۴ع

صبح جو ۸ بجي ڪار ۾ سرسي لاءِ روانا ٿياسين ۽ قريب
۴ بجي سرسي سٽسنگ گهر پهتاسين جتي روئي کائي ۵ بجي
کنڊ جي ڪارخاني لاءِ روانا ٿياسين. اتي حضور جن کي
جي نگهالي ڪري سڄ لٽي شانتي آشرم پهتا.

۵ مارچ

شام جو سرسي سٽسنگ گهر ۾

”ڦاڳن ماس ونڪيلا آيا.“

شبڊ جي وياڪيا ڪندي حضور جن فرمايو ته هولي سنڀالي
ملهاڻن ڪپي يعني منس جنم جو قدر ڪرڻ کپي ۽ من ۽ اندر مان
کي وس رکي ڪڪر من کان بچڻ کپي. ڊاڪٽر ڪرٽار سنگهه
رستي ۾ هڪ بزرگ سٽسنگي ۽، جو چڱي ڪمائيءَ وارو هو،
جي وارا ٻڌائي. هڪ دفعي هو گهر مان پنهنجي ڳوٺ
هيو هو. رات ٿي چڪي هئي ۽ رستي ۾ هو هڪ

مٿان جيڪا پل هئي تنهن تان وڃي رهيو هو.

ته ريل گاڏي اچي پيئي. ويڄاري جا اوسان

پٽ گهرو پاڻي، انڌري رات وڃي نه

ڪار سايون جو حصو جو لائين کان ٻاهر

ان پري وڪي لپي پيو. پل ۾ به

درشن ڪراء. پوء پاڻي ڏئي. هنن کي اندر جو ٻنڌ ۽ گبان
ڏٺو.

انهيءَ ۾ شڪ ناهي تہ جڏهن ڪو مورليءَ جي ڏوڄا ٻنڌ
۽ شرڙا سان ڪريٽو ۽ طرح طرح جي ٻاولائن کي من ۾ پيدا
ڪري ٿو ۽ سمجهي ٿو تہ مورلي منهنجا سڀ ڪم راس ڪري
رهي آهي تہ پوءِ هو سڀ ڪاميابيون مورليءَ جي طرفان
سمجهي ٿو ۽ لاڪاميابين لاءِ قسمت کي ڏوهه ڏئي ٿو. سڀ
ڏٺيون، سڏيون، شڪستون ۽ ڪرامتون ڄاڻ ڪرڻ سان ۽ من
کي اٽڪاڻ ڪرڻ سان پراپت ٿي سگهن ٿيون پر مڪتي
صرف نام يا شبد ۾ آهي جو انهن سڀني کان نيارو ۽ پري
آهي ۽ اڀياس ڪرو ڪرڻا ڏوڀي پراپت ٿئي ٿو.

۱۲ فيبروري

شام جو حضور جن ۴۰ مردن ۽ ڙالن کي نام دان بشمو ۽
ٿورو وقت سسنگ ۾ ڪيو. حضور جن جي هڪ خاص ڪري
آهي تہ ننڍا ننڍا ڪم بہ پنهنجي نظرداريءَ ۾ ڪرائيندا آهن
۽ عام ماڻهن وانگر هڪم ڏيئي هليا نہ ويندا آهن. مثلاً اڄ ۲
خالي ڊرم ورڪشاپ مان گهر کڻي وڃڻا هئا. رواجي طرح
ٻيو هجي ها تہ چئي وڃي ها تہ ڊرم گهر کڻي اچڻو پر
حضور جن سوچو تہ مٿان غلطيءَ وڃان ڪي اڃا ڊرم کڻي اچڻ
انهيءَ ڪري روٽو بيل گاڏيءَ ۾ رکائي پوءِ گهر ڏانهن آسڻا
جيتوڻيڪ راس جو ۹ لڳي ويا هئا.

۱۹ فيبروري

صبح جو سرامي جي مهاراج جن جا آخري وڃڻ واءِ بهادر
شوڙبان سنگھ، واسطي حضور جن پڙهايا ۽ پوءِ فرمايائون تہ
سرامي جي مهاراج جن جي چرئي جرم سائجڻ کان پوءِ باباجي
مهاراج جن ۽ مان آگري واپسين. ان وقت ساڌو هنس داس

ذات جو جات هو ۽ ٿرلڇن برهمڻ، سو ٿرلڇن ڀائي ڌني کي
گورو ڪري ڪيئن مڃي! ڀائي ڌنو الي وڏو جتي ٿرلڇن
پنهجي اشت جي پوڄا ڪري رهيو هو. ڀائي ڌني کيس
چيو، ”پندت جي! مان به ٿر وانگر مورتي پوڄا ڪري
سگهان ٿو؟“ ٿرلڇن چيو ته ها. مان توکي پوڄا لاءِ ٺاڪر انهيءَ
شرط تي ڏيندس ته تون مون کي هڪ ڪير ڏيندڙ ڳانءِ ان
جي عيوض ڏينداس. ڀائي ڌني جهت هڪڙي ڳانءِ اچي
حاضر ڪئي. ٿرلڇن سوچيو ته هي بي عقل جات پوڄا مان
ڇا ڄاڻي! هن هڪڙو ۴-۵ سیرن جو پٿر ڏيئي چيس ته هي
نهنجو ٺاڪرائيئي ۽ مڙئي ٺاڪرن جو سردار. ڀائي ڌني گهر اچي
پٿر اڇلائي ڇڏيو ۽ ان مهن کان پوءِ وري ٿرلڇن وٽ وڌو.
جڏهن ٿرلڇن پوڄا ختم ڪئي ۽ ٺاڪر کي پوکڻ لڳائڻ لاءِ
مٺائي مورتيءَ جي منهن تي لڳائي پاڻ کائڻ لڳو ته ڀائي
ڌني چيس، ”پندت جي! پنهنجي ٺاڪر سان اٻڏي لڳي!
هن ويڇاري ته کڏو ڪونه پر تون پيو کائين!“
ٿرلڇن وراڻيو ته ڪڏهن پٿر به کڏو آهي؟ ڀائي ڌني
ٺهه ٺهه چيس ته جي پٿر کائي نٿو ته ڏيندو ڇا؟ تون مولتان
گڏ هلي ڏس ته منهنجو ٺاڪر ڪيئن نه منهنجا سڀ ڪم پيو
سينواري. ٿرلڇن حيران ٿي پيو، ”ڏنا سچ پچ ائين آهي!“
جڏهن هو ڀائي ڌني جي ڪيٽ ۾ پهتو ته ڏسي ته نار پاڻيهي
پيو هلي. ٿرلڇن چيو ته نار نه هلي پيو پر هلائيندڙ مون کي
ڪونه ٿر نظر اچي. الي ڀائي ڌني کيس سمجهائڻ شروع ڪيو
ته تون ڪرم ڪانڊ ۾ اٽڪيو پيو آهين ۽ توکي پنهنجي وڏا
۽ پندت هٿ جو اهنگار آهي. مطلب ته سندس سڀ نقص
ڪڍي ٻڌايائينس. ٿرلڇن ٿڌي سيني ٻڌندو رهيو ۽ آخر
روني چوڻ لڳو ته مون ۾ برابر آهي سڀ عيب آهن، هاڻي
مان پنهنجي شرن ۾ آيو آهيان. مون کي به اصلي ٺاڪر جو

آهي. مون کيس چيو ته اهو صرف تنهنجي من جو وهر آهي. تنهن تي هن پڇو ته مان ڪيئن مڃان؟ مون چيو مائس نه پائي ڪڏهن تون زبان ۾ وهين ۽ تنهنجو اُشت تنهنجي سامهون اچي ته انکان پڇج ته تنهنجو ديش ڪهڙو آهي، سوکي الي ڪڏهن وٺي هلندو ۽ الي پهچڻ لاءِ سوکي ڪهڙو سائڻ ڪرڻ کپي؟ ڪڏهن هو ٻيو دفعو مون وٽ آيو ته چوڻ لڳو ته منهنجي اُشت ته ٻاٺاڻوڻي ڪرڻ. ڪيتري منٿ ٻيو ڪير ٻار بلڪل خاموش. اهڙن موقعن تي مان سمجهائيندو آهيان ته گذريل مهينا ڪوڊ ايندا آهن ۽ جيڪي ڪم ڏسڻ ۾ ايندا آهن سو صرف من جو عڪس (Reflection of Mind) هوندو آهي. تصديق ڪرڻ واسطي توهين هڪ منٿ سمج ڇڏ يا ڪنهن ٻئي ڏانهن زبان سان ٺهاري اکيون بند ڪندا ته منٿ ۾ توهانکي آهي ئي اندر نظر ايندا. ڪڏهن ائين ڪندا آهن ته پوءِ حقيقت عي ٻوجهه ٻولندي اٿن.

جي اسانکي ڊاڙي ڊاٻائين سان ملي سائڻ وارو ڪالاب ڪرڻو آهي ته پنهنجي اندر ٻروايش ڪرڻو ٻوندو. اڀياس ڪرڻ سان مول چڪر ۾ گهٽيش، السڌوي چڪر ۾ برهما، ٺاهي ۽ ۾ وشرو، هردي ۾ شوءِ ڪست ۾ شڪتي ڏسڻ ۾ ايندا. ڪڏهن ساڌڪ آهن چڪرن کان مٿي آڳا چڪر ۾ پهچندو ته الي ۾ن ۽ آتما جي بيلڪ آهي جتان برهمانڊ جي چڙهائي شروع ٿئي ٿي. سند ستگورو نام وقت الهيءَ جو سمورو پيڏ شش کي ڏيندو آهي.

ڪي چولندا آهن ته پائي ڏئي ڪسي پٿر مان پرميشور مايوہ جي پائي ڏئي کي ملبو ته پوءِ سڀني کي ملڻ کپي. اصل حقيقت ته ائين آهي ته پائي ڏنو ڪرو هو ۽ ٿرلڙچن سندس شيوڪ. هنجي مرضي هئي ته هو ٿرلڙچن کان مورتي ٻڙجا ٻڌائي کيس برهم ٻڌ ۾ وٺي وڃي. پر ڇاڪاڻ ته پائي ڏنو

جو اڀياس ڪري اندر وڃي ساکيات درشن ڪن. پر ڇاڪاڻ
 تہ من کي الترمڪ ساڌلا مشڪل ٿي لڳي، الهیءَ ڪري
 دنيا جا لوڪ ٻاهر ٿي لاڪرن کي مٿو ٽيڪڻا ۽ پوڄا ڪرڻ
 ۾ رهڻي ويا. جن مهائمانن کي گذرڻي جڳهه ٿي ڇڪا آهن
 اندر هن وقت هتي اچڻ ناممڪن آهي. ماڪ ۾ سمانجي
 وري هن گندي دنيا ۾ واپس اچڻ جي هنن کي ڪهڙي
 ضرورت! هيءَ دنيا رڇنا جو سڀ کان هيٺيون طبقو آهي ۽
 دڪن ۽ ڪليشن سان ڀرپور. ڇهڙي طرح ٻهڙ ٿي جهڻ مٿي
 ڇڙ هجو ٿيڻ وڌيڪ ٿڌڪار محسوس ٿيندي ٿيڻ جڏهن
 ساڌڪ اڀياس دواران مٿين منڊلن ۾ وڃي ٿو تہ کيس خوشي
 ۽ شائتيءَ جي پراپتي ٿئي ٿي.

هن ٿر اوڪيءَ ۾ ڪٿي بہ شائتي ناهي. سک ۽ شائتي
 انسان جي اندر آهي ۽ اها ان وقت پراپت ٿئي ٿي جڏهن
 آتما من ۽ مايا جي دائري کي پار ڪري ٿي. ٻو لکيو آهي
 تہ جي مورتيءَ کي شرڏا سان ڊوڙا سمجهي پوڄجي تہ فائدو
 ٿيندو، سو وائرت آهي ۽ من جو ڊوڪو. مورتيءَ ۾ صرف
 هڪڙو ئي آهي ڇاڪاڻ تہ هوءَ مٿيءَ يا ڏاتوءَ جي ٺهيل
 آهي ۽ انسان ۾ پنج ئي موجود آهن. هاڻي انسان جو پنجن
 کتن جو پتلو آهي سو جي هڪ ئي واري مورتيءَ جي پوڄا
 ڪندو تہ مؤت کان پوءِ پٿر يا ڏاڙو بڻبو. مورتيءَ ۾ پرماتما
 کي پسڻ جي ڪوشش ڪرڻ کان بهتر آهي تہ اسين پنهنجي
 اندر برهم ڀار برهم جو ساکيات درشن ڪريون.

سڀ ڪند برهمند انسان جي اندر آهن پاڪ اوتار پيغمبر،
 برهم، پار برهم ۽ خود خدا سڀ انسان جي اندر آهن. انهيءَ
 ڪري اسانکي جڳائي تہ پنهنجي اندر کوچ ڪيون. هڪڙو
 مورتي پوڄا ڪندڙ مون وٽ آيو ۽ چيائين تہ جڏهن راشٽ جي
 مان پوڄا ڪندو آهيان تڏهنجو مولڪي اندر بہ درشن ٿيندو

۱۰۲ مسافر هئا. سڀئي رخصت پريشان هئا ۽ اڃا
 جي آميد لاهي ويٺا. چهار جي ڪنڀان چير ۾ هن وقت
 صرف پرماتما کي مدد ڪري باقي ٻين ڪو چاڙهو ڪونهي.
 انهيءَ اوکي ٽپڙيءَ ۾ اوهانجي چرلن ۾ مون ارداس ڪئي
 ته مان ڪٿي ڪهڙو نه ڪپاڙ آهيان تڏهن به اوهان پنهنجي
 نام جي پرت رکڻ. انهيءَ کانپوءِ مان بهروش ٿي ويس ۽ انهيءَ
 بهوشيءَ ۾ محسوس ڪيم ته مان ٽپري اوهانجي ڪوٺيءَ ۾
 آيو آهيان ۽ ٽسان ٿو ته توهين امتيا بيا آهيو. مون ان وال
 اڏي ٿي بڪار ٿي اسين مصيبت ۾ اچي پائڻ بنا ٿي آئي هليا.
 آرام پيا ڪيم. اهو ٻڌي توهان جتي پائڻ بنا ٿي آئي هليا.
 جڏهن مان هوش ۾ آيس تڏهن ٽپري ۾ مسافر پنهنجن ڪمرن
 ۾ وڃي رهيا آهن ۽ ڪنڀان صاحب چئي رهيو آهي ته هاڻي
 ڪو خطرو ڪونهي. بي فڪر ٿي سڀئي پٿر. انهيءَ وقت
 اوهانجي اٻار ٻا ڇو اٿيو ڪري دل پري آئي.
 هڪ اهي سنگيءَ خط لکيو ته پندڙ ڇوڻ لا ته جيڪو
 مڙئيءَ کي پٿر سمجهي ڀرجا ڪندو انهيءَ کي ڪرا. لا
 ڪوٺ ٻڌندو پر جي ڪو شرڏا ۽ ڀرڀر سان پڙهندو ته
 هن لاءِ مڙئي ڊپولا جو ٿي ڪم ٿئي ٿي ۽ ڀرجاريءَ
 انهيءَ ڊپولا جو ٻرلڪ درشن به ملي ٿو. الله آباد ۾ ڪم
 ڀڳوان جو هڪ پرهمي ڀڳت هو ۽ جڏهن هن کي ڪرشن
 درشن ٿيو تڏهن هن کي پنهنجي غرامي دور ڪر
 ويٺي ڪيائين. اهو توهين هن وقت به جيئرو
 ڪائي مالدار آهي.
 حضور جن خط جو جواب لکاريو:-
 درشن منهن جن الترمڪ رسائي ڪئي، مڙئي پڙ
 لاءِ شروع ڪئي ته دل ڏيا جي جهون کي الترمڪ
 شرق جاڳي ۽ جن مهالائن جي مورنن جي هر ڀرجا

ڇوڻ لڳا ته اسانکي اجازت ڏي ته اسين به وڃون. مون ڇيرو مان نه وڃو نه وڃو تنهن ۾ منهنجو ڇا؟ پوءِ مان سائيڪل تي چڙهي ڇڏهن هليس ته هو منهنجي پويان هليا. تنهن ئي ٿوري دير کان پوءِ مون پڇو مان ته ٿوهانکي ڇا ڪوي؟ تنهن ئي چيائون ته اسانکي موڪل ڏي ته اسين به وڃون. مون ڇيرو مان نه چڱو وڃو. بس منهنجي ڇوڻ جي دير هئي ۽ هو غائب ٿي ويا. سڄي پالشا، مان هيءَ ڪا سهڻي يا ڀڄڻ جي حالت نه پر ڏينهن ڏٺي جو واقعو عرض ڪيو آهي. جيڪو ترهائجي شڪل ڌاري آيو هو سو ڪال هوندو پر هو ه پٺا ڪير هئا؟

حضور جن فرمايو ته شڪر آهي جو ٻڌي ويو ۽ ڇڏهن مون عرض ڪيو ته ڇوڪري کان هنن پٺاڻن وڃڻ جي اجازت ڇو پئي گهري. فرمايائون ته ڇوڪري سمورن دواران هنن جي شڪتي ختم ڪري ڇڏي ۽ هو منهنجي تابع ٿي پيا هئا.

۹ فيبروري

اڄ ممبسا (آفريڪا) مان هڪ ستنسنگيءَ جو خط آيو جو اکر به اکر درج ڪري رهيو آهيان.

”راڌا سوامي! هن کان اڳ ۱۹ ڊسمبر ۱۹۴۳ جو ڄام نگر مان مون اوهانجي شيوا ۾ هڪ پتر لکيو هو ته مان ٿوهانجي ديا مهر جي سھاري آفريڪا وڃي رهيو آهيان ۽ مان ٿوهانجو نماڻو داس تاريخ ۱۵ جنوري سڪ سلامتيءَ سان ممبسا پهتس. منهنجي هن چئي لکڻ جي مراد صرف اها آهي ته جهاز ۾ ويندي مون جا اوهانکي ٽڪليف ڏئي ان لاءِ معافي وٺان. ۸ ۽ ۷ جنوري جي درمياني رات جو اهڙو سخت طوفان اچي لڳو جو جهاز اڳتي وڌي نه سگهيو. خوفناڪ لهرن ڪڏهن جهاز کي هن پاسي نه ڪڏهن هن پاسي پئي لوڏندو.“

۱. بهو. مون سائڪل ڪوٺ روڪي. انهن ئي هنن اهو ڏٺو
 ۲. ڏهڪي ڏيئي چيو ته بهو. جڏهن مان هنن جي باڪل ڀرسان
 ۳. ڀنگهي ويس ۽ هنن ٽيون دفعو زور مان رڙ ڪئي ته مان
 ۴. سائڪل کان هڪري پيس. پر ڇهت ٻيٽ اٿي ڪڙو ئيس ۽
 ۵. ڪن ڇوڪر نه ڪڙو ڪم اٿو؟ انهن ورائيو ته اڏي مٽر ڪوٺو
 ۶. آهي. جڏهن مون غور ڪري وري انهن ڏانهن لهارايو ته
 ۷. ڏٺو ته هنن جي شڪل بدلتجي ويئي. مون کان سون وسري
 ۸. ويا هو ۽ جڏهن ٺوهانڪي ياد ڪر ته ٿوري وقت لاءِ اوهانجو
 ۹. اندر ۾ روشن ٿيو. ايتري ۾ هڪ شخص جنهن جو روپ
 ۱۰. ٺوهان سان ملو جهلو ئي اٿي آيو ۽ هو پڇي هئي ٻيلا.
 ۱۱. هن روعب کان چيو ”آري ڇوڪرا! تو مونکي سڃاڻو ڪونه،
 ۱۲. مان ٽنهي ڇوڪرو آهيان ۽ پنهنجي گروه کي مٿو نه اٿو
 ۱۳. ٿيڪن!“ مان گهرايل هوس ۽ جڏهن ڏٺا ته مان ڏٺو ته معلوم
 ۱۴. ٿيو ته هنجي بهاني ۽ اکيون اوهان جي سروب کان ٿريل
 ۱۵. هيون. تنهنڪري مون له بهو. جواب ڏنواس ته تون لهجو.
 ۱۶. آهيان ۽ منهنجي گروه جو ٻئي روپ بنائي مون کي ڏوڪو
 ۱۷. ڏيڻ آيو آهيان. مان ڪڏهن ٽنهي جي اڳيان نه جهڪندس.
 ۱۸. اهو اڏي هن مونکي خوب ڏٺڪارو پر جڏهن مون ٽه
 ۱۹. ڏٺا سون ڪيو ته هو هڪدم غالب ٿي ويا. جڏهن هڪ
 ۲۰. وار نه مون ٺوهانڪي ڏه قدم ڪن پويان ايندو ڏاڍو ۽ ان
 ۲۱. وقت اوهانجي هٿ ۾ لڪڻ هو. مون ٺوهانڪي ڇڏي طرح
 ۲۲. سڃاڻو ۽ سون ڪندي ڪندي ٺوهانڪي واڌا سوامي ڇڏي.
 ۲۳. مٿي ۾ ٺوهان نه واڌا سوامي ڇڏي ۽ مون ٺوهان جي چرلن ۾
 ۲۴. پنهنجو سر رکيو. اوهان مونکي همٿائيندي فرمايو ته شاباس
 ۲۵. تون بلڪل ليڪ ڪيو. ائين ئي ڪرڻ کپي. هاڻي تون
 ۲۶. وڃ. مون عرض ڪيو ته حضور! پرين ٺوهين هلو. تنهنجي
 ۲۷. مان ڏه قدم کن هلي ڪير ئي ويا ۽ هو ه پٺاڻ مون کي

۱۱۵
۽ جڏهن انهيءَ ڪرپل مڪان جي ٿوري ڪوٽائي ڪيائون ته
برابر اٿان پوئي ۽ ڇـڄـ ٺڪـڙو. تنهن تي حضور جن فرمايو،
”اهو بلڪل ممڪن آهي. باڪ مان به هن دنيا ۾ وري
ايندس. ڇاڪاڻ ته سنتن جو اهوئي ڪم رهيو آهي ته هو
هتي جي دڪي آلمانن کي نام جي ايڙي ۾ وهاري پيو ساگر
پار ڪرائين. جيئن فوج ۾ اسٽاف آفيسر (Staff officers) ٿيندا
آهن تيئن ڪل مالڪ پنهنجا گورنمڪ مقرر ڪيا آهن جنجو
ڪم اهوئي آهي ته آلمانن کي هن سنسار مان ڪڍي سڃڪندو
پهچائين. انهيءَ ڪري اهڙن گورنمڪن کي جيئون جي اُڌار لاءِ
دنيا ۾ وقت بوقت اچڻو پوي ٿو.“

مونکي ياد آهي ته حضور جن هڪ دفعي فرمايو ته مايا
ڇهڙي آهي. هڪ جنم ۾ جيڪا ماءُ آهي سا ٻئي جنم ۾
زال يا هن جنم جو پيءُ ٻئي جنم ۾ پٽ بڻجي نه ڪو تعجب
ڪونهي.

۷ فيبروري

جهلم ضلعي جي هڪ ستسنگيءَ جي اڄ هڪ چٽي آنهي
جا هن ريت آهي.

”سري حضور مهاراج ستگورو دين ديال جي واڏا سوامي.
مان اوهانجو اڳيائي ٻاڪ آهيان. منهنجي عمر هن وقت
۱۸ سال آهي. مون کي نام ملائي ۴۵ سال ٿيا آهن.
حضور جن جي ديا سان منهنجو ٻن سمن سنو ٿي رهيو آهي
۽ توهانجو سرويپ انگ سنگ آهي. داناڄي! مونسان هڪڙو
واقعو اٽڪل شام جو ۴ بجي ٿيو جو هن ريت هو. مان شهر
کان سائيڪل تي پنهنجي گهر موٽي رهيو هوس. رستو ڪڇو
هو پر جهنگل نه هو. رستي جي موڙ وقت جڏهن پهتس ته
ڇا ٿو ڏسان ته پنج پٺاڻ بيٺا آهن ۽ مونکي ڏسي چوڻ لڳا

جن جواب ڏاڍو نه حئيشت آهي. انسان مان انسان
نه پهايت سرهشت ڪرڻ وارو بظير آهي. نه نه عام طور
ڪرم ڪندڙ ماڻهو پهرين سر ڪن ۾ ويندا آهن ۽ پنهنجي
ڪرڻ جي ڦل پوکڻ کانپوءِ وري انسان يا هيلين ڇوڙين
دا ٿين ٿا ۽ جيڪي دشڪرم ڪن ٿا سي توڪن ۾ سزا
پوءِ ڇوڙين ۽ جي ڇڪر ۾ ڪرڻ ٿا ۽ ڪوڙي، وڃڻ
الڪ ڇوڙين ڇوڙين ۾ ڊگ پوکڻ ٿا. وڌيڪ ڊرما بائرن
جيڪي دالي ڀرڻ عام جي پلي لاءِ ڊرما بائرن، ڪوه يا
پر اڳڪار جا ڪارڊ ڪن ٿا تن کي پنهنجي پر اڳڪار ڇو
ن وقت ٿا ٿين ٿا پر ملندو جيستائين چنا کي انهن مان
بعض ٻيو رسندو.

هڪ امير لکن سنسڪيءَ خط ۾ پڇو ته معجن منڊلن ۾
سنسڪيءَ جي Sex (مذڪر يا مؤنث جنس) بدلجي ٿي يا
نه. ستڙون جواب لکيو ته ٻارن ۾ به ٻڌجي Sex يا جنس
جو ڪو پيدائش رهي. سنسڪين کي ٻارن ۾ ٿا ٿين ٻڌڻ ۾
ڪندائي ٿي ٿي پر سنسڪياڻيون ٻارن ۾ به ٻڌجي روڪجي
وڃن ٿيون.

1 فيڊروري

هڪڙي سک ڊاڪٽر حضور جن کي ٻڌايو ته جهلم ضلعي
۾ هندو مهنجن جي هڪ وڏي گدي آهي. اتي جي مهنس
کي حضور جن هي درشن ۽ سنسڪ هر ڏاڍو شوق آهي.
سڌس چيلو جيڪو ساڻس گڏ رهندو آهي، سو سنسڪرست
جو ودوان آهي ۽ انهيءَ کي به ڏهري اچڻ جو ارادو شوق
آهي. ڊاڪٽر صاحب وڌيڪ چيو ته انهيءَ چيلي مهنس کي
ٻڌايو ته اڳئين جنم ۾ مان ٽوھانجي ڪروءِ جو ڪروو هوس
هڪ ٻوٽي ۽ هڪ چم منهنجي گهر ۾ هيٺر به هرا

”۱۰۰۰ نرس دراپ نرس ني پاپا“

جي وياکيا ڪندي حضور جن فرمايو ته سيني ڌرم جي سکيا جو سار حضور سوامي جي مهاراج جن هنن شبد ۾ ڏنو آهي. ۸۴ لک جونين پوڳڻ کانپوءِ منس ڏاهر مليئي. شمس نمرار به فرمائي ٿو،

”گاهي شجر در باغ ها گاهي نمرار شاخ ها،

از دستان خويان در معده آراميده ام.“

يعني ڪڏهن مان باغ ۾ وڻ نه ڪڏهن ٿاريءَ ۾ هيرو ٿي رهيس. گهڻن ئي مونکي چئي پنهنجي پيت ۾ وڌو. انهيءَ آواگون مان چوڻڪارو ٿڌهن ٿيندو ڇڏهن پورو ٿورو، ڀلي ڪهڙي به ذات يا ڌرم جو هجي، کان پيڌ وٺي جيڪو ڪمائي ڪندو تنهنجو پٿرو پار ٿي ويندو ۽ جي اهڙو ڪورمڪ نه مليو ته وري انهيءَ چڪر ۾ ڪريو. انسان جو چولو پائي به اسين پوڳ والاس، اڳيان ۽ اوڪلاج جي اڏين ٿي پوري ٿورو جي ڪوچ لٽا ڪيون ۽ انهيءَ انمول موقعي کي هٿان وڃائي ٿا وهن.

هڪ مستسگيءَ خط ۾ حضور جن کي لکيو ته توهان پنهنجي سنڪٽ ويلي سھائتا ڪئي ۽ مان اوهان جو اهو احسان ڪيئن ڇڪايان. مهاراج جن جواب ۾ لکاريو ته سنت مت جو سڌانت ٿي اهو آهي ته بنا سوارت ۽ بنا عيوضي جيون ئي ڏيا ڪرڻ ۽ سندن سھائتا ڪرڻ.

۲۷ جنوري

هڪ مستسگيءَ عرض ڪيو ته ڪڇ ماڻهو چون ٿا ته انسان موت کان پوءِ انسان جي درجي کان ڪري هيٺين جونين ۾ نٿو وڃي ۽ انهيءَ جي ٿاڻيد ۾ هر پن چوڪرمان جو تازو مثال پيش ڪن ٿا جنکي پنهنجي اڳئين جنم جي سڌ آهي.

منهنجي مٿان هڪدم اچي ڪڙڪيون. مطلب ته مٿن منجهان
هي پرڪاش ڪي آيا ته پري ته پري سهارڻي گهڙي ٿي.

جيڪي صرف ورڻ آلهڪ لام جو جاب ڪندا آهن تن
جا هٿ پير تن تي خيال اٿين جي پويان اڪاڙ ٿي سگهندو
پر ڇاڪاڻ ته هو صرف زبان سان جاب ڪن ٿا اهيءَ ڪري
هنن جو من اڪاڙ ٿو ٿئي ۽ جاب به اصلي مقصد هٿسڪي
هٿ ٿو اچي. دنيا جا سڀ عام من متاثر ورن آلهڪ لام
جهڙن ۾ لڳا پيا آهن ۽ ٽن آلهڪ لام کان لا وائڻ آهن.

ڪلهه رات جو ۹، ۱۰ بجي جي وچ ۾ مان جڏهن
حضور جن کي صاحب ڪتاب ڏيکارڻ ويس ته اتي ٻائي
شاديءَ هڪ زوردار ٻالهه ٻڌائي ته هڪڙو شخص هو مالدار
پر مهاڪنڊوس. جڏهن هو ورڻ لڳو ته هن جا پٽ هن جي
ارد گرد اچي ڪٺا ٿيا. پتا ڪن ڇو ته مون کان هڪڙي ڳالهه
دان ڪرايو. ان تي پڻ پڇس، ”بابا! ڳالهه دان ۾ پاسڻ سان
ٿرهن واپس نه ڪونه ايندا ۽ جي ائين ٿيو ته فائدو ئي
ڪهڙو؟“ حضور جن فرمايو ته دنيا ۾ گورو کان سواءِ ڪو
سچو مٿر آهيئي ڪونه. تنهن تي ٻائي شاديءَ پنهجي ڳوٺ
جي هڪ ٻالهه ٻڌائي ته هڪڙي ٻڌي ورڻ ويل ڪنهن کي
ڇو نه جي مان مري وڃان ته منهنجي پٽ کي ٻڌائج ته ٽپ
هي هيٺان منهنجا ۵۰۰ روپيا پويون آهن پر جي ته مان نه
هن کي نه ٻڌائج. مطلب ته دنيا جا رشتا لالا سڀ سوارند
جا آهن. گورو صاحب فرمائين ٿا.

”جهڙن ۾ جولي ڏيکي پري.“

۲۴ جنوري

رات جو ۸ بجي ورائندي ۾ مستند ٿيو. آسمان ۾ ٻاڏل
ڪونه هئا ۽ ٻاهر ڪجهه ٿڌڪار هئي. سارو پڇڻ مان

چنڊ ۽ تارون جا منڊل جنهن کي وڏن دوان ۽ پترن جو مارڪ ڪوليڙو آهي، طءُ ئي سگهي ٿو.

الهيءَ کان مٿي رسائيءَ لاءِ ٻئي قسم جي نام يعني ڏن آلهه کان جي ضرورت پوي ٿي. اهو عرشي آواز تارا منڊل کان هيٺ به ٻڌڻ ۾ ايندو آهي پر ان ۾ ڪشش نه هوندي آهي ڇاڪاڻ ته چندر لوڪ کان هيٺ آتما سرور جي روم روم ۾ ڦهليل رهڻي بلڪ شرار جي دوانن ڪٽنب پريوار، مار دوست، دهر مذهب ۽ ٻين اليڪ ٻڌڻن ۾ ڦاٿل رهي ٿي. سٺ ستگرور جنهن جو اصلي سروب شيد آهي سو اسان کي انهن ٻڌڻن مان ڇڏائي مٿي وٺي وڃڻ لاءِ اچيٿو. ڪي ماڻهو ستن کي چولدا آهن ته اسان کي بنا ڪمائيءَ جي ئي اندر جا نظارا ڏيکارڻ نه ٿين اچي پر اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو لٽيس ويڙهي ڪپڙو ڪنڊن تي پيل هجي. جي هڪدم ڪپڙي کي ڇڪبو ته جيئن چيٽون ٿي پوندو. پوءِ حضور جن هڪ وڏو ان پند جي وارن ٻڌائي جنهن بابا جي مهاراج جن کان نام وٺي ۶ مهينا کن اڀياس ڪيو پر ڇاڪاڻ ته وڏوان جو خيال ڦهليل هوندو آهي، هنکي اندر ڪچ پر ڪاش ڏسڻ ۾ نه آيو. سو نام جو اڀياس ڇڏي وري ۶ مهينا پراڻا نام ڪيائين. جڏهن ڪچ به لاپ نه پيس ته اچي بابا جن کي لڳو ته مون کي ڪچ اندر ضرور ڏيکارڻو، پوءِ پل منهنجي جان به هلي وڃي. بابا جن ڪهڙي سمجهاس ته الهيءَ ۾ تنهنجو نقصان آهي پر هو ضد ٿان نه ٿيو. آخر جڏهن ٻين ۾ وهاري بابا جن لوج ڏسڻ نه اونڌو ٿي ڪري پيو ۽ لڳو ٿڙ ٿڙ ڪيٺو. بابا جي مهاراج جن جڏهن هنجو ڏيان ٻاهر آندو ته ڪچ ڏهر کانپوءِ شائني آيس ۽ چوڻ لڳو ته لعنت آهي مون تي جو مون ستن جو چيو ته هجو. جڏهن بابا جن پڇس ته ڪهڙا ٿڃي جو وٿين؟ ته جواب ڏنائين ته ائين ميسوس ڪيم ڇڻ ڪروڙين بجليون

باب سترهون

سڪندر پور جو دؤرو ۽ اتي رهائش
۱۵ جنوري کان ۲۳ فبروري ۱۹۴۴ع

۱۵ جنوري
صبح ۹ بجي ٽيڙي مان ڪار رستي دوالا ٿياسين ۽
شام جو سڙي ٻهٽاسين. اتي اڌ ڪلاڪ کن ٽري گروال
مجلس (حضور جن جو ڪمڊ جو ڪارخانو) ۾ پهتاسين جتي
حضور جن مشريءَ ۽ ڪيئن جي ڊپٽ پال ڪري راس هو ۽
بچي سڪندر پور پهتا.

۱۶ جنوري
اڃ حصار مان ڪري وڪيل مستنگ بڻڻ لاءِ آيا ۽
جيتوڻيڪ حضور جن کي زڪام هو تڏهن هرلدي به شام جو
۵ بجي سڙي مستنگ گهر ۾ مستنگ فرمايائون.

”نام نزل ڪرون ٿا“
شيد جي واپاڪا ڪندي سگهون فرمايو ته نام اسن ڪم
جو آهي هڪڙو جو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ اچي جهڙو
رام، الله، واهڪورو، خدا وغيره. اهو ورنالڪ نام چئن ڪم
ٿيندو آهي. پرا، بستي، مذما ۽ نيڪري. پر ستن
نام ٽن آلمڪ يعني ”Sound Current“ آهي جنهن
لجبل ۾ ”Word“ ولدن ۾ ”آڪاش وائي“ ۽ مسلمان
مذهبي ڪتابن ۾ ”بانگ آسماني“ سڏو وارو آهي.
آلمڪ نام جي ڄاڻ سان خيال شوليتو ۾ اڻڪاگر ٿيڻو

چند ۽ ٿارن جا منڊل جنهن کي ويسڻن ديوان ۽ پٿرن چنڊ مارڻ ڪوليو آهي، طءُ ٿي سگهي ٿو.

انهيءَ کان مٿي رسائيءَ لاءِ ٻئي قسم جي نام يعني ڏن آئوڪ نام جي ضرورت پوي ٿي. اهو عرشي آواز ٿارا منڊل کان هيٺ به ٻڌڻ ۾ ايندو آهي پر ان ۾ ڪشش نه هوندي آهي ڇاڪاڻ ته چندر لوڪ کان هيٺ آئوڪ سرار جي روم روم ۾ ڦهليل رهيئي بلڪ سرار جي دواران ڪٽنب پريوار، پار دوست، قوم مذهب ۽ ٻين انيڪ ٻڌڻن ۾ ڦاٿل رهي ٿي. سنت ستگورو جنهن جو اصلي سروب شيد آهي سو اسانکي انهن ٻڌڻن مان ڇڏائي مٿي وٺي وڃڻ لاءِ اچيٿو. ڪي ماڻهو سنتن کي چوندا آهن ته اسانکي بنا ڪمائيءَ جي ئي اندر جا نظارا ڏيکارو ته يقين اچي پر اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو نفيس ريشمي ڪپڙو ڪنڊن تي پيل هجي. جي هڪدم ڪپڙي کي ڇڪيو ته جيهرن جيهرن ٿي پوندو. پوءِ حضور جن هڪ ودوان پنڊت جي وارثا ٻڌائي جنهن بابا جي مهاراج جن کان نام وٺي ۶ مهنا کن اڀياس ڪيو پر ڇاڪاڻ ته ودوانن جو خيال ڦهليل هوندو آهي، هنڪي اندر ڪچ پر ڪاش ڏسڻ ۾ نه آيو. سو نام جو اڀياس ڇڏي وري ۶ مهنا پراڻا نام ڪيائين. جڏهن ڪچ به لاپ نه پيس ته اچي بابا جن کي لڳو ته مونکي ڪچ اندر ضرور ڏيکارو، پوءِ پل منهنجي جان به هلي وڃي. بابا جن گهڻو ئي سمجهائين ته انهيءَ ۾ ٽيهنجو نقصان آهي پر هو ضد ٿان نه ٿيو. آخر جڏهن ڀڄن ۾ وهاري بابا جن لـڙج ڏنس ته اونڌو ٿي ڪري پيو ۽ لڳو ٿڙ ٿڙ ڪنبڻ. بابا جي مهاراج جن جڏهن هنجو ڏيان ٻاهر آندو ته ڪچ ڏهر کانپوءِ شانتِي آيس ۽ چوڻ لڳو ته لعنت آهي مون تي جو مون سنتن جو چيو نه ڇڏيو. جڏهن بابا جن پڇس ته گهٻرائجي ڇو وئين؟ ته جواب ڏنائين ته ائين محسوس ڪيم ڇڻ ڪروڙين نجلين

دو! دراصل دليا پر سست ٿي سڃا ويا؟ پر اڻڪاري آهن.
اڄ هڪ ڀيرو ٻين ليديءَ ستڙون کان پڇو ته ڏيان ڪيئن
ڪجي؟ حضور جن فرمايو ته ڇڏو توکي ستڙو جو سروب
ٻاهر نظر اچڻو اهڙائي سروب جو اندر ڏيان ڪرڻ جڳائي.
ڏيان ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ ڪجي پر جيئن سمون ڏري
من جي وري اڻڪار ٿيندي ته ڏيان قدر ٿي پئسو ٿيندو
ونديو. ليديءَ وري پڇو ته من آهي ڇا؟ اتر ڏيندي ستڙون
فرمايو ته جڏهن ترهر جي ڌارا ماها ٿي ڪري، مائورو هي
هردي ڪنول ٿي پنهنجو عڪس وجهي ٿي ته الڪي من
چڻجي ٿو. يعني من پنجن ٽن جو ستر ٿئي اُس آهي. اسان
ڏلو آهي ته جي ٿالهيءَ ۾ پاڻي وجهي اُس ۾ رکبو ته الهيءَ
۾ سج جي شڪل نظر ايندي آهي جهڙو پاڇو پر واري
ديوار تي ٻڌو آهي. جي پاڻي صاف آهي هوندو ته پاڇو
به ڇمڪندڙ آهي هوندو آهي جي پاڻيءَ ۾ ڪچرو آهي ته لهرون
هولندون ته عڪس اول نه ڏسڻ ۾ ڪونه ايندو پر جي نظر
به ايندو ته ڏندڻ. من جو به اهڙي حال آهي. گيالن جو
من اتر ٿيندو آهي؟ دروڪن جو چنڊل. جڏهن من ڪڪر
۾ ٿاڻائي ته ان کي ڪال جو اڇو ٿي ڪڍي ۽ جڏهن
اڀاسي مٿين مٽيلن جو سِر ڪري ته پوءِ من کي آليا
مددگار ڄاڻڻ ڪجي.

باب سورھون

ڪالو جي بـڙ جو دؤرو

۶ کان ۹ جنوري ۱۹۴۳ع

جڏهن کان حضور جن دلهائوسيءَ ۾ بيمار ٿيا، سندن دل
انهيءَ جاءِ تان ڪڍي ويئي ۽ محسوس ڪن ٿا ته اتي جي
آبهوا کين موافق نٿي اچي. ڊاڪٽرن جو به راءِ آهي ته
برٽن اوستا ۾ چئن، پنج هزار فوٽن کان وڌيڪ اوچائي واري
سردي موافق نه ايندي آهي انهيءَ ڪري ڪجهه عرصي کان
گهٽ اوچائيءَ واري بهار ٿي ڪولي لهرائڻ جو خيال اٿس.
۶ تاريخ صبح جو روانا ٿي اٽڪل ۹ بجي هوشيارپور
پهتاسين جتي پروفيسر ليڪراج پوريءَ جي گهر ٿورو آرام
ڪيوسين. پوءِ ان کي به ساڻ ڪڍي هوشيارپور جي آس پاس
بهار ٿي ڪي ڏٺوسين. حضور جن ڌرمشالا ڳوٺ کان ڪري
۲ ميل پريان بهار ٿي پسند ڪئي ۽ پتواريءَ کي گهرائي ان
جي حد بندي ڪرڻ لاءِ حڪم ڏنو. انهيءَ بهار ٿي جو نالو
ڪالوءَ جي بـڙ آهي ۽ حضور جن جو هر سال گرميءَ ۾ هتي
اچي رهڻ جو خيال آهي. پئي ڏينهن سرڪاري رڪارڊ ۾
زمين جي رجسٽري ڪئي ويئي ۽ ۹ جنوري حضور جن واپس
ڏوري موٽي آيا.

هڪ خاص ڳالهه جو هتي ذڪر ڪرڻ مناسب آهي ته
مهاراج جن ۽ سندن همسفر شيواڌار سڀ يا ته کاڌو ناهي
ڪڍي ويندا آهن يا جتي نرسندا آهن اتي کاڌو تيار ڪندا
آهن. صرف ڪير ڪنهن کان گهرائيندا آهن ۽ انهيءَ جا پيسا
ڏيندا آهن.

ٻڌي ڳورو ۽ جي حضور ۾ ويستي ڪيسين ته ڇوڪري
 ت ڪا سٺي خبر اچي. ڪڇ وقت کان پوءِ منهنجي پٽ
 و خط آيو جنهن ۾ لکيو هئائين ته دانا جن کيس اتي روشن
 ٻڌي حڪم ڏنو ته پنهنجي گهر جلدي ڇڏيائيءَ جي جلي
 ڪي مرڪل ڇاڪاڻ ته پنهنجي ڪوئيءَ ۾ ويا ۽ جڏهن مان رات
 لان پوءِ حضور جن پنهنجي ڪوئيءَ ۾ ويا ۽ جڏهن مان رات
 ڇو ۹ بجي ڪنهن ڪم مان اتي اچالڪ ويس ته معلوم ٿيو ته
 حضور جن اچا روئي ڪاڏي آهي پاڪ ۹ بجي فرمايائون
 ته نهال ڏسي وٺون. اهو حال آهي ستڙون هي سخت
 ميس ڇو جا هو سنگت لاءِ ڪري رهيا آهن.

1994 / جنوري

دهليءَ جو مشهور اڪن جو ماهر ڊاڪٽر شراف اڄ صبح
 جو ستڙون وٽ آيو. هن اهمي سوال پڇا جي عام طور
 تعليم يافته ماڻهو پڇندا آهن. پر مائٽا هيءَ دنيا لاهي ڇو ۽
 جڏهن هو ڳڻن جو پندار آهي ته پوءِ ٻرائي ڇو لاهيائين ۽ جي
 لاهيائين ته انهي ختم ڇو نه ڪيائين؟ حضور جن جواب ۾
 فرمايو ته انسان جو عقل ۽ من محدود آهن ۽ جڏهن انهن
 جي دائري کي پار ڪيو تڏهن پتو لڳندو ته جيڪي ڪم
 پر مائٽا ڪيو آهي ۽ ڪري رهيو آهي سو بلڪل ليڪ آهي
 هن وڌيڪ پڇو ته انسان جي زندگيءَ جو مقصد ڇا آهي
 ستڙون فرمايو ته انسان اشرف المخلوقات آهي ۽ هن
 ڄڻاڻي ته اڀياس ڪري، روحاني منزلون طر ڪري پرما
 ڪي پائي. پر جي اهو ڪم نه ڪيائين ته سمجهو مٿس
 وٺڻ وٺي ۽ وري آواڪون ۾ ڦرڻ پوندو.

شام ڇو،

”ڪر ڪنهن ڏينهار محل مين پيارا هٿ“
 شيد جي اشراف ڪندي دانا جن فرمايو ته انسان

جا ۴ حصا آهن، پنڊ، انڊ، برهمانڊ ۽ سڀ ڪنڊ. هر هڪ حصي
۾ ان کان مٿئين منڊل جي ڇهن ڇڪرن جو عڪس پوي ٿو
انهيءَ ڪري جيئن مٿي وڃو تيئن رڇا وڌيڪ سوکير ۽
داڪش نظر ايندي.

۳ جنوري

صبح جو ڊاڪٽر شراف کي نام ڏنو ويو. شام جو سار ٻڃڻ
مان به شيد ڪنيا ويا جن جي واپڪا ڪندي سترگرون فرمايو
نه شيد جي ڪارڻ ئي زندگي آهي نه نه جن پنڊن لئن جو
هيءَ قالب لڙيل آهي سي ئي هڪ ٻئي جا دشمن آهن.
مٿي، پاڻي، اگني، هوا ۽ آڪاش-انهن پنڊن ئي کي شيد جي
ڌار قائم رکيڻي ۽ موت وقت جڏهن اها ڌار هٽائي وڃيڻي
نه مٿي پاڻي ۾، پاڻي اگني ۾، اگني هوا ۾ ۽ هوا آڪاش ۾
لڏي ٿيو وڃي. انهيءَ جو ذڪر گرنٿ صاحب ۾ به ٿيل آهي:
”آگ پاني مٽي اک باسا، آبي ڪيتا ڪيل ٿاماشا“

ستسنگ کانپوءِ حضور جن ٻين ڪيترن ڪمن ۾ مصروف
رهيا. مطلب نه صبح کان رات جو ۱۲ بجي تائين جيترو ڪم
مهارج جن ڪن ٿا اوترو ڪوبه انسان ڪم ڪري گهڻو وقت
حيات رهي نه سگهندو. هر هڪ ستسنگي چاهين ٿو ته بهاني
ڪجههائي سترگرون جي ويجهو وڃان. اڃان پنهنجي ڪوئيءَ
مان نڪرڻ ئي مس نه ماڻهو کين وڙهيو وڃن. مرحوم سائين
لسرڙي شاهه لائپور وارو سچ چوندو هو ته جنهنجي پويان
صرف هڪ مک لڳي سو آرام سان نٿو واهي سگهي نه پوءِ
جنهن جي ارد گرد سوين مکيون هجن انهيءَ جو ڪهڙو حال
ٿيندو! مطلب ته حضور جن ئي انهيءَ وشال ڪم کي پيا
نباھين نه ته ٻئي ۾ ايترو ڪم ۽ بردباري ڪٿي! هو پاڻ
مونکي چوندا آهن ته مون نه نباھي اچي پورو ڪيو آهي پر
جيڪو منهنجي جڳهه تي ڪم ڪندو تنهنجو ڪهڙو حال

سڄي گورو جي حضور ۾ ويستي ڪيائين ته چوڪري
 ست ڪا سٺي خبر اچي. ڪڇ وقت کان پوءِ منهنجي پٽ
 و خط آيو جنهن ۾ لکيو هئائين ته داتا جن کيس اتي روشن
 ٿي ڪرڻ لڏو ته پنهنجي گهر جلدي ڇڏي ڇڏي ڇڏي
 لکي موڪل ڇاڪاڻ ته پنهنجي ڪوٺي ۾ ويا ۽ جڏهن مان رات
 مان پوءِ حضور جن پنهنجي ڪوٺي ۾ اچان ڪيس ته معارف ٿيو ته
 ۹ اچي ڪنهن ڪم مان اتي اچان ڪيس ته معارف ٿيو ته
 حضور جن اچا روئي ڪار ڪاڏي آهي رات ۹ اچي فرمايائون
 ته ٺهال ٺهي ورتون. اهو حال آهي ستگرون جي سخت
 محنت جو جا ڪو سگهه لاءِ ڪري رهيا آهن.

۱ جنوري ۱۹۴۴

دهليءَ جو مشهور اڪمن جو ماهر ڊاڪٽر شراف اڄ صبح
 جو ستگرون وٽ آيو. هن اهڙي سوال پڇا جي عام طور
 تعليم بابت ماڻهو پڇندا آهن. فرماليا هيءَ ڏليا ساهي جو ۴
 جڏهن هو ٿڌن جو پندار آهي ته پوءِ ٿرائي جو لاهيائين ۽ جي
 لاهيائين ته ته اڪي ختم ٿي ڪيائين؟ حضور جن جواب ۾
 فرمايو ته انسان جو عقل ۽ من محدود آهن ۽ جڏهن انهن
 جي دائري کي پار ڪيو ٿو ته پوءِ لڳندو ته جيڪي ڪ
 فرماليا ڪيو آهي ۽ ڪري رهيو آهي سو بلڪل ليڪ آهي
 هن وڌيڪ پڇو ته انسان جي زندگيءَ جو مقصد ڇا آهي
 ستگرون فرمايو ته انسان اشرف المخلوقات آهي ۽ هن
 ڄڻاڻي ته اڀياس ڪري، روحاني منزلون طئه ڪري پوءِ
 کي ٻائي. پر جي اهو ڪم نه ڪيائين ته سمجهو مدح
 وٺڻ وٺي ۽ وري آواڪون ۾ ڦرڻ پوندو.

”ڪر ٿيون ڏيندڙ محل ۾ن ٻيڙا هڻ“
 داتا جن فرمايو ته انسان
 شهد جي اشراف ڪندي

سوجهي پري ٿي.

شام جو گرنت صاحب مان،

”دنيا نه سالاھي جو مرونجي“

شيد ڪيو ويو جنهن ۾ گورو صاحب هدايت ڪئي آهي ته
انسان کي دنيا جي پدارثن ۽ پراڻين سان هيٺ نه رکڻ
کپي ڇاڪاڻ ته اهي سڀ فنا ۽ ناسونٽ آهن. ڪنهن گورمک
سادو يعني جنهن ٻار برهم ٽائين رسائي ڪئي آهي، سان
پرڀت ڪرڻ ڪري جنم مرڻ ختم ٿي ويندو.

۲۹ دسمبر

اڄ پنداري جو ستنڪ هڪ بجي شروع ٿيو جنهن ۾
۵۰ هزار کن سنگت هئي. لائونڊ اسپيڪرن جو انتظام نهايت
عمدو هو. انهيءَ ڪري سڀني کي آواز صاف صاف ٻڌڻ ۾
آيو. ماڻهن جي ورتي پوريءَ طرح ستنڪ ۾ هئي. حضور جن
گرنت صاحب مان به شيد ڪيا ۽ واپڪيا ڪندي فرمايو ته
پرمانا نه آسمان ۾ آهي، نه گرنتن پوئين ۾، بلڪ انسان جي
اندرو. گرنتن پوئين ۾ پرمانا جي مهمل ڪيل آهي. صرف
انهن کي پڙهڻ ائين آهي جيئن ڪو بيمار فقط بيماريءَ جو
نسخو پڙهي پر انهيءَ مطابق دوا ناهي نه کائي ۽ پوءِ به شفا
جي اميد رکي. ستنڪ کان پوءِ شيوا ٿي ۽ حضور جن هڪ
ستنگيءَ کي فرمايو ته پيءُ ماءُ جي شيوا خوش قسمت انسان
کي ملندي آهي.

۳۰ دسمبر

اڄ نام دان ٿيئي حضور جن شام جو ۴ بجي فارغ ٿيا ۽
پوءِ شيوا ٿي لشرف وٺي آيا. اتي هڪ ستنگيءَ عرض
ڪيو ته منهنجو پٽ لڙائيءَ ۾ ويو هو جتان هن بابت دڪدائي
خبر آئي. اسان گهر جا سڀ ڀائي نهايت دکي ٿياسين

باب پنڌ رهون

ٽيڙي ۾ رهائش

۳۸ دسمبر ۱۹۴۳ع کان ۶ جنوري ۱۹۴۴ع

صبح جو حضور سوامي جي مهاراج جن جي هاڻي مان
”گورمنا انرڪا درسا،
”من سرف شبد جالي پوسا.“

شبد جي واپڪا ڪندي سنگرون فرمايو ته سچڪند ٽالين
۳۲ ”سندن“ آهن جن مان پهرين ”سن“ آهي هس دل ڪنول.
ٽيڙي ٿل ۾ گورو جو ٿوري سرويپ، هس دل ڪنول
۾ سرڪڻ ۽ ٽرڪي ۾ شبد سرويپ آهي. ٽيٽرن کان مٿي
اندروني رستا آهن، ساهو، ڪاپو ۽ وچون. وچن کي سڪنا
مارڪ چنڊو آهي. ڪاپي پاسي سرڪڻ لوڪ ۽ ڪال جي رچنا
آهي. ساڄي پاسي ڪهڙي آباد ديش آهن پر انهن ۾ مٿين
مبدلن ٽالين ڪو رستو ڪونهي. وچون مارڪ مٿين جو آهي.
ٻار ٻهر جو پر ڪاش ۽ ليح آله صرف آهي وقت نر داشت
ڪري سگهندي جڏهن ٻهر ۾ ڪاڏي مدد ٽالين اڀاس
ڪري پنهجي ڪروڙن جنم جي سچيف ڪرم کي ٿاس
ڪندي. اتاد ڪال کان آلهن سنار جي آواگون ۾ ٿوري
آهي ۽ انهيءَ جو ذڪر ڪرڻ پڳوان ڪيتا ۾ به ڪيو آهي
حضور جن فرمايو ته ٻار ٻهر جي ڪنگري جي ٽن کي صرف
ڪلاڪ ٻڌڻ سان اڀاسي کي پنهجي بيشمار جنم ۾

ستگورن گورو گرنت صاحب مان هڪ شيد جو ارٽ ڪيو.
 ٺهڻ کان پوءِ گرنت صاحب مان ”لائون“ پڙهيون ويئون.
 واپس شيد ڪيرون ڪيو. چيچ کي هڪ ٻئي کاڌو، شام جو
 ۵ ٻئي چانهه ۽ رات جو ۱۰ ٻئي وري کاڌو ڏنو ويو.
 حضور جن ۽ ابا معزز ستسنگي کاڌي وقت موجود هئا ۽ سڀني
 جي خوب مهمانوازي ڪئي وئي. ڪيترا ستسنگي جيڪي
 بغير دعوت جي ابا هئا تنجي به سردار هر بنسنگهه خاطر تواضع
 ڪئي. حضور جن جو سڄو خاندان مهمانوازيءَ جي گڻ سان
 پراڻو آهي.

۲۷ جيسهه

صبح جو چچ روائي ٿي ۽ حضور جن به هڪ ٻئي ڏٺي
 لام روالا ٿيا ۽ شام جو اتي پهتا.

هن سائو ڇيس ۾ هيٽر ۾ ۾ ٽون منس ڇولي ۾ آهن.
ڪو ڪم ايتي هلي ٿو ڪي ڪرڻو آهي سو ٽون هيٽر ڇو
ڪرڻ؟

۲۴ ڊسمبر

ڪنهن آيسر جي خط جو جواب ٿايندي حضور جن
فرمايو ۾ جڏهن کان دنيا بڻي آهي تڏهن کان اسين ڇو راسي
لک جوئين ۾ پتڪي رهيا آهيون. صرف منس ڏيهه ۾ ئي
پر مالما سان ملي انهيءَ آواڪون جي چڪر مان ڇوٽڪارو پائي
سگهجي. اهو اڌڪار ڏيوئي ڏهونائين کي ڪوئي چاڪاڻ
۾ ٻهر منڊل کان پائال تائين سب انهيءَ چڪر ۾ ڦاٿل آهن.
ڇپ اپ، دان پنج، ڪرم ٽرم ليڪ ڪرم ۾ داخل آهن جن
جو ڦل پوکڻ لاءِ وري دنيا ۾ اچڻو پيو. ٽن آلهه نام ۽
ٻوري ڳروءَ جي شرڪ بنا نرواڻ ناممڪن آهي.

۲۵ ڊسمبر

شام جو ۷ بجي جمع آئي. سياڻي سردار هرئس سگهو
جي سڀنيءَ جي شادي آهي. شهر جا ۵۰۰۰ ماڻهو، بالا عهدا
۽ خاص خاص سسڪي شاديءَ ۾ شامل ٿيا. سرسي
سڪندرپور تائين سڙڪ ٿي نٿان لڳايا ويا هئا ۽ آهري
ڪڇي حصي کي ليڪ ڪرايو ويو. گهٽ فوج ۾ گهٽ
آهي ۽ شڪل شبيهه ۾ ڪاٺي سندر ۽ شاندار آهي. هو
جي خوب خاطر تواضع ڪئي وئي.

۲۶ ڊسمبر

صبح جو اٽڪل ۷ بجي حضور جن شائسي آشرم
سڪندرپور واري گهر جو ٺالو جي آڱڻ ۾ آسادي
پات بندڻ لاءِ آيا ۽ چاچي ۸ بجي آيا. گهٽ ڪ
گرت صاحب جي سامهون وڃايو ويو ۽ اند ڪارج

باب چوڏهون

سڪندر پور جو دؤر

۱۵ کان ۲۷ دسمبر ۱۹۴۳ع

صبح جو ۵ بجي روالا لياسين. رستي ۾ لڏيالي ۾
حضور جن سنگت کي درشن ڏنو. پوءِ موڪلي، ڪوٽ ڪهوره
مڪتس جي سنگت کي درشن ڏيندا شام ۵ بجي
سرسِي پهتاسين.

۱۶ دسمبر

سڄو ڏينهن لُهاڻ لکڻ ۾ گذري وار پوءِ ڪيترن ڏينهن
جي لُهاڻ ڪلي لِي واپسي هئي. راءِ سردار بهادر سنگهه،
حضور جن جي پوٽيءَ جي شاديءَ تي ۵۰۰ روپين جو چوڪ
موڪليو پر حضور جن کيس واپس موڪليو ۽ فرمايائون ته
چوڪ ڏهن ستنسگين سان ڏي وٺ جو رستو رکيو ته پاڻ
پريم ڪهتو.

۱۹ دسمبر

شام جو ۵ بجي سرسي ۾ ستنسگ ٿيو. وياڪيا ڪندي
حضور جن فرمايو ته ڪمائيءَ ڪرڻا بنا مڪتي نه ٿيندي.
جي هن جنم ۾ نه ڪندا ته ايندڙ جنم ۾ ڪوئي ٻولندي. پوءِ
هڪ سادو ۽ جي ڳالهه اڏايائون ته هو پشڪر ٿيرڪ ٿي لِي
وار نه هڪ اتي سادو ۽ پڇيس ته اتي ڇو ٿو وڃين؟ جواب
ڏنائين ته پشڪر ۾ اڻڻان ڪرڻ سان مٿس جنم ملندو. تنهن

نومبر

مستنگ ۾ به شيد کنيا ويا،
”ٻيڇل اٽڪ سدا سج سونهي،
پوري ڪور تي سوچي هونءِ.“

”ڏام اٻني چلو پالي،
پرائي ديس ڪيون رهيا.“

ويا ڪنڊي ستڪرون فرمايو ته سڀني ڪامل نشرن ۽
ستن جو مارگ ٻنجن شين جو رهيو آهي. منهنجي جڳائي
۽ پنهنجي نموني زندگي پراڻي ڪمن ۾ ورت نه وڃائي،
پنهنجي لاءِ به ڪج اوشو ڪنو ڪري. شرار جو ٻالڻ پوشڻ،
ساري ڀرڻ وٺڻ ۽ رشتا ٽٽڻ، ڪٽسب پروار، چالي
۽ داس جي شواسپ پراڻي ڪمن ۾ داخل آهن. انسان جو پنهنجو
ڪم نه اهو آهي ته آتما کي شرار ۽ من جي بندن کان آزاد
ڪري آتما ڪي منهنجي ۾ پوڄائي پنهنجو چار مرڻ جو ڇڪو
ڪٽڻ ڪري.

۲۹ نومبر

ٽن بجي ٽائين حضور جن لاءِ دان ڏيڻ ۾ مصروف رهيا
۽ شام جو مستنگ ڪيائون. جنهن کانپوءِ رات جو ۸ بجي
ٽائين ٽپال ٻڌائون. سڀاڻي امرتسر ويندا.

سومر

هفتي ڪن کان مولڪي اٿلڙنڙا آهي. اڄ صبح
جن لاهور ويا ۽ سڀاڻي موٽي ايندا.

۵۰-۶۰ هزار ماڻهو هئا ٿڌهن به سٿسنگ ۾ بلڪل شائتي هئي.
”ڪام ڪروڙ ٻن هر ٻن ٿيندا“ شبد جي تشريح ڪندي
حضور جن فرمايو ته جڏهن ڪام ڪروڙ ۽ لب لالچ کي ڇڏي
معيال شو نيت ۾ ڪنڊو ڪبو ته پهرين بجائي جو چهڪاٽ، پوءِ
ٿارا سڄ ۽ ڇنڊ نظر ايندا. الهيءَ کان پوءِ ڪروڙ جي ٿوري
سروپ جو روشن ٿيندو ۽ جڏهن ٽان مڪمل ٿيندو ٿڌهن
سرت شبد سان جڙندي.

۲۵ نومبر
رات چاند ۾ رهيا سڀين ۽ صبح جو ۱۱-۱۲ بجي ٿوري

پهتاسين.

۲۷ نومبر

اڃ صبح ۽ شام ٻئي دفعا سٿسنگ ٿيو. شام واري
سٿسنگ ۾ سار بچن مان،
”سٿسنگ ڪرڻ بهت دن ٻيئي“

اب ٿو چوڙ پرائي ٻان.
شبد ڪنڊو ويو. سٿسنگون فرمايو ته هن دنيا ۾ ڪو ڪهڙو
سچو مٿر نه آهي سڀ رشتا نالا مطلب جا آهن. صرف ڪروڙ
سچو سچو ۽ مددگار آهي. سٿسنگ جي فاني پدارتن ۽ پراڻي
سان پيار ڪري اسان کي بار بار دنيا ۾ جنم وٺڻو پويو. جهڙو
طرح هرڻ جي مذهب ڪارڻ ڀرت رشيءَ کي هرڻ جي
۾ اچڻو پيو.

”مرڪ کي برابر بس ڀرت ٿوري ٿوري ڏهر،
ڪبير ٽن کي ڪون گتي جن کي لاک سڀهر.“
حضور جن وڌيڪ فرمايو ته صرف سمن دوان ٿي
خالي ٿي سگهي ٿو ۽ اشاري طور چيائون ته پڙهيل
جيئڙن مان ڪرڻ کان هڃڪڻ ٿا حالانڪ ساڻ سڀ
شيوا مان ٿي ڀرمارڻ ۾ ٿي ٿي.

باب تيرهون

سڪندر پور مان واپسي ۽ ٽيري ۾ وهائڻ
۲۳ نومبر کان ۱۴ ڊسمبر ۱۹۴۳ع

۲۴ نومبر ۱۹۴۳

صبح جو ۴ بجي سڪندر پور مان روانا ٿياس ۽ اٽڪل
۱۰ بجي جلندڙ پهتا. ٿوري وقت آرام ڪري ٻي ڳوٺ
سنگ لاءِ وياسين، جتي شام جو سنگ آيو.

۲۴ نومبر

آڇ هڪ ٻئي ڳوٺ ۾ جو هتان ۳-۴ ميل پري آهي
سنگ ٿيو. گولڪ صاحب جي هڪ شيد جي واکيا ڪندي
حضور حق فرمايو ته ڏاڍي ڊوٽائين جي ڊوٽائون ٿي وڃا
ڪرڻ لاهڻاڪ نه آهي. سڀ ڏاڍي ڊوٽائون ٿي وڃا
الدر آهن ۽ جڏهن من ۽ آتما کي ايڪاگر ڪري وري
انترڪ ڪبي ٿڏهن اهي نظر ايندا ۽ پتو پوندو ته هو انسان
جي شهر واسطي آهن نه ڪو ٻڙو واسطي. انسان اشرف
المخلوقات آهي ۽ الهيءَ منهن ڇڏي لاءِ نه ڏاڍي ڊوٽائون
۽ ٿڌن پيا. الهيءَ ڪري انسان کي ڇڪائي نه پوري ڪوڙو
کان نام جو پٽ ولي اڀاس ڪري روحاني بدلن جو آڻ
پراپت ڪري.

ٻن ٻنهن جو هتان ٿورو پري هڪ ٻئي ڳوٺ ۾ مست
ٿيڻ ۽ سڀ کان پاس مان ڪافي تعداد ۾ آيل هئي. جيتوڻي

تنهن ڪري باباجن ۲۴ نمبر سڪ پلٽڻ ۾ ڀر ٿي ٿيا ۽ هنن ٽي سال آڱري ۾ رهي نوڪري به ڪئي ۽ ستسنگ جو به لاپ ورتو. ان کان پوءِ سندن پلٽڻ جي بدلي ٿيندي رهي پر هو جتي به رهيا اتي اڀياس ڪندا رهيا. سندن آفيسر، جن کي گرومڪي سيڪاري هئائون، سي سندن ڏاڍي عزت ڪندا هئا. جڏهن به ڪا به ڇڻ ڏينهن جي موڪل ٿيندي هئي ته سڄو وقت اڀياس ۾ گهاريندا هئا. اهڙي طرح قراب ۳۳ سال نوڪري پوري ڪري رٽائر ٿيا ۽ ۱۸۸۹ع ۾ اڀياس لڏي ۽ جي ڪناري جهوڙي لاهي اڪانت ۾ پڄڻ ڪرڻ لڳا ۽ باقي حياتيءَ جو وقت اتي گذاريائون. انهيءَ ڳوٺ ۾ ان جڳهه جو نالو ڏرا بابا جمل سنگهه پئجي ويو. سنت مت جو پرچار به ڪندا هئا ۽ رات ڏينهن نام جي ڪمائي به. آخر ۲۹ ڊسمبر ۱۹۰۳ع تي ڀرم ڌام سڌاريا.

۱۴ نومبر

اڄ شام جو سرسي جي ستسنگ گهر ۾ ستسنگ ٿيو. حضور جن کي اڄ ڪلهه خارش جي ٽڪايف رهي ٿي ۽ ڊاڪٽر بلونتسنگهه انهيءَ لاءِ ڪا دوا تجويز ڪئي آهي.

مان سک، پوء هنن کان نام ڪيئن وٺان؟

هڪ ڏينهن مستڪ کان پوءِ ابا سڀ هليا ويا صرف
 سوامي جن ۽ باباجي وڃي رهيا. سوامي جن پڇڻ، ”ڇا اڃان
 توهان موليٰ ۽ مڪ جي سوال جو فيصلو نه ڪيو آهي؟“
 بابا جن سندن انٽرنامتا ڏسي پريسر جا اڙڪ وهايا. اڳا.
 سوامي جن کين چڱيءَ طرح ذهن نشين ڪرايو ته سڀ سڀ
 جو شريعت مان ڪو تعلق ڪونهي. انهيءَ ڪري اها شڪا
 ئي بنياد آهي. پوءِ سوامي جن کان ابدش وٺي اتي رهي
 عرب اڀياس ڪندا رهيا. هڪ ڏينهن سندن ڏهاڻ اندر
 لڳل هو؟ جڏهن سوامي جن اتي آيا ته هنن کين اتي پريام
 نه ڪيو. حضور سوامي جن پنهنجي توه ڏيئي سندن ورتي
 ٻاهر ڪڍي ۽ پڇيائون ته جنهن مارڪ جو لوڪي ابدش مليو
 آهي سو تيار ڪرو ٿاڪ صاحب جن جو به هروڀا نه؟ بابا جن
 ورائيو ته رستو تيار ۱۶ آيا ليڪه آهي پر مان روحاني
 چڙهائيءَ ۾ رستي ۾ رڪاوٽ محسوس ڪمان ٿو. سوامي جن
 فرمايو ته اها سڀ ساڌا ڪنهن جي بهرن تي ڪيل آهي
 || تون اڳئين جنم ۾ اسان جو ساٿي هئين. بابا جن پڇيو ته
 انهيءَ جي ٿاڻي ڪهڙي آهي؟ سوامي جن چيو ته ٿاڻي
 ڪهڙي نه هينئر ئي اچڻ ۾ ويو. سوامي جن پنهنجي جي ٿاڻي
 ڏيئي سندن رڪاوٽ هٽائي ڇڏي. بابا جن اچڻ مان اتي
 چيو ته منهنجو ڪم نه پورو ٿي ويو. هاڻي اڏاڍو نه ڪهڙي
 تيرت اسٿان ٿي وهي پڇڻ ڪيان. هنن ئي سوامي جن
 ابدش ڪن نه سستڪيءَ جو سوارٽ ۽ پريام ٿئي مڪمل
 هئڻ ڪن. جيڪڏهن ٿياڻي ٿي رهندڻ ته پوءِ لوڪي اچڻ جو
 ڪاٺر پريام ۽ مٿي ٿيڪڻ ۽ شيرا ڪرڻ وارا ماڻهو پنهنجي
 ڪمائي تي ويٺا. ڪو نه ڪو ڪم ڪار يا لوڪري ڪر
 اچان ته حق جي ڪمائي ڪرڻ مان اچڻ ٿلڏاڪ ٿئي ٿو.

مون کي ڇو کائيندا؟ اهو جواب ٻڌي سڏو ٿڌو ٿي ويو.
 بابا جن کانس پڄن شين جي باري ۾ پڇو. جنهن ٿي هن
 آيو ساهه کڻي چيو ته جنهن ڇيز جو ٿون ڳولائو آهين مون کي
 به انهيءَ جي ٿي ڪوڄ آهي. مون پنهنجي انٽريامتا سان
 معلوم ڪيو آهي ته آگري ۾ هڪ ڀر سٺ جو سترهن ارڙهن
 سال اڀياس ۾ لڳل هو تڏهن هاڻي عام سٽنگ ڪرڻ شروع
 ڪيو آهي. ٿون انهيءَ وقت وڃ. بهي اڀياس ڪرڻ جي
 ڪارڻ منهنجون ٽنگون نٿيون ٿي پيون آهن، مان به سندن
 دوشن لاءِ ايندس. پر مون کي پهچڻ ۾ وقت لڳندو.

بابا جي مهاراج جن آگري پهتا پر جلديءَ ۾ اهو پڇڻ وسري
 ويو ته اهو سٺ ڪهڙي گهڙيءَ يا مهلي ۾ رهندو آهي.
 سو آگري ۾ مندرن، ٺاڪر دوارن ۽ ٽرمشالائن ۾ پڇا ڳاڇا
 ڪيائون. پر بيسود. آخر چمانديءَ ٿي اڻڻان ڪرڻ ويا ته
 اتي حضور سوامي جي مهاراج جن جي ٻن سٽنگين پاڻ ۾
 سوامي جن جي سٽنگ جي چرچا پئي ڪئي. انهن مان خبر پيڻ
 ته مهاڻا پني گليءَ ۾ رهندو آهي. شام جو وقت هو ۽ جڏهن
 پني گليءَ پهتا ته سٽنگ ٿي رهيو هو. بابا جن نمسڪار
 ڪري وڃي سٽنگ ۾ ويٺا. سوامي جي مهاراج جن پڇين ته
 توهين ڪٿان آيا آهيو؟ بابا جن ورائيو ته پنجاب مان آيو
 آهيان. اهو ٻڌي سوامي جن کلي فرمايو ته اسان جو پراڻو
 ساٿي اچي ويو. بابا جن ٻڌي حيران ٿيا ۽ سوچڻ لڳا ته
 جڏهن اسان جي هيءَ پهرين ملاقات آهي ته پوءِ مان هنن جو
 پراڻو ساٿي ڪيئن ٿيس؟ خير ڪڇ عرصو سندن سٽنگ ۾
 ايندا رهيا ۽ سندن سڀ شڪائون نروٽ ٿي ويون. پورو
 وشواس ٿي ويو ته هنن کان وڌيڪ ٻيو ڪمائيءَ وارو مهاڻا
 ڪونه ملندو. صرف هڪڙي ڳالهه جي اڻڪ ميسوس ٿي
 ڪيائون ته سوامي جن مون (مٿي جي ڪيسن بنا) آهن ۽

جي سگهيو ڇاڪاڻ ته هو شيد جو اڀياسي نه ٿو وڌائي
ڪڇ عرصي کان پوءِ سندن پٽا جو ديهالڪ ٿيو ۽ پوءِ
۱۴ ورهين جي عمر ۾ مهاڻائن جي لاش ۾ اڪري پيا.
پٽن تي مهاڻائن سان مليا پر پڌتن شيدن جي ڄاڻ رکندڙ
ڪوبه مهاڻا نه گذيسن. پهرين لاهور ويا جتان نراس تي
الڪاڻي صاحب پهتا. پوءِ بابا بالڪسگهه کي حضرا وڃي
گڏيا جنهن بابا جن هائس فرمايو ته هي هڪ نهايت اوڻي
وسءُ جو گراهڪ آهي جا اسان وٽ ڪالهي. الڳ ڪان
پوءِ نوشهري ۽ پشاور مان لهندا ڪڍڻ ڳوٺ ۾ پهتا جتي ڪن
هڪ ڪوٺي گڏيو جنهن ڇڏو ته منهنجي ڪڍڻ مڙن کي پن
شيدن جو پيدڙو آهي باقي تن جو مڙن کي پتو ناهي. اهو
ٻڌي بابا جن نهايت عروش ٿيا ۽ سمجھائون ته پنجن شيدن
جو بحال صرف ڪاهيا ڪالهي باڪ حئيست آهي ۽ ڪوٺي
کي فرمائون ته جنهن مالڪ توکي پن شيدن جي پيدڙو
جو انظار ڪيو آهي سر منهنجي لاءِ پنجن شيدن جو نه ڪندو.
اتان جڏهن واپس موٽيا ٿي ته رستي تي هڪ سڙن جي
ٿولي گڏين جا هر دوار وڃي وهي هئي. بابا جن الهن سان
گڏهي هر دوار پهتا ۽ ڪئين مهاڻائن سان گڏيا پر ڇڏو
وسءُ جي ڪڇ هٿن سان نه ملن. پوءِ پتو پيو ته هڪڙو
هاڻو پڏو ساڌو بستيءَ کان ٿلهه ٻارهن ڪوهه پري وهندو
آهي جو قل ۽ ٻوٽن تي گذارو ڪندو آهي ۽ شهر ۾ ڪڏهن
اچندو ئي ڪونهي. جڏهن هن وٽ پهتا ته ٽي لائون نه ويا
ته پڻ هو اڀياس ۾ لڳو پر آهي ۽ جڏهن لڳي پيو ته
ٿر نه هڪ رسي جا هن وٽ ۾ ٻڌي ڇڏي هئي، الڳ
سهارو وٺندو هو. جڏهن بابا جن هن وٽ ويا ته پهرين
ڪن ٻه چار نه هتي وڃن ۽ شينهن وهندا آهن جي توکي
پندا. پر جڏهن چئائون ته جي توهان کي لڳا ڪانه

شا بر لکڻ لاءِ ويٺي ڪئي. سندن آڱر ڪرڻ اي حضور
سوامي جي مهاراجن پرم ڌار وڃڻ کان اٽڪل ٽي سال اڳ
دهنجي ٻاڻي ”نار بچن نظام“ رهي جيتن ۾ سنڌ
جي گهٽ ۽ گهري ڏهنون ڪي سرل ڪري سهڻا ٻار
اٿرو لکڻ ضروري آهي ته جيڪو جيڪو ٻچن شين کان
واقف ناهي سو اڪر گرنت صاحب ۽ ڪو سوامي جي مهاراجن
جي ٻاڻي ڪي چڱي طرح سمجهي ان مان لاپ وٺي سگهندو.
پرم سنڌ لاسي صاحب، جي ٻولي ۽ ستاري ٻي ڪڍي
ڪي ٻياڳي هائرس ۾ اچي رهيا هئا ۽ جن جي ٻاڻي ۾ ٻار
اوچي گهٽ جي ۽ ٻار ٿاڻاڻڪ آهي، سي ڪپڙو ڪري
آڱري اچي سوامي جي مهاراجن وٽ رهندا هئا ۽ ٻڌي پڻ
ٻاڻ ۾ چڱو ميل ميلاب هو. سوامي جي مهاراجن جا
ستسنگي هزارن جي تعداد ۾ هئا جن ۾ ٽي ڪروڙ ۾
ٿيا. ۱. راءِ بهادر سالگرام صاحب آڱري ۾. ۲. بابا گروپداس
دهلي ۾. ۳. بابا جمل سنگهه جي مهاراج پنجاب ۾.
بابا جمل سنگهه مهاراج جن جو ۱۸۳۸ع ۾ پنجاب ۾، سي
گورداسپور ضلعي جي هڪ ڳوٺ ڳوٺاڻ ۾ جنم ٿيو. سندن
پتا جو نالو سردار چوڌر سنگهه هو جو جات، بالڏان مان هو.
ٻاڻ کان ٽي سال سگهه جو ڏاڍو شوق هو. سندن ڳوٺ
۾ بابا ڪيرداس هڪ وادائي ساڙو رهندو هو جتي وڏن
ڀرين وادائت پڙهيا ۽ پوءِ گورو ٻاڻي جو اڀياس هڻائون.
گورو ٻاڻي ڪي غور سان پڙهڻ مان معلوم ٿيو ته ان ۾ سوامي
لام ۽ شيد جي مڙها آهي ۽ ٻار ٻار ٻچن شين جي هڻائي
ڪرڻ جي هڏاڻت ٿيل آهي. هنن ڪي اهو چڱي طرح
ڏهن لکين ٽي وار نه لام يا شيد لاءِ ٻار هڪ شيد
آهي ٻا سڄي ٻار عمالڊ جي ڄاڻ آهي. ٻڌڻ ٻا ڪيرداس
کان اٿي ٻاري ۾ ٻڌائون ته هو ڪن لکيل ٻڌڻ

نهيءَ جي جهڙي جي پريست ڏنل آهي ۽ انجي ڦاٽن
 هر ورڻ ٿيل آهي پر اهو نام خود اسان جي اندر آهي
 ر ڪهه ٿي سگهن ٿا. گرت صاحب ۾ بار بار انهيءَ ٺٽي تي
 زور ڏنو ويو آهي.

جهڙوڪ،

”ديهي اندر نام لوسي“
 آبي ڪر ٿا ههه ابا سي.“
 ”نام ڏان اڀارستان من وسي.“

”سڀ ڪج گهر مين ٻاهر ٺاهين،
 ٻاهر ٺولي سو پيرم پلائين.“

هاڻي سوامي جي مهاراج جن ٻانهن ڏڪر ڪجي ٿو هندو
 جنر آگري جي پٽي گليءَ ۾ ۲۵ آگسٽ ۱۸۱۸ع ۾ ٿيو ۽ سندن
 اصلي نالو شوديال سنگهه هو. هو ٽٽل سيٺ ڪٽرين جي
 منڇور خاندان مان هئا. جن جا وڏا قريبن ۲۰۰ سال اڳ
 لاهور مان دهليءَ ۽ دهليءَ مان آگري آيا هئا. سندن پٽ
 جو نالو سيٺ دلوالينگهه هو ۽ سندن ڏاڏو سيٺ ملوڪچند
 ٻولپور رياست جو ديوان هو. سندن گهراڻي ۾ شروع
 کان گور ٻائيءَ سان پيرس وهندو آيو هو ۽ ڪٽنب جا سڀ
 ماڻهو گڏجي لهر ۽ پير سان گرت صاحب جي ٻائيءَ جو
 پاٽ ڪندا هئا. حضور سوامي جي مهاراج جن پنهنجي ستنگ ۾
 گرو نانڪ صاحب، ڪبير صاحب ۽ ٻين ستن جي ٻائيءَ جي وياڪي
 ڪندا هئا پر اڪثر ڪري گرت صاحب مان ٻائي ڪٽنب
 هئا. آگري ۽ پوريءَ جا ماڻهو پنجابي ٻوليءَ کان غير واقف
 هئا انهيءَ ڪري گور ٻائيءَ جي گهراڻن کي هو نه سمجهو
 سگهندا هئا. تنهنڪري پريست ستنگين سوامي جي مهاراج
 رت صاحب جي آپدش کي اسان ۽ عام فھر هند

يعني راڌا سواهيءَ جو مطلب آهي سرفيت شديد. آتما فطرو آهي ۽ پرمانا ساگر. فطري کي ساگر ۾ ملي ساگر بڻجڻو آهي. سنت مت سڀني ڌرم ۾ جي مهاڻاڻن جو مشترڪ مت آهي ۽ قدرتي وڳيان (Natural Science) آهي. اهو مارگ هر هڪ انسان جي اندر ساڳيو آهي. جڏهن اڪال پرک هڪ ئي آهي، ۽ اسان سڀني جا همت پير، اکيون ڪن وغيره سڀ ساڳيا آهن ته پوءِ ائين ڪيئن ممڪن آهي ته هندن لاءِ هڪڙو ۽ مسلمانن ۽ عيسائين واسطي ٻيو رستو هجي. سڀني ڪاٺ فقيرن جو آدرش هڪ ئي رهيو آهي ۽ اهو آهي اسان چوراسي لک جونين جي اندر پڌر ڪندڙ جيون کي نام جهڙي سڃڪندڙ پهچائڻ. هو ڪو دين يا ڌرم ٻڌائڻ لاءِ نٿا اچن، بلڪ اهڙو امر آڻندڙ ڏيڻ چاهين ٿا جو ڪڏهن به ناس نٿو ٿئي. انهيءَ ۾ شڪ نه آهي ته سندن لکيل ويد شاستر ۽ گرانٿ پوئين ڪنهن نه ڪنهن پاشا ۾ آهن ليڪن جنهن اصلي مارگ تي هو پنهنجي شيوڪن کي هلائڻ چاهين ٿا سو لکڻ ۽ پڙهڻ کان نيارو آهي. گورو نانڪ صاحب جن انهيءَ باري ۾ فرمائين ٿا:-

”اکان باجهون ويڪنا بن ڪنان سُڻان،

پيران باجهون چلنا بن هتان ڪرنا.

جهڙي باجهون بولنا اٻون جيوت مرن،

نانڪ حکم پڄان کي ٿيون خصمي ملنا.“

يعني انهيءَ اصلي روحانيت کي نڪر هي جسماني اکيون ڏسي سگهن ٿيون، نڪر ڪن ٻڌي سگهن ٿا ۽ نڪر زبان بيان ڪري سگهين ٿي. جنهن نام دواران مڪتي ٿئي ٿي سو لکڻ پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ ۾ نٿو اچي ۽ Unwritten ۽ unspoken آهي. ڪرڻن پوئين ۾ انهيءَ نام جو ذڪر ٿيل آهي،

مکھندي پر آخر ليڪ ٿي ويندو.

وڌيڪ فرمائيلون ۾ اڄ ڪا به جيڪي ٿي رهيا آهن سو باڪل ليڪ آهي. سوڀرپ ۾ اڙائي سبب ضرور خرابي پئجي ٿي ۽ بنگال ۾ ڏڪر ڪارڻ ماڻهو پيا مرن. اهو سڀ ڪال پکوان جي حڪم سان ٿيو ٿي. هر ڪر پئجي ڪر ۾ جو ڪيترو ٻيو لوڙي ۽ اها شڪايت ڪرڻ مناسب ناهي نه پر ماڻا بي انصاف ۽ بي رحم آهن.

ڪو وڌوان جو هڪ ڪتاب لکڻ ٿو چاهي تڏهن ڏهري جي اتهاڻس بابو پڙهي آهي. ضرور جن هليون مختصر احوال لکائي هن کي موڪليو.

ڏيروا بابا حتمل سنگهه جو اتهاس

اڌا سوامي سڀ ڪر ڏور يا پست ڪونهي. اهو ڪل مالڪ جو لالو آهي جنهن کي اسين واهگرو يا اڪال پوک به سڏيندا آهيون. سڀني ستن سوامي پڌ جي مها ڪندي اڀديش ڪيو آهي نه روحانيت جي اوچي ۾ اوچي منزل سوامي پڌ آهي. اهيءَ ڌار ڌارن ٻيٽل سند کي پور سبب ڪوليو آهي. اهڙن ستن، پوءِ هو ڪڍي ڪٽي ٻه ڌور يا مذعب جا چوڌ هجن، ڪل مالڪ جا لالا پنهجي پنهجي ٻوليءَ ۾ وکيا آهن. جهڙيءَ طرح ڏورو گرو پند سنگهه صاحب جن جاپ صاحب ۾ ڪي ۱۲-۱۴ سڙ پرمالما جا اهڙا لالا وکيا آهن جي ڪنهن به پند شاستر ۾ ڪونه ٿا ملن. هندستان جي مهاڻائن آهي لالا هنديءَ سڀ ڪر ۾ وکيا ۽ عرب ۽ ايران جي فقيرن عربن ۽ لارن ۾. اهڙيءَ طرح آگري جي پور سبب ضرور مهاراڻن شردال سنگهه جن ڪل مالڪ کي ”سوامي“ ڪوليو ۽ آڌ کي ”ڌاڏا“. هنن پنهجي ٻوليءَ سان ٻچن لهر ۾ فرمايو آهي ”ڌاڏا آڌ سرت ڪا لار سوامي آڌ شهد لڄ ڌار سرت شهد اور ڌاڏا سوامي ڌورو لار ايڪ ڪو جاني

هڪ ستنسگيءَ عرض ڪيو ته لڙائي (اِي مهاڀاري سڌ) نه وڌي وئي. حضور جن فرمايو ته اڃا ته جوان گڙاڙ پيدا ڪندو ۽ ويجهڙائيءَ ۾ سمجهتن جي گهٽجڻ جو ڪو اهڪان ڪونهي. اِي ستنسگيءَ عرض ڪيو ته سمجھ هُن دنيا جي انتظام ۾ ڪيتري قدر دخل ڏنن ٿا؟

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته هُن دنيا جو انتظام ڪال ۽ سندس اڃنن جي حوالي آهي. پر سمجھ شاهه هوندا آهن ۽ جڏهن به ڪنهن هنڌ ڪا آفت نازل ٿئي هوندي آهي ته ستن کي اطلاع ڏنو ويندو آهي. پر عام طور سمجھ داخل نه ٿيندا آهن. پوءِ ستنگرون هڪ وارا ٻڌائي ته جڏهن باباجي مهاراج جن واري فوج (Battalion) ڪنهن ڇانوڻيءَ ۾ جهڙي ته هڪ ڏينهن پُر پات جو ڪچ فرشتا باباجن جي ڪٽ پُرساڻ اچي هٿ ٻڌي عرض ڪرڻ لڳا ته اسان کي حڪم مليو آهي ته هُن شهر ۾ پليڪر ڦهلائو ۽ گڏوگڏ اهو به حڪم مليو آهي ته پهرين گوهان کان اجازت وٺون. باباجي مهاراج جن فرمايو ته جيئن ڪهيو تيئن وڃي ڪيو پر اسان جي ڇانوڻيءَ سان ڇوڙ ڇاڙ نه ڪجو ۽ ٿيو به ائين. هُن وقت به جيڪي فوجي ستنسگي ڏورانهن ملڪن ۾ لڙائيءَ ٿي ويا. آهن تن جي حضور جن هر طرح رکيا ڪري رهيا آهن. اهڙي قسم جون ڪئين چينيون انهن ستنسگين وٽان اينديون رهن ٿيون. پوءِ داڻاچن فرمايو، ”انسان جي زندگيءَ جي پل پل جو حساب آهي. مون اوهان کي اڳ ۾ ئي ٻڌايو هو ته ٻڌي ۾ مان بيمار ٿيندس ۽ جهستائين بيماريءَ جو معياد ختم نه ٿيندو آهي تيستائين نڪو مطلب جو ڊاڪٽر هٿ ايندو ۽ نڪو دوا لڳندي. ڳولڻ ۾ عام طور ڊاڪٽر ٿين ڪونه پر جنهنڪي بيماريءَ کان بچڻو هوندو آهي تنهنجي بيماري

جي شراڙ ۾ آهي جڏهن ڪي ڏسڻ لاءِ اسان ڪي ستن مهائين
 کان ساڌا سڪڙي ٻولندي. جڏهن هو جڳتي اڏائيندا ڏهن ئي
 ڀرمانا جو روشن نصيب ٿيندو. ستن جو اڀرڻ نه اهو ئي
 آهي نه سڄيڪڻ لائين رسائي حاصل ڪرڻ لاءِ پنجن شبن
 ڪي ٻڪڙو. شبن اپڀاس بنا ڀرمانا جي پراپتي ناممڪن
 آهي. امريڪا جي هڪڙي ستنسڳيءَ لکيو ته مان گانيون
 ۽ ڀڳا ٻالي ڪسان ڪي وڪڙي ڇڏيندو آهيان انهيءَ ۾ صرف
 ڪاسائي پاپ جا پاڻي آهن يا مان به؟ حضور جن جواب لکاريو
 ته اهو ڪم ڇڏي ڏي. جيڪڏهن ڇوڀارو مال ٻالي هارين
 ڪي وڪڙجي ته انهيءَ ۾ ڪو هرج ڪونهي.

ڪٿي ۾ ڏسو ۽ جي شش جو اصلي روپ ڏٺو اهو نه
رهر ۾ وڃي ڏسو، جڏهن هتي آيا تان من ۽ مالا جا
پرڏا لهي وڃن ٿا ۽ سندس پرڪاش ۱۲ صحن جو ٿيو
۽ سڌو سڌ لوڪ ۾ پهچي سٺ پرش جو روپ ڏارن
راڻو جهڙو ٿيڪ هتي هو صرف هڪ اسان نظر اچيو.
۱ آڪٽوبر

شام جو، ”ڪاٺا ڪڇن ۾ شيد وڃاڻ،

س وڃ وڃي هر الڪ اپارا.“
شيد گولڪ صاحب مان کيو وارو. سڌو ڏٺو ۽ مالا جا
جنر پالسي جيڪو ڏروءَ کان شيد جو پيد وٺي ڪمائي لڏو
ڪري، سڄو ٺهڻ پنهتو جنر نواد ڪيو ۽ ڇوڙائيءَ جو
ڏک ٻڌو. ”هرو ڪس گور شيد سواري“ جو مطلب آهي
نه اسان جو رات ڏينهن مان ۽ منهنجي يعني هرو ۾ غلطان
آهيون اهو روڪ ڏروءَ جي ڏل سمن ۽ شيد اپاس سان
نورس ٿي سگهيو. من چيل آهي ۽ ان ۾ هردم خيال اٿن ٿي
ٻيا، جي صرف هڪ سٺ لاءِ ٿي اهي خيال بند ٿي وڃن نه
اندر ۾ روشني ڏسڻ ۾ ايندي. ميانا رجب جو ڪلام آهي
”من مولا پنگل پا پسي پارا هري نام.“
وڌيڪ فرمائون نه سڌو شش سان سدائين الڪ سڌو
رهيو پر الهيءَ جو پيو شيوڪ کي الهيءَ وقت پيو ۽ جڏهن
هو ڏروءَ کي اندر ۾ سرگهت ڪريو.

۲ آڪٽوبر
اڃا آرٽوار آهي ۽ ۹ بجي صبح جو سڌو شروع ٿي
گولڪ صاحب مان پوري ڏروءَ جي پڇاڻ جو شيد،
”ڪهر مين ڪهر ڏکائي ڏي سو سڌو پرش سڄاڻ.“
شيد جي واپاڪيا ڪندي سڌو فرمائو نه پر مالا

جي شريار ۾ آهي جنهن کي دست لاءِ اسان کي ستن مهائين کان ساڌا سڪڙي پوندي. جڏهن هو چڱي ٻڌائيندا ٿڏهن ئي پرمائما جو روشن نصيب ٿيندو. ستن جو اُپديش نه اهو ئي آهي ته سڄي دنيا ٿاين رسائي حاصل ڪرڻ لاءِ پنجن شين کي ڀڙڪڙو. شيند اڀياس بنا پرمائما جي پراڻي نامه کن آهي. امريڪا جي هڪڙي ستنسگي لکيو ته مان گانيون ۽ ڀڙڪا پالي ڪاسين کي وڪڙي ڇڏيندو آهيان انهيءَ ۾ صرف ڪاسائي پاپ جا پاڻي آهن يا مان به؟ حضور جن جواب لکاريو ته اهو ڪم ڇڏي ڏي. جيڪڏهن چوپارو مال پالي هارين کي وڪڙجي ته انهيءَ ۾ ڪو هرج ڪونهي.

رڪتيءَ ۾ ڏسو ۽ جي شش جو اصلي روپ ڏسڻ اٿو ته
پرهم ۾ وڃي ڏسو، جڏهن هڏي آتما کان من ۽ ماڻا جدا
ٿي پيدا ٿئي وڃن ٿا ۽ سندس پرڪاش ۱۲ مڃن جو ٺهر
ڏي. ستڙو ست لوڪ ۾ ٻڌجي ست پرش جو روپ ڏارن
ڪرڻو ۽ ڇيٽوليڪ هتي هو صرف هڪ انسان نظر اچي ٿو.
۳ آڪٽوبر

شام جو، ”ڪاٻا ڪڇن جس شهد وڃارا،“

س وڃ وڃي هر الڪ اٻارا.
شهد گرنڪ صاحب مان ڪٺو ويو. ستڙون فرمايو ته منس
جلم پاڻي جيڪو ڳروءَ کان شهد جو پيد وٺي ڪمائي لڳو
ڪري، سمجهو ٺهڻ پهنجو جنم نرناڊ ڪيو ۽ ڇوراسيءَ جو
دڪ ٿيو. ”هومي گنس گور شهد ساري“ جو مطلب آهي
ته اسن جو رات ڏينهن مان ۽ مينهجي يعني هومي ۾ غلطان
آهيون اهو روڪ ڳروءَ جي ڏنل سمون ۽ شهد اڀاس سان
لورن ٿي سگهجنو. من چنڊل آهي ۽ ان ۾ هر دم خيال اٿن ٿي
پيا. جي صرف هڪ منب لاءِ ٿي آهي خيال بند ٿي وڃن
الدر ۾ روشني ڏسڻ ۾ ايندي. مهاڻا رجب جو ڪلام آهي
”من مولا پنگل ٻيا ٻي پارا هري نام.“
وڌيڪ فرمايائون ته ستڙو شش سان سدائين انگ سان
رهيو پر انهيءَ جو پٽو شيرڪ کي انهيءَ وقت پوڙو ڇڏي
هر ڳروءَ کي الدر ۾ پرگهت ڪرائيو.

۴ آڪٽوبر

اح آرٽار آهي ۽ ۹ بجي صبح جو سترنگ شروع
گرنڪ صاحب مان پوري ڳروءَ جي پڇاڻ جو شهد،
”گهر مين گهر دڪائي ڏي سو ستڙو پرش سڄان
شهد جي واپا ڪندي ستڙون فرمايو ته پرمات

هتي آيا. شام جو ستسنگ ۾ حضور جن فرمايو ته جيئن ننڊي
 ٻار کي ٽئين منائي ڏئي آهي ته هو وٺڻ جي نه ڪندو آهي
 ۽ جڏهن ٿوري هنجي وات ۾ وجهي آهي ته پوءِ ٻنهي هٿن
 سان ڪٽڻ جي ڪوشش ڪندو آهي. اهڙي طرح من پهران
 ۽ ٻين سمورن کان نفرت ڪري پوءِ جڏهن هنکي شيد جي لذت
 حاصل ٿيڻي ته پوءِ دنيا جي ڪمن جو هرج ڪري به ۽ ٻين
 سمورن ۾ اڳوڻي رهي ٿو. هڪ دفعي پنڊت براد ٽامل پياس جو
 اسٽيشن ماسٽر به اهڙي طرح ۽ ٻين جي آندڙ ۾ اهڙو مڏو هو
 جو اٺڻ تي دل ٿي نه ٿيس. هوڏانهن اسٽيشن تي گاڏي
 جي اچڻ جو وقت پڙجي آيو ۽ هنجي اها ڏٺي هئي ته
 گاڏي ۽ کي پهران سڱل ڏئي ۽ پوءِ انکي روانو ڪري. اسٽيشن
 ماسٽر نه پنهنجي ۽ ٻين ۾ لين هو. هوڏانهن گاڏي دستور مطابق
 آئي ۽ رواني ٿي. جڏهن ۽ ٻين مان اٿيو ته گهٻرائيندو اسٽيشن
 تي آيو پر ڇا ڏسي ته سٽڪرون سندس سڀ ڪارج سنواري
 ڇڏيا آهن. سٽڪرون وڌيڪ فرمايو ته ۽ ٻين وقت ٽن ڪلاڪن
 تائين نه من پنهنجي ڊوڙ ڊڪ ٽڪو ڇڏي. جنهنکي پياس مان
 وس وٺڻ هنجي تنهنکي گهرجي ته ۶ ڪلاڪ وهي. پهران
 تي چار مهينا سمورن مان سواد ٿيو اچي پر جڏهن سمورن هڪٻار
 ٻڪو ٿي وڃي ٿو ته پوءِ ۽ ٻين ۾ ترقي ٿيندي وڃي ٿي.

۲۸ آڪٽوبر

رات جو ۸ بجي ڏياريءَ جو ستسنگ وڏي ستسنگ هال
 جي ڀرسان ٿيو. پٽنڊال کي رنگ ٻرنگي بجليءَ جي بلبن
 سان سجايو ويو. حضور جن ڪاڪ (ڪارٽڪ) جي مهني جو
 ستسنگ ڪندي فرمايو ته هيءَ ڏياري اسان هزار ٻار مختلف
 جنمن ۾ ڏئي آهي پر جڏهن اکيون بند ڪيون ٿا ته اندر
 اندروني اندرو نظر اچي ٿو. ستن جي ڏياري اندر هر منڊل
 تي سدائين ٿي رهي آهي. ڪرور جو سروي جي دستور هجي

”من ڪٿي سٺي رڻ“
پيا ميرا جاڪي.

شيد ڪيا ويا. شراج ڪندي سگورن فرمايو ته جن
ون جا ڪرم پاري آهن تن جي من تي ستن جي وڃن
و اڻ لغو ٿئي. انڌا ڏند ڪوٽا ڪرم ڪندا وڃن ٿا ۽ پوءِ
امع واپي پڇتائين ٿا. موت کان پوءِ ڏرمراءِ اهڙن ڄمون کي
سندن ڪرمن انوار چوراسي ۾ موڪلي ٿو جتي هر چرڻ ۾
ڪشت پوئجن ٿا. در اصل، گورو ۽ شيد کانسواءِ اسانجو ٻيو
ڪو هڪگاري ڪونهي. انصافي ٻار دوست، مت مائت
سڀ ساڻ ڇڏو وڃن بلڪه هير جرن پنهنجون اڻڌاريون -
اڪرون، ڪن، لڪ وغيره ڏرمراءِ جي سامهون سندس ئي
برخلاف شاهدي ڏين ٿيون ته هن اسان کي غلط استعمال
ڪيو ۽ پاٻ ڪرايا. اڳيان وس ٿي اسان سگورو ۽ شيد
سان پرامن ٿي ڪري ۽ چولي جگر جي نالن ۽ رشتن جي
اڪرن ۾ رهيو. سگورن وڌيڪ فرمايو ته اڌ ڪلاڪ جي
پڇن جو ٿل، سو واپا دان ڏيڻ کان بهتر آهي. جي دان
ڏجي ته ڪنهن پائر کي ڏجي. انهن ڪرڻ سان ڇٽ ٿي
ٿئي ٿو، بيماري دور ٿئي ٿي ۽ پاٻ ناس ٿين ٿا.

۱۹ آڪٽوبر

شام جو اٺڪل ۶ بجي پيپي وليءَ جي ماما جو دانا
ڏاري ۾ ٿيو. چولي چڻڻ کان گورو وقت اڳ حضور
هڪي ڏسڻ ويا ۽ جيئن ئي واپس آيا تيئن هن جي
سميتڻ شروع ٿي ۽ ائين ٻئي لڳو جيئن ڪنهن کي آ
آهستي ننڊ ايندي آهي. حضور جن خود هن جو
ڪرڻ ويا.

۲۰ آڪٽوبر

ڪرل مائٽرس ۽ مس رڱ اڃا سمي ۽ ڪشمير

هتي آيا. شام جو دستنگ ۾ حضور جن فرمايو ته جيئن ننڍي
 ٻار کي نئين مٺائي ڏيڻي آهي ته هو وانج جي نه ڪندو آهي
 ۽ جڏهن ٿوري هنجي وات ۾ وجهي آهي ته پوءِ ٻنهي هٿن
 مان ڪٽ جي ڪوشش ڪندو آهي. اهڙي طرح ۽ ٻن ٻهريان
 ٻن سمرن کان نفرت ڪرائڻو پر جڏهن هنکي شيد جي لذت
 حاصل ٿيڻي ته پوءِ دنيا جي ڪمن جو هرج ڪري ۽ ٻن
 سمرن ۾ اڳڙ رهي ٿو. هڪ دفعي پنڊت بواڊ لامل اڀاس جو
 اسٽيشن ماسٽر به اهڙي طرح ٻن جي آندڻ ۾ اهڙو هڏو هو
 جو اٿڻ تي دل ٽپي نه ٿيس. هوڏانهن اسٽيشن تي گاڏي
 جي اچڻ جو وقت پرچي آيو ۽ هنجي اها ٻڌڻي هئي ته
 گاڏي ۽ کي ٻهريان سنگل ڏئي ۽ پوءِ انکي روانو ڪري. اسٽيشن
 ماسٽر ته پنهنجي ٻن ۾ اين هو. هوڏانهن گاڏي دستر مطابق
 آئي ۽ رواني ٿي. جڏهن ٻن مان اٿيو ته گهٽرائيندو اسٽيشن
 تي آيو پر ڇا ڏسي ته سنگرون سندس سڀ ڪارج سنواري
 ڇڏيا آهن. سنگرون وڌيڪ فرمايو ته ٻن وقت ٽن ڪلاڪن
 تائين ته من پنهنجي ٻوڙ ٻڪ ٺٽو ڇڏي. جڏهن اڀاس مان
 رس وٺڻو هنجي تنهنکي گهرجي ته ٻن ڪلاڪ وهي. ٻهريان
 ٽي چار مهينا سمرن مان سواد ٺٽو اچي پر جڏهن سمرن هڪوار
 پڪو ٿي وڃي ٿو ته پوءِ ٻن ۾ ترقي ٿيندي وڃي ٿي.

۲۸ آڪٽوبر

رات جو ۸ بجي ڏياري ۽ جو دستنگ وڏي دستنگ هال
 جي ڀرسان ٿيو. پٽبدال کي رنگ ٻرنگي بجليءَ جي بلبن
 سان سجاڻو ويو. حضور جن ڪاڪ (ڪارٽڪ) جي مهني جو
 دستنگ ڪندي فرمايو ته هيءَ ڏياري اسان هزار ٻار مختلف
 جنمن ۾ ڏئي آهي پر جڏهن اکيون بند ڪيون ٿا ته اندر
 اندروني اندرو نظر اچي ٿو. ستن جي ڏياري اندر هر منڊل
 تي سدائين ٿي رهي آهي. ڪروڙ جو سروپ جي ڏسڻو هجي

”مٺن ڪٿي سٺي رڳ“
ٻيا مڃرا ڄاڻي.

شيد ڪيا ويا. شراج ڪندي مڃرون فرمايو ته جن
ن جا ڪرم پاري آهن تن جي من تي ستن جي وڃن
اڻ لڳو ٿئي. انڌا ڏند ڪوٽا ڪرم ڪندا وڃن ٿا ۽ پوءِ
مٺن واپس پڇتائين ٿا. دوست کان پوءِ ڏوراءِ اهڙن ڄيڻن کي
منڊن ڪرڻن انوار چوراسيءَ ۾ موڪلي ٿو جتي هر جرح ۾
ڪٽت پوکين ٿا. در اصل، ڪورو ۽ شيد ڪالوآءِ اسانجو ٻيو
ڪو هٿڪاري ڪونهي. اٺ سهي يار دوست، مٺ ماڻت
سڀ ساڻ ڇڏو وڃن بلڪه ڄو ڄوڻ پنهنجون زندرون -
اڪون، ڪن، لڪ وغيره ڏوراءِ جي سامهون سندس ئي
تو خلاف شاهدي ڏين ٿيون ته هن اسان کي غلط استعمال
ڪيو ۽ پاٽ ڪرايا. اڳيان وس ٿي انسان ستگورو ۽ شيد
سان پرامن ٿيو ڪري ۽ چولي جگر جي نالن ۽ رشتن جي
اڪرن ۾ رهيو. مڃرون وڌيڪ فرمايو ته اڌ ڪلاڪ جي
پن جنرل، سو رويو دان ڏيڻ کان بهتر آهي. جي دان
ڏجي ته ڪنهن پالڻ کي ڏجي. انهن ڪرڻ سان چٽ ٿرل
ٿئي ٿو، بيماري دور ٿئي ٿي ۽ پاپ ناس ٿين ٿا.

۱۹ آڪٽوبر

شام جو انگل ۶ بجي پيڙي وئي جي مالا جو ديهال
ڌاري ۾ ٿيو. چولي چڻڻ کان ٿورو وقت اڳ حضور
هڪي ڏيڻ ويا ۽ جيئن ئي واپس آيا تيئن هن جي
سميٽڻ شروع ٿي ۽ انهن ٻئي لڳو جيئن ڪنهن کي آه
آهستي ٿيڻ اهندي آهي. حضور جن خود هن جو سنڌ
ڪرڻ ويا.

۲۰ آڪٽوبر

ڪرڻ ساندروس ۽ مس رڳ اح ساي ۽ ڪشمير ما

۱۵ آڪٽوبر

جڏهن حضور جن اچي ستنسنگ ۾ اراجمان ٿيا ته
 درباري داس سهجو پاڻيءَ جو مشهور شيد
 ”رام نجون پر گور نه. سارون،
 گور ڪي سهر هر ڪور نهارون.“

پتي پڙهيو. جڏهن شيد پورو ٿيو ته حضور جن فرمايو ته
 اهو بلڪل ليڪ آهي ڇاڪاڻ جي پر ماڻها ناراض ٿي پوي ته
 گورو هنڪي هڃائي سگهيندو پر جي گورو ئي ناراض ٿي پوي
 ته هنڪي پوءِ ڪير هڃائيندو؟ ڀڳوان اسانکي چوراسي لک
 جونين ۾ ڦاسايو پر گورو مڪتي ڏني. ڀڳوان اسان کان پاڻ
 کي لکايو پر گورو هنجو درشن ڪرايو. پوءِ سردار گلاب سنگهه
 ستنسنگ ڪندي فرمايو ته وڪار ان قسم جا ٿيندا آهن. هڪڙا
 اهي جيڪي جنمن کان بنسڪارن جي روپ ۾ اسين ڪڍي
 ٿا اچون ۽ اها اهي جيڪي پري صحبت مان پرايون ٿا. پر
 انهن ٻنهي قسمن جي وڪارن کي دور ڪرڻ جو اُپاءُ آهي
 مهاپرشن جي سنگت. انهن جي سنگت ڪرڻ سان هن ئي
 ڀڳتيءَ جو اثر ٿيندو. حضور جن فرمايو ته جيستائين مانسروور،
 جا پاربرهر ۾ آهي، آما ان ۾ اشتهان نه ٿي ڪري جيستائين
 ڪرمن جي ميل پوري طرح نٿي لهي.

۱۷ آڪٽوبر

ڪلهه کان پياس نديءَ جي پار ڪاٽيءَ جي شيوا ٿي رهي
 آهي. حضور جن به اتي درشن ڏيڻ ويندا آهن. ستگورن هڪ
 انمول وچن فرمايو ته شيوا جو درجو ڀڄڻ کان گهٽ ناهي.

۱۸ آڪٽوبر

شام جو،
 ”گورو ڪهين جگت سڀ انڌا“ ۽ ڪبير صاحب جو

ديھ. ٺاھي بلڪ اھا شڪتي آھي جا ڪڏھن ٺٽي مري،
 صرف روپ بدلائي ٿي. اهڙي سٽسنگيءَ جي پوري سنڀال
 ٿيندي. آميرڪا جي ٽي ٻن ليڊي سٽسنگين لکيو آھي تہ
 ھنن جو دنيا جي ڪنھن بہ ٻڌارٽ يا رشتيدار سان موھ
 ڪونھي. جواب ڏنو ويو تہ جيڪڏھن ٽوھانڪي ڪنھن سان
 بہ موھ ڪونھي تہ پوءِ ڪا به شڪتي ٽوھانڪي ھن دنيا ۾
 واپس جنم نہ ڏئي سگھندي.

۱۱ آڪٽوبر

صبح جو سانگليءَ جي راڻي ۽ سرچوشي وغيره آيا. شام
 جو سٽسنگ سردار ڪلابنگھ ڪيو ۽ ختم ٿيڻ کان ۱۵-۲۰
 منٽ اڳ، حضور جن بہ ٻڌاريا. گرنت صاحب مان،

”چڪري نين نيند ٺھين سروي،

ٻن ٻنر نيند نہ پائي.“

شب ڪنڊو ويو. جنھن ۾ عالي درجي جي پريمين جي اوستا
 بيان ٿيل آھي. حضور جن فرمايو تہ اڄ ڪلھ سٽسنگي چاھين
 ٿا تہ گورو ھنن جا سنساري سڪت دور ڪري، حالانڪ
 سٽ صرف ڀڳتي مارڻ جي سکيا ڏيڻ اچن ٿا ۽ مالڪ جي
 رضا تي راضي رھڻ جو اُپديش ڪن ٿا. سنساري جيون جو
 حال اھو آھي تہ جي پٽ مري ويو، ڪيس ھارايو، غريبي
 آئي، نقصان ٿيو يا بيماري نہ لڳي تہ چون تہ ڇڏيو گورو ڪي.
 مطلب تہ جنھن دڪان کان بھل ملي ٿو اتان کاڌي خرچيد
 ڪرڻ چاھين ٿا.

۱۳ آڪٽوبر

اڄ ڪلھ حضور جن شام جو ۱۵-۲۰ منٽن لاءِ گھڙو ڪري
 روز سٽسنگ ۾ ايندا آھن. اڄ وياڪيان ڪندي فرمايائون تہ
 اميري ۽ عيش عشرت کان اھا غريبي پلي جنھن ۾ نام چٽ ۾ رھي.

باب يارهون

٢٥ سيپٽمبر کان ٥ نومبر ١٩٤٣ ع
٢٥ سيپٽمبر

اڃ صبح جو ٩ بجي دلپاڻوسيءَ مان روانا ٿي شام جو
٥ بجي ٽپري پھاسن. ٽپري ۾ ڪافي سنگت هئي.
حضور جن جي صحتيابيءَ سبب سڀ گهٽ خوش ٿي لڳا.

٦ آڪٽوبر

جڏهن کان حضور جن ٽپري ۾ آيا آهن اڃ پھراون دفعو
ماڙيءَ تان هيٺ لهي راءِ صاحب هر لارالڙ جي ڪمري ۾
آيا جتي ٥ منٽ کن واپسي واپس هليا ويا. هيترا ٽيڊهن
ڪمزوريءَ سبب مٿان بالڪٽيءَ مان صبح شام درشن
ٿيندا هئا.

٨ آڪٽوبر

صبح جو اٺڪل ١٠ بجي مونرڪار ۾ واپسي آيا ۽ ٽي
١٥ منٽن لاءِ سنگت ڪي درشن ٿيائون. پُر شاد ورهايو ويو
آمريڪا مان مسٽر مائرس جي چالي آئي جنهن ۾
پڇيو آهي ته جيڪڏهن ڪنهن جڳواسوءَ کي نام ٿيڻ
بگڙو احاطو ٿين ٿي هن کي وڌيڪ عيوضي نام ٿي
هن کان اڳ جي سگورو چولو ڇڏي وڃن ته پوءِ ڇا ڪر
ڪم؟ سگورو حراب لکايو ته نام ٿيڻ ڪم ڇو نه ڪر

پنهنجو اشت ست لوک رکڄو.

۲ کان ۱۹ سيپٽمبر

انهيءَ عرصي ۾ حضور جن دانهائوسيءَ ۾ ڪافي بيمار رهيا.
 ۱۸ تاريخ ڪڇ پاڻ کي بهتر سمجهائون ۽ کير وغيره ورتائون.
 ۱۹ تاريخ سردار پڳت سنگھ ستگورن کي عرض ڪيو،
 ”حضور! توهان دنيا جي ڇوڙن جا ابترا ڪرم ڇو ڪنيا جو
 پنهنجي شرار تي هيڏو ڪشت ڏنو. دنيا دارن لاءِ ڪهڙو
 فرق ٿو پوي. ڏهه ڏينهن نه ڀڙڪيائون ويهه ڏينهن.“ حضور جن
 جواب ڏنو ته ڪن ماڻهن جون مصيبتون اهڙيون نه دردناڪ
 ٿين ٿيون جو خود بخود دل ۾ رحم اچيو وڃي.
 اها حقيقت آهي ته جيڪي چليون اچن ٿيون تن ۾ ڪي
 نه تمام سوز ڀريون هونديون آهن جن کي اڏي ستن جي
 ڪوئل ۽ ڪروڙاهه دل ڪيئن نه پگهرائي؟

شڪار ڪرڻ ۽ ماس کائڻ جا شائق، دان پھڻ ۽ ڌرم کان
 نفرت ڪندڙ ۽ پنکڻ ۾ ڪوڙ ڳالهائڻ جا عادي رهن ۱۱ .
 جيڪي وطن ۽ نالن مان اچن ٿا تن ۾ نيسو ۽ ضد ڏسڻ ۾ اچي
 ٿو ۽ کين روئيءَ کائيندي کائيندي لند اچي ٿي . جيڪي
 حيوانن مان انسان بڻجن ۱۲ تن جو لاڙو ڌرم ڏانهن رهي ٿو ۽
 ڳورو ۾ وشواس رکن ٿا . هنن جي ٻاهران هلند چلند به
 صاف ۽ سٺي ٿي ٿي ۽ دنيا ۾ سک ڀرجين ٿا . جيڪي
 انسان مان وري انسان بڻجن ۱۳ سي ٿورو، ٿورهي، وڌيڪي
 ۽ ڀرمار ٿي ٿين ٿا .

ٻئي ڪٿي انسان ڪهڙيءَ به ڇوڙ مان آيو هجي پر پوري
 ڳورو کان لام وٺي ان جي ڪمائي ڪرڻ مان سندس سڀ
 وڪار ٽڪري ويندا ۽ جمن جمن جي ميل ڌوئي ويندي .
 انهيءَ کان پوءِ ڪير صاحب جن فرمائين ٿا ته ڪال ۽
 مايا الڪه ڏوڪا رکيا آهن جيئن جهو کي پنهنجي ڀرو پٽا جو
 پٽو نه ٻوي ۽ سڀ سندن پوڄا ۾ لڳا رهن . آيا جي مٿان
 پنجن نئن، ٽن گڻن، چوڏهن ڏيوتائن جا پسندن آهن .
 ويدن جو مول اوم آهي جوئي خود ڪال پڳوان آهي . سڀ
 انسان ويدن شاسترن ٿوئن مورتين، مٺ مٺائون ۾ ٿا پيا
 آهن ۽ پنهنجي پوڄا ڪن ٿا سوئي کين کائي ٿو .

ٽيون کان پوءِ ڪير صاحب سڄي جو حال لکيو آهي ته
 انهيءَ وقت ڪال روحن کي لوڪن ۾ لٽل پٿرن تي جلائيندو
 هو . انهن آلمانن جي جيئن ۽ آهن جي ڪارڻ سڀ ٻرڻ
 ڪير صاحب کي ڪم ڏنو ته وڃي جيون کي ڪال جي
 ڪٽڻ کان بچاءُ . جڏهن ڪير صاحب لوڪن ۾ ويو ! انهن
 جيون کيس پنهنجو داستان ٻڌايو تڏهن هن کيس سڄي
 شبد جي ڪمائيءَ جو پيد ڏنو ۽ فرمايو ته جڏهن توڻين لوڪن
 مان ٽڪري انسان بڻجو، تڏهن تار جي ڪمائي ڪيو ۽

شروع ڪندو. سنڌ ۾ بد معاش ڪي سمجهائي بهائي نڪ
 ٻڌائين ٿا ۽ پوءِ اسين هميشه لاءِ هن جي شرارتن کان بچيل
 رهون ٿا.

۲۸ کان ۳۱ آگسٽ

روز انوراءِ ساگر جي ڪٺا ٿيندي رهي. شروع ۾ ٽرمڊاس
 ڪبير صاحب کان پڇي ٿو ته مون کي ڇڏا جو آڌڪان ورتائين
 ٻڌايو. ڪبير صاحب فرمائين ٿا، ”اي ٽرمڊاس! مان توکي
 ان وقت جو الھاس ٿو ٻڌايان جڏهن ته ٽرنگن هو نه ڪوئي
 ديوئي ديوتا ۽ نڪو ڪو ويد شاستر. ان وقت صرف
 ڪل مالڪ هو. پوءِ ڇڏا جو وستار سان ورتن ڪندي ڪبير
 صاحب جن فرمائين ٿا ته ڪال ۽ سندس ٺڳ سڄي برهمانڊ
 کي لڳي ويٺا آهن. سڀ جيو وڃي وڪارن ۾ ڦاسي پنهنجي
 اصل کي ڀلائي ويٺا آهن.

برهمانڊ جي ڇڏا کان پوءِ شُو ٿيھن لکن قسمن جا وڻ
 ٺڻ ۽ ولسپتي، وشنو ستاويهه لک قسمن جا ڪيڙا ماکوڙا،
 شڪتيءَ جوڏهن لک قسمن جا پکي ۽ ٺو لک قسم پاڻيءَ
 جا جيو ۽ برهما چار لک قسمن جا انسان حيوان، ديوي
 ديوتائون آدي پيدا ڪيا. اهڙي طرح چوراسي لک جوڙيون
 ٺاهيون ويون.

انسان ۾ شڪل ۽ سڀاءُ جو فرق انهيءَ ڪري آهي ته
 جيڪو انسان جنهن جونيءَ مان اچي ٿو، انهيءَ جو سڀاءُ به
 انهيءَ مطابق ٿئي ٿو. مثال طور جيڪي پکين جي جون مان
 انسان ٻڌجن ٿا انهن جو من پکين وانگر ڇنڊل ٿئي ٿو ۽ مدجھن
 ڪام ڪروڙ سستي ۽ ننڊ اهي وڪار ڀرڏان ٿين ٿا. اهڙا
 انسان چوري، چغلي ۽ ننڊا کي پسند ڪن ٿا، شرار جي
 صفائيءَ جو ڪو ڌيان نٿو ڏين ٿا رکن ۽ پوئڻ پوئڻ کي پوئين ٿا.
 جيڪي ڪينئن ۽ ماکوڙن جي جونين مان اچن ٿا اهي

۱
ۛ اڄلائي يا ڪاڪرس ڪري نه ڌريءَ کي ڌو مک
ڪ ڪونهي. پر اهي مستڪيءَ کي ڇڪائي نه سڀ خيال
نڪر ڇڏي ڪروءَ جي ڪم مطابق عمل ڪري.

۲۷ آگسٽ

اڄ مستڪ ۾ ڪافي معزز اهي مستڪي موجود هئا ۽ ٺهون
ڪري الزام ساگر جي ڪٿا ڇڏي حضور جن سار اچن مان
”ستڪورو ڪا نام پڪارو.“
شهيد جي واپڪا ڪندي فرمايو ته جيڪو نام ستڪورو بڻهي
تڏهنجي ڪمائي ڪرڻ ڪري. پوءِ هڪڙي وارڻا اڏاٻائون ته
ڪنهن شخص هڪ مهاڻا جي ۱۲ سال شيوا ڪئي. جنهن
کان پوءِ انهيءَ مهاڻا کيس ڪو نام ڇڏڻ لاءِ ڏنو. جڏهن
هو واپس وري رهيو هو ته ڏسي ته ان ماڻهن کي به انهيءَ
نام جو پتو آهي ۽ ٻيا ان کي چيئن. من ۾ خيال آيس ته مهاڻا
مڙس سان وڏو ڍوڪو ڪيو. سو موٽي وڃي مهاڻا وٽ
شڪايت ڪيائين. مهاڻا چيس ته اندر ڪهري ۾ اوه جي
پتيءَ ۾ ٻارس پيو انهيءَ اها پتي ڪٿي آءُ. تڏهنجي ان شخص
چيو ته اهو به هڪ ڍوڪو آهي ڇاڪاڻ ته ٻارس جي
سان اوه جي پتي سولي ٿيڻ ڪري. آخر هن جڏهن پتو
ڪولي ڏئي ته ڏسي ته ٻارس ان ئي ڪاغذن ۾ وڙهيو
آهي. مهاڻا چيو ته اهوئي فرق آهي. توکي مون پتو
هڪ ماڻھو نام ٻڌيو آهي ۽ ٻلي ڪٿي ٻيا انهيءَ نام کي
نه به خالي رهندا ڇاڪاڻ ته ڪروءَ جي بڻهڻ نام ۾
سڀ برڪتون آهن.
وڌيڪ فرمايائون ته پراڻا نام ڌريءَ من کي غابو
ائين آهي جيئن ڪنهن بد معاش کي جيل ۾ وجهڻ. جيئن
هر جيل ۾ رهندو تيتائين اسين هن جي شرارتن کان
رهنداسين ۽ جڏهن اهو نڪرندو ته وري اهيئي

شروع ڪندو. سميت زبدمعاش کي سمجهائي ٻجهائي نڪ
ڏيکارين ٿا ۽ پوءِ اسين هميشه لاءِ هن جي شرارتن کان بچيل
هون ٿا.

۲ کان ۳۱ آگسٽ

روز انوراءِ ساگر جي ڪٽا ٿيندي رهي. شروع ۾ ڌرمڊاس
ڪبير صاحب کان پڇي ٿو ته مون کي ڇڏا جو آڌاڻ ورتائت
ڏاڍو. ڪبير صاحب فرمائين ٿا، ”اي ڌرمڊاس! مان توکي
ان وقت جو انهن جو ٻڌايان جڏهن ته نرجن هو نه. ڪوئي
ديوي ڏيوتا ۽ نڪو ڪو ويد شاستر. ان وقت صرف
ڪل مالڪ هو. پوءِ ڇڏا جو وستار سان ورتن ڪندي ڪبير
صاحب جن فرمائين ٿا ته ڪال ۽ سندس ٺڳ سڄي برهمانڊ
ي لڳي ويٺا آهن. سڀ چير وشي وڪارن ۾ ڦاسي پنهنجي
صل کي پلائي ويٺا آهن.

برهمانڊ جي ڇڏا کان پوءِ شؤ ٿي هن لکن قسمن جا وڻ
ٻا ۽ ولسپتي، وشوءِ ستاويهه لک قسمن جا ڪيڙا ماکوڙا،
ڪتي ۽ چوڏهن لک قسمن جا پکي ۽ نو لک قسم پاڻيءَ
۾ جيو ۽ برهما چار لک قسمن جا انسان حيوان، ديوي
يوڻائون آدي پيدا ڪيا. اهڙي طرح چوراسي لک چوڻيون
هيون ويون.

انسان ۾ شڪل ۽ سڀاءُ جو فرق انهيءَ ڪري آهي ته
هيڪو انسان جڏهن جنم ورتو، انهيءَ جو سڀاءُ به
انهيءَ مطابق ٿئي ٿو. مثال طور جيڪي پکين جي جنم مان
انسان ٻڌجن ٿا. انهن جو من پکين وانگر ڇڄل ٿئي ٿو ۽ منجهن
ڪم ڪرڻ سستي ۽ ننڊ آهي وڪار ٻڌان ٿين ٿا. اهڙا
انسان چوري، چغلي ۽ ننڊا کي پسند ڪن ٿا، شرار جي
سفائيءَ جو ڪو ڌيان نٿو ڏين ۽ پوئو پوئو پوئو ٿين ٿا.
جيڪي ڪينئن ۽ ماکوڙن جي جنم مان اچن ٿا اهي

اچلائي يا ڪاڪوس ڪري نه ڏرئيءَ کي ڪر نه
ڪونهي. پريءَ جي ڪر نه ڪونهي.
ڪر ڇڏي ڪروءَ جي ڪر نه ڪونهي.
آگسٽ

اڄ ستنگ ۾ ڪافي معزز بي ستنگي موجود هئا انهن
ڪري الوراءَ ساگر جي ڪٿا ڇڏي حضور جن سار اچن مان
”ستگرو ڪا نام ڀڪارو.“
شهيد جي واپڪا ڪندي فرمايو ته جيڪر نام ستگرو پيشي
نڌهجي ڪمائي ڪرڻ ڪري. پوءِ هڪڙي وارن ٻڌايائون ته
ڪنهن شخص هڪ مهال جي ۱۲ سال شيوا ڪئي. جنهن
کان پوءِ انهيءَ مهال ڪيس ڪر نام جهڙ لاءِ ڏنو. جڏهن
هو واپس وري رهيو هو ته ڏسي ته اس ماڻهن کي نه انهيءَ
نام جو پتو آهي ۽ پيا ان کي چيس. من ۾ خيال آيس ته مهال
مڙن سان وڏو ڊوڪر ڪيو. سو موٽي وڃي مهال وٽ
شڪايت ڪيائين. مهال ڇيس ته اندر ڪري ۾ اوه جي
پتيءَ ۾ پارس پيو انهيءَ اها پتي ڪڍي آء. نڌهجي ان شخص
چيو ته اهو به هڪ ڊوڪر آهي ڇاڪاڻ ته پارس جي لڳل
سان اوه جي پتي سولي لڳل ڪري. آخر هن جڏهن پتي
کولي ڏٺي ته ڏسي ته پارس ان ئي ڪاغذن ۾ وڙهيو پيو
آهي. مهال چيو بس اهڙي فرق آهي. بيا انهيءَ نام کي ڇڏو
ڪمال نام پيشو آهي ۽ پلي ڪڍي بضميل نام ۾ نه
نه به خالي وهندا ڇاڪاڻ ته ڪروءَ جي

سڀ برڪتون آهن.
وڌيڪ فرمايائون ته پراڻا نام ڏريءَ من کي ڦارو ڪ
اين آهي جيئن ڪنهن بد معاش کي چيل ۾ وڃو. جيست
هر چيل ۾ رهندو نيسائين اسين هن جي شرارتن کان
هنداسين ۽ جڏهن ٻاهر نڪرندو ته وري اهيئي شر

پر ماڻها جي ڳولا موري ۾ ڪرڻ ٿو. اها پنهنجي وڏي پل آهي.
 انهيءَ کان پوءِ ٻرڻ لال چوي ٿو ته منهنجو اشت ڪرڻ
 ڀڳوان آهي. اتر ڏيندي نلسي صاحب جن فرمائين ٿا ته ڀاڳوت
 ڀاڻ ۾ لکيل آهي ته رڳو بدشتر سرڳ ۾ وڌو باقي چارئي
 ٻاندو لڙڪ ۾ ويا. جڏهن اوڏو ڪرڻ ڀڳوان کي هڪٿيءَ
 لاءِ عرض ڪيو ته جواب اهوئي مليس ته انهيءَ لاءِ توکي
 ٽپ ڪرڻو پوندو ۽ پوءِ هن وڃي بدري نارائڻ ۾ ٽپ ڪيو.
 اوڏو جي گتي ڪهڙي ٿي پنهنجو ذڪر ڪنهن به پستڪ ۾
 ڪونه ٿو ملي. هاڻي جڏهن تو ڪرڻ ڀڳوان کي ڪڏهن
 ڏٺوئي. ڪونهي ته ان جي مورتيءَ مان هڪٿيءَ جي اميد
 ڪيئن ٿور ڪين؟ هڪٿيءَ لاءِ توکي الترمڪ شجڊ جي ڪماڻي
 ڪرڻا چڱائي.

۲۵ آگسٽ

ڪاهه کان ڪبير صاحب جي الزراڻه ساگر مان سٽسنگ
 شروع ڪيو ويو. اهو گرنت هر هڪ ٻرمار ٿي جهڳياسوءِ کي
 پڙهڻ کڻي ڇاڪاڻ ته دٻال ۽ ڪال جو پيڊ، جو سٺت مٺ
 کان سواءِ ٻئي ڪنهن به مٺ متاثر ۾ نٿو نه ڪيل آهي،
 هن پستڪ ۾ ڪبير صاحب باڪل کولي سهجهايو آهي. دنيا جا
 گهڻو ڪري سڀ ڌرم ۽ مذهب ڪال ڀڳوان کي سڄو مالڪ
 مڃي ان جي پرڄا ڪن ٿا ۽ اها پوڄه ڪانه اٿن ته آئنائڻ
 جو دٻال ۽ ڪال سان ڪهڙو سنڀڙ آهي.

ڪبير صاحب اهو پستڪ پنهنجي گورمڪ شش ڌرم داس
 کي اپڊيش ڪندي رچيو آهي. شروعات ۾ سڳورو ۽ پر ماڻها
 جي استس آهي ۽ انهيءَ کان پوءِ سڄي الزراڻيءَ جا ڪٽ ورنن
 ڪيل آهن. سڄو الزراڻي پنهنجو ٽن من ڌن گورو ٽان قربان
 ڪري ٿو. وڌيڪ فرمائين ٿا ته مرشد کي مٿي يا زمين ٿيڻ
 کڻي. زمين کي ڪٿي ڪو چنڊن جو لپ ڪري يا ان تي

ست

شام جو گهٽ وائڻ مان سمجھ ڪيو ويو جهڙو ۾
لال جي پرشن جي اثر ۾ نلڪي صاحب جن فرمائين ٿا
ورو ۽ ٻين نهن چا لڊا آهن. سست ڪورو يا
ڪورو ۽ ٻيا ڏاهڻ ڏاڻا ۽ ڪرم ڪورو. جيڪو ڪورو ۽ ڪروڪ
ري رشتو آهي ۽ جيڪو ڪورو پاڻ ڪرم جي دائري ۾
آهي سو شس کي مڱي ڪيئن ٿي سگهندو؟
لال ڪورو انهيءَ دائري کان مٿي آهي ۽ هجو اصلي سروب
پند آهي. اهڙي ڪورو هي دواران ٿي شيوڪ جو ڪارج
ٿي ٿيندو.

۱۹ آگسٽ

ڪله وارو پرسنگ جاري رهيو. پوءِ لال عرض ڪرڻو
۾ مان ڪرشن جو اڀاڪ آهيان ۽ ڪنهن کي نه ٺاڪون جي
پاڻ مڱي ۽ پرڳهه کي هٿ لائڻ نه ٿيندو آهيان نه مٿان آهي
اڻوڻ ٿي پرن. نلڪي صاحب جن کيس اڀديش ڪن ٿا ته تون
ڇڏين ٿو ته پرماتما سرووڀاڻي ۽ سروشڪتپوان آهي ۽ ٺهڻجي
اندر به موجود آهي. تون انهيءَ پرماتما کي موليءَ کان
الڳ ۽ گهٽ ٿو سمجهين. تون چرين ٿو ته تون ڪنهن کي
نه ٺاڪون جي پرڳهه آڏي ۽ ڪي جهڙ نه ٿيندو آهيان. ٺهڻجي
معنيٰ آهي موليءَ جو ٺوڻ آهي ۽ انسان اڻوڻ. اها ٺهڻجي هڪ
وڏي غلطي آهي جو تون چين کان ڇڙ کي وڌاڪو سمجهين
ٿو ته تون انسان ۾ پنڃ نه آهي ۽ موليءَ ۾ صرف هڪڙو
وڏو شاسترون ۾ نه لکيل آهي.

”جو پندي سو ٺهڻجي.“

تو انهيءَ اصول جو ٺاڏو ٿو ڪرين. اصلي مندر
ٺاڪو دوارو انسان جو شرار آهي. تون انهيءَ کي ڇڏي

پر ماڻها جي ڳولا ۽ ورتين ۾ ڪرڻن ٿو اها پنهنجي وڏي پل آهي .
 انهيءَ کان پوءِ ٻي لال چوي ٿو ته منهنجو اڻسٽ ڪرڻن
 ڀڳوان آهي . اڻ ٿيندي نيسي صاحب جن فرمائين ٿا ته ڀاڳوءَ
 ڀرائن ۾ لکيل آهي ته رڳو بدشتر سرڳ ۾ ويو باقي چارئي
 ٻانڊو ٽرڪ ۾ ويا . جڏهن اوڏو ڪرڻن ڀڳوان کي مڪتيءَ
 لاءِ عرض ڪيو ته جواب اهوئي مليس ته انهيءَ لاءِ ٽوڪي
 لب ڪراڻو پوندو ۽ پوءِ هن وڃي بدري ٺارائڻ ۾ لب ڪيو .
 اوڏو جي ڪٿي ڪٿي ٿي پنهنجو ذڪر ڪنهن به ڀستڪ ۾
 ڪونه ٿو ملي . هاڻي جڏهن ٽو ڪرڻن ڀڳوان کي ڪڏهن
 ٺٽو ٿي . ڪونهي ته ان جي مورليءَ مان مڪتيءَ جي اميد
 ڪيئن ٿو رکين ؟ مڪتيءَ لاءِ ٽوڪي انٽرمڪ شيد جي ڪمائي
 ڪرڻ چڱائي .

۲۵ آگسٽ

ڪلهه کان ڪبير صاحب جي الزوائو ساڳو مان ستنگ
 شروع ڪيو ويو . اهو گرنٽ هر هڪ ٻي مارئي چڱياسوءَ کي
 پڙهڻ ڪهي چاڪاڻ ته دٻال ۽ ڪال جو پيد، جو سنت مت
 کان سواءِ ٻئي ڪنهن به مت متاثر ۾ نٿو نه ڪيل آهي ،
 هن ڀستڪ ۾ ڪبير صاحب باڪل کولي سهجڻاڻو آهي . دنيا جا
 گهڻو ڪري سڀ ٿور ۽ مذهب ڪال ڀڳوان کي سڄو مالڪ
 مڃي ان جي پوڄا ڪن ٿا ۽ اها پوڄه ڪانه اٿن ته آئمان
 جو دٻال ۽ ڪال سان ڪٿو سهند آهي .

ڪبير صاحب اهو ڀستڪ پنهنجي ڪورمڪ شش ٿورمداس
 کي اپڏيش ڪندي رچيو آهي . شروعات ۾ ستگورو ۽ پرماتما
 جي استع آهي ۽ انهيءَ کان پوءِ سڄي الزوائو جا ڪٽ ورتن
 ڪيل آهن . سڄو الزوائو پنهنجو ٽن من ٽن ڪورو ٽان قربان
 ڪري ٿو . وڌيڪ فرمائين ٿا ته مرید کي مٿي يا زمين ٿيڻ
 ڪهي . زمين کي ڪٿي ڪو چندن جو لپ ڪري يا ان تي

۱۷ آگست

اڄ شام جو گهٽ واپاڻ مان سمجھ ڪيو ويو جنهن ۾
 پريم لال جي پوڙن جي اثر ۾ نلسي صاحب جن فرمائين ٿا
 سر ڪورو پن قسمن جا ٿيندا آهن. سسٽ ڪورو پا
 د پال ڪورو ۽ پيا ڏهن، ڏاڪ ۽ ڪرم ڪورو. جيڪي ڪورو ۽ ڇوڪر
 ڏيوي رشتو آهي ۽ جهڪر ڪورو پاڻ ڪرم جي دائري ۾
 ڦاٿل آهي سو شش کي مڪتي ڪيئن ڏيئي سگهندو؟
 د پال ڪورو ۽ ڏيوي دائري کان مٿي آهي ۽ هنجو اصلي سروب
 ٻڌل آهي. اهڙي ڪورو جي دواڙن تي شيوڪ جو ڪارج
 سڏ ٿيندو.

۱۹ آگست

ڪلهه وارو بوسنگ جاري رهيو. پريم لال عرض ڪريو
 ته مان ڪوشش جو آپاڪ آهيان ۽ ڪنهن کي به ٺاڪڻ جي
 سامهون نٿو ڏيان. هت لال نه ڏيندو آهيان نه مٿان آهي
 اڏار ٿي پون. نلسي صاحب جن کيس اڀري ڪن ٿا ته تون
 ڇڏين ٿو ته فرمالا سروي ٿا ۽ سروي ڪيترن آهي ۽ ٺهڻي
 اندر به موجود آهي. تون الهيءَ فرمالا کي مڙهيءَ کان
 الڳ ۽ گهٽ ٿو سمجهين. تون چوڻ ٿو ته تون ڪنهن کي
 نه ٺاڪڻ جي پوڙب آڏيءَ کي جهڙ نه ڏيندو آهيان. ٺهڻي
 معنيٰ ته مڙهي پوڙب آهي ۽ انسان اڏار. اها ٺهڻي هڪ
 وڏي غلطي آهي جو تون چيئن کان جهڙ کي وڌيڪ سمان
 ٿو ڏين. انسان ۾ پنج قسم آهن ۽ مڙهيءَ ۾ صرف هڪڙو.
 وڌيڪن شاسترن ۾ به لکيل آهي.

”جو پٺي سو پٺي.“

توڻ الهيءَ اصول جو ٺاڏو ٿو ڪرين. اصلي مدد يا
 ٺاڪڻ دواڙو انسان جو شر ٿو آهي. تون الهيءَ کي جهڙي ۽

مان اڪري گهٽ جو خيال لاهي ڇڏيائون ۽ وڃي ڀڄن ۾
 ويٺا. ڌاري ڌاري ڪيترائي ستسنگي نيم انوسار اچي درشن
 لاءِ ڪٺا ٿيا پر حضور جن ۱۲ بجي تائين ڀڄن ۾ ويٺا رهيا.
 انهيءَ ڪالهرءِ سنگت کي پنهنجي ڪمري ۾ گهرائائون ۽
 درشن ڏيئي سڀني کي واپس وڃڻ لاءِ چيائون. ايتري ۾
 راءِ صاحب زخمي حالت ۾ اچي پهتو. ستگرون ۲ بجي ڀڄن
 ڪيو ۽ شام جو فرمايائون ته مالڪ سوريءَ مان ڪنڊو ڪپڙ
 آهي. شل حضور جن سڀني تي اهڙي دٻا ڪن.
 اڄ آرٽوار هٿڻ سبب سنگت گهڻي هئي. حضور جن
 گرنت صاحب مان

”دنيا نه سالاھي جو مرونجي“

شبد جي وياڪيا ڪندي فرمايو ته گرنت صاحب جي
 فيلسوفي نهايت اوچي آهي ڇاڪاڻ ته مت متائون جي ٻنڌڻن
 کان نياري آهي. وڌيڪ فرمايائون ته ڪرمن جو قانون نهايت
 پيچيدو آهي. پريمي ستسنگين کي بعضي کي ڪرم صرف
 سمجهي ۾ ئي ڀوڳايا ويندا آهن. ڪرمن جو قرض هڪ دٻال
 جو آهي ۽ ٻيو ڪال جو. دٻال جو قرض ته سنت معاف ڪري
 ڇڏيندا آهن پر ڪال جو قرض ضرور ڏيڻو پوندو آهي.

۱۶ آگسٽ

شام جو حضوري ٻاڻي مان

”گورو گورو مين هردي ڌرتي.“

شبد ڪٺو ويو. ستگرون فرمايو ته سنت مت ۾ اول ۽ آخر
 يعني سڀ ڪڇ گورو آهي. داتاچن اڄ ڪلهه خوب ڀڄن ڪن
 ٿا ۽ قريب سڄو وقت ڀڄن کي ڏهن ٿا. ستسنگين وٽان
 جيڪي چنڊيون اچن ٿيون انهن کي پڙهڻ سان انداز لڳي
 سگهه ٿو ته دنيا ۾ ڪيترو نه دک ۽ ڪليش آهي.

مان ٺڪري گهٽ جو خيال لاهي ڇڏيائون ۽ وڃي ڀڄن ۾
 ويٺا. ڌاري ڌاري ڪيترائي سٽسنگي نيم اٺوسار اچي درشن
 لاءِ ڪٺا ٿيا پر حضور جن ۱۲ ٻئي ٿاڻن ڀڄن ۾ ويٺا رهيا.
 انهيءَ کانپوءِ سبڪت ڪي پنهنجي ڪمري ۾ گهرايائون ۽
 درشن ڏيئي سڀني کي واپس وڃڻ لاءِ چيائون. ايتري ۾
 راءِ صاحب زخمي حالت ۾ اچي پهتو. سٽگرون ۲ ٻئي ڀڄن
 ڪيو ۽ شام جو فرمايائون ته مالڪ سوريءَ مان ڪنڊو ڪڍو
 آهي. شل حضور جن سڀني تي اهڙي ڏيا ڪن.
 اڄ آرٽوار هٿس سبب سبڪت گهڻي هئي. حضور جن
 گرنت صاحب مان

”دنيا نه سالاھي جو مرونجي“

شب جي وياڪيا ڪندي فرمايو ته گرنت صاحب جي
 فيلسوفي نهايت اوچي آهي ڇاڪاڻ ته مت متائون جي ٻنڌڻن
 کان نڀاري آهي. وڌيڪ فرمايائون ته ڪرمن جو قانون نهايت
 پيچيدو آهي. پريهي سٽسنگين کي بعضي ڪي ڪرم صرف
 سڀني ۾ ئي پوکايا ويندا آهن. ڪرمن جو قرض هڪ ڏيال
 جو آهي ۽ ٻيو ڪال جو. ڏيال جو قرض ته سنڀل معاف ڪري
 ڇڏيندا آهن پر ڪال جو قرض ضرور ڏيڻو پوندو آهي.

۱۶ آگسٽ

شام جو حضوري باڻي مان

”گورو گورو مين هردي ڌرتي.“

شب ڪنڊو ويو. سٽگرون فرمايو ته سنڀل مت ۾ اول ۽ آخر
 يعني سڀ ڪچ گورو آهي. داتاچن اڄ ڪلهه خوب ڀڄن ڪن
 ٿا ۽ قريب سڄو وقت ڀڄن کي ڏين ٿا. سٽسنگين وٽان
 جيڪي چنڊيون اچن ٿيون انهن کي پڙهڻ سان انداز لڳي
 سگهين ٿا دنيا ۾ ڪيترو نه ڊڪ ۽ ڪليش آهي.

سرمهء شبد جي اپياس بنا هن ٿر لوڪيءَ مان اڃا به ٻاڻڻا
 ناممڪن آهي باقي ڪرم ٿر روزا نمازون، دان ٻج، ٿرٿ
 ورت دواران جو راسيءَ مان چرنگارو نه ٿيندو. ليڪه ڪرم
 جو ٿل ڪال پگوان ضرور ٿيندو ڪرلا کي سبت شاهوڪار،
 راجا مهاراجا يا عالم ماضل بڻائيندو بلڪه سرگسءَ ۽ بهشت به
 ٿيندو پر پنهنجي دائري کان ٻاهر نڪرڻ نٿو ٿئي. صرف
 سمنه سگورو ٿي جيءَ کي ڪال جي ٿندي مان ڇڏائي ٻج
 گهر پهچائي سگهيندو.

سمنه سمنه جي آخري حصي ۾ سواهي جي مهاراج هن
 پنهنجي ٿي روحاني منزل جو ذڪر ڪيو آهي. حضور جن
 فرمايو ته انهن منڊلن ۾ جيڪي آلمانن وهن ٿيون سي پنهنجي
 منڊلن کي ڇڏي سڄڪند ۽ الائي ٿيون وڃي سگهن ڇاڪاڻ
 ته اهي آلمانن انهن ديشن جي آباديءَ واسطي آهن. ها
 جن آلمانن کي هتي سمنه سگورو شه جو پند بڻشي ٿرسي
 الائيءَ لائن پهچڻ جون حثدار آهن.

۱۵ آگسٽ

اح صبح جو جيئن راه صاحب ۽ سندس مهنر دلهاڙسيءَ
 کان پٺاڻڪوٽ گهوڙن ٿي وڃي رهيا هئا ته ٻج ٻلي کان
 ٻرڻان راه صاحب جي گهوڙي جو ٿر ڪسڪي ويو ۽ پاڻ گهوڙي
 نه ٿاڻهن اچانڪ ڪري پيو. سگورو جي انوکي دها مهر
 سان گاهيءَ ۾ ڪرڻ کان بچي ويو ۽ صرف ٻانهن ٿي مهور ٿي
 ٿڪه لڳس جي اميد نه هئي ٿينهن ۾ ليڪه ٿي وڌندا.
 حضور جن جي ڪوٽڪ جو ذڪر ڪرڻ به ضروري آهي.
 جيئن راه صاحب ۹ بجي روانو ٿيو، حضور جن به ٿوري دير
 کان پوءِ سير ڪرڻ لڳا. آسمان ۾ بادل بلڪل ڪونه هئا پر
 حضور جن ڪڇ قدم هلي واپس موٽي آيا ۽ غلغلائي ۾ هليا
 ويا. اسان سمجهيو ته شايد پيمت ۾ ڪا گر ٿي اٿن. غلغلائي

مان نڪري گهٽ جو خيال لاهي ڇڏيائون ۽ وڃي ڀڄن ۾
 ويٺا. ڌاري ڌاري ڪيترائي ستسنگي نيم انوسار اچي درشن
 لاءِ ڪٺا ٿيا پر حضور جن ۱۲ ٻڌي ٿاين ڀڄن ۾ ويٺا رهيا.
 انهيءَ کانپوءِ سنگت کي پنهنجي ڪمري ۾ گهرائائون ۽
 درشن ڏيئي سڀني کي واپس وڃڻ لاءِ چيائون. ايتري ۾
 راءِ صاحب زخمي حالت ۾ اچي پهتو. ستگردن ۲ ٻڌي ڀڄن
 ڪيو ۽ شام جو فرمايائون ته مالڪ سوريءَ مان ڪنڊو ڪيو
 آهي. شل حضور جن سڀني تي اهڙي دٻا ڪن.
 اڄ آرٿوار هٿن سبب سنگت گهڻي هئي. حضور جن
 گرنت صاحب مان

”دنيا نه سالاھي جو مرونجسي“

شبڌ جي واپڪيا ڪندي فرمايو ته گرنت صاحب جي-
 فيلسوفي نهايت اوچي آهي ڇاڪاڻ ته مت متائرن جي ابتدئن
 کان نڀاري آهي. وڌيڪ فرمايائون ته ڪرمن جو قانون نهايت
 پيچيدو آهي. پر ٻي ستسنگين کي بعضي کي ڪرم صرف
 سڀني ۾ ئي پوڳايا ويندا آهن. ڪرمن جو قرض هڪ دٻال
 جو آهي ۽ ٻيو ڪال جو. دٻال جو قرض ته سنت معاف ڪري
 ڇڏيندا آهن پر ڪال جو قرض ضرور ڏيڻو پوندو آهي.

۱۶ آگسٽ

شام جو حضوري ٻاڻي مان

”گرو گورو مين هردي ڌرتي.“

شمد ڪيو ويو. ستگردن فرمايو ته سنت مت ۾ اول ۽ آخر
 يعني سڀ ڪچ گورو آهي. داناڄن اڄ ڪلهه خوب ڀڄن ڪن
 ٿا ۽ قريب سڄو وقت ڀڄن کي ڏين ٿا. ستسنگين وٽان
 جيڪي چئنيون اچن ٿيون انهن کي پڙهڻ سان انداز لڳي
 سگهيو ته دنيا ۾ ڪيترو نه دک ۽ ڪليش آهي.

سرف شبد جي ايباس بنا هن لڙوڪيءَ مان اڃا تائين پائڻ
ناممڪن آهي باقي ڪرم ڌرم روزا نمازون، دان ٻج، ثبوت
ورث دوان جو راسيءَ مان چوٽڪارو نه ٿيندو. ليڪ ڪرم
جو ٿل ڪال پڳوان ضرور ڏٺو ۽ ڪرلا کي سيٺ شاهوڪار،
راجا مهاراجا يا عالم فاضل بڻائڻو بلڪ سرگس. ۽ بهشت به
ڏٺو پر پنهنجي دائري کان ٻاهر نڪرڻ نٿو ڏئي. صرف
سٺ ستورو ٿي چيو کي ڪال جي ٿندي مان ڇڏائي سڄ
گهر پهچائي سگهيو.

سرف سباد جي آخري حصي ۾ سواهي جي مهاراج جن
پنهن ٿي روحاني منزل جو ذڪر ڪيو آهي. حضور جن
فرمايو ته انهن منڊلن ۾ جيڪي آلمانن وهن ٿيون سي پنهنجي
منڊلن کي ڇڏي سڄڪند ۽ الائي ٿيون وڃي سگهن ڇاڪاڻ
ته اهي آلمانن انهن ديشن جي آباديءَ واسطي آهن. ها
جن آلمانن کي هتي سٺ ستورو شبد جو پيد بخشي ٿو سي
الائي ٿاين پهچڻ جون حٿدار آهن.

۱۵ آگسٽ

اح صبح جو جيئن راء صاحب ۽ سندس مڙس ڏٺائونسيءَ
کان پٺاڻڪرت گهوڙن تي وڃي رهيا هئا ته ٻسج ٻلي کان
ٻريان راء صاحب جي گهوڙي جو پير ڪسڪي ويو ۽ پاڻ گهري
ڏٺائون اڃا لڪ ڪري پيو. ستورو جي لڙڪي ڏها مهر
سان گاهيءَ ۾ ڪرڻ کان بچي ويو ۽ صرف ٻانهن ٿي موهلي
ڏک ٻڳس جي اميد نه ۲-۳ ڏينهن ۾ ليڪ ٿي ويندا.
حضور جن جي ڪولڪ جو ذڪر ڪرڻ به ضروري آهي.
جيئن راء صاحب ۹ بجي روانو ٿيو، حضور جن به لڙي ڏار
کان پوءِ سير ڪرڻ لڪتا. آسمان ۾ بادل بلڪل ڪونه هئا پر
حضور جن ڪڇ قدر هلي واپس موٽي آيا ۽ غسلخاني ۾ هليا
ويا. اسان سمجهيو ته شايد پيٽ ۾ ڪا گر ٻڙ اٿن. غسلخاني

ڪم ڪار سبب سٽسنگ ۾ اچڻ جي فرصت ٿئي ملي. ستڱورن فرمايو ته دنيا جا ڪم ڪاريون نه ڪڏهن ختم ٿين ٿا نه آهن. ”ڪار دنيا ڪسي تمام نه ڪرد“

”ڏنڌا ڪني نه جيتا سڀ ڏنڌي جتي.“

سٽسنگيءَ کي چڱائي ته دنياوي ڪاروبار سر انجام ڪندي سٽسنگ ۽ ٻين لاءِ وقت ضرور ڪڍي. هڪڙو سوار پنهنجي گهوڙي کي ڪوهه تي پاڻي پيارڻ لاءِ وٺي ويو. ڪوهه تي لار هليو پئي جنهن مان ”چين چين“ جو آواز پئي نڪتو، جنهن کي ٻڌي گهوڙو چرڪي پري هڻي ٿي ويو. هاڻي جي انهيءَ آواز کي بند ڪرڻ لاءِ لار ٿر روڪجي ۽ پاڻي اچڻ به بند ٿو ٿي وڃي. سو گهوڙي سوار کي زبردستي انهيءَ ”چين چين“ جي آواز هلندي گهوڙي کي پاڻي پيارڻو پيو. اهڙي طرح دنيا جي مشغولين هوندي ٻين بدگيءَ لاءِ وقت ڪڍڻ ڪڍي.

شام جو سار ٻين مان سرت سمباد پڙهيو ويو جنهن جو سار اهو آهي ته شروع شروع ۾ سڀ آلمانن ڪل مالڪ ۾ لين هيون ۽ جڏهن سرشتيءَ جي وچنا ڪئي ويئي ته جيڪي آلمانن ٽرلوكيءَ جي اندر آهن سي سڀ ڪال کي سپرد ڪيون ويون ڇاڪاڻ ته چيئن مصالح کان سواءِ ڪال جي ٻي جڙ وچنا (پهاڙ، درياھ، زمين، وڻ ٺڻ وغيره) ويران پيئي هئي. ڪال سڀني آلمانن کي اهڙي چالاڪيءَ سان ٽن، ٻن ۽ ڪرمن ۾ جڪڙي رکيو آهي جو انهن مان ڪابه آتما ديال ديش واپس نه وڃي سگهي. ڪال سڀني کي پنهنجي پگڙيءَ ۾ لڳايو آهي جيئن اصلي ڪل مالڪ جي ڪنهن کي ٻجهه ٿي نه پوي. صرف ستن ٿي اچي ڇڏيون کي ديال جو پيڏ ڏنو آهي. سرت سمباد ۾ ذڪر آهي ته وقت گورو جي سهائتا ۽

هرلدي ۽ راجا سمجهيو ته رائيءَ جي ٻڌي هرلدي. هن جي
 غريب خاطر دائري ٿيڻ لڳي ۽ ائين ڪجهه سال غريب مڙجون
 ڪيائين. هڪ ڀيري گهراڻن ٻاٻر آيس ته منگلوري واري.
 اهو ٻڌي راجا ٻيئيءَ الوار منگلوري جو ڪريا ڪرم ڪرايو.
 وري ٻي ٻي ٻي ٻي ٻي ته منگلوري هو ڪير؟ نه ته ٻي ٻي مان
 ئي پتو پيو ته منگلوري سندس گڏه هو.

۹ آگسٽ

شام جو

”ڪاٺا ڪامن اٿي سوالهيو،

پروسي جي لسالي.“

شيد ڪيو ويو. ان شيد ۾ گورو صاحب فرمائين ٿا ته پرمالما
 ۽ آتما ٻئي انسان جي ڪاٺا ۾ وهن ٿا يا چئجي ڪٿي ته ٻئي
 ۽ ايتري ٻئي هڪ ئي سمجھ ٿي پراجمان آهن پر جڳهه گذري
 ويا آهن جو استريءَ جو ٻئيءَ سان ملاپ ٿي نه ٿيو آهي.
 ستگرون فرمايو ته انسان پنهنجو ڪردار ڇڏي. دراصل آتما
 پرمالما جي انس آهي ۽ جڏهن ٻار پهر ۾ پوئجي آتما ٿان من
 ۽ مالا جا سڀ ٻڌا ٿي وڃن ٿا تڏهن سندس روشني ۱۲
 سچن جيتري ٿي پوي ۽ انهيءَ اوستا کي هنس ٿي چئجي.
 حضور جن فرمايو ته دليري لوهه مٿان کان ساري
 پڌار ۾ گهرندا آهن، جو لوهه ناهي. اهڙن ڪامل نشين کان
 اندرئين روحاني سفر جو رستو ۽ ان کي طئه ڪرڻ ۾ مدد
 گهرڻ چڱائي. ساري جيون جو اهو حال آهي جو هر دنيا
 ۾ پيدا ٿين ٿا، دنيا کي پوکين ٿا ۽ انهن جو سڄو موٽه ڇڪاڻ
 ته دنيا سان رهي ٿو، انهيءَ ڪري هو وري دنيا ۾ پيدا
 ٿين ٿا.

هڪ سسنگيءَ حضور جن کي عرض ڪيو ته مون کي ڪهڙي

ڪم ڪار سبب سٽسنگ ۾ اچڻ جي فرصت نٿي ملي. سٽگورن فرمايو ته دنيا جا ڪم ڪاريون نه ڪڏهن ختم ٿين ٿا نه آهن. ”ڪار دنيا ڪسي تمام نه ڪرد“

”ڏندا ڪي نه جيتا سڀ ڏنڌي جتي.“

سٽسنگيءَ کي جڳائي ته دنيري ڪاروبار سرانجام ڪندي سٽسنگ ۽ اچڻ لاءِ وقت ضرور ڪڍي. هڪڙو سوار پنهنجي گهوڙي کي ڪوهه تي پاڻي پيارڻ لاءِ وٺي ويو. ڪوهه تي نار هليو پئي جنهن مان ”چين چين“ جو آواز پئي نڪتو، جنهن کي ٻڌي گهوڙو چرڪي پري هڻي ٿي ويو. هاڻي جي انهيءَ آواز کي بند ڪرڻ لاءِ نار ٿر روڪجي ۽ پاڻي اچڻ به بند ٿو ٿي وڃي. سو گهوڙي سوار کي زبردستي انهيءَ ”چين چين“ جي آواز هلندي گهوڙي کي پاڻي پيارڻو پيو. اهڙي طرح دنيا جي مشغولين هوندي اچڻ بندگيءَ لاءِ وقت ڪڍڻ ڪپي.

شام جو سار بچڻ مان سرت سهجاد پڙهيو ويو جنهن جو سار اهو آهي ته شروع شروع ۾ سڀ آئنائون ڪل مالڪ ۾ لين هيون ۽ جڏهن سرشتيءَ جي رچنا ڪئي وئي ته جيڪي آئنائون ٽرلوڪيءَ جي اندر آهن سي سڀ ڪال کي سپرد ڪيون ويون ڇاڪاڻ ته چيئن مصالح کان سواءِ ڪال جي ٻي جڙ رچنا (پهاڙ، درياھ، زمين، وڻ ٺٺ وغيره) ويران پيئي هئي. ڪال سڀني آئنائون کي اهڙي چالاڪيءَ سان ٽن، ٻن ۽ ڪرمن ۾ جڪڙي رکيو آهي جو انهن مان ڪا به آئما دٻال دٻش واپس نه وڃي سگهي. ڪال سڀني کي پنهنجي پگڙيءَ ۾ لڳايو آهي جيئن اصلي ڪل مالڪ رچي ڪنهن کي ٻوڙهه ٿي نه پوي. صرف سنڌن ٿي اچي جيون کي دٻال جو پيد ڏنو آهي.

سرت سهجاد ۾ ذڪر آهي ته وقت گورو جي سهاڻا ۽

سخت جفاڪشي وٺي رهيا آهن. مدرن، سماجڪ سڌارڪن،
 ودوانن ۽ دائي پرشن جي پر اڳڪار ٻاٻڪ اسانڪي ٻرجهه
 آهي پر ستن جي چپ چاپ ۽ دائمي شيرا ٿان اسين
 بي خبر آهيون.

۲ آگسٽ

شام جو ۶ بجي ستنگ ٿيو. حضور حق فرمايو ته ستنگ
 واراڳب پيدا ڪري ٿو ۽ سناري ٻڌن ٻلا ڪري ٿو. سمن
 ڪرڻ سان من اڳڪار ٿيڻ ۽ ڏيري ڏيري چپن ستا شرابو
 مان هٽي ٿيڻ ۾ ڪلي ٿيڻي.

باب ٺهون

دلهاٺوسيءَ جو دؤرو

٦ آگسٽ ١٩٤٣ع

صبح جو ٥ بجي دلهاٺوسيءَ لاءِ روانا ٿياسين ۽ منجهند ٺاري اتي پهچي وياسين. سفر جي ٽڪاوت ۽ آب هوا جي ٽمنديليءَ جو خيال نه ڪري به حضور جن دلهاٺوسيءَ ۾ مستنگ ڪيو. جنهن کانپوءِ پنهنجي ڪمري ۾ آرام واسطي هليا ويا.

٨ آگسٽ

ڪلهه گرنت صاحب مان هڪ ڏکيو شيد ڪيو ويو جنهن ۾ اندرئين روحاني سفر کي ڏاڍا سٺا مثال ڏيئي سمجهايو ويو. اڄ شام جو سردار بهادر جن ۽ ٻيا ڪي پروفيسر آيا ۽ شام جو ٨٢ ٽائين سٽنگ ٿيندو رهيو. سٽگورن فرمايو:

”چتر چپ ڪر رهي چتر ڪي ٻجن پهچائي،

چتر چپ ڪر رهي سڀا ٻيگاني جاني،

چتر چپ ڪر رهي چپ هموني اڪيلا،

چتر چپ ڪر رهي گورو ڪي آگي چيلا.“

پوءِ انتظام بابت ڳالهه ٻولھ ڪندي حضور جن هڪ مزيدار ڪهاڻي ٻڌائي ته هڪڙي چالاڪ عورت عمدا وستر پائي راجا جي محل ۾ ويئي ۽ درٻارن کي چيائين ته مان بُراڇي (ٻڻي) آهيان. هنن ويچارن جي همت نه ٿي جو ڪٿي ٻڻيءَ کي روڪين. راڻيءَ سمجهيو ته راجا جي ٻڻي

آهي اتي ڇڏو ۽ اچي سگهندا آهن. شاعريءَ کي اندروني
ڪافي ڏيکاري ٿي ۽ هنجي هڪ ڪلاڪ جي مستي ۾
ٿل ڪٽي وڌي، ڇڏو ٿي ٻاهر پئي هڪي ڪهڙي مڏ ۽
واڪا ڪيا پر هي ٻاهر نه لکيو. ڇڏو ٿي واپس واپس
موني ويا ۽ وڃي ڏوراءَ کي شڪايت ڪيائون ته هو نه
ٻاهر اڪري ڪونه ٿو. ڏوراءَ چيو:-

”جه سڏو ڪونه پڄڻ ٿا وائڻ حس ٿي،

نه ٿون نه ٿون ڇڏي لکت نه ڇڏي مٿس.“

اڄ به ڇڏي سڏو مهال سڏائڻ ڪونه ٿو ڇڏي ٿا
اٿي نه ٿو هڪي ڏيکاري ٿي. اٿي ۽ ڪري سٺ
کي واپس اٿڻ ۾ خيال لاهي ڇڏيو. سو ڪافيءَ واري
سڏو ڇڏي هڪ ڪهڙي ڇڏي صاحب سڀ کان سرشت
ڪري آهي.

انهيءَ ڪلهه سڳورن فرمايو ته اسين دل ڇڏي ڇڏي
نه اچيس ۽ ڇڏي آهيون! ڇڏي ڪونه ٿي شهر ڏانهن وڃڻ
هوندو آهي نه ٻاهر ۾ ٿيڻ ڪندا آهن ۽ ڇڏي
شهر ۾ وڃڻ هوندو آهي اٿي ۽ هڪ لاءِ سراءِ يا هونل جو انتظار
نه ڪندا آهن پر اسان کي ٻاهر ڇڏي ٿا ڇڏي ڇڏي
ڪانهي. ڇڏي ڪرو صاحب فرمايو آهي:-

”جو ڇڏي ٿو ٿو، سو لکان مٿس،

ڇڏي ٿو ٿو، سو لکان مٿس.“

۱ آگسٽ ۱۹۴۳ع

صبح ۹ بجي مستي شروع ٿيو ڇڏي ۾ قريبي
۴۰ هزار ماڻهو حاضر هئا. ڇڏي نه آهين جو سمنڊ ٿي لڳو پر
ٿي هوندي به بلڪل سالم لڳي پئي هئي ڇڏي مان
ظاهر ٿيو ته هر طئي جي زال ۽ مردن کي مستي ۾

شوق آهي. حضور جن کي انهيءَ ڳالهه جي خوشي آهي ته
لوڪ شراب ماس ڇڏي ڌرم ڏي لاڙو ڏيکاري رهيا آهن.
حضور جن جي اوچي اڀڀڻ ڪارڻ سنگت دن بدن وڌي
رهيا آهي. هن مهيني هزار جيون کي نام دان مليو آهي.
”شيد بنا سارا چڪ انڌا“

جو ارڪ ڪندي دانا جن فرمايو ته شيد اڀياس کانسواءِ
عتل ۽ چترائي ۽ ٻيا سڀ ساڌن فضول آهن. دنيا ۾ عقلمند،
خوش قسمت ۽ آبرودار اهوئي آهي جو پوري ڳروءَ کان
لام وٺي انترمڪ اڀياس ڪري پنهنجي آتما کي شيد سان
جوڙي ٿو. انهيءَ کانسواءِ ٻيو سڀ ڪرم ڌرم ڪال جي چار
جو حصو آهن ۽ اُلت سمي ڄمڻو ان جي هٿان ايمان ٿئي ٿو.
گرنٽ صاحب ۾ به آيو آهي ته:

”هن نامي ڪيسي پت ٿيري“

اڄڪلهه مالڪ جي وڏي ڪرپا آهي جو نه صرف ستنسنگين
جي انت وٺي سهايتا ٿيئي بلڪ پراڻي شيون جي واپس
عوازن جي به. هر روز مختلف شهرن مان اهڙي قسم جون
چنبيون اچن ٿيون. خليفي نعمتراءِ لاهور جي وڪيل ٻڌايو ته
پروفيسر گلشن راءِ کي حضور جن موت وقت درشن ڏنو
حالانڪ هو پاڻ ستنسنگي نه هو، صرف سندس زال کي نام
ميليل هو. ستنسنگين فرمايو ته رواجي پڳتن جون ۳ پيڙهيون،
پراڻي پڳتن جون ۷ پيڙهيون ۽ ستن جا ۱۰۱ ڪُل ٿين ٿا.

۲ آگسٽ

صبح کانئس شام جو ۴ بجي تائين دانا جن ڪڇ ڪونه
کاڌو ۽ نام دان ڏاڍ ۾ مشغول رهيا. فرمائڻن ته جڏهن هنن
ٻانڪن (نام وٺندڙن) ڪڇ ڪونه کاڌو آهي ته مان ڪيئن
کان! حضور جن جي ٻلي لاءِ بنا ڪنهن ڏيکاو جي

آهي آئي چمدوت نه اچي سگهندا آهن. شاهوڪار کي اندر
ڪافي دير ٿي وئي ۽ هڪ ڪلاڪ جي مستنگ
فل شتر ٿي ويا، چمدوتن ٻاهر ٻيئي هڪي گهٽي سڏ
واڪا ڪيا پر هي ٻاهر نه لڪيو. چمدوت واپارا مڇورو
موني ويا ۽ وڃي ڌرمراءَ کي شڪايت ڪيائون ته هو
ٻاهر اڪرائي ڪرڻ لڳو. ڌرمراءَ چيو:-

”جه سڏو ڳوڻند پڄڻ نارائڻ جس ليڪ،
نه ٿون نه هون چئي لڪت نه ڄاڻو مڃت.“
ارڻات جتي سڏو مهالما سدائين ڳوڻند جا ڳڻ ٻائين ٿا
آئي نه ٿو هانگي داخل آهي نه مولڪي. الهه ڪري سين
ڪي واپس آڻڻ جو خيال لاهي ڇڏيو. سو ڪماليءَ واري
سڏوءَ جي هڪ ڳوڙيءَ جي صحبت سڀ کان سرشت
ڪري آهي.

الهه ڪالهه ستڙون فرمايو ته اسين دلجا جا جيو ڪڍڙا
نه اچي ۽ غال آهيون! ڇڏهن ڪنهن اڻي شهر ڏانهن وڃڻو
هوندو آهي ته پهرين سفر جي تياري ڪندا آهيون ۽ جنهن
سفر وڃڻو هوندو آهي اتي رهڻ لاءِ سراءِ يا هوٽل جو انتظار
ڪندا آهيون پر اسان کي پرلوڪ جي پالڻا جي ڪار چٽا
نالهه. جنهن ڪرو صاحب فرمايو آهي:-

”جو ڳوڙ ڇڏ ڪنراوا، سو لکين ماهين ۽
جس ڳوڙ ٿورو ٿيا، سو ڪي چٽا ٿا هين.“

گسٽ ۱۹۴۳ع

صبح جو ۹ بجي مستنگ شروع ٿيو جنهن ۾ قريبن
ٻار ماڻهو حاضر هئا. جن نه آدمين جو سمنڊ ٻڌي لڳو، پر
مولدي به ٻاڪل سائين لڳي پٺي هڻي جنهن مان
ڀٽو نه هر طئي جي زال ۽ مردن کي مستنگ ڇو

ئي يا ئون پرمائا جي چرچا ڪندو هلندڙن يا مان ڪندو
 هلندس ۽ ئون ٻڌندو هلندڙن. سيٺ سوچيو ته اها ڪهڙي
 اوکي ڳالهه آهي. ڀلي هيءُ ٻڌائيندو هلي مان ها، ها، ڪندو
 رهندس. مهائما هن جو بسترو کنيو ۽ هري چرچا ڪندو
 هليو. جڏهن سيٺ جي ڳوٺ پهتا ته سادوءَ چيس، ”سيٺ
 صاحب هاڻي مان هلان ٿو.“ سادوءَ سوچيو ته هنکي ڪجهه
 اشارو ڏيان جنهن مان هو ڪنهن وقت سمجهي ته برابر ڪو
 ڪمائيءَ وارو سادو گڏيو هوم. سو سادوءَ چيس، ”هيترن
 ڏينهن ڪالپوءِ ٺههڻ جو وقت ٿيندو. ٺههڻجي ساري زندگيءَ ۾
 هن هڪ ڪلاڪ ڪانسواءِ، جنهن ۾ ٿو هري چرچا ٻڌي آهي،
 ٻيو ڪوبه سرشت ڪرم ڪونهي. جڏهن جمڊوٽ ٽوڪي
 پڪڙيندا ته ٺوڪان پڇيندا ته هن ڪلاڪ جي ستسنگ جو ڦل
 ٽوڪي پهرين ڪهي ڪين پوءِ. ئون هڪدم چڱج، پهرين ۽ اهو
 ڦل گهرجانءِ ته مونکي الهيءَ مهائما جو درشن ڪرايو. پوءِ
 جيڪي ٿيندو سو ئون پاڻ ڏسندڙن.“ واقعي هن جو موت
 ٿيو ۽ جمڊوٽ سيٺ کي پڪڙي ڌرمراءِ وٽ وٺي ويا.
 ڌرمراءِ چترگهٽن کي چيو ته هن جو ليکڪو ڇاپو ته ڪو شپ
 ڪرم ڪيو اٿس. هنن چاچي جواب ڏنو ته هڪ ڪمائيءَ
 واري مهائما جو هن صرف هڪ ڪلاڪ ستسنگ ٻڌو آهي.
 ڌرمراءِ پڇيس ته الهيءَ شپ ڪرم جو ڦل پهرين ڪهڻي يا
 پوءِ؟ شاهوڪار چيو ته پهرين ۽ اهو ته جتي اهو مهائما هجي
 مونکي اُتي وٺي هلو.

ظاهري مهائمان جو سرڀر هن دنيا ۾ موجود هوندو آهي
 پر سندس آتما مٿي ڪنڊن پرهمندڙن ۾ پرواز ڪندي آهي.
 جمڊوٽ سيٺ کي مهائما وٽ وٺي ويا. مهائما چيس، ”پاڻي!
 اچي وٺين؟“ جواب ڏنائين، ”سڀ ٺوهائجي ڪري آهي،
 پر جمڊوٽ ٻاهر بيٺا آهن.“ جتي مالڪ جو ڀڄڻ سمڙن ٿيندو

سان ٻار ڪرڻ گهرجي ته ته دل ڏيا جو موه هڪي آواڻن جي
 چڪر ۾ ڦاسائيندو. سنڌاري ڪم نه ڪنهن جا سڀ ٻسرا
 ڳيندا ٿي ڪنهن ۽ موم وقت جيڪڏهن باقي رهيل ڪمن
 جو آئسوس دل ۾ رهڻي وٺو ته انهن کي پوري ڪرڻ لاءِ
 وري جنم وٺڻو پوندو.

۳۶ جولاءِ

شام جو

”هر ڪي ڪٿا ڪهائين ڏروم صفت سنڌيان“

شيد ڏرڻت صاحب مان ڪنڊو وٺو. حضور جن خان خانان جي
 وارثا ٻڌائي ۽ فرمايو ته هر هڪ مسلمان مهالما هو پر ڳورو
 ليخ نهاد صاحب جن مان تمام گهڻي پرام ۽ عزم سان گذرندو
 هو. ساڳيءَ طرح ڳورو ارڃن ڏيو مهاراج جن ۽ ميان مير جي
 پاڻ ۾ مٽرڻا هئي ڇاڪاڻ ته سٺ پوءِ ڪٿي هر ڪنهن به ذات
 يا ڌرم جا هجن، پاڻ ۾ ٻيڙ ڪندا آهن.

ساز سگهت جي مهيا بيان ڪندي سڳورن هڪ وارثا
 ٻڌائي ته هڪ شاعڪار جو دستور هو ته هر پنهنجي آسامن
 کان وڃان مٿان وڃان جاڙهي وٺندو هو. هڪ ڏينهن هو هڪ
 ڳوٺ ۾ لڪي چوڪي ٽاهڻ لاءِ هڪ زميندار جي گهر وٺو. هن
 زميندار جا سڀ ڀڳا ڏور ۽ سڀ الحج وڃان ۾ کنيا. زميندار
 وڃاري گهڙائي لٽاڙو پر شاعڪار هڪ به ڪالهه ٻڌس.
 زميندار به دل ۾ چيو، ”ڇڱو سيڪ، مون کي به دستور آهي
 ته پنهنجو بستر و ڪير ٿو ڪٿي هلي.“ سڄت هيڏانهن هوڏانهن
 مزور ڳوليو ڇاڪاڻ ته شاعڪار جي سٺت روش ڪري
 زميندار هڪي مزور آئي ته ڏٺو. پلا ڳوٺن ۾ مزور ڪٿان اچن
 پاسي ڪنڊ کان هڪ ساڙو ۽ ٻين وٺي ڪير جهن چيس ته
 مان پنهنجو بستر و ڪٿي هلندس پر انهيءَ شرط مان نه رستي

باب ناٿون ڏيوي پر رهاڻش

۲۷ جولاءِ ۱۹۴۳ع

صبح جو الين ٻڃي موٽر وسڻي وارا ٿياسين. شام جو
امرٽسر ۾ سٽنگ ٿيو ۽ رات جو ڏاري پهتاسين.

۲۹ جولاءِ

اڃ حضور جن جو جنم دن ملهائڻ لاءِ ڪافي سنگت اچي
ڪئي ٿي آهي. صبح کان برسات پئي جا ۹ ۱/۲ ٻڃي ڏاري
بد ٿي. وڏي سٽنگ هال ۾ سٽنگ ٿيو.
”ستگرد ڪا نام ٻڪارو“

شبد جو ارٽ ڪندي ستگردن فرمايو ته صرف سهرن جي
ڌاري سورج ۽ چنڊرما جو مڊل طم ڪري شو ليٽر ٿاين
پهچي سگهجيئو ۽ گهڻي وڌاون سڌاون حاصل ٿي سگهن ٿيون.

۳۰ جولاءِ

سٽنگ ڪالهره ڪن سٽنگين جنم دن جي خوشي ۾
گرنٽ صاحب مان شبد ڳايا ۽ ڪوٺائون پڙهيون.

شام جو

”دنيا نه سالاھي جو مولجي،

لوڪان نه سالاھي جو مرڻاڪ ٿي.“

شبد جي واپاڪيا ڪندي ستگردن فرمايو ته ڇڪياسوءِ کي
سنسار جي پڌارائن ۽ پراڻين کان پريست هٽائي پري ڪرو.

بندگيءَ کان بهتر آهي ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن رستو آهي اوڀر
طرف ۽ ڊوڙ ٿي اولھ طرف ته جيترو ڊوڙ ٿي اولھوئي مقصد
کان دور ٿيندو وڃي. جيڪڏهن صحيح رستي تي ڏهري
ڏهري هليو ته به آخر منزل تي وڃي رسي. ڪنهن مستسگيءَ
عرض ڪيو ته نام ملڻ کان اڳ مان روز ۲-۳ ڪلاڪ موٽي
پوڄا ڪندو هوس. حضور جن جواب ڏنو ته هي جو توکي
نام مليو آهي سو انهيءَ ساڌنا جو ڦل آهي. حضور جن موٽي
پوڄا جي خلاف آهن ۽ فرمايائون:

”پاهن ڪيري پوٽري ٿاڪو نام جهڳڏيش،
مرل ليا ٿولي ٻنهن ڪرنا يسوي يس.“

۲۵ جولاءِ

الح حضور جن ۵-۶ جنم دن ملهائڻ وار جهڻوڻڪ صحيح
تاريخ ۲۷ جولاءِ آهي. پهرين سنگت کي ڪاراڙ وار ۽ ٻنهن
کان پوءِ ٻلياوسيءَ جي ۱۰۰ کن ڪولن کي پوڄن ڏنو وارو.
انهيءَ کان پوءِ ۵۰ کن خاص خاص مهمان آيا. اهو سڄو ڪارڻ
ڪمر ۳ اچي منجهند ڌاري ٻورو ٿيو.

شام جو ۶ بجي مسنگ ٿيو. حضور جن گرت صاحب
۽ سار ٻنهن مان ٺاڻي پڙهائي ثابت ڪيو ته جيڪو ڪروو ٺاڪ
صاحب جو سرف شوڊ اڀاس جو طريقو هو سوئي سوامي جي
مهارج جن جو هو. انهيءَ کان پوءِ سير ڪندي، سنگرون
فرمايو:

”ٺاڪ ڪروو ته چيتي من اڀي سوچيس،

چتي ٿل براڙ جيو سنجي اندر ڪيت.“

يعني جيڪو بغير ڪروو جي ڀڄن سمن ڪري ٿو ٻنهن
کي ڪو به فائدو ناهي.
(براڙ ٿل معنيٰ جهنگلي ٻوڏو جهنگلي ڦل نه لڳندو آهي.)

باب نائون ٺٽري ۾ رهاڻش

۲۷ جولاءِ ۱۹۴۳ع

صبح جو الين اچي موٽر وسڻي روانا ٿياسين. شام جو امرٽر ۾ سٽنگ ٿيو ۽ رات جو ٺٽري پهتاسين.

۲۹ جولاءِ

اڃ حضور جن جو جنم دن ملهائڻ لاءِ ڪافي سنگت اچي ڪئي ٿي آهي. صبح کان پرمات پيئي جا ۹۶ اچي ٺٽري بند ٿي. وڏي سٽنگ هال ۾ سٽنگ ٿيو.
”ستگرد ڪا لام پڪارو“

شب جو اوت ڪندي ستگردن فرمايو ته صرف سمن جي ڌرمي سورج ۽ چندرما جو منڊل طه ڪري شو نيتر ٿاين. ٻئي سڪڙجيو ۽ ڪوٺي وڌيون سڌيون حاصل ٿي سگهن ٿيون.
۳۰ جولاءِ

سٽنگ کانپوءِ ڪن سٽنگين جنم دن جي خوشيءَ ۾ لٽ صاحب مان شيد ڳايا ۽ ڪولائون پڙهيون.
شام جو

”دنيا نه سالاھي جو مڙلجي،

لوڪان نه سالاھي جو مرڻاڪ ٿي.“

شب جي واپاڪيا ڪندي ستگردن فرمايو ته جيڪي سوره ڪي ڌرم جي پڌار ٿن ۽ پراڻين کان پرمات هٿائي پوري ڪرون

بدگيءَ کان بهتر آهي ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن رستو آهي اوار
طرف ۽ ڊوڙ وار اولھ طرف نه جيترو ڊوڙ وار اوتروئي مقصد
کان دور ٿيندو وڃي. جيڪڏهن صحيح رستي تي ڏيري
ڏيري هلڻ نه به آخر منزل تي وڃي رسبو. ڪنهن مستسڪيءَ
عرض ڪيو ته نام ملڻ کان اڳ مان روز ۲-۳ ڪلاڪ دور تي
پرڃا ڪندو هوس. حضور جن جواب ڏنو ته هي جو ٺوڪي
نام مليو آهي سو انهيءَ ساڌا جو ڦل آهي. حضور جن دور تي
پرڃا جي خلاف آهن ۽ فرمايائون:

”پاهن ڪيري پوري ٿاڪو نام جيڪڏهن،

مول ليا ٻولي بهن کڻا بسوي بيس.“

۲۵ جولاءِ

اڃ حضور جن جو جنم دن ملهار وار جيتوڻيڪ صبح
تاريخ ۲۷ جولاءِ آهي. پهرين سنگم تي کاراڙ وار ۽ ٽنهن
کان پوءِ ٻلهائوسيءَ جي ۱۰۰ کن ڪولن تي پوڄن ڏنو وارو.
انهيءَ کان پوءِ ۵۰ کن خاص خاص مهمان آيا. اهو سڄو ڪارڻ
گرام ۳ اچي منجهند ڌاري پورو ٿيو.

شام جو ۶ اچي مستسڪ ٿيو. حضور جن گرامت صاحب
۽ سار اچن مان هاڻي پڙهائي ثابت ڪيو ته جيڪو ڳرو لاڙڪ
صاحب جو سرمو شهد اڀاس جو طريقو هو سوئي سوامي جي
هاراج جن جو هو. انهيءَ کان پوءِ سر ڪندي، سنگورن
فرمايو:

”نالڪ ڳرو نه چيتي من ابي سوچيت،

چئي ٿل براڙ جيو سڄي اندر ڪيم.“

يعني جيڪو بغير ڳروءَ جي پڄن سون ڪري ٿو تنهن

کي ڪڍ ٽانڊو ٺاهي.

(براڙ ٿل معنيٰ جهنگلي ٻڙو جيڪي ڦل نه لڳندو آهي.)

باب ٺاڻون ڏيري ۾ رهاڻش

۲۷ جولاءِ ۱۹۴۳ع

صبح جو الين اچي موٽر رستي روانا ٿياسين. شام جو امرتسر ۾ سٽسنگ ٿيو ۽ رات جو ڏيري پهتاسين.

۲۹ جولاءِ

اڃ حضور جن جو جنم دن ملهائڻ لاءِ ڪافي سنگت اچي ڪٽي ٿي آهي. صبح کان برسات پيئي جا ۹ ۱/۲ اچي ڏاري بند ٿي. وڏي سٽسنگ هال ۾ سٽسنگ ٿيو.
”ستگرو ڪا نام ڀڪارو“

شبد جو ارت ڪندي ستگرون فرمايو ته صرف سمن جي ذريعي سورج ۽ چنڊرما جو مبدل طءُ ڪري شو نيترا ٿاين بهجي سگهجي ٿو ۽ ڪو ٻيو ڌڻون سڌارن حاصل ٿي سگهن ٿيون.

۳۰ جولاءِ

ستسنگ کانپوءِ ڪن سٽسنگين جنم دن جي خوشي ۾ گرنت صاحب مان شبد ڳايا ۽ ڪوٺاڻون پڙهيون.
شام جو

”دنيا نه سالاهي جو مرونجي،

لوڪان نه سالاهي جو مرڻاڪ ٿي.“

شبد جي واپاڪيا ڪندي ستگرون فرمايو ته جڳيا سوءِ کي سنسار جي پڌارڻن ۽ پراڻين کان پرامت هٽائي پوري ڪرو.

بندگيءَ کان بهتر آهي ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن رستو آهي اڀر طرف ۽ ڏوڙيو اولھ طرف نه جيئرو ڏوڙيو اولھوئي مقصد کان دور ٿيندو وڃي. جيڪڏهن صحيح رستي تي ڏيڙي ڏيڙي هلندو ته به آخر منزل تي وڃي رسي. ڪنهن سلسليءَ عرض ڪيو ته ٽار ملڻ کان اڳ مان روز ۲-۳ ڪلاڪ موٽائي پوڄا ڪندو هوس. حضور جن جواب ڏنو ته هي جو ٺوڪي ٽار مليو آهي سر انهيءَ ساڌا جو ڦل آهي. حضور جن موٽائي اڃا به خلاف آهن ۽ فرمايائون:

”پاهن ڪري پڙهي ٿا ڪو ٽار جهڳڏيش،
مول ليا ٻولي بهين ڪوٺا پوري نيس.“

۲۵ حواله

اڄ حضور جن ۲۷ جو ڄمڻ دن ملهائڻ وارو جهڻوڪو صحيح تاريخ ۲۷ جولاءِ آهي. پهرين سنگت کي ڪارائڻ وارو ۽ ٽيون کان پوءِ دلهاڻوسيءَ جي ۱۰۰ کن ڪولس کي پوڄن ڏنو وارو. انهيءَ کان پوءِ ۵۰ کن خاص خاص مهمان آيا. اهو سڄو ڪارڊ ڪروم ۳ اچي منجهند ڌاري پورو ٿيو.

شام جو ۶ اچي سنگت ٿيو. حضور جن گرامڪ صاحب ۽ سار ٻين مان ٻائي پڙهائي ٿا پڻ ڪيو ته جيڪو ڪورو ٿاڪ صاحب جو سرمي شد انپاس جو طريقو هو سوئي سوامي جي مهاراجن جو سرمو هو. انهيءَ کان پوءِ سڀ ڪندي، سنگورن سرماسو:

”ٿاڪ ڪورو نه جيئني من اٻئي سوچيس،

چئي ٿل بسواڙ جيو سنڌي اندر ڪيس.“

اٻئي جيڪو پٿر ڪورو آهي اٻين سرون ڪري ٿو ٻيون کي ڪوبه ٿاڻندو ناهي.

(بسواڙ ٿل معنيٰ جهنگلي ٻوڏو ڇوڪري ڦل نه لڳندو آهي.)

خيال ايندس نه هو مون کان سواء وياڪل ٿيندا هوندا،
ن کي انهن وقت وڃڻ ڪهي. نتيجو اهو ٿيندو ته ڪنهن نه
ڪنهن شڪل ۾ انهيءَ ئي گهر ۾ پيدا ٿيندو. گویا آشا ترشنا
ي وس ٿي اڏي ملين ٿي پوي ٿي ۽ دنيوي سدڪلپ
پيدا ڪري ٿي. انهيءَ وقت چئني طرف انڌرو هوندو
هي ۽ ڪو رستو نظر نه ايندو آهي. ڪال اشت دل ڪڍل
ي پنکڙيءَ مان جيئو آتما کي آواز ڏيندو آهي ته هيڏانهن
چ. جڏهن انهيءَ آواز جي پويان وڃي ٿي ته سڌو وڃو ڪال
ي منهن ۾ پوي. حراس وچان جيئو روئو ڏئي ۽ سندس
دل موٽر وهيو وڃي. پر انهيءَ وقت هو شرار ۾ واپس اچي
پنهجو حال ڪنهن سان اوري نٿو سگهي. انهيءَ سدڪت
وڃي سدڪت ٿي سھائتا ڪري سگهن ٿا.

تسلي صاحب جن لکن ٿا ته جيئو کي پوءِ نرڪن ۾ وٺي
وڃيٿا. جن مان ٽن جو هو ذڪر ڪن ٿا. اڳن ڪپ، ڪنهي
نرڪ ۽ گهور نرڪ، جن ۾ جيئون کي جڳن ٽائين ساڙين ٿا.
هتان چوٽڪاري پائڻ جا به طريقا آهن. پھريون يا ته پنھنجي
سزا جو معياد پورو ڪري يا ڪو سنڀل ستگرورو اچي ڪڍي.
انهيءَ کان پوءِ ڪرمن اوسار چوراسيءَ جي چڪر ۾ ڦرڻو
پوي ٿو.

۲۴ جولاءِ

سڀاڻي حضور جن جو جنم دن هتي ٻهاسيءَ ۾ ملهائو
ويندو. قريبن ۵۰ خاص مهمائن کي پوڄ لاءِ نروڙ ڏنو ويو آهي
۽ ستسنگين کي پڙجن ڪارائڻ جو پرايڊ ڪيل آهي. اڄ انهيءَ
انسو لاءِ تيارين پئي ٿيون.

شام جو سهر ڪندي ستگرورن فرمايو ته ڇهن شاسترن مان
ڪنهن هڪ ۾ به موٽي پوڄا جو ذڪر ڪونه ٿيل آهي.
پوري سنڀل جي هڪ گهڙيءَ جي صحت سؤ سالن جي

کي آهيتي ڪرڻ چاڪا ۽ ٻرهر يا ٿرلوڪي ٺاڻ اها ڏانه.
 چاهيتي ٿر ۽ ماڻهن کي انهيءَ جو پتو پوي. جي جيون کي
 سڀ پرش دٻال جو پتو پئجي وڃي ته پوءِ هو ڪال جي
 دٻس کي ڇڏي سڀ لوڪ هليا ويندا ۽ هندو دٻس اڇڙ جي
 ويندو. انهيءَ ڪري منهنجي سڀ پرش جا اوتار آهن.
 انهن جو مقصد ٻرهر جي ڏهن اوتارن کان بلڪل نيارو آهي.
 سڀ آتما کي هن دنيا مان ڪڍي نچ ڏام پوڄائڻ واسطي
 اچن ٿا ۽ ٿرلوڪي ٺاڻ جا اوتار هن دنيا جي مريادا، رسمن
 ۽ قانونن کي سڌارڻ واسطي اچن ٿا. انهيءَ لاءِ ته هن دنيا
 جا باشندا هن دنيا سان ويٺا هجن.

ان کان پوءِ ٽٽي صاحب جن فرمائين ٿا ته ٻڌي شرن ۾
 رهجي ۽ ڪرمن مطابق ٻڌجي ٿي. جنهن جا اڳين جنهن جا
 جهڙا سڳا آهن اهڙي هنجي ٻڌي ٻڌجي ٿي. جهڙو ٻڌي
 جي اڏان آهي پر موت وقت گهٽ ڪارڻ ٻڌي، منجهي
 ٿي پوي. جڏهن آتما سميتي سڳ ۾ اچي ٿي تڏهن ڪال
 هنکي ٻڌي جي رڳو اٿي ٿو.

اسان ڪئين دنيا ڏٺو آهي ته بعضي وقت جڏهن سڳ
 مان اوچتو ڇڪو آهي ته ڪن وقت اسان کي خبر ٿي
 ته هوندي آهي ته اسين ڪٿي آهيون، وقت گهڻو ٿيو آهي
 وغيره. سڳ اهو آهي ته آتما پٿر مان ڇاڳي ۽ ٻڌي پٿر تي
 رهجي ويٺي. جنهن ڪري حانظر نه رهيو. پوءِ آهستي
 آهستي جڏهن ٻڌي ڇاڳي ٿي ته سڳ ڪا ڏانه. ياد اچي
 وڃي ٿي. اهڙيءَ طرح موت کان پوءِ جڏهن آتما آڪاش
 ۾ داخل ٿي ۽ ٻڌي جو ان تي اثر ٿئي ٿو ته ان سان
 ڪڏو ڪڏو سڳي ڇاڳي جي ڪرمن جو اثر به ٿئي ٿو. انهن
 ڪرمن اثرن پراڻيءَ ۾ سڳاپ يعني ارادو پيدا ٿئي ٿو.
 هن هن جو پنهجي ٻارن ٻچن سان موهه آهي ته انهن

جنهنجو مدار سڄي زندگيءَ جي ڪرمن تي هوندو آهي. جيڪڏهن ستسنگي ڪوروءَ جي ياد اچي ويندو ته هنجو وڃ ڪاٻي طرف ٿي ويندو جتي ڪال هنجي لاءِ انتظار ۾ بيٺل هوندو آهي. پر عام طرح ستسنگي ڪاٻي طرف وڃي تنهنڪن اڳ ۾ ڪورو هنڪي سنڀالي وٺندو آهي ۽ پوءِ آتما ڪوروءَ جي پريان پريان هلندي آهي. حضور جن فرمايو ته اهو نظارو ڏسڻ جهڙو آهي. جيڪڏهن آتما جي رغبت دنيا ڏانهن هوندي ته پوءِ مٿين ميدان ۾ ڪيئن وڃي سگهندي؟ جي اڃا رهنم هوندي ته مٿي اڏامندي ويندي پر ڪيترو مٿي ويندي انهيءَ جو مدار سندس پريم، پرست، شوق ۽ ڪرمن تي آهي.

شام جو سير ڪندي حضور جن فرمايو ته جي ماڻهو خود ڪشي ڪن ٿا سي سڌو لوڪن ۾ وڃن ٿا. جيڪڏهن پورو ڪورو ٿيو ملي ته ڪال جي مهاچار مان نڪرڻ ناممڪن آهي. هيٺين درجن جو ڪورو پنهنجي شيوڪ کي موت وقت صرف اوستائين وٺي وڃي سگهيو جيستائين هنجي پنهنجي رسائي آهي. آخر پنهني کي واپس جنم ورتڻ ۾ اچڻ پوي ٿو.

۲۱ جولاءِ

رٿن ساگر مان ڪلهه وارو پرسنگ پورو ڪيو ويو جنهن ۾ پنهنجي شيوڪ هردي جي سوال جو جواب ڏيندي ٿلسي صاحب جن فرمائين ٿا ته آتما سٺ نام جي انس آهي ۽ سٺ پرس هنڪي برهم جي حوالي ڪيو آهي. برهم کي فقط ٽي شڪتيون آهن، سرشتيءَ کي پيدا ڪرڻ، پالڻ ۽ ناس ڪرڻ. ماڻهو انهيءَ برهم کي ٽي خدا، پرميشور، ٿرلوڪي نات ۽ پڳوان سمجهن ٿا ۽ سٺ پرس جو پتو ڪنهن

پنهنجو رولن ٿيل آهي. آما سٺ لوڪ، ڏسون ڌوار ۽
 برهم مان لهندي بهي ٿيون جي پريان ٿيسري ٿل ۾ اچي
 لراس ڪري ٿي. جتان سندس ڪرڻا ڏن سان ٽڪر ڪائي
 سڄي سر ۾ ڦهلائڻ ٿا ۽ جسم کي چيٽن ڪن ٿا. اهي ڪرڻا
 جڏهن پڊجن سوڪم ٿين ٿي پون ٿا ته ان مان پراڻ ٺهن ٿا.
 جهڙي طرح سنج لڳي سڀ ٻڪي پوندا پنهنجي آڪڙن
 ڏانهن راهي ٿين ٿا، اهڙي طرح جڏهن آما شرار کان الڳ
 ٿين ٿا ٻڪي ٿي ته سڀ تپ پراڻ وغيره پنهنجي پنهنجي اصل
 ۾ ملڻ چاهين ٿا.

پوءِ ٿلي صاحب جن هڪ سندر مثال ڏين ٿا ته پندڙ
 اڏالٽنڊ؟ جيئن جيئن پنهنجي ڏور کولهندو ويندو آهي تيئن
 پندڙ خوب مٿي چڙهندو ويندو آهي. اهڙي طرح آما، من ۽
 پراڻ جهڙي انسان جي جسم ۾ ڦهليل آهن ۽ دور دور کي
 چيٽن ڪن ٿا. پوءِ جيئن لهڙ اڏالٽنڊ کڻل ختم ٿيڻ وقت
 پنهنجي ڏور کي واڙهي ٻارو ٺاهي لهڙ کي زمين تي رکي
 ڇڏيندو آهي تيئن اس سڄي آما سميتجي دن ۾ ڪٺي ٿي
 ٿي پوءِ بعض ٻار کي ٿي ۽ آخر جڏهن چيٽن سٺا ٿا رهن
 (اها جڳهه جتي اکين ڪن ٺڪ ۽ واس جا سوراخ السو
 مليل آهن) ۾ اچي ٿي ته جيئن شرار کان بچيم ٿي وجهيم. ان
 وقت مناسب آهي ته ڪو همٿ وارو سسنگي پراڻي جي
 پراسان هجي جو ماڻهن جي پڙ پاڙ کي هٿائي، روح راڙو بند
 ڪرائي، هڪي ٺار ۽ ڪروڙ جي ڏيان جي ياد ڏياري الهه
 ٺار ته هڪي سمن ۽ ڪروڙ جو سروپ چٽ اچي.

اڳيان ٿي رستا آهن، ساڄو، کاڙو ۽ وچون. ساڄو پاسو
 شيد ٿيندو آهي جتي سگروءِ جي بيلڪ آهي ۽ کاڙو پاسو
 جو ڪارو ٿيندو آهي، اتي ڪال جي بيلڪ آهي. آما کي
 وچون رستي ٺان وڃڻو آهي. اتي بهي ٻڌي جو اڻ ٿيڻو

صبح جو سير وقت هڪ سردار صاحب پنهنجون سنساري
ڳالهائون ستگردن سان ڪندو رهيو. جڏهن هو هليو وار ٿڌهن
هڪ ستنسڪيءَ شڪايت ڪئي ته ڪهڙو نه عجيب ماڻهو هو
جو پرمارڪ جي نه ڪا هڪ ڳالهه به ڪانه ڪيائين رڳو
دنيوي جهنجهٽ ڪڍي آيو هو. حضور جن فرمايو ته. لهڪ
آهي پر هڪي نه فائدو ٿي وارو.

۱۹ جولاء

شام جو ۶ ۱/۲ بجي گورو گرنت صاحب مان،
”جهان ديڪان ٿان ڏان ڏيالا.“

پڙهيو وارو، جنهن جو مختصر مطلب هي آهي ته جيستائين
اسين پرمالما کي پنهنجي اندر نه ڏسنداسين تيستائين اسانجو
اهو چوڻ ته پرمالما حاضر ناظر آهي بي معنيٰ آهي. پرمالما
گهٽ روپ ۾ هر هڪ انسان جي اندر موجود آهي پر ٿڌن
هولدي هن کان الڳ نه آهي. هاڻي سوال آهي ته پرمالما
آهي ڇا؟ پرمالما اها لومل چوٽ آهي جا سڄي ڪائنات
کي زندگي ٿي بخشي ۽ هو شيد روپ ۾ هر هڪ جي اندر
موجود آهي، جنهنکي ٻڌي آتما مڪتي حاصل ڪري
سگهي ٿي.

”شيد رسال رسن رس رسنا.“

يعني شيد ۾ اهڙو مناسب ۽ لذت آهي جو زبان الڪي
بيان ٿي نٿي ڪري سگهي. اهو شيد پنجن پرڪارن جو
آهي ۽ جيڪو پنجن شيدن جي ڪمائي ڪريو تنهنجو دنيا
جي پوروڳ ولس ڏانهن ڏيان لڙو وڃي.

۲۰ جولاء

اڃا ه سائونڊ آهي ۽ ٿلي صاحب جي رٿن ساگر مان ٺاهي
پڙهي وڃي جنهن ۾ موت جي وقت آتما ڪيئن ٿي. اڪري،

پهچڻ لکيل آهي. ٻيا پڻ ڪڏاري جهڙوڪ اُدا سي، سياسي وغيره. ٿيان جي گرهست آشرم کي ڇڏي در در ٻيا بيڪ منگن ۽ ڇوٽان آهي جي ببت ٻري لبت ٻون.

حضور جن ڳالهه ٻولھ ڪندي فرمايو:

”دڪه سڪ ڪهڻي مٿر پاس، روڪه وٺيد ڪي پاس،

دشمنن پاس گرجهي، نينهنن آوي پاس.“

۱۳ جولاءِ

اڄ شام جي مستنگ کان پوءِ جتناڌاري ساڌو ۽ پٽيو لڏي. موت جي وقت ڇو ڪيترن ماڻهن کي اکين مان لڙڪه وهي ايندا آهن يا ڪن کي پاڇائو اچي ويندو آهي؟ حضور جن جواب ڏنو ته جڏهن ڪال آيا کي موت وقت ڇٻاڙي ٿو ته خوف سبب اهي حالتون پيدا ٿينديون آهن. ڪال هر روز سوا لک جيڙو ڪاٺيندو آهي.

”ڇڪت ڇهين ڪال ڪا ڪجھ مک مين ڪجھ ٿوڍ.“

ستگرون فرمايو ته سڀ جهو چئو ۽ جانور مري ڪال جي منهن ۾ ويندا آهن.

شام جو سر کان پوءِ حضور جن ووالدي ۾ ڪرسيءَ تي اچي ويٺا ۽ گيتا جو ذڪر آيو. حضور جن فرمايو ته گيتا جو اهو اُپديش ته ٻيئي ڪيترن جي وچ ۾. ڏيان ڄمايو، انهيءَ آي ته ڪير به عمل نٿو ڪري. انهيءَ ساڏا ڪرڻ سان نهن ڄا رات، ٿارا سج وغيره ڏسڻ ۾ ايندا. شروع شروع ۾ سڀ صفت جو به اهوئي اُپديش آهي.

۱۵ جولاءِ

ڪلهه شام جو حضوري ٻاڻيءَ مان ساوڙ جو مهمو پڙهيو وار جنهن ۾ ستنگيءَ ۽ ٻي ستنگيءَ جي موت ۾ اهو فرق اڏاڏو وار آهي ته ستنگي موت جي وقت گروءَ سان وڃي ٿو ۽ ٻي ستنگي جهڏوٺن سان.

پڇندو. صاحب فرمايو ڇڱو پاڻي ڪڇون سرون نه پڪين جي
اڳهه، ٽي وڪامي وينديون. مطلب نه صاحب پنهنجي پياري
جو واک رد نه ڪيو.

پوءِ فرمايائون ته مڪتي چئن پرڪارن جي آهي، سامهين
سايوچ، ساڪار ۽ سالوڪ ۽ سنسار پر چار پدارت آهن، ذر
ارت، ڪام ۽ موڪش پر سنس انهن مان ڪنهن جي به اڃا نه
وڪندا آهن، جيئن پلٽو صاحب پڻ فرمايو آهي:
”سنس نه مانگين مڪت ڪو، نهن پدارت چار“

۱۱ جولاء

ڪلهه مهاتما چرلداس جي پاڻيءَ مان ٽوڙا (جهڙ جي
اندري) جو انگ ڪنڀو ويو، جنهن ۾ هڏن لکيو آهي ته
الهي ۽ اندريءَ جي لذت کي ڇڏڻ ڪئن آهي ڇاڪاڻ جو
الهيءَ جي ڇڙ ڪام آهي. من ڪڏهن هڪ رس ۾ نثر رهي
۽ سدائين پيو بدلجي. ڪڏهن ليکي ته ڪڏهن بدي،
ڪڏهن غمي ته ڪڏهن خوشي ۽ ڪڏهن اب لاڳ ته
ڪڏهن ڪام ڪروڙ ۽ اهنڪار ۽ مطلب ته سدائين پيو رنگ
بدلي. ڇنڇل من کي صرف اڀياس دواران ئي اسٽر رکي
سگهجي ٿو ۽ جيسين روحاني ميدان جو آئند من کي نه مليو
آهي تيسين دنيا جي سوانن ۾ پيو بار بار ڪرڻو.
ڪلهه، گجرات جي هڪ ستسنگ جي چئي آئي جنهن ۾
هن لکيو هو ته هڪ ستسنگيءَ چولي ڇڏڻ کان اڳ سڀني
ستسنگين کي گهرائي کين الوداع ڪندي چيو ته ستگررو
اچي ويا آهن هاڻ منهنجي پياري آهي.

اڄ شام جو هڪ شيد گرنٽ صاحب مان ۽ هڪ شيد
سار بچن مان ڪنڀو ويو. جڙاداري مهاتما به ستسنگ ۾ آيو
جنهن چيو ته مهاتما چئن قسمن جا ٿيندا آهن، رڳ، پڳ،
ڍڳ ۽ لڀت. پهرين انهي جن جي ذريستڪ ۾ سڃاڻبو

١
٢
٣
٤
٥
٦
٧
٨
٩
١٠
١١
١٢
١٣
١٤
١٥
١٦
١٧
١٨
١٩
٢٠
٢١
٢٢
٢٣
٢٤
٢٥
٢٦
٢٧
٢٨
٢٩
٣٠
٣١
٣٢
٣٣
٣٤
٣٥
٣٦
٣٧
٣٨
٣٩
٤٠
٤١
٤٢
٤٣
٤٤
٤٥
٤٦
٤٧
٤٨
٤٩
٥٠
٥١
٥٢
٥٣
٥٤
٥٥
٥٦
٥٧
٥٨
٥٩
٦٠
٦١
٦٢
٦٣
٦٤
٦٥
٦٦
٦٧
٦٨
٦٩
٧٠
٧١
٧٢
٧٣
٧٤
٧٥
٧٦
٧٧
٧٨
٧٩
٨٠
٨١
٨٢
٨٣
٨٤
٨٥
٨٦
٨٧
٨٨
٨٩
٩٠
٩١
٩٢
٩٣
٩٤
٩٥
٩٦
٩٧
٩٨
٩٩
١٠٠

٩
١٠
١١
١٢
١٣
١٤
١٥
١٦
١٧
١٨
١٩
٢٠
٢١
٢٢
٢٣
٢٤
٢٥
٢٦
٢٧
٢٨
٢٩
٣٠
٣١
٣٢
٣٣
٣٤
٣٥
٣٦
٣٧
٣٨
٣٩
٤٠
٤١
٤٢
٤٣
٤٤
٤٥
٤٦
٤٧
٤٨
٤٩
٥٠
٥١
٥٢
٥٣
٥٤
٥٥
٥٦
٥٧
٥٨
٥٩
٦٠
٦١
٦٢
٦٣
٦٤
٦٥
٦٦
٦٧
٦٨
٦٩
٧٠
٧١
٧٢
٧٣
٧٤
٧٥
٧٦
٧٧
٧٨
٧٩
٨٠
٨١
٨٢
٨٣
٨٤
٨٥
٨٦
٨٧
٨٨
٨٩
٩٠
٩١
٩٢
٩٣
٩٤
٩٥
٩٦
٩٧
٩٨
٩٩
١٠٠

مان سامهون ابروالي بهار ڏسڻ ۾ پيا اچن. جڏهن سنڌ
انامي ڌار ۾ پهچن ٿا ته پوءِ غوشيءَ مان نڪرو هڻن ٿا. پوءِ
حضور جن گهٽ رامائڻ مان،

”امر برئي مهري يار پياري پيالي دئي.“

پڙهاريو. جنهن ۾ امر برئيءَ جو مطلب آهي شيد. ٺڊهن
ڪانهوءِ ٿلسي صاحب جو هڪ شيد پڙهيو ويو. حضور جن
فرمايو ته ڏسو سنڌن ۾ ڪيڏي عاجزي ۽ نمر ٿا آهي.

”ٿلسي لڳ ڳڻ ٺهين جاليءَ،

چون شرڻ ستڪور رلي ماني.“

انهيءَ ڪانهوءِ پٽو صاحب ۽ دادو صاحب جا شيد پڙهائي
ستڪورن انهن ڪي ڪولي سمجهاريو. هڪ ستسنگيءَ چيو ته
حضور جن اڄ گهڻي شيد کنيا آهن. ستڪورن جواب ڏنو
”پالي! جڏهن ڪو خاص خريدار ايندو آهي ٺڊهن ئي جواهري
خاص هيرا جواهر ڪيندو آهي. کڏيءَ جي خريدار ڪي
بذمل ڪر ڏيکاريندو!“

۷ جولاءِ

شام جو ۷ بجي چوڌاس جي ڀاڱيءَ مان شيل جو الڪ
کنيو ويو جنهن ۾ مهاڻا شيل ڪي سڀني خريدارن ۽ ڪڍڻ جي
جندي ڪري سڏار آهي. پوءِ ڪجهه صاحب جي ڀاڱيءَ مان
پ شيل جو الڪ پڙهيو ويو جنهن ۾ الڪن قسمن جي ڪام
جو ذڪر ٿيل آهي ۽ ڪجهه انهن الڪن ئي کان رهت آهي
سوئي سچو اهرمچاري ۽ جتي آهي. (۱) عورتن جو خيال
ڪرڻ (۲) ڪنهن زال ذات سان ڳالهائڻ ڪرڻ (۳) هنجون
ڳالهائڻ ٻڌڻ (۴) اڪيلائيءَ ۾ رهائڻ ڪرڻ (۵) ڪنهن زال
سان ڪڍڻ (۶) هن سان راند ڪرڻ (۷) هن ڪي هٿ لائڻ
(۸) هن سان پوک ڪرڻ بلڪه زال جو خيال آڻڻ به ڪام ۾
داخل آهي. پر اها پورن جتيءَ جي اوستا صرف مالڪ جي خاص

جو ساڌن سک مت جي پوئلڳن وساري ڇڏيو آهي.

هڪڙو مستسڪي سخت بيمار آهي ۽ سندس بچڻ جي اميد ڪانهي. اڄ شام جو ڪنهن حضور جن کي ڇير نه آيو بيمار مستسڪي انهيءَ ڪري سخت ناراض آهي ته حضور جن هنکي مرمي کان چو لٽا بچائين. ستگرون فرمايو ته جي ناراض ٿيندو ته پاڻ اڳتي هلي به دک پوکيندو.

۵ جولاءِ

صوبو جو هڪ جتاڌاري ٻار جو هن کان اڳ به آيو آهي، مستسڪ وقت آيو. حضور جن مهالما چرلڊاس جي ٻائيءَ جي واپڪا ڪندي فرمايو ته ڪي اڀاسي لڪ جي ڇوڙيءَ کان ۴ آڱريون اڳيان ڏيان جمائيندا آهن ۽ پوءِ آهستي آهستي پنهنجي ڏيان کي جيئن لڪ جي ويجهو ڪندا ويندا آهن تيئن هنکي تارا منڊل سڄ ۽ ڇنڊ نظر ايندا آهن. سخت سخت ڪاٺو اها ساڌنا ڪندڙ پرکي سهندل ڪنول لائين پهچندا آهن. حضور جن فرمايو ته سرامت شدد جي اڀاس سان سهندل ڪنول لائين پهچڻ وڌيڪ آسان آهي. تڙيا پد به هڪ هزار بهمن جي جوت آهي جهنڊجي وڃي هڪ وڏي جوت آهي. انهيءَ جوت کي ٻار ڪوڙو ٻوندو آهي جو ڪروءِ جي منڊ ڪالساو ٺاهه ڪن آهي. هن منڊل به ائين ڪوڙو ٻوندو ۽ سندر نارائون ساڌڪ جو رستو روڪيندو آهن. جيڪڏهن ڪو انهيءَ پد کي ٻار ڪري اڳتي به ويو ته بنگ نال به مالا جي زبردست چار آهي. انهيءَ کان مٿي ترهم منڊل به رشي مٽي جڳن کان اٽڪا پيا آهن. هڏهن مٿي سڄي ۽ ڪرمان ڪرمن ڇو سلسلو ختم ٿيڻو لڏهن ئي ساڌڪ اڳتي وڃي سگهين ٿو. ٻار ترهم به ڏيان اکين تي پريٽو ۽ اتان ست لوڪ به ڏسڻ به اچن ٿو جهڻ هين ڪوئي ايلسمير (Ellesmere)

آهي. پيٽر چين نه اوهين مزلان گڏجي هلو، بادشاه منهنجو
واقع آهي. جڏهن روس پهتا ته ڇا ڏسن ته اهو سندن
سائي مڙور ئي مڙو پيٽر بادشاه هو. ستن جو به اهڙي
مال آهي.

۱ جولاءِ ۱۹۴۳ع

اڄ حضور جن فرمايو ته ڪاليج جي ڏينهن ۾ مون هڪڙو
هندي بستڪ پڙهيو جنهن ۾ موسوم جي هاري ۾ اڳتي
ڪرڻ جو طريقو لکيل هو ته جي فلاڻي وقت فلاڻي شڪل
جو بادل فلاڻي طرف هجي ته پوءِ هن قسم جي موسوم ٿيندي.
حضور جن حڪم ڏنو ته ان بستڪ جي ڳولا ڪيو.

آڱري جي هڪ ستنڪيءَ چيو ته ”راڌا سوامي مت“
۾ هڪ مذهب آهي. حضور جن فرمايو ته مان راڌا سوامي مت
کي ڌرم يا مذهب بڻائڻ نٿو چاهيان ڇاڪاڻ ته ائين ڪرڻ
سان ائين ڌرم جا پوئلڳ، جهڙوڪ هندو مسلمان عيسائي
چيني اهوڏي هن مت مان فائدو وٺي نه سگهندا.
راڌا سوامي مت هڪ ڌار هڪ فيلسوفي آهي بلڪ هڪ قدرتي
سائنس آهي ڇا هر هڪ ڌرم جي بنياد ۾ آهي. هن مت
کي اختيار ڪرڻ سان ڪنهن جي به ڌرم ۾ فرق نٿو اچي.
هندو هندو رهي، مسلمان مسلمان رهي ۽ عيسائي عيسائي
رهي، سرب شبد جو اڀياس ڪري سگهين ٿو. راڌا سوامي مت
۾ ڪو ڪرم ڪانڊ ڪونهي. انهيءَ ڪري سڀ ڌرم ان مان
فائدو وٺي سگهن ٿا. اهڙي طرح جيڪو سڪ مت ڳورو
صاحب هلايو سو به هڪ فيلسوفي هو پر سڪ انهيءَ کي
هينئر ڌرم جو روپ ڏيئي الجي ٿرڻي ڙوڪي ڇڏي. سڪ
جنم، مرن، شادي وغيره جون رسمون هندن ۽ مسلمانن کان
ٺهاريون آهن جنهن ڪارڻ اصلي سرب شبد جي اڀياس

سازوځ چور نه گرهيست مارگ به اسم آهي چين نورو
نالک صاحب جن فرمايو آهي:

”گرهيست مين جو رهي اداس
مکيه نالک هر ٽاڪي داس.“

حضور جن فرمايو ته اهو لڳ آهي پر آهي اڃا به مشڪل
۽ صرف ڏروءَ جي دٻا ۽ بخشش دوانان ممڪن آهي.
گرهيست نه ڪاڇل (سرو) جي ڪوڙي آهي. ڪنهن دانا
جو ڪلام آهي:

”ڪاڇل مڪي ڪوڙي مين ڪٿي هي سوالو ٿو،
ڪاڇل مڪي اٽڪ وٽ لاکڻ پر لاکڻ هٿس.“

وڻندي رستي تي حضور جن فرمايو ته چين وڃي
سڀ سالار ملڪ فتح ڪري عوشيءَ ۾ اچي نورو هڻندو
آهي ڪنهن بعشي وقت سند ڏوڏار ٻهجي نورو هڻندا آهن،
چين ٻيٽر صاحب فرمايو آهي:

”ڪوڏن پرله هر ڪوڙي هر هي ڪوڙي هار
هر هي ڪوڙي هار هر ڪوڏا مڪي ڪوڏا.“
۽ ڏورو نالک صاحب جن نه فرمايو آهي:

”روپ ڄمارا اڇو ڪوڏي، عمر هرڻي اڇو ٻالي،
ڪون هماري سڀ گهٽ پري، ڪلا سڪل گهٽ لائي.“

پوءِ حضور جن روس جي بادشاهه پيٽر سومر مال ڏنو ته
جڏهن هو هالنڊ ۾ جهازراليءَ جو ڪم ڪڍ وار نه هر اتي
مؤدور جي ويس ۾ ڪم ڪڍ لڳو ۽ جن کي هن روس مان
ڇڏو وطن مڪيو هو سي به سندس دوست بهجي پيا. جڏهن هو
جهازراليءَ جو ڪم ڪري پنهنجي وطن واپس ورتو لڳو ته
انهن مؤدورن کيس چيو ته وڃڻ تي نه اسان جي به دل آهي
با ڪونهن جو بادشاهه اسان کي دٻس لڪائي ڏسي

نه وڃي. روح چري ٿو نه پر ماڻها جي حڪم جو بندو آهيان،
جڏهن حڪم ايندو ٿڌهن ٿوڪي ڇڏي هليو ويندس. ماڻها
سهجي ٿي نه اهو صرف چرچو آهي. جڏهن درگاهه جو
حڪم اچي ٿو ٿڌهن ليڪ روح هن کي ڇڏي وڃي ٿو.
ممڪن ٿو ڪن جا پاڻي ٿين ٿا ۽ گرمڪ لاهائي ٿڌي حاصل
ڪن ٿا.

وزير آباد مان هڪ چئي آئي جنهن ۾ هڪ سڀسنگڻ جي
چواري ڇڏڻ جو احوال لکيل هو ته هن کي الٽ سمي ستگورو
درشن ڏنو ۽ جڏهن پڙهيو ته مٿن ماڻهن سان ذڪر-
ڪيائين ته هنن چيو ته اسان کي ستگورو نه ڏسڻ ۾ ڪونه ٿا
اچن. اهو ٻڌي هوءَ کلڻ لڳي. اها حالت ڏسي حاضران
اچرچ ۾ پئجي ويا ته جڏهن هوءَ جي وقت وڌن وڌن
پنڊن ۽ پيرن ۾ روئي ڏنو ته هيءَ ڪهڙي آتما آهي جا
اهڙي وقت به پيئي ڪري!

۳۰ جون
اڄ حضور جن سير ڪندا ست ڌارا پهتا ۽ اتي هڪڙي
پٿر تي ويهي رهيا. ڪي بيڪڌاري ساڙو اتي اچي اڪتا.
هنن سان وارثاڻا ڪندي حضور جن فرمايو ته اڻڻي چوڻي:
”چرون ساڙڪي اٺ ست سي اٺر،
”پرومي پوٽر جهان پگ ڌرلي“

پوءِ هڪ ساڙو ڇيو ته گيان کان سواءِ پگتي اٺن آهي
جيئن وسترن ۽ زيرن کان سواءِ سندر لاري. حضور جن
جواب ڏنو ته اهو ليڪ آهي پر پگتيءَ جو دان گورو کان
ملي ٿو يعني پهرين گورو پگتي ۽ نام پگتي ۽ نام پگتيءَ
جو ٿل گيان آهي. ٽلسي صاحب جن به چون ٿا:
”رام ڪرشن سي ڪو ٻڙو، ٽلسي ٻي گورو ڪين،
”نئين لڙڪ ڪي نائيڪا، گورو آڪي آڏن.“

ڪيو نه گرهه جو اڻ ٺهي ويندو پر اهو سڀ دورو آهي
ڇاڪاڻ ته گرهه جو اڻ صرف ٻن سمن سان ئي ڪم
قدر گهٽ ٿي سگهي ٿو نه ته پنهنجي ڪرمن جو نتيجو ضرور
پوکڻو پوي ٿو.

۲۷ جون

مهاتما جو ذڪر ڪندي حضور جن فرمايو ته صرف
ڏند ڪم، ڏند ڪاڪم ۽ ڏند ڪاڪم مهاتما لاپ ٻهڻائي
سگهن ٿا. ماڻهو گذريل مهاتمان جي سڌاڻن ۽ ڪرمن تي
وڃي مٿا ڪسائين ٿا ۽ پيتائون رکن ٿا جو سڀ پور آهي.
”جيئي پتر نه پوئجي. مٺي سڙا ڪرائي.“

ٻائي شادي (هڪ مسلمان سڌنگي جو حضور جن جي خاص
سيوا ۾ رهندو هو) ٻڌايو ته جڏهن حضور جن سکر ۽ سوسي
وغیرہ ويندا آهن ته اتي ڇا مست فٽر خوشيءَ ۾ اچي
حضور جن کي نمسڪار ڪرڻ ايندا آهن ۽ جي ڪڏهن
رستي تي سگورن کي موٽو ۾ ايندو ٿيندا آهن ته خوشيءَ
مان وٺي لڇندا آهن ۽ چولدا آهن ته رب جي موٽر ٻيئي
اچي. گربا سڀني مهاتمان جو پاڻ ۾ ميل مڃاڻ هوندو آهي.
مذھبي تعصب ۽ متبذ نه صرف دنيادارن جو ور وار آهي.
حضور جن نه فرمايو ته شريعت هر ڪنهن مذھب جي جدا جدا
آهي مگر روحانيت سڀني جي ساڳي آهي. مهاتما شريعت
جو اليڪھ نه ڪندا آهن.

۲۸ جون

شام جو گورو گرنت صاحب مان

”جوکي سدک لار لڻائي.“

شد ڪيو ويو. هن شبد ۾ لار جو مطلب مالا يا شراب
مالا پنهنجي پتي روح کي چري ٿي ته مولڪي ڇڏي

کي به ائين رهڻ چڱائي. دنيا سان موھ ممتا نه رکي.

۲۵ جون

شام جو مولانا روبر جي مشوريءَ مان ڪڇ فارسي ڪلام پڙهيو وڌو جنهن ۾ هن لکيو آهي ته هي سسار هڪ ڪوھ جي مثل آهي ۽ شديد يا ڪلهو انهيءَ مان نڪرڻ جي رستيءَ ۾ جڳياسره کي چڱائي نه ڪام ڪروڻ ڇڏي انهيءَ رستيءَ کي پڪڙي ڪوھ مان ٻاهر نڪري.

۲۶ جون

شام جو مستند ڪنڊي حضور جن فرمايو ته جيڪو مهاڻا پاڻ ڪنڊن ۾ رهنديون تائين رسائي ڪري چڪو آهي صرف اهوئي اڻي کي اتي وٺي وڃي سگهي ٿو. اهڙي مهاڻا کي ئي ڪورو سڏجي ٿو. پر اول ته اهڙا مهاڻا ناپاب آهن ۽ پوءِ ته انهن کي سڃاڻڻ ڏکيو آهي.

ستگرون فرمايو ته ديري ديزلائن کي پوڄڻ نه گهرجي، ڇاڪاڻ جو اهي پاڻ آتما جي شيوا واسطي بڻايا ويا آهن. انهن جي پوڄا ڪرڻ ٿيندو ڇاڪر جي به ڇاڪري ڪرڻ. پوڄڻ ۾ ڪم صرف هڪ پورمانا آهي جنهنجي پراپتي پوري ڪورو بنا ناممڪن آهي.

سر گرجرهل ستگرون کان پڇيو ته جوش وڌيا ڪيتري قدر ليڪ آهي. حضور جن فرمايو ته اها هڪ سائنس آهي پر ان سببن ڪري انهيءَ ۾ غلطيءَ جو امڪان رهي ٿو. (۱) جنم جو وقت اڪثر ليڪ لکيل نه هوندو آهي تنهن ڪري ڪنڊلي غلط ٺهندي آهي. (۲) انهيءَ وڌيا جا نيسوارٿي ماهر باڪل گهٽ آهن. (۳) پنڊت پيسي جي لالچ ڪري ماڻهن کي تسلي ڏيڻ خاطر ڪنڊلي صحيح طور ڪونه ٻڌائيندا آهن. چوندا آهن ته فلاڻو چپ يا دان بچ

دلجا جي ڪا به ڇيڙ سنڱ ٿئي هلي ۽ انهن سمي صرف
 لاش وڃي ٿو وڃي. ان جو مطلب اهو نه آهي ته جي
 پر مالڪا ڪنهن کي ڏن دولت يا عهدو ٻڌندو آهي ته انکي
 ڇڏي ڏئي بلڪ انهيءَ جو فائدو وٺي آرام جي زندگي
 گذاري پر دل ۾ اهو ضرور ياد رکي ته هي سڀ چئن ڏينهن
 جو چڻڪو آهي جنهن جي اصليت ڪا به ڪانهي. پنهنجو
 ٻاروڪ نه سڌاري نه ته انهن وٺي جمدون اچي گهٽيندس،
 ٻڪري ڏورن جي درٻار ۾ پيش ڪندس جتي پائي
 پائيءَ جو حساب چڪائي وٺندس. حضرت عيسيٰ به پائيل
 ۾ لکيو آهي ته حساب To the utter most Bathing ٿيندو.
 جيڪڏهن ستگروءَ جي شرن ۾ اچي لام جي ڪمائي ڪبي
 ته ڏورن وٽ وڃڻ نه پوندو ڇاڪاڻ ته اهڙي حالت ۾
 ستنگيءَ جو ليڪر ستگروءَ وٽ هوندو آهي ته ڪو ڏورن
 وٽ. حضور جن اڏاڻو نه سندن هڪ رشتيدار جنهن لام نه
 وراڻو هو ان جي استري ستنگ هئي. هو پوليس آفيسر
 هو. هنجي ڏورن وٽي ڳهٽيءَ ڏيڻا هن کي ڏيڻا هئا لاءِ
 ڇو پر سندس ڪرڻا پاڻ جو ڪو نه ڪو ٻيڙو ڏيڻي ناري
 ڇڏيندو هو. آخر ڪار انهن وٺي جمدون اچي ورائس. اڳو
 دانهن ڪوڪون ڪرڻ ”ڏس منهنجا هٿ پيا ساڙان، اڙي
 مولڪي نه مارا، مان ڪهڙو آهيان مري ويندس“ وغيره.
 ”پر اب ڀڄائي ڪيا هونءَ“

جب چڙيان چڪ ڳڻن ڪيم.

هيءَ دنيا ماڪيءَ جي ڪٽوري مثل آهي. جيڪا مک
 لاءِ وس ٿي ڪٽوري جي وچ ۾ ماڪي کائڻ لاءِ وٺي اها آلي
 ٿاسي پرلدي ۽ نتيجو اهو ٿيندو جو ماڪي نه در ڪنار بلڪ
 پنهنجي جان به ڏيندي ۽ جيڪا مک پاسرو اچي وٺي
 سا ماڪيءَ جو سواند به وٺي وٺي ۽ اڏامي به وٺي. ستنگيءَ

پوران نه سهجهاون نه ڪن وٽن جي مشهور هوندي پر
 بعد ۾ ايتي وڌيا نه ڏسن نه هڪ ڪشميري مهاڻا سڙڪ
 پريان وٺو آهي. ادب وٽان ڪهڙي تان اهي مهاڻا وٽ
 ويا ۽ - هري ڳالهه ڪيائون. تنهن تي مهاڻا کلي چيو نه روحاني
 مشهور وٺا وارو لڪ به ڪنهن وري کي هوندو آهي.

شام جو سير ڪندي ضرور جن فرمايو نه هن دنيا جي چار
 مان اڪرن اتي مشڪل آهي. اول نه لوڪن کي دنيوي
 ڌڻن مان فرصت ئي ڪانه ٿي ملي جو ويچارين نه ڪٿان
 آيا آهن ۽ ڪهڙا آهن وڃڻو آهي ۽ جي ڪو ويچاري به ٿو نه
 اتيءَ لاءِ وري شريعت ڄايندن آهن. جنهن ڌرم يا مذهب
 ۾ انسان پيدا ٿيڻو ٿو ٿي سڄو مڃي موم ڪاٺوءَ مڪتيءَ
 مان جي آس لڳائي وهي ٿو ۽ وڌيڪ ڪا ڪوچ ٿو ڪري.
 ڪي وڻا وڻا ٿي، ڪامل مهاڻائن جي صحبت ۾ اچن ٿا ۽
 انهن کي ئي صحيح سڏن جو پتو لڳي ٿو جنهن ذريعي هو
 چوراسيءَ کان چوٽڪارو پاڻي امر آندو ۽ وڃر سمائجن.

۲۴ جون

اڃ شام جو حضور جن هڪ مستنگل جي گهر شريف
 وٺي ويا. اتي گهر وارن ڪڇ ڪرامتون وڪارڊ ڇڏن جا
 وڃايا جن مان ڪڇ هئا.

”اڃ اڀرڻ ميري گهر آئي،

ڪهت ڪبير ڏن ڀاڳ، هماري.“

”بيا ملن ڪو جالا پي ڪي لڪريا،

ڪنن ڊگريا پل پل پک ڦسلا، بيا ملن ڪو جالا.“

”گهر لڳهت ڪي پت ڪول ري.“ ”جسادو هه“

الهيءَ مائيءَ جو پتي مستنگي نه هو پر لهايت شريف ۽

واٽر ملڻو ماڻهو هو. حضور جن هڪي سهجهاوندي فرمايو نه

جن کي ٽيڙون ڪاپون فرانس ۾ آهن پر ٿڙائيءَ سبب اچي
ٿيون مڪهن ۽ شايد چنڪ سبب نر ناد ٿي وڃن. حضور جن
فرمايو ته شايد ٿڙائيءَ کان پوءِ ملي وڃن.

۲۲ جون

صبح ۶ وڳو حضور جن چمي واري رستي ٿي ٿورو سڀ
ڪرڻ ويا. پوءِ ڪرليءَ جي وراندي ۾ اخبار پڙهندا رهيا.
منجھند جو ۲ ماڻهو سنگرون کي گڏجڻ آيا جي ڇڻا گڏائي
ٿي ڏنا. پوءِ حضور جن ”گزر ڪي مڙج وهر نه ڌار“
جي مختصر وڳا ڪندي فرمايو ته هر حالت ۾ مالڪ جو
شڪر ڪرڻ جيڪائي. ڪي ماڻهو مصرع وقت ڏکي ٿي
برمائيا ٿي چوه ڇڏيندا آهن. ڇا ائين ڪرڻ سان سندن
ڏک لهي ويندو؟ ڪڏهن؟

۲۳ جون

صبح ۱۱ بجي مان سنگرون کي ٺال اڏائي وڃڻو
هرس نه ڪرڻ مارتن آيو. هن عرض ڪيو ته هن جن ۾
لنڊي رشتيدار انگلند ۾ آهن جن جي لاءِ واپس ٿي دل آهي
هيستائين هو هتي اچن هيستائين هو ڪهڙي ساڌا ڪن؟
حضور جن فرمايو ته ٻيو ڀيرو وڃ ۾ ڏيان رڳو وڏا سوامي
جو سهرن ڪن. آهستي آهستي روشني نظر ايندي ۽ جڏهن
الهيءَ روشنيءَ کي لڳاتار ڏسندون ته پوءِ تارا، سج ۽
چنڊ نظر ايندا.

حضور جن پنهنجي لوڪريءَ جي وقت جي هڪ ٻالھ
اڏائي نه جڏهن پاڻ مري پيا ٿي ملازم ڪندا هئا ته
هڪ ڏينهن هو ڪهڙي ٿي پئي ويا ۽ جنهن رستي ڏانهن هو
ويا پئي اٿان خوشخبره اچڻ لڳي ۽ جيئن وڌندا ويا تيئن سڳند
ڪوئي وڌندي.

باب اٺون

ڊلهائوسِيءَ جو دُور

۲۱ جون کان ۲۶ جولاءِ ۱۹۴۳ع

۲۱ جون ۱۹۴۳ع

صبح جو ۵ بجي ڪار ڌاري ڏياري سان ڊلهائوسِيءَ لاءِ روانا ٿياسين ۽ منجهند ڌاري ڊلهائوسِي پهتاسين. ڪرنل مارٽن جو بئارس مان ۱۵ ڏينهن جي موڪل وٺي آيو آهي شام جو آيو. هن عرض ڪيو ته بئارس ۾ هن کي هڪ نئون ڪم سونپيو ويو آهي جنهن ڪري هن کي ڇڏڻ سمورن جو وقت ٿيو ملي. حضور جن ڏر ماڻو نه ڇڏهن ته هن والدو هجي ته سمورن کي ۽ ڇڏڻ ۾ دقت نٿي پوي. جيستائين سٽنگروو جي لوري سرويپ جو درشن نه ٿيو آهي ڇاڪاڻ ته اڄ تائين سفر اڪيلو ڪرڻو ٿو پوي. درشن کان پوءِ سفر آسان ٿيو پوي ۽ اندر ۾ آندو به اچي ٿو. ٿر يا پڊ جي وچ ۾ هن دنيا کان هزارين دفعا وڌيڪ موهن آهي. جيڪڏهن هتان ڪاڪٽي وڇو هجي ته ريل يا هوائي جهاز جو سهارو وٺڻ پوندو پر سوکڻي منڊل ۾ صرف خيال ڪرڻ سان ئي بي جڳهه ٿي پئجي وڃي ٿو. اتي جي وچ ۾ ايترو جلدي ٿئي بداهي. البت سمجهي ته هن دنيا جي ڪا به چيز ساڻ ٿئي هلي فقط ڇڏڻ سمورن ئي ڀرلوڪ جو نوشو آهي.

ڪرنل مارٽن چيو ته "The path of the Masters" ڪتاب

له پور ضرور ځایان چکړو. اړوي طرح پدې نام ۰۰۰ سره
 کړو سان روحاني دېش حاکم اسان ځایون مترج لېن نا
 ۴ الترمک روحاني لړوي لښې.
 ۲۰ جون

حشرې ټالې مان،

"لر سان کھاوت کيښي"
 مین ازاد لر مې انهي

شود پزغیر وار. ستورون ان مې اشراج کښي ارماد
 د سادو کي کي د ځيکځون کښي وټ مسک کړو
 وږي د هڅان صرف پاڅو ۴ وړني واي اړ مې الين لې
 وږي د هڅو کړو حق کړاږي. وځانک نومالون د سادو
 مې چکاي د وړ ۶ هڅانک اچن کړي. الين کړو سان
 مې لږ وړي ۴ وړي د وړي د اړي ۴ کڅ ډېم ۴
 مې ستورون وځانک نوماد له ډډون مستکې اېاس
 مې اندر وږي د سندس کړو کړو واکړاږ
 ولدا لږ اچن لا. مې تان اېون صام ډرکوي مې
 مې ډر اچن ډر

زال ٻڌجي جيمنيءَ جي ڪٿيا ڀرسان روئڻ پئڻ لڳو.
 هن جيمني ڪارڻ ڀڄس نه چيائين ته مان رستو ڀڄي وئي
 اڃان مولڪي رات جو پنهنجي ڪٿيا ۾ رهڻ ڏنو. جيمني
 واپس نه مان نه زال ذات جي شڪل به نه ڏسندو آهيان.
 هتيءَ ڪري گهٽجي هتي رهڻ جو نه سوال ئي نٿو اٿي.
 ان عورت جواب ڏنو ته جيڪڏهن رات جو ڪو جهنگلي
 مالور مولڪي کائي وڃي ته پاپ توکي لڳندو. اهو ٻڌي
 جيمنيءَ چيس ته ڇڏو، هن ڪمري ۾ وڃي ره ڀر اندران
 ڪنڊو لڳائي ڇڏج ۽ جي مان خود دروازو کڙ ڪان ته به
 دروازو نه کولج. رات جو جيمني رشيءَ جي اڻهڻ اڳيان
 انهيءَ عورت جي شڪل ڦرڻ لڳي. خيال آيس ته هن سان
 ڳالهه ٻڌه ڪرڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي.

آخر مڃي ٿي اچي دروازو کڙ ڪيائين پر اندران جواب
 آيس ته مان در ڪول ڪوليئس. زور سان چيائين ته مان
 جيمني رشي آهيان. هن عورت اندران جواب ڏنس ته هن
 وقت جيمني ناهين. آخر ڪام جي پُرپل ڌارا ۾ اچي چٽ
 ڦاڙي ڪمري ۾ ٽپي پيو. ڇا ڏسي ته اها عورت نه آهيئي
 ڪا بلڪ خود ويد وياس جي مهاراج ويٺو آهي. نهايت اچي
 ٿيو. تنهن ئي گروه وري چيس ته ڪو گرنت لکڻ سوکو
 آهي پر ان ئي هلاڻ اوکو.

انهيءَ کانپوءِ

”ستگرو ڪا نام پڪارو،

ستگرو ڪو هيٺري ڌارو.“

شبڊ جي وياڪيا ڪندي ستگرون فرمايو ته جن پنج
 نامن جي سمورن جي هدايت گورو ڪريو سي ذاتي نام
 آهن يعني ست لوڪ تائين جيڪي منزلون آهن، انهن جي
 مالڪن جا ذاتي نالا آهن. سڀاويڪ آهي ته جنهنجو نالو وٺو

لام جو اچ ڇڏيندو سو هڪ ڏينهن ضرور سم لڙڪ ٻڌيندو
۽ ڪا به طالب هنڪي روڪي نٿي سگهي. ايترو ضرور آهي
۽ جلدي يا دير سان ٻيڇڻ عذبي شوق ۽ محنت ئي منحصر
آهي ڇاڪاڻ ته سند جي وڪي سندس مرضيءَ خلاف زبردستي
نه وٺي ويندا آهن. مستحڪم جو مطلب ئي اهو آهي ته جيئن
ڪي سچ ڏاڍ ٻيڇڻ جو شوق پيدا نٿي ۽ هن دنيا مان
وٽائپ اچي.

۱۸ جون

اڄ مستحڪم ۾ حضور جن فرمايو ته جڏهن ڳورو پوکيا
ولندو آهي ته ڪو ورتو گرم ڪري ان ۾ پاس ٿيندو آهي.
جيئن پاڻي ڳوڙهاس جهڙو پوکي ته ڪوئيءَ ئي مدد
ڪنهن اُترار. ڳورو ارڇن صاحب جن هنڪي ڳوڙهن ڪرڻ
لاءِ ڪابل موڪليو. انهن ڏينهن ۾ نومت ڪونه هئا سو ٿيڻيون
مهرن سان ٻڙي ڪڍي ويا. ڪابل ۾ وڃي ٿيندو ۾ رهيا. پٺاڻن
سان ڳوڙهن جو سونو ڪري جڏهن پيسن کڻڻ لاءِ ٿيندو ۾
آيا ته ڇا ڏسن ته مهرن جي پٺيان پٿر لڪر ٿيڻيون ۾ پيا
آهن. ٻه ٻه ٻه پيا نه ڏٺائين ته پٺاڻ ماري ڇڏيندا.
سو ٿيندو ڪي پٺاڻ ٽڙي ٽڙي لڪتا ۽ وڃي پٺاڻن اڀتاءِ
ستڪورن فرمايو ته جي اورو وشواس ۽ اورو هجڻ ها ته
انهن ايترو لڪرن ڪي به روپون والڪر ٻڙي پٺاڻن جي
جوالي ڪن ها.

اهڙي طرح رشي وٽس جو هڪ شيوڪ جيميني هيو.
هن وٽس جي اڳيان پنهنجي لکيل ڪتاب جي تعريف ڪئي.
جهڙو ڪي رشيءَ فرمايو ته لکڻ آسان پر عمل ڪرڻ مشڪل
آهي. جيميني چيو ته عمل ڪرڻ ڪو مشڪل ڪونهي.
ويڏو وٽس. فرمايو ته ڪنهن ڏينهن آزمائيندس. سو هڪ رات

صاف نه ٿيندو ٿيندائين پرمائما جو روشن نه ڪري سگهند
۽ جيئن روشن نه ملندو ٿيندو چوراسيءَ جو چڪر ختم نه
ٿيندو. آتما ڪيترن گهائڻ تي پنهنجي چادر ڌوڻ لاءِ ويٺو
يعني پوڄا پاٽ، ڪرم ڌرم، جپ ٽپ وغيره ڪري ڏي
پر من ٽرمل نه ٿيو ۽ اندر ۾ پرڪاش ڏسڻ ۾ نه آيو
ٿينداس جن به زامائن ۾ لکيو آهي ته آتما ابتدائي آهي
پرمائما جي انس آهي پر هنڪي ڪال جي حوالي ڪيو ويو
آهي جنهن آتما کي ٽن ۽ ٻن جي پوري ۾ قيد ڪري رکيو
آهي ۽ ڪام ڪروڙ لوپ موٽي اهنڪار جي ميل من تي
چاڙهي آتما کي ناپاڪ ڪري ڇڏيو آهي. هاڻي صاف ٿيڻ
جو ساڌن آهي ستگوروه جي شرط هنجي سستنگ ۾
پنهنجي ئي چادر صاف ٿي سگهي ٿي ۽ سندس هدايت انوسار
شد جي ڪمائي ڪري جڏهن آتما پار برهم ۾ پهچندي
تڏهن ئي آتما جي چنري صاف ٿيندي ۽ پوءِ ئي هوءَ مالڪ
سان ملاپ جي لائق بڻبي. حضور جن فرمايو ته سنت زبردستي
ڪنهن به آتما کي ست لوڪ نه وٺي ويندا آهن ڇاڪاڻ ته
ڪال ست پرش کان ئي ور ورتا آهن. (۱) ڪنهن به چيو
کي پنهنجي گذريل جنم جو پتو نه پوي ڇاڪاڻ ته چيو کي
جي خبر پوي ته پنهنجي بون ڪرم جي سزا هون ڪيئن
پوکي رهيو آهي ته جيڪر هو ڪوبه پاپ نه ڪري ۽ هر ڪو
پرمائما سان ملي وڃي. (۲) سنت ڪرامت نه ڏيکارين ته
سنتن لاءِ ڪجهه مشڪل ناهي، هڪ هنڌ هڙدي کي جيئرو
ڪن ٻئي هنڌ الڌي کي سڄو ڏن ته هزارين لکين ماڻهو
سندن پويان لڳي پون. (۳) آتما جنهن به چوڻ ۾ هجي اُتي
خوش رهي ۽ آهي به ائين. موريءَ جو ڪيڙو به مرن پسن
نٿو ڪري.

پوءِ فرمائون ته جنهن به چيو جي هڙدي ۾ سنت ستگورو

آهي نه مولكي مو ٽنگا ڏار ۽ جي نه، نه اهو. ها
 سوچو نه ڪو پريمي شوڪ ڪيئن چوندو نه سندس شر
 ڪرو ۽ جو ناهي! مڃيرون مون باباڄن جو ڏيان ڪري چو
 ”چڪر پائي! پلي مو ٽيڪ.“ جڏهن هن چوڻ تي سر رکيو
 نه اوڏي مٿي ٿي چوڻ لڳو، ”منهنجو سوڙهن سالن کان
 بند ليل آيو هڪدم ڪلي پيو ۽ منهنجي وچال جو مولڪي
 واپس ماري وئي. پيو نه مولڪي ستگرون اندر روشن ڏيئي
 منهنجي سڀال ڪئي.“ هڪ مستنگ پيار سان هندي لاه
 هڪ ڏڪر پڇاڻو پر حڪم سڳو چيو نه منهنجو ان مل هائي
 ختم آهي. صرف هڪڙو سر گهه رهيل آهي سو مولڪي
 ڏار. جڏهن هڪي هڪ سر گهه ڪرم ڪري ڏسو وار نه
 ڪڇ پنهائن ۽ ڪڇ ڪرڙاڻن ڪري ڇڏيائين. پوءِ چيائين نه
 هائي شهد پڙهو ۽ جڏهن شهد پڙهيائون پئي نه چولو ڇڏي
 وار. جهڙي طرح پيءُ بت جو ڪمال ڏن اٿي ۽ خيال سان
 کيس لڳو ڏئي نه متان وڻم وڃائي ڇڏي، اهڙي طرح ستگور
 پنهجي شوڪ جو آڻن سرون ۽ ڪمائي جمع ڪندو وڃيڻو
 آيس وڃي کيس ڏٺو. پنهڪري مستنگي ڪي جهڳاڻي
 پنهجي آڻن سرون پر لڳو رهي نه ڪڏهن نه ڪڏهن
 س ڪامهائي اوس ملندي. مالڪ جڏهن ڏسندو نه
 منهنجو بندو منهنجي انتظار ۾ اڪيون پائي ويٺو آهي نه ڪڏهن
 ضرور دروازو کولندو ٿي.

جون

شام جو حضور پائي مان،

”چندر ميري موملي پئي،

اب ڪههان پي جالون ڏان.

هد ڪيو وار. ستگرون فرمايو نه من موملي

” ٻائي پکا پيس داس کي تب هوئي نهال،
 وڃ ماڪ سڪداريان اگني ماهين چال.
 سنت جن کا چوهرا تس چرني لاڳ،
 مايا ڌاري چتر پستي تس چوڙ خيال؛
 سنتن کا دانا روکا سنو سرب نڌان،
 گرهم ساڪت ۳۶ پرڪار کي بکو سمان.
 ڀڳت جنان کا لونگرا اوڙه نڪن نه هوئي،
 ساڪت سروب رشمي قربت پست کوئي.
 ساڪت سپون لڪ جوڙائي اڌ بيچون ٿوئي،
 هر جن کي سيرا جو ڪري است است سي چوئي.
 سب ڪڇ ٽم هي سي هوا آپ بست بنائي،
 درشن پيمت ساڌ کا نانڪ گن گائي.“

۱۶ جون

ستسنگ ڪندي سترگرون فرمايو ته مان پنهنجو ڀڄن سمرون
 ڇڏي ساڌ سنگت جي شيوا ڪيان ٿو پر اها حالت سدائين نه
 رهندي ۽ اهو وقت ايندو جڏهن موانسان ڳالهه ٻوله ڪرڻ
 لاءِ توهانکي وقت ئي ڪونه ملي سگهندو. پوءِ ٻائي حڪمرانگه
 جي وارثا ٻڌايائون ته ڪيئن پرام وس ٿي گهر ٻار ڇڏي
 اچي ٿوري ۾ رهي ڀڄن ڪيائين. جڏهن اندر ڪڇ ٿسندو
 هو ته جذبي ۾ اچي ٻڌائي وهندو هو. بابا جي مهاراج جن
 گهڻوئي سمجهائينس پر هو هضم ڪري نه سگهيو. آخرڪار
 بابا جن هنجو رستو بند ڪري ڇڏيو پر هو پنهنجو ڀڄن سمرون
 نت نيم سان پوءِ به ڪندو رهيو. ۱۹۱۸ ۾ هو بيمار ٿي پيو ۽ عرض
 ڪيائين ته مونکي پنهنجي چرڻن تي مٿو ٽيڪڻ ٿيڻو.
 مون جواب ڏنو ته مان مٿو ٽيڪڻ پسنڌ نه ڪندو
 آهيان. جنهن تي هن چيو ته جي توهانجو شرار بابا جن جو

پونتي رهندي ويندا. انهيءَ ڪري جيڪي ستن هي راجهه
رهن ٿا انهيءَ کان خطري کان ساونڌان رهڻ ڪري.

۱۲ جون

اڄ حضور جن ڏاري جي ڪم ڪارن ۾ مشغول رهيا ۽
مستڪ سردار ڪلاسنگهه ڪيو ۽ چيائين ته ڏها نهن ڪنهن جي
پنڊي آهي. هڪڙي پرمالما جي جنهن مٿس ڏاهه. ٺٽي ۽
بي گوروءَ جي جنهن اندر وڃڻ جو پيد ڏنو، تن آما هي
يعني اسان لپڪه پاڪ رهي ۽ ٻين سون ڪري پنهنجو
آمر ڪلهاڻ ڪري. تن ڏها ڪانسواءِ باقي نه پورو پورو لاپ
نه پهچائي سگهندون. انهيءَ ڪري اسان ڪي پرشارت
ڪري لاهه وڃڻ ڪري. ايتري ۾ حضور جن به اچي پراجمان آيا
۽ ڪسر صاحب جي برهه جي انگ جي واکيا ڪندي
فرمايائون ته ستن جو ڪم آهي ته جيڪو جبر پرامي ۽
برهي هجي انهيءَ کي اسانجي مٿس آڻيو ۽ ٻين کي ڇڏي
ڏيو. وڌيڪ فرمايائون ته چئن مهائين جي ساڻي ويهارڻ
جوڳي آهي. گورو نالڪه، ڪبر صاحب، لسي صاحب ۽
سرامي جي مهاراج جن. انهن ۾ سوامي جي مهاراج جن جي
هاڻي موجوده حالتن جي مدنظر نهن ساڻين کان اٿس ۽
آسان آهي.

۱۵ جون

صبح جو ۸ بجي مستڪ ٿيو جنهن کانپوءِ سگورون اڻال
اڏي. هڪ مستڪيءَ لکيو ته مان رشوم نه وٺندو آهيان پر
انهيءَ ڪري منهنجو آفيسر موسان خوش نه آهي. جواب
ڏنو ته تون به ٻين ڪندو ره ۽ سگورون هن ڏانهن هليوون شهيد
جن ڏاڍو مهاراج جن جو نه لکائي موڪليو.

ڳولن جا ستسنگي درشن ۽ ستسنگ لاءِ آيل هئا.

”ڪها لڪ ڪهون ڪٿلنا من ڪي“

شبڊ جي واپاڪيا ڪندي حضور جن فرمايو ته پنهنجي ڪهڙو رمان ۽ عيبن کي دور ڪرڻ جا ٻه طريقا آهن. ٻا ته واپاڪ ۽ واپار دواران ڪوشش ڪري انهن کي ڇڏجي. جي ساڌڪ جو زور نه هلي ته ستگرون کي وٺي ڪري ته پنهنجي هنن مان چند ڇڏايو. حضور جن فرمايو ته بدضي ستسنگياڻيون يا ستسنگي سهجهندا آهن، پاڪ شيڏي سان چولدا آهن ته ستگرون فلاڻو ڪم هندي صلاح مطابق نه پاڪ منهنجي صلاح موجب ڪيو. حقيقت اها آهي ته ستگرو هميشه پنهنجي مڙج سان ڪم ڪندو آهي نه ڪههجي چوڻ يا ٻڌڻ تي. ستگروءَ جو هر ڪنهن ستسنگيءَ سان الڳ ۽ مخفي اعلق آهي ۽ ڪڏهن هڪ جو راز ٻئي سان نه ڪندو آهي. ستگرو اسانجي عيبن پائين کي جيڪڏهن ظاهر ڪري ته جيڪر ڪير به سندن وڃهه نه وڃي. هو سڀ طرح جاڻي ڄاڻ ظاهر هوندي به اڻڄاڻ بڻجي گذارو ڪندو آهي. دراصل، ستسنگيءَ کي ڄاڻي ته جيئن غريب ڪنگال ڪنهن دانيءَ جي اڳيان عاجزيءَ سان پيش ايندو آهي اهڙي طرح سڪ ستگروءَ اڳيان ورتي. بڪاريءَ کي کڻي دانا ڪيترو به گهٽ وڌ ڳالهائي نه به هو جي ان جي پرواهه نه ڪري صدا اڳائيندو رهندو ته دانا کي ضرور ڪجهه نه ڪجهه کيس ڏيڻو ٿي پوندو. وڌيڪ فرمائون ته جيڪي ستسنگي سنتن جي شيوا ۾ رهن ٿا سي جيڪڏهن سنتن کي سدائين مالڪ جو روپ ڪري هڃيندا ته انهن جو ٻيڙو پار ٿي ويندو پر جيڪڏهن منهنجي پاڻ وڪيائون ته پوءِ خالي رهجي ويندا بلڪ جيڪي پري رهن ٿا تن کان به

ڪڇر. حضور جن فرمايو جهڪا مالڪ هي مڙج.

۱۱ جون

شام جو سردار ٽلاپنگهه هن راتالڳ جي اتر ڪالڊ جسو
 سنگ ڪنڊي ٻڌارو نه لئيداس صاحب مانسڪ وڪارن جو
 ورلن ڪيو آهي، ڪام ڪروڙ آدي وڪارن جي عاوه اس
 وڪارن جوڙوڪ اتي ڪي سڪي ڏسي ٻڌڻ، پراڻي لندا،
 وار وروڙ. عام سناري ماڻهن کي نه ائين مالسڪ روڳن جو
 پتو ٿئي ڪونهي نه پوءِ ائين کان چوڻڪارو ٻالڳ هو ڪين مڃال
 ٿي ڪيئن اچي ۽ جن کي ائين وڪارن هو احساس آهي تن
 کي وري پوري علاج هو پتو ٿئي ڪونهي. کوسوامي هن لکرو
 آهي نه وڻه وڪارن ۽ آشا لڙشا کي چڙي گورو پڳسي
 ڌارڻ ڪرڻ سان آهي ڪهنا وڪار دور ٿين ٿا. مالسڪ
 صحت جي لڏائي اها آهي نه ڏههون ڏههون حرص عروس
 ڏهنندو وهي ۽ روپڪ ۽ ويراڙ وڌندو وهي. سنگرون
 فرمايو نه رالن ۾ ايرتا هي بيماري عام ٿيندي آهي ۽ ٻي
 ڪمزوري منجهن اها ڏلي وئي آهي نه جذعن اڀاس ۾
 هنن جي ڪافي انٽرمڪ ٿوري ٿي ويندي آهي نه پوءِ
 ڪنهن مت مانت جي مڙيو يا دليري نشان هي ٻاري ۾
 چينا ڪري پڙهي آهڪ اتي ۽ اتي ٻائي ٿوري ڇوڏهندارن
 آهن. گرهستي ۽ ڪي سڪ دڪ کي سڀاويڪ سڄوڻ ڪبي
 ۽ دڪ جو من ٿي نوح نه رڪڻ گهرهي. مالڪ جي موح سڄوڻي
 من ۾ صبر ۽ ستروش ڌارڻ جڳائي. سڪ دڪ جو اڇن سان
 ڪر تعلق ڪونهي. اهي نه صرف ٻورب جنر جي ڪرم
 الوار ملن ٿا. هن جنر ۾ ڪيل ليڪ ڪرم جو ٿل اهندڙ
 نه ۾ ضرور ملندو.

۱ جون

اڄ چنڊر هو ٿين ڪري امرتسر، لاهور، چنڊر ۽ راجپوت

ڇو مهاڻا کي ناراض ڪجي. موٽي هلي ٿو ان کي مڃايان.
 اڃا واپس ورتل شروع ٿي ڪيم ته ڇا ڏسان ته بابا ڪاهن
 سامهون ائين ڇوندو پيو اچي ته سک چوي ٿو ته بابا کي
 مڃايان، بابا چري ٿو ته هلو ته سک کي مڃايون. مان حيران
 هوس ته جيترو هو مون کان پري نڪري چڪو هو اتان جي
 هو ٽانگي ۾ به واپس اچي ها ته به اڌ ڪلاڪ لڳي وڃيس
 ها سو ايتري ۾ ڪيئن پهچي ويو! پوءِ شهر ۾ آياسين ۽ پاڻي
 وغيره پيئوسين. جڏهن آخري واپس وڃڻ واري گاڏي ۾ جو
 وقت پرجي آيو تڏهن مون چيو مانس ته هاڻي ته مون کي
 وڃڻ ڏيو. آهي ته ٽانگو به ڪونه جو اسٽيشن تي پهچائي.
 هن چيو ته فڪر نه ڪر. هڪڙو ٽانگو صرف ٽنهنجي انتظار
 ۾ اڏي ٿي بيٺو آهي جيستائين ٽون نه ويندين تيستائين هو
 بيٺو هوندو. جڏهن مان اڏي ٿي آيس ته ڏٺم ته برابر هڪڙو
 ٽانگو بيٺو آهي جنهن ۾ ويهي اسٽيشن تي پهتس.

۸ جون ۱۹۴۳ع

ڪالهه رات جو سردار هر بنسنگهه، حضور جن جي سڀ
 کان ننڍي صاحبزادي جي سڀٽريءَ جي مڱڻي سردار اندر سَنگهه
 جي صاحبزادي سان ٿي جو فرج ۾ ليفٽيننٽ آهي.
 اڄ صبح جو ۷ بجي راءِ بهادر شوڙيانسنگهه پساوا واري
 جي سڀٽريءَ جي مڱڻي سردار هر بنسنگهه جي وڏي صاحبزادي
 سردار چرنسنگهه جن سان ٿي. حضور ۽ سڀ حاضرين خوش
 هئا ۽ ٻنهي ڌرين کي خوب واڌايون مليون. ستگرون فرمايو
 ته هنن ٻنهي جون جنم پٽريون جيئن ٺوڪي آيون آهن تيئن
 کي جزوي ميل کائينديون آهن.
 سردار هر بنسنگهه حضور جن کي عرض ڪيو ته جهڙي
 هيءَ موٽين جي جهڙي آهي، شادي به هنن جي اهڙي ئي

ٻوندو آهي. صرف پورو ڪروڙي ڏهه لک جي حساب ڪا ۽
 اڃا ئي سگهيو. سڪرو سڙو آهي ۽ شهشاھ آهي. انهيءَ
 جي لائيدر حضور جن بابا ڪاهن پٺاڙو واري جي وارن ٻڌائي
 تہ ڪيئن هر مستيءَ جي حالت ۾ رهندو هو ۽ پنهنجي ٿل
 بدن جي ۾ پرواهہ نہ ڪندو هو. چادر جي هڪ پاسي روئي
 اڏي ٻيئي هوندي هئي تہ ٻي پاسي پاڇائي جا نشان لڳا
 پيا هوندا هئا. هڪ ڀيري هنجي مرضي ٿي تہ هر مون (حضور جن)
 سان گڏ نوشهري مان پٺاڙو هلي پر استين تائين وڃڻ
 ۾ ٻيو ٻل وجهي. جڏهن مون آگره ڪيرمالس تہ بابا ڪاهن
 چوڻ لڳو مان جنرل آهيان ۽ جيستائين مان نہ ويندس
 تيستائين گاڏي نہ ايندي. خبر جڏهن گاڏيءَ جي وقت
 ڪالهره اسٽيشن ٿي پهناسين تہ پٺو پٺو تہ گاڏي ٿيڪ آهي.
 ٺڪيڪ وٺي گاڏيءَ ۾ ويهاسين ۽ پٺاڙو چالوڻيءَ تي لپڙ
 هو. منهنجو مستري جنهن وقت اسان جون ٺڪيڪون هيون سو
 لهي پٺو. پر بابا ڪاهن تہ پاڻ لهي تہ مولڪي لهڻ ڏاڻي. چري
 پٺو تہ مان جنرل آهيان جڏهن منهنجي روح ايندي تڏهن
 لهندس. اڃا روح آئي ڪانهي. الهيءَ وٽ ڪد ۾ گاڏي
 وٺي هلي ۽ پٺاڙو (مٿي) جي اسٽيشن آئي. سڀ ماڻهو
 لهي ويا پر هو مسٽر فٽر دروازو روڪي بيٺي رهيو تہ
 جڏهن روح ايندي تڏهن لهندس ۽ تيسين ٺوڪي ۾ لهڻ ڪن
 تہ بندس. ڪيترا انگريز ماڻهن کي مڃيندا هئا ۽ اسٽيشن
 ماسٽر وغيره به بندس سرڌالو هئا. سو به ٿي سڙ ماڻهو اچي
 ڪنا ليا. تڏهن بابا ڪاهن چيو تہ هاڻي منهنجي روح اچي
 ويئي آهي، هاڻي لهون ٿا. جڏهن ٿاڪ کان ٻاهر اڪاسين
 تہ هر مسٽر مهاڻا چوڻ لڳو تہ مان اوسان گڏ ڪونہ هليدس
 ۽ ٻڌو رستو وٺي هليو ويو.

جڏهن مان اڪيلو ٿورو اڳتي هليس تہ خيال آيو تہ اڃا

ڇو مهاڻا کي ناراض ڪجي. موٽي هلي ٿو ان کي مڃايان.
 اڃا واپس ورتل شروع ٿي ڪيم ته ڇاڏسان ته بابا ڪاهن
 سامهون ائين ڇوندو پيو اچي ته سک ڇوي ٿو ته بابا کي
 مڃايان، بابا ڇوي ٿو ته هلو ته سک کي مڃايون. مان حيران
 هوس ته جيترو هو مون کان پري نڪري چڪو هو اتان جي
 هو ٽانگي ۾ به واپس اچي ها ته به اڌ ڪلاڪ لڳي وڃيس
 ها سو ايتري ۾ ڪيئن پهچي ويو! پوءِ شهر ۾ آياسين ۽ پاڻي
 وغيره پيتوسين. جڏهن آخري واپس وڃڻ واري گاڏيءَ جو
 وقت پرڃي آيو ٿڌن مون چيو مانس ته هاڻي ته مون کي
 وڃڻ ڏيو. آهي ته ٽانگو به ڪونه جو اسٽيشن تي پهچائي.
 هن چيو ته فڪر نه ڪر. هڪڙو ٽانگو صرف ٽنهنجي انتظار
 ۾ اڏي ٿي بيٺو آهي جيستائين ٽون نه ويندين جيستائين هو
 بيٺو هوندو. جڏهن مان اڏي ٿي آيس ته ڏٺم ته برابر هڪڙو
 ٽانگو بيٺو آهي جنهن ۾ ويهي اسٽيشن تي پهتس.

۸ جون ۱۹۴۳ع

ڪالهه رات جو سردار هر بنسنگهه، حضور جن جي سڀ
 کان ننڍي صاحبزادي جي سڀٽيءَ جي مڱڻي سردار اندر سنگهه
 جي صاحبزادي سان ٿي جو فرج ۾ ليفٽيننٽ آهي.
 اڄ صبح جو ۷ بجي راءِ بهادر شوٽايانسنگهه پساوا واري
 جي سڀٽيءَ جي مڱڻي سردار هر بنسنگهه جي وڏي صاحبزادي
 سردار چرنسنگهه جن سان ٿي. حضور ۽ سڀ حاضران خوش
 هئا ۽ ٻنهي ٽرين کي خوب واڌايون مليون. ستگورن فرمايو
 ته هنن ٻنهي جون جنم پٽيون جيئن ٺهڪي آيون آهن تيئن
 کي جزوي ميل کائينديون آهن.
 سردار هر بنسنگهه حضور جن کي عرض ڪيو ته جهڙي
 هيءَ موٽين جي جهڙي آهي، شادي به هنن جي اهڙي ئي

ٻولندو آهي. صرف پورو ڪورو ئي ذرراء جي حساب کان
 بچائي سگهجن ٿو. متڪورو سورمو آهي ۽ شهنشاھ آهي. انهيءَ
 جي ٿاڻيد ۾ حضور جن بابا ڪاهن پشاور واري جي وارثا ٻڌائي
 تہ ڪيئن هو مستيءَ جي حالت ۾ رهندو هو ۽ پنهنجي ٿن
 بدن جي بہ پرواھ نہ ڪندو هو. چادر جي هڪ پاسي روئي
 ٻڌي پئي هوندي هئي تہ ٻئي پاسي پاڇائي جا نشان لڳا
 پيا هوندا هئا. هڪ ڀيري هنجي مرضي ئي نہ هو مون (حضور جن)
 سان گڏ نوشهري مان پشاور هلي پر اسٽيشن ٿاڻن وڃڻ
 ۾ ٻيو لول وجهي. جڏهن مون آگره ڪڍيمالس نہ بابا ڪاهن
 چوڻ لڳو مان جنرل آهيان ۽ جيسٽائين مان نہ ويندس
 تيسٽائين گاڏي نہ ايندي. خبر جڏهن گاڏيءَ جي وقت
 ڪالوڙو اسٽيشن تي پهتاسين تہ پتر پيو تہ گاڏي ايمت آهي.
 ٺڪيٽ وٺي گاڏيءَ ۾ ويٺاسين ۽ پشاور ڇانوڻيءَ تي ايٽو
 هو. مديجر مستري جنهن وقت اسان جون ٺڪيٽون هيون سو
 لهي پيو. پر بابا ڪاهن نہ پاڻ لهي نہ موٽي لهڻ ڏني. چوي
 پيو تہ مان جنرل آهيان جڏهن مديجي فوج ايندي تڏهن
 ايندس. اڃا فوج آئي ڪانهي. انهيءَ وڌ ڪڍ ۾ گاڏي
 وٺي هلي ۽ پشاور (سٽي) جي اسٽيشن آئي. سڀ ماڻهو
 لهي ويا پر هو مسٽر فٽر دروازو روڪي بيٺي رهيو تہ
 جڏهن فوج ايندي تڏهن ايندس ۽ تيسين ٽوڪي بہ لهڻ ڪن
 نہ ايندس. ڪيترا انگريز بابا جن کي مڃيندا هئا ۽ اسٽيشن
 ماسٽر وغيره بہ سندس شرڏالو هئا. سو بہ ئي سو ماڻهو اچي
 ڪٺا ٿيا. تڏهن بابا ڪاهن چيو تہ هاڻي مديجي فوج اچي
 ويئي آهي، هاڻي لهون ٿا. جڏهن ٿاڪ کان ٻاهر اڪناسين
 تہ هو مسٽر مهاڻا چوڻ لڳو تہ مان اوسان گڏ ڪونءِ هيندس
 ۽ ٻڌو رستو وٺي هليو وارو.
 جڏهن مان اڪيلو ٿورو اچي هيس تہ خيال آيو تہ اجاڙ

ورس جي دؤري يا پراڻن جي گولڻ ڪارڻ هوندو.

جون

صبح جو ۸ بجي ستسنگ ٿيو جنهن ۾

”اڏا سوامي ڌرا نر روپ جگت ۾.“

شيد جي واکيا ڪندي حضور جن فرمايو ته سنت مت
گروءَ جي وچن کي ست ڪري ڇڏ جو وڏو مهڻو آهي.
ڇڪور چندرما جهڙي پرېت لڏهن پيدا ٿئي ٿي جڏهن
اڀاسي گروءَ جي نوري سروب جو درشن ڪرائو. ڪنهن
پڇو ته مسهيريءَ ڌرمي ستسنگيءَ جي آتما کي گهرائي
سگهجي ٿو؟ ستگرون ورائيو ته نه. بلڪ پوت پرېت ۽ ديو
ڏاڍا به صرف ڪمزور دل ماڻهن کي ٽنگ ڪندا آهن.

ڇوڻي به آهي،

”پوت پرېت پرڏنا جو مٺي اُس ڪو ماري.“

هڪڙو شخص ڪنهن پرېت جي پرڄا ڪندو هو. هڪ
ڏينهن هنجي پاءُ پرېت کي ڪافي بدشد ڳالهايو. اتي ڏينهن
پرڄا جي وقت پرېت پنهنجي شيوڪ کي چيو ته تنهنجي
پاءُ مون کي تمام گهٽ وڌ ڳالهايو آهي تنهنڪري مان تنهنجي
اولاد کي ختم ڪندس. هن ويڇاري عاجز ٿي چيو ته الهيءَ
۾ منهنجو ڪهڙو ڏوهه؟ جنهن وٽس وهايو آهي ان کي وٺ.
پرېت چيو ته هو نه مون کي مڃي ٿي ڪونه ٿو. انهيءَ ڪري
مان بدلو توکان ئي وٺندس.

اڄ شام جو حضور جن جا ڪي مهمان لڏيائي مان آيا جي
ڪهڙو ڪري ٿي ستسنگي هئا. حضور جن گرانٽ صاحب مان
”جگت جيون ڏاڏا اڪو ساڄا“

شيد پڙهائي شريچ ڪئي ته بعضي اولادن کي
به ڌرم راه جي درٻار ۾ ڪرهن جي حساب ڏيڻ لاءِ وڃڻ

طرح ويدن ۾ به 'نيتي، نيتي' جو ذڪر ٿيل آهي. پر سنت
قرآن ۽ ويدن جي دائري کان مٿي ويا آهن. مولانا روم
پنهنجي مشنوي چوٿين منزل کان شروع ڪئي آهي.
قرآن شريف نه صرف مقام الله يعني پهرين منزل جو ذڪر
ڪيو آهي.

۲ جون

سردار گلاب سنگھ گورو گرنٿ صاحب مان،
”ساون هريا بن.“

شبد جي وياڪيا ڪندي چيو ته ستنسنگ ۽ لام جو اثر
صرف اڌڪاريءَ تي ٿئي ٿو. جهڙي طرح ساوڻ جي ورکا
سڙي ۽ نباتات کي هرير ڀرور ڪري ٿي پر انهيءَ موسم
۾ اڪ پان سڪي ويندا آهن. حضور جن فرمايو ته پاڻن
کان سواءِ ڪجهه به نٿو ملي.

۴ جون

شام جو ’سار بچن‘ مان

”گورو متا انوکا درسا.“

شبد جي وياڪيا ڪندي حضور جن فرمايو ته دلپا ۾ به
مارگ آهن هڪڙو ’من مت‘ ٻيو ’گورمت‘. گورمت انهيءَ
وقت شروع ٿئي ٿو جڏهن من ۽ سرت شبد سان چڙن ٿا. اهو
شبد ليسري ٿل ۾ آهي تنهن ڪري گورمت ليسري ٿل
کان شروع ٿئي ٿو. انهيءَ کان مٿي سهنس دل ڪنول آهي
جنهن ۾ هزار بستين جي روشني آهي. ويدن ۾ انهيءَ کي
ڀڳوان جا ”هزار سر ۽ هزار پير“ ڪري بيان ڪيو ويو آهي
۽ قرآن شريف ۾ ”لا اِلٰهَ اِلَّا الله“ ڪوٺيو ويو آهي. هزارين
وشي مني انهيءَ جوت تي مھو ٿيا ويا آهن. ابي بهجي
اڀاسي ستن ولاتن جي بادشاهيءَ کي به نوڪر ماري ٿو.

ٺل ضروري ملٽو پر اهو وٺڻ لاءِ هن دنيا ۾ جنم وٺڻو پريو.
 پوري ڪروڙ ۽ لک ۾ ڪمائيءَ کان سواءِ ڪٿي ناممڪن آهي.
 هڪ مسلمان ستسنگ ۾ اٿي حضور جن کان سوال پڇيو ته
 توهين قرآن شريف کي خدا جو ڪتاب ڪري مڃو ٿا؟
 سڳورن جواب ڏنو خدا جي مٿان (مقام حق) ۾ نه ڪا
 اولي آهيئي ڪانه. سڀ گرنٽ پوٽيون، ويد شاستر، الجبل
 قرآن انسان جا ٺاهيل آهن. وڏ ۾ وڏ ائين چئي سگهجي ٿو ته
 انهن مهاڀرشن اهي پستڪ خدا جي هدايت مطابق ٺاهيا.
 خدا نه ڪتابن ۾ آهي ۽ نه مندرون مسجدن ۽ ناڪر دوارن ۾.
 خدا نه انسان هي اندر آهي.

۳۰ مئي ۱۹۴۳ع

اح صبح ۹ بجي ستسنگ ٿيو جنهن ۾،

”بڪ بوهٽا لاديا“ ۽ ”سار ٻڃڻ“ مان ”بهادرون ماس“
 نه شهد ڪيا ويا. سڳورن فرمايو ته جيئن ندي ۾ مليريا بڻار
 جو زور هوندو آهي ۽ بڻار جي ڪارڻ پياس ۽ چلن متسوس
 ايندي آهي اهڙي طرح هن دنيا ۾ به اڏيائيمڪ، اڏي واريڪ،
 ۽ اڏي پوريڪ تن سمن جو بڻار لوڪن کي چڙهيل آهي.
 ترشنا روپي پياس ڪڏهن بچهي ٿي ڪانه ٿي بلڪه جهٽرو
 انکي مٽائڻ جي ڪوشش ٿي ڪٽي اوڻو وڌيڪ چڙهي
 ٿي ۽ الهيءَ ڪارڻ جو آواگون جي چڪر ۾ ڦري رهيو
 آهي. تنهن ئي هڪ قادياني مسلمان چيو ته مان الهيءَ
 آواگون جي اصول کي سمجهان ته ڪو انسان جو روح اڪري
 وري حيران يا پرندي ۾ پويو. حضور جن فرمايو ته مولڪي
 پنهنجي ڪئين جمن جي خبر آهي ۽ منهنجو اجر به آهي ته
 آما کي جنم ورتا جي چڪر مان لڪرڻو پويو. قرآن شريف
 ۾ لکيل آهي لا اله الا الله يعني الله کان پري ڪجهه نه آهي. اهڙي

طرح ويدن ۾ به 'نيتي، نيتي' جو ذڪر ٿيل آهي. پر سنت
قرآن ۽ ويدن جي دائري کان مٿي ويا آهن. مولانا روم
پنهنجي مشوري چوٿين منزل کان شروع ڪئي آهي.
قرآن شريف نه صرف مقام الله يعني پهرين منزل جو ذڪر
ڪيو آهي.

۲ جون

سردار ڪلا بسنگھ، گورو گرنت صاحب مان،

”ساون هريا بن.“

شبد جي وياڪيا ڪندي چيو ته ستسنگ ۽ نام جو اثر
صرف اڌڪاريءَ تي ٿئي ٿو. جهڙي طرح ساوڻ جي ورکا
سڙي ۽ نباتات کي هريو پريو ڪري ٿي پر انهيءَ موسم
۾ اڪ پاي سڪي ويندا آهن. حضورجن فرمايو ته پاڻن
کان سواءِ ڪجهه به نٿو ملي.

۴ جون

شام جو ’سار بچن‘ مان

”گورو متا انوکا درسا.“

شبد جي وياڪيا ڪندي حضورجن فرمايو ته دليا ۾ به
مارگ آهن هڪڙو ’من مت‘ ۽ ٻيو ’گورمت‘. گورمت انهيءَ
وقت شروع ٿئي ٿو جڏهن من ۽ سرت شبد سان جڙن ٿا. اهو
شبد ليسري ٿل ۾ آهي تنهن ڪري گورمت ليسري ٿل
کان شروع ٿئي ٿو. انهيءَ کان مٿي سهنس دل ڪبول آهي
جنهن ۾ هزار بئين جي روشني آهي. ويدن ۾ انهيءَ کي
پڳوان جا ”هزار سر ۽ هزار پير“ ڪري بيان ڪيو ويا آهي
۽ قرآن شريف ۾ ”لا اِلهَ اِلَّا اللهُ“ ڪوٺيو ويا آهي. هزارين
وشي مٿي انهيءَ جوت تي محور ٿيا ويا آهن. ابي بهجي
اڀاسي ستن ولاتن جي بادشاهيءَ کي به ٺوڪر ماري ٿو.

ٺل ضروري ملٻڙو پر اهو وٺڻ لاءِ هن دنيا ۾ جنم وٺڻو پويو.
 پوري ڳورو ۽ نام جي ڪمائيءَ کانسواءِ ڪٿي ناممڪن آهي.
 هڪ مسلمان مستنگ ۾ اٿي حضور جن کان سوال پڇيو ته
 توهين قرآن شريف کي خدا جو ڪتاب ڪري مڃو ٿا؟
 ستڳورن جواب ڏنو خدا جي مٿان (مٿان حق) ۾ ته ڪا
 ٻولي آهيئي ڪانه. سڀ گرت پوڻيون، ويد شاستر، انجيل
 قرآن انسان جا ٺاهيل آهن. وڌ ۾ وڌ انهن چئي سگهجي ٿو ته
 انهن مهاپيشن آهي پرستڪ خدا جي هدايت مطابق ٺاهيا.
 خدا نه ڪتابن ۾ آهي ۽ نه مندرون مسجدن ۽ ٺاڪر دوان ۾.
 خدا نه انسان جي اندر آهي.

۳۰ هي ۱۹۴۳ع

اح صوح ۹ جي مستنگ ٿيو جنهن ۾،

”بسک بوهتا لاديا“ ۽ ”سار بچن“ مان ”بهادرون ماس“
 به شمع کنيا ويا. ستڳورن فرمايو ته جنهن ننڍي ۾ مليو يا بشار
 جو زور هوندو آهي ۽ بشار جي ڪارڻ پياس ۽ جان محسوس
 ٿيندي آهي اهڙي طرح هن دنيا ۾ نه اڌ عالمڪ، اڌي وارڪ،
 ۽ اڌي پورڪ ٽن قسم جو بشار لوڪن کي چڙهيل آهي.
 ترشنا روپي پياس ڪڏهن بچي ٿي ڪانه ٿي بلڪه جيترو
 الڪي مٿان جي ڪوشش ٿي ڪجي اوترو وڌيڪ چڙهي
 ٿي ۽ انهيءَ ڪارڻ جيو آواگون جي چڪر ۾ ڦري رهيو
 آهي. تنهن ئي هڪ قادياني مسلمان چيو ته مان انهيءَ
 آواگون جي اصول کي نروچان ته ڪو انسان جو روح اڪري
 وري حيران يا پوندي ۾ پويو. حضور جن فرمايو ته مون کي
 پنهنجي ڪنهن جنم جي خبر آهي ۽ منهنجو تجربو آهي ته
 آتما کي جنم موڻ جي چڪر مان اڪرڻو پويو. قرآن شريف
 لاءِ آهي لا اله يعني الله کان پري ڪجهه نه آهي. اهڙي

مال ٻڌائي نٿو سگهي. وڌيڪ فرمايائون ته گورو ۽ شبد برهم
تائين الڳ الڳ آهن پر پار برهم ۾ ائين هڪ آهن.
سردار ڪلا بئنگهه چيو ته ”سر“ ۽ ”دم“ بنا سرت شبد يوگ ۾
به ڪا، ياب نٿو ٿئي سگهجي. ”سم“ جي معنيٰ آهي من کي
روڪڻ ۽ ”دم“ جو مطلب آهي اندر ۾ جو دمن ڪرڻ.
واريءَ جي رڪوالي ڪرڻ سان شرار طاقتور ٿيندو ۽ چوري ۽
مستڪ ٿي نتيج اچي ٿو. حضور جن فرمايو ته برهمچريءَ هر ڪنهن
عمر ۾ فائد مند آهي پر جي جوانيءَ ۾ رکجي ته سولي ٿي
سهاڳو. فرمايائون ته سڪولن ۽ ڪاليجن ۾ گرهست آشرم جي
پروي سکيا نٿي ڏني وڃي.

ستسنگ ڪاپوءَ هڪڙي ستسنگ عرض ڪيو ته حضور جن
سندس پتا کي انت ويلي درشن ڏيئي هنجي سنڀال ڪئي.
۽ بشنداس پروي ۽ پنهنجي پتا جي مرليوءَ جو ذڪر ڪندي
ٻڌايو ته انت سمهي داڻاڻن کيس ۽ سندس پتا ٻڌي کي درشن
ڏنو. حضور جن فرمايو ته ائين اڪثر ٿيندو آهي.

۲۶ هي

شام جو سار بچن مان،
”ڪال ني جگت، عجب پر مالا،

من ڪيا ڪيا ڪرون بکان.“

شبد جي تشريح ڪندي حضور جن فرمايو ته دنيا ۾ ته
قسمن جا ماڻهو آهن. بهريان مورڪ جي مورلي پوڄا
ڏين ٿا. ٻيا ٻڌاءِ
ڏين ٿا. ڪتيءَ جو ساڌن سمجهن ٿا. ٻيا ٻڌاءِ
ڏين ٿا. ڪڏهن مورڪن سان مليو وڃن ته ڪا
آهن. ٽيان وچولا جي ڪرم ٿپ ۽ ڪرم ٿپ ۾ آهن. ڪرم ٿپ
وڌائين سان، ۽ ڇپ ٿپ ۽ ڇپ ٿپ ۾ آهن. ڪرم ٿپ
رکي ويٺا آهن. اهي ٿيئي ڏوڪي ۾ آهن. ڪرم ٿپ

سندس واپس ڏريجي آيا ڪرڻ ۾ پهچي ٿي. هر هڪ آيا
 پنهنجي ڪرمن اوسار پسون پکي وڌ ٿي يا اسان جي چوڻ
 ۾ پيدا ٿي ٿي. مطلب ته واپس واپس ماڻهو لاءِ هن دنيا ۾
 انڌلڻ آهي ۽ ڪافي به امن چئن ڪري ٿي. امن آهي ته
 هن چوڻن کان اسان کي وڌيڪ آرام آهي پر تڏهن ته اڌو
 ڪو به اسان ڪوئي چوڻ دعوت سان چوي ته مان سڪي
 آهيان. ڪنهن کي ڪرڻ آهي ته ڪنهن کي ڪرڻ آهي
 دنيا آهي ٿي ڏکڻ جو گهر جتي ڪرم پوڙان آهي. چئن
 چئن اسان ڪار ڪروڙ ٿوڀ هر اهنڪار جي وس ٿي ڪرم
 ڪري ٿو ٿيڻ ٿيڻ وڃي ٿو وڌيڪ پوڙان ٿيڻو. سڄو
 سڀ آهي مڪتيءَ ۾ جا صرف پوري ڪروڙ جي دنيا ۽ نام
 هي ڪمائيءَ ڏريجي مڪن آهي. جڏهن ته، دان به يا ٿيڻ
 ٿيڻ پوڙان سڀ ڪرم ضرور آهن پر انهن جي ٿيڻ لاءِ
 وري جنم وٺي هن دنيا ۾ اچڻو پوي ٿو. جي ڪرم آلي سرشت
 هرڏا ته پوءِ سرڻ ٿوڀ ۾ وڃي معياد پوڙان وري به هن
 دنيا ۾ جنم وٺڻو پوندو. شيد يا نام جي ڪمائي اسان کي
 امر ٿوڀ ٿيڻي ٿي جتان پوءِ واپس اچڻ جو سوال ٿي ٿو
 آهي.

۲۷ هي

شام ۾ ڪروڙ ڪرڻ صاحب مان هي شيد ڪيو وارو.

”جيئن آيا پوري ٿيڻو چاهي“

جس ۾ مرن هڪ ڏک ٿيڻو.

ستڪورن فرمايو ته جيڪو ماڻهو سڀ ستڪورو کان نام
 وٺي کائڻو مري ٿو، الهيءَ جي آيا کائي طرف ڪال جي
 منهن ۾ وڃي ٿي ۽ جڏهن ڪال هڪجي چاڙهي ٿو ته پراڻي
 جي اکين مان ٿوڀ وهر ٿي ۽ ڪڏهن خوف وڃان پيڻاب
 پاڻهار به وهر وڃي پر واپس واپس واپس اچي پنهنجو

باب ستون

حضور جن جي ڏيري ۾ رهائش

۲۱ هي ۱۹۴۳ع

شام جو

”ڇڳ ۾ گهور انڌرا پاري“

سار بچن مان پڙهيو وار جنهن تي ستورن تمام سندر
وڌاڪيان ڏهندي فرمايو ته جيتوڻيڪ سج جو پرڪاش آهي
تڏهن هوندي به سميت چورن ٿا ته هتي گهور انڌرو آهي
ڇاڪاڻ ته هن دنيا ۾ جيو جي خوراڪ جيو آهي. مثال طور
پاڻي ۽ ۹ لک قسم جا جيو آهن جتي وڏي مڇي ننڍي ۽ ڪي
کائي ٿي ۽ وڏي مڇي ۽ ڪي ان کان وڏي مڇي کائڻ وڃي.
وڻ ۽ مڇي سڀني کي کائڻ وڃي. اهڙي طرح خشڪي ۽ ۾
ڀڪريون، گائون، مينهنون نباتات کي کائين ٿيون ۽ نباتات ۾
به جان آهي. شينهن ۽ بگهڙ وري ڀڪريون ۽ وڻن کي کائڻ
وڃن. ننڍن ڀڪرين جي خوراڪ ڪيترا ماکوڙا آهن. وري
اهڙا ڀڪري باز جو کاڌ آهن ۽ انسان سڀني کي کائڻ وڃي.
هر هڪ اناج جي داڻي ۾ به آتما آهي. گرنٽ صاحب ۾
لکيل آهي، ”جيتي دالي ان کي، جيا باجهه نه ڪوئي.“
شرطي ۽ ۾ به لکيل آهي ته آتما موت کان پوءِ سج ۽ چنڊ جي
ڪرڻن ذريعي هن دنيا ۾ واپس اچي ٿي ۽ پاڇين ۾ ۽
اناج ۾ داخل ٿئي ٿي، آتما جي موجودگي ۽ ڪارڻ ٿي ۽
۽ پاڇين ۾ رس ٿئي ٿي ۽ جڏهن مرد انهن کي کائي ٿو ته

صاحب جي شبدن هي وياڪيا ڪئي وئسي. دادو صاحب
 جو شبد ”جاني التريامي اڪت اڪه آلامي“ ۽ پلٽو صاحب جو
 ”آلٽا ڪروا ڪڏن مين لس مين چري چراغ“
 ۽ ٿلي صاحب جو

”سرم نند سند ملاپ آپ اذر چڙه چاڪبا.“

شبد ڪنبا ويا. ستگردن فرمايو ته سماڙي ٽن قسمن جي آهي،
 گهڻن سماڙي، سڻ سماڙي ۽ سهج سماڙي. ٿلي صاحب
 پنهنجي شبد ۾ ٿيسري لک کان وٺي سڄڪند لائين رستي جي
 سڀني مڙان جو ذڪر ڪيو آهي.

۱۶ می

اح صوح جو ۶ بجي مون ڪارن ۾ لڪتاسين ۽ سومنا
 استيشن تان گاڏي ۾ چڙهي منجهند ڌاري دهلي پهتاسين.
 شام جو حضور جن دريا گنج ۾ سنگت ڪري روشن ڏٺو.
 ۱۷ می شام جو سڪندرو پور پهتاسين جتي ۲ ڏينهن رهي
 ۲۰ می شام جو ڌاري پهتاسين.

برهم ٽائين (۳) مڇلي چال جا پاربرهم کان شروع ٿي ٿئي
(۴) بهنگم چال (پکيءَ جي چال) جا ست لوڪ پهچي پراپت
ٿئي ٿي .

هڪ ماڻهو ستسنگ ۾ اٿي پڇيو ته ٿڌو وڏي يا
ٿڌو ٻيو. ستگورن جواب ڏنو ته اڳئين جنم ۾ جيڪي گرم
ٿڌو جي روپ ۾ ڪيا ويا سي هن جنم ۾ ٿڌو جو روپ
وٺن ٿا ۽ اهي ضرور پوڳيا پون ٿا. ها جنهن وقت اهي ٿڌو
جي روپ ۾ هئا ته ڪرڻ واري جو اختيار هو ته سٺا گرم
ڪري. جهڙي طرح ڪسان با اختيار آهي ته پنهنجي پيءُ
۾ جو پوکي يا ڪڍڪ. پر جڏهن فصل تيار ٿي وڃي ته پوءِ
جنهن جو پوکيا آهن سو جو کائيندو ۽ جنهن ڪڍڪ پوکي
آهي سو ڪڍڪ. اهڙي طرح ٿڌو ٻيو مان ٿڌو ٻيو ٿئي ٿي .
جي هينئر گرم سٺا ڪيا ته اڳتي هلي ٿڌو به سٺي ٿيندي

۱۴ هي

اڄ حضور جن قريبن ۴۰۰ ماڻهن کي نام دان بخشيو.
ڪنهن پرياهيءَ چيو ته جي هن رفتار سان ستگورن نام جي
ور کا ڪٿي ته پوءِ هن پرمڊل جون سڀ آڻائون سڃڪند
پهچي وينديون ۽ هيءَ دنيا ئي خالي ٿي ويندي. پر هي
گڻت (Arithmetic) جو مسئلو آهي ته جيڪڏهن لاءود
(Infinity) مان محدود ڪٿو ته به لاءود وڃي پڇندو.
راءِ صاحب جي لنگر جو انتظام نهايت عمدو آهي. سندس
برادريءَ جا ماڻهو به پريم پيار سان ساڌ سنگت جي شيوا ۾
لڳل آهن. راءِ صاحب جي گهر جا سڀ ماڻهو پرياهي ۽ اُدار
دل آهن.

۱۵ هي

شام جو ستسنگ ۾ دادو دال، پٿو صاحب ۽ نلسي

وري ڇڏڻ ڪورو ٿاڪ صاحب کيس درشن ڏئي ته هنن کان وٺي ڪري ڇڏي ته توهان جو اصلي ڏام ڪهڙو آهي؟ مون کي اتي ڪڏهن وٺي هلندا؟ مون کي اتي پهچڻ لاء ڪهڙي ساڌا ڪرڻ ڪپي؟ جيڪڏهن انهن سوالن جو جواب ملي نه پوءِ هر سمجهي ته سچ پچ ڪورو صاحب جن آيا آهن ۽ ڪي نه ملي نه سمجهي ته من جو ڏوڪو آهي. انسان چيئن آهي انهيءَ ڪري صرف چيئن مهاڀرڻ جو ڌيان ئي هن کي ڇڪي سگهندو.

9 م

اڄ دهليءَ ۾ ستنسنگ ٿيو ۽ سترور قرياب ۱۰۰ زالن ۽ مردن کي ٿام دان بخشيو.

1۰ م

صبح جو پساوه لاءِ روالا ٿياسين. سونا ويلوي اسٽيشن ٿاين ٿرڻ ۾ ۽ پوءِ ڪاز ۾. راڻ صاحب شوق پالسنگر، خود حضور جن جي ڪار هلائي رهيو هو. ڇڏڻ پساوه پهناسين ته راڻ صاحب جي شاندار حويلي ۽ ٻاهران هزارن جي تعداد ۾ سنگ پيني هئي. سڀني جي نهايت خاطر تواضع ڪئي ويئي. بيان کان وٺي روز صبح جو ۸ بجي ۽ شام جو ۶ بجي ستنسنگ ٿيندو.

11 م

راڻ صاحب عرض ڪيو ته سندس محل جي وسيع طاقي ۾ جيڪي نه جا وٽ پيا آهن تن جو به اڌار ٿئي. حضور جن فرمايو ته انهن وٽن جي هيٺان ٿام دان ڏنو ويندو پوءِ انهن جو اڌار ڇو نه ٿيندو؟ سترورن راڻ صاحب جي هائين، گهوڙن، ڍڳن ۽ انب جي وٽن، سڀني تي پنهنجي دٻا درستي وڌي.

۶ می

شام جو سري جي تنگ گهر ۾ تنگ آيو جنهن ۾
 ”ذن من ڪرم سنڌيائي.“

شد ڪيو ويو. حضور جن فرمايو ته پر ماڻها انسان هي
 شرار ۾ آهي پر هو اڳيان وس هڪي جهنگل ٻهڙن ۽ نياڻن
 ۾ ٻيو ٻڙي. ستڪرون پنهنجي لڙڪريءَ جي وقت جي هڪ
 ٻاهر ٻڌائي ته وٽن هڪ مسلمان سيد ليڪيدار هو. هن
 حضور جن کي عرض ڪيو ته منهنجو بل جلدی پاس ڪري
 ڏيو جو جو مولڪي حج تي وڃڻو آهي. حضور جن هڪي
 بسا ڏياري ۽ ليڪيدار خوش ٿي عرض ڪيو ته منهنجي لاءِ
 ڪا ڪار خدمت هجي ته حاضر آهيان. حضور جن چيس ته
 اتي جي خدا کي منهنجا سلام ڏج. ليڪيدار حيران ٿي
 اچيو ته اتي ڪو ٻيو خدا آهي! تنهن تي ستڪرون اچيس ته
 ٻيو ٻڙن اتي ٻلا ڪونهي ٻڙو ٿو وڃي؟ جڏهن هر حج
 ڪري واپس آيو ته ڏاڏاچن اچيس ته خدا ڏانه؟
 شاه صاحب جواب ڏنو ته اتي خدا نه ڏسڻ ۾ ڪونه آيو
 باقي هڪ عمارت نه ضرور هئي.

۷ می

صوبو جو سوال سري اسٽيشن تي پهتائين. سيدڪند
 ڪلاس ۾ راهي حصار کان ليندا دهليءَ پهتائين. اسانجي
 گاڏي ۾ هڪ سکر ۱ هو جنهن حضور جن کان ڪيترائي سوال
 پڇا ۽ چيائين ته هڪ سکر مولڪي ٻڌايو ته هڪي ڪورو نالڪ
 صاحب هن جو روشن ٿيندو آهي. حضور جن اتر ڏنو ته
 جيڪڏهن ڪورو نالڪ صاحب جن کي دليا ۾ اچن ٿي ٿرڙو
 هو ته ٻه هنن ٻچن سمون پائي ڇا لاءِ ڪيو؟
 جڏهن اهو سکر ٿرڙاڻ کي گڏجي ته هن کي چئڻو نه

باب چھون

سڪندر پور ۽ ڀنڀري جو دؤر

هي

اڄ صبح جو ساڍي پنجين بجي ڏيڙي مان روانا ٿياسين ۽
نام جو سڪندر پور پهتاسين.

هي

حضور جن فرمايو ته ڏيڙي جي بمسبت مولڪي هتي وڌيڪ
آرام آهي. شام جو حضور جن اڱڻ ۾ ڪرسيءَ تي اچي براجمان
ٿيا. اسين سڀ هيٺ فراس تي ويٺاسين. سردار ستنام سنگهه
جي ننڍي ڪڪي راند ڪندي ڪڏهن سٽڪورن جي سايو
تي پئي مٿو رکيو ته ڪڏهن سندن هنج ۾ وهڻ لاءِ مٿي پئي
چڙهيو. داتاچن نهايت پريم سان هن ڏانهن پئي نهاريو ڇاڪاڻ
ته کيس ڏاڍو پائيندا آهن. حضرت محمد صاحب جي باري ۾ به
مشهور آهي ته هو پنهنجي ڏوهتن حسن ۽ حسن کي ڏاڍو
پائيندا هئا. پوءِ سرڪالن ڪاربيت جو پريم پتر حضور جن
کي پڙهي ٻڌايو ويو جنهن ۾ هن لکيو هو ته قدم قدم تي
هو حضور جن جي سھائتا محسوس ڪري رهيو آهي ۽ اهڙي
قسم جون اليڪ رپورٽون هر روز سٽنگين جي خطن ۾ اچن
ٿيون ته سنڀاري مشڪلاتن ۾ به سٽڪورو سندن مدد ۽ رکيا
ڪري ٿو.

- (۱) لنگر مان ورتي ۽ ٽانديءَ ۾ ڪنهن کي پڙهائڻ
 (۲) ۽ ڪنهن جو ڪهڙو ٻانهي ۽ ۽ ڪنهن کي پڙهائڻ
 ڪهڙو ٿيڻ.
 (۳) پڙهائي ۽ ٽانديءَ ۾ ڪنهن کي پڙهائڻ ۽ ٽانديءَ
 حشر وٽن فرمايو ۽ ٽانديءَ ۾ لنگر آڻڻ ۽ ڪنهن کي
 لاءِ ٻانهي ٺاهڻ ۽ ٽانديءَ ۾.

اڄ سردار پڳت سنگھ گورو ليخ بهادر صاحب جن جا سلوڪ پڙهيا. ٻڌايائين ته اهي انهيءَ وقت ستگورن اڇاريا هئا جڏهن سندن قتل جو حڪم ٿي چڪو هو ۽ هو خوشيءَ سان پنهنجو سر قربان ڪرڻ لاءِ دهليءَ ويا هئا. کين موت جو ڪو به ڊپ يا چمڪا ڪانه هئي. حضور جن فرمايو ته سندن ڪي ڪير ڪٿي ڪيترو به ڪشت ڏئي ته به هو سراپ نه ٿيندا آهن. انهيءَ نقطي جي ٿاڻيد ۾ سردار پڳت سنگھ ٻڌايو ته حضرت عليءَ کي لڙائي ڪندي سخت زخم پهتا هئا پر سندس دشمن کي به موتمار زخم رسيا ۽ آخر انهيءَ کي پڪڙي وٺي آيا. حضرت عليءَ کي سخت اڇ لڳي هئي. سو هنجي واسطي شربت جو هڪ گلاس کڻي آيا. حضرت عليءَ فرمايو ته اهو هن اسانجي دشمن کي ڏيو ڇاڪاڻ جو هنکي وڌيڪ ضرورت آهي. پر انهيءَ شخص انهيءَ خيال ڪري پيٽ کان لانڪار ڪيو ته مٿان شربت ۾ زهر مليل هجي. تنهن تي حضرت عليءَ فرمايو ته جيڪڏهن منهنجو اهو دشمن فوت ٿي وڃي ته پهرين هنکي جنت ۾ داخل ڪرائي پوءِ ئي مان داخل ٿيندس.

شيخ سعدي جو به ڪلام آهي:

”شنيدم ڪـ مردان راهـ خدا،

دل دشمنان هر نه گردند لنگ؛

ترا ڪمـ ميسر شود اين مقام،

ڪ باد و ستابت خلاف است و جنگ.“

هڪ ستنگيءَ لکيو ته مونکي هڪ اڀياسيءَ ٻڌايو آهي ته ڇهن ۾ گاميابي حاصل ڪرڻ لاءِ تون ڳالهين جو ڌيان رکڻ ضروري آهي:-

لٻٻيا ٻيا هئا ته ليٽي چڻ ڪنهن سان ڳالهايا نون پئي. مان
ڪهري به اچي هڪ ڪنڊ به واهي رهيس. جڏهن بابا جن
مڃاڻ ٿيا ته مون عرض ڪيو، ”بابا جي! توهين ڪهڙا نهن
وڃا هئا؟ ڪنهن سان پئي ڳالهيون ڪيون؟“

بابا جن پڇيو، ”تو سڀ ڪجهه ٻئي ٻڌو ڇا؟“ مون عرض
ڪيو ته ها. بابا جن فرمايو ته ڳالهه دل به رکج. اڄ ڪلهه
اسانجا فوجي سسنگي مالا ڪنڊ جي لڙائيءَ به دشمن جي
گهري به آهن انهن کي تسلي ڏيڻ لاءِ وڃا هئاسين. پوءِ
الهيءَ وارا ٿا هون ڏڪر هليو جنهن به ڳرو اچن ڏور مهاراج جن
ڪابل به رهندڙ پنهنجي الهيءَ سسنگيءَ جي رکيا ڪئي
جنهن جو دم ٿورو به پسا گهٽ هو.

۱ مئي ۱۹۴۳ع

اڄ مهينہ اندرسنگھ البت آباد واري جي ٻارهي جي ياد به
متسنگ ٿيو. حضور جن هڪجي شيرا مان ڏاڍو خوش هئا.
هن ڌاري به ئي چولو ڇڏيو. بيماريءَ کان بچي پنهجي
ڪت ڪٿائي اچي حضور جن جي دروازي اڳيان رکيائون. جڏهن
مهاراج جن صبح جو ٻاهر نڪتا ته عرض ڪيائين حضور! ڪو
ڪري منهنجو نيمو ڪيو، هڏانهن يا هڏانهن. ٿيو به انهن
ڏينهن ان ڪلهه ڪوچ ڪري ويو. ڏڪر آهي ته حضور
بابا جي مهاراج جن پنهنجي ڇڙهائيءَ کان ڪجهه عرصو
فرمايو ته جيڪڏهن ڪو ماڻهو ٻڌيس وڃي ته ڏن دولهه ڪو
ڪري پنهنجي وطن واپس وري ۽ ڪير هڪجي موٽڻ
روڪي ته ڇا اهو سڄو لکندو؟ اهڙي طرح اسان به سڄو
جي ڪرڻ سان ٻين سمورن روپي دولهه ڪئي ڪئي ۽
واپس وڃڻ جي تياري آهي. الهيءَ ڪري ڪوبه اسان
هتي رهڻ لاءِ نه ڇڏي.

جنهن بهر اڇلايو سا پنگياڻي ٻڌي آهي ۽ مانا جهنگل ۾ بنا
وسن ٻيٽي پٽڪي. انهيءَ ڪري انسان کي نيڪ ڪرم
ڪرڻ کپن.

ڪرم ۾ جو ذڪر ڪندي حضور جن فرمايو ته پوءِ پنجن
جهن جنهن جي تعلقات ڪارڻ ڪيترائي جيو منهنجي ارد گرد
رهن ٿا.

۳۰ اپريل

اڄ کان اهو نيم شروع ڪيو ويو آهي ته سنگت حضوري
دروازي جي ٻاهران درشن ڪرڻ لاءِ ڪٿي نه ٿئي ۽ سڀ
وڃي ستنسنگ هال ۾ وهن جتي ڪلاڪ کن لاءِ حضور جن
درشن ڏيندا ۽ ماڻهن جا عرض ٻڌندا. انهيءَ ڪري صبح
جو جيڪا پيڙ پاڙ ٿيندي هئي سا بند ٿي ويئي. شام جو
ڪمير صاحب جي ساڪي سنگره مان شيوا جو انگ ڪيو
ويو. ستگورن فرمايو ته مهاڻائن جي پراڻي نظر ايندي آهي
پر دراصل هوندي ڪانهي. انهيءَ ڪري جوڻشي سندن
جنم ڪندڙن کي ڏسي سندن پراڻي جو صحيح اندازو نه
لڳائي سگهندا. وڌيڪ فرمايائون ته جڏهن منهنجي ننگ
جي هڏي پڳي ته اها پنجن سالن جي ٽڪليف هئي پر
بابا جي مهاراج جن پنجن مهينن ۾ پوڳائي معاف ڪئي. جڏهن
چوٽ لڳي ته ڊاڪٽرن کي منهنجي ٻوٽ جي اميد به ڪونه
هئي ۽ جڏهن انهيءَ حالت جي باري ۾ بابا جن کي ٿار رستي
سوچنا موڪلي ويئي ته هنن پنهنجي انٽر ڊرشن سان
ڏسي فرمايو ته ويندو ڪونه. اتي ڪيترن ستنسنگ اهڙا
ورثايت ٻڌايا ته ڪيئن ستگورن سنساري ڪمن ۾ به سڪت
واري سندن سهائتا ڪئي. ستگورن فرمايو ته هڪ پيري
بابا جن منهنجي ٻوٽ مهمان سنگهه والا آيا. پنهنجي ڪمري

عرض مون کي راجائي ملي آهي. چون ٿين سرچي چيو
 مون شهر ۾ ملائي پگياڻي آهي انهيءَ کان پوءِ جڏهن
 انهيءَ پگياڻيءَ وٽ واپس وري چيس ته ملائي
 ڪريءَ لي هڪڙو ساڌو ڏوڻي لڳائي ويٺو آهي، انهيءَ
 وٽ وڃ ته هو تنهنجي لپي ڪندو. راجا يوح انهيءَ ساڌو
 وٽ پهتو. ساڌو اڄ ڏيئي و شهر پوريءَ مان وٺي کڻي
 جنهن ۾ راجا کي وهاري وٽڪڻ ۾ وڃي وڃي چاڌري
 ته ڏاڏا سندر مل پيا آهن. جڏهن اتي واپس ڀرڻو آهي
 سڀ مل راجا يوح لاءِ پيا آهن. راجا چيو ته مون ۾ ڪنهن
 کي آيا ته ساڌو چيو ته هي راجا! پر راجا چيو ته مون
 پاڻ هٿاسين، ۽ هوءَ پگياڻي سان هي پڻ هئي. هوءَ جيڪا
 پڻي پهاڙن ۾ سرگردان ٿي پئي ٿري سا سان هي مالا هئي.
 سان چيو پتا نٿي ۽ عمر ۾ گذاري وئي. هڪ دفعي جڏهن
 اسان اچا تڏها هٿاسين ۽ پڪ جي ڪارڻ واکل ٿي رهيا
 هٿاسين ته اسان جي مالا ڪٿان اٿو وڃي آهي ۽ ان مان چيو
 مانهن پڇيائين. جڏهن پاڻ چئي ڪي هڪ روئي
 ورهائجي ملي ته انهيءَ وقت هڪ ساڌو اچي در تي
 هٿس. پڇيئي مالا ساڌو کي چيو ته اسان خود بڪايل
 ٿي وئي ڪٿان ڏاڍن ۽ جوش ۾ اچي ساڌو جي چا
 لاهي ڇڏيائين. ساڌو شام ۾ وارو هو سو چيو ته
 پوءِ اسان جي پڻ غصي ۾ اچي هن جي ساڌو کي هٿ
 مون وري چيو ته مان ٿرڏڙ ڪاڻي ڪڍي عزتيءَ جي باو
 پر توڙي ته هو ضرور نهايت بڪايل هوندو. اهو وڃي
 پڇيئي روئيءَ مان اڏ وڃي هن کي ڏيئي ڇڏي.
 جي عرض ٿي هن چيو ته راجائي ملي آهي. ڏسي ٿو
 ڪم ڏوڻيءَ جي اڳيان پڇيئي چيو ته ٻاڻ پڇيئي

جنهن بهر اچلائو سا پڳياڻي ٻڌي آهي ۽ مانا جهنگل ۾ بنا
وسنن ٻيٽي پٽڪي. انهيءَ ڪري انسان کي نڪ ڪرم
ڪرڻ ڪونه.

ڪرم ۾ جو ذکر ڪندي حضور جن فرمايو ته پوءِ ان پنهنجن
جنهن جنهن جي تعلقات ڪارڻ ڪيترائي جيو منهنجي ارد گرد
رهن ٿا.

۳۰ اپريل

اڄ کان اهو نيم شروع ڪيو ويو آهي ته سنگت حضوري
دروازي جي ٻاهران درشن ڪرڻ لاءِ ڪٿي نه ٿئي ۽ سڀ
وڃي سنگت هال ۾ وهن جتي ڪلاڪ ڪن لاءِ حضور جن
درشن ڏيندا ۽ ماڻهن جا عرض ٻڌندا. انهيءَ ڪري صبح
جو جيڪا پڙ پاڙ ٿيندي هئي سا بند ٿي ويئي. شام جو
ڪبير صاحب جي ساڪي سنگره مان شيوا جو انگ ڪيو
ويو. ستگورن فرمايو ته مهاتمان جي پراڻي نظر ايندي آهي
پر در اصل هوندي ڪانهي. انهيءَ ڪري جوڻشي سندن
جنم ڪندڙن کي ڏسي سندن پراڻي جو صحيح اندازو نه
لڳائي سگهندا. وڌيڪ فرمايائون ته جڏهن منهنجي ٽنگ
جي هڏي پڳي ته اها پنهنجن سالن جي ٽڪليف هئي پر
بابا جي مهاراج جن پنهنجن مهينن ۾ پوڳائي معاف ڪئي. جڏهن
چوٽ لڳي ته ڊاڪٽرن کي منهنجي ٻوٽ جي اميد به ڪونه
هئي ۽ جڏهن انهيءَ حالت جي باري ۾ بابا جن کي ٿار رستي
سوچنا موڪلي ويئي ته هنن پنهنجي انٽر ڊسٽريڪٽ سان
ڏسي فرمايو ته ويندو ڪونه. اتي ڪيترن ستنسڪين اهڙا
ورثايت ٻڌايا ته ڪيئن ستگورن سنساري ڪمن ۾ به سنگت
ولائي سندن سھائتا ڪئي. ستگورن فرمايو ته هڪ ڀيري
بابا جن منهنجي ڳوٺ مهمان سنگھ والا آيا. پنهنجي ڪمري

[illegible]

اڄ اپريل جو ماهوار سٽنگ هو جنهن ۾ گوروارجن ديو
 مهاراج جن جو شبد، ”پرکي هيٺ سب جنت اڪئي“ ڪيو
 ويو. هن شبد ۾ ڪرم جي فلاسافيءَ تي روشني وڌي
 وئي آهي. سردار گلابنگهه فرمايو ته اها انسان جي اي عقلي
 آهي جو هو پنهنجي اعمالن ڏانهن ڌيان نٿو ڏئي ۽ سوچي ٿو
 ته ”جڳ مان اڪلا ڪن ٿا.“

ڀڳوان ڳيتا ۾ لکيو آهي ته سؤ ڪلپ پلي گذري وڃن ٿو
 ڪرم جو ڦل ضرور پوکيو پوئو. هڪ چوڪڙي جڳ، ٻراڙ
 آهي چئن جڳن جي ۽ ۹۹۸ چوڪڙي جڳ، ٻراڙ آهن هڪ
 ڪلپ جي. ستگورن فرمايو ته سنسڪارن جي ڪارڻ انسان
 جي ٻڌي پرشت ٿئي ٿي. جڏهن پيشم پتا مه، انت سمي ٿيڻ
 جي سبب ئي ٿئي ٿي ڪيان جون ڳالهيون ڪري رهيو هو ته
 درويديءَ کي ڏٺو. پيشم پتامهه جڏهن انهيءَ جو سبب
 پڇيس ته چيائين ته جڏهن درويڙن جي سڀا ۾ منهنجي
 ساڙهي ٿي لائون ٿو هان ڪچو ٿي ڪونه. انهيءَ مهل اوهانجو
 ڪيان ڪيڏانهن ويو هو؟

پيشم پتا مه، ورائيو، ”پتري! درويڙن جو ان ڪائي
 منهنجي ٻڌي پرشت ٿي چڪي هئي“ اهڙي طرح جڏهن
 ٻرن ڪرم جو چڪر اچيو ته پوءِ انسان وريڪ جي آواز
 کي نٿو ٻڌي ۽ من جي وهڪ ۾ وهي ٿو وڃي. ڪرم جو
 ڦل ته اولائن کي به پوکيو پوئو. رامائڻ ۾ لکيل آهي،
 ”سيتا رام ڪيا ڪان جوگو،

ڪرم پرڏان ڪهين سڀ لوگو.“

سردار گلابنگهه ٻڌايو ته راجا پوڄ جو لشين کان پڇيو ته
 مون پنهنجي پورب جنم ۾ ڪهڙو شپ ڪرم ڪيو هو جنهن

هنڪي ڪلندو ڏسي ملي ڇو نه ڏس منهنجي هڪ ڦٽي سان
هي ڪيترو نه بهتر ٿيو آهي. مونکي پڪ آهي ته هي بلڪل
لڙندو ئي پوندو.

ملي جي وڃڻ کانپوءِ مون پنهنجي ڪڪي کان پڇو ته
ڦٽي مان ڪجهه آرام سمجهين ٿو؟ چوڪري جواب ڏنو،
”هاڻي ته مونکي پڪ آرام ملي وڃي.“

مون پڇيومانس، ”سو ڪيئن؟“ چوڪري اتر ڏٺو،
ويجه سال ٿيا ته مون ٿو وٽ به هزار روپيه امانت رکيا هئا.
مان لڙائيءَ ۾ مارجي ويس. اها امانت وصول ڪرڻ لاءِ مان
لنڊن ڀرت ٿي آيس. مون ڇوڪري ٿوڪي لڙو سو ورتو،
صرف اڍائي روپيه رهيل هئا جي ٿو هينئر ملان ڪي ڏنا.
منهنجي زال اها ساڳي گهوڙي آهي جهڪا مونکي زبردستي
دشمن جي فوج ۾ گهلي وئي هئي ۽ ائين منهنجو موت
آندائين. اهيءَ جو بدلو وٺڻ لاءِ مان هنڪي ساري عمر جو
ڏهاڳ ڏيئي ٿو وڃان.“

”دوسترو! هاڻي ٽوهين سوچو ته مري ويو سگهجي
شهر سگهه ۽ روئي پئجي گهوڙي. ٻلا مان انسوس ڪريان
ته ڪنهنجو؟ - هاڻيءَ جو يا گهوڙيءَ جو؟ ٽوهين آرام سان
ڀرجن ورتاؤ.“

سو هي ڪٽنب قبيلو ۽ مت مانت سڀ ڪرمن جي اڻسار
ٿين ۽ جيئن جيئن سندن لڙو ڀورو ٿيندو ٿو وڃي
ايئن ئي هڪ ڪوڄ ڪندا ٿا وڃن ۽ سڀنيءَ ختم ٿيندا
ٿا وڃن.

حضور جن فيصلو ڪيو آهي ته هر ٻڌر ٿي مڙن رکندا
اهو سندن صحت جي خيال کان نهايت ضروري آهي. بلڪه
هن کان اڳيئي هڪڙو ڪيندو هو. اڄ ٻڌر آهي ۽ حضور جن
آرام ڪري رهيا آهن.

مجبور ڪيو ۽ چيائين ته انهيءَ بهاني توھان کي ھڪڙي رات آرام
 ملندو ۽ سهاراپور جو سير بہ ڪري سگھندا. سو اسين
 ي پيا سين. رات جو هن اسان سيني لاءِ چڱو چوڪو کاڌو
 رکرايو ۽ ڀرجي ڏنائون. اڃا کاڌ شروع ڪيو سين مس
 ٿي واري ڪري مان ڪنهن زال جو درد ٿيو روئڻ ٻڌڻ
 آيو. اسان پنهنجي ميزبان کان پڇيو ته گھر ۾ ھي ڪير ٿو
 وٺي؟ هن وراڻيو، ”توھين انھيءَ ڳالھ کي ڇڏي ڏيو،
 جي ڏک ٿي ھڙي سان کاڌو کاڌو.“ تنھن ئي اسان چيس ته
 پھرين اسان کي ان روئڻ جو سبب پڌراءِ. اسين کاڌو پوءِ
 ورتائينداسين. مجبورن ھن کي ٻڌائون پوءِ هن ھيٺينءَ ريت
 سمورو داستان ٻڌايو:-

”اھو روئڻ جو آواز منھنجي وڌو تنھن جو آھي. ڪڇ
 ڏينھن ٿيا منھنجو پٽ گذاري ويو. سو کيس ياد ڪري پئي
 روئي.“ اسان چيو، ”عجب جي ڳالھ آھي جو تنھنجو پٽ
 گذاري ويو آھي تنھن ھوندي به توھان ھڙا اوچا طعام ٺاھيا
 آھن!“ تنھن ئي بڻي وراڻيو ته توھان کي پيرائتي ڳالھ،
 ڪري ٿو ٻڌايان.

”وہ، سال ٿيا مان راولپنڊيءَ مان ليڪو ڇڏي ھٿ
 آيس ۽ اچي شادي ڪيم. ان سالن کانپوءِ مون کي پٽ ڄائو.
 مون ھن کي نپايو، پڙھايو ۽ پوءِ سندس شادي ڪرائي.
 شاديءَ کانپوءِ ھو بي-مار ٿي پيو. گھڻن ئي ھوشيار ڪڏھن
 ۽ ڊاڪٽرن جو علاج ڪرايو مانس پر ڏينھن ڏينھن ٻوڙو پوندو
 ويو. آخر سيني طرفان مائوس ٿي ھڪڙي ملي کي ڦيڻي
 ڪرڻ لاءِ گھرائيو. ھن اچي پنھنجو ٿوڙو ڦيڻو ڪيو ۽ مون کي
 انھيءَ وقت کيسي ۾ صرف اڀائي روپيا ھئا جي ڪڍي
 ڏنائين ۽ چيو مانس ته ٿوڪي اڃا به خوش ڪندس. جنھن
 مھل مون اڀائي روپيا ملي کي ڏنا ته چوڪري ڪئي ڏنو

جا جو ٻي. ٽائيد ۾ ستگردن شير سنگه جي وارا ٿا هن
ٻڌائي ته هڪڙو سپاهي فوج ۾ ڪم ڪندو هو. ڪابل
هن ٻڌائڻ لاء ڪيو ته هن الاهيءَ کي بند ڪرڻ لاءِ
فوج جي دستي کي حڪم ڏنو جنهن ۾ هي ڪم ڪندو
اهي ٻڌي پاسي ڳوليون پئي هليون. الاهيءَ سپاهيءَ جي
اڙي اهڙي ۾ مدھن زور هڻي جو روڪڻ جي باوجود به
سپاهيءَ کي ئي اختيار دشمن جي گهيري ۾ ڪڍي وائي. ٻڌائڻ
۷- گولڊن گهڙيءَ کي هٿيون ۵۴-۷ سپاهيءَ کي ۵- لٽيجر
اهو لکيو جو ٻي مري ويا.

ان وقت فوج ۾ دستور هو ته فوجين جي راشن حوليڪو
ٻئي کي هوندو هو. هن سپاهيءَ کي ڪو نه گهر ٻار ڪو نه
هو، الاهيءَ ڪري هن پنهنجي ننڍي الاهيءَ ٻنهي وٽ
امالت طور رکي هئي. جڏهن هنجو مرس ٿيو ته اخباري
وارن هنجي ماڻهن کي اطلاع ڏنو ته هو اچي سندس پگهار ۴
سامان ڪڍي ويا ۽ سمورو حساب حساب ڪيو ڪري ويا.
ليڪن ٻه هزار روپيا لڌ جيڪي سپاهيءَ جا وائلي وٽ
امالت طور هئا، ان بابت سندس مٿن ماڻهن کي ڪابه جان
ڪانه هئي. سو ٻئي ڪنهن طرفي سان اهي پيا پنهنجي
کائي ۾ جمع ڪري ڇڏيا.

ليکڪي جي معباد ختم ٿيڻ کانپوءِ وائلي واپس پنهنجي
ڳوٺ آيو ۽ اچي ڪو دڪان کوليائين. اٽڪل واهن سالن کان
پوءِ منهنجو (حضور جن هو دوست جنهن کين هئي) و
ٻڌائي) هر دوار وڃڻ ٿيو. منهنجا ڪڇ دوست به مو
ڪڏ هئا. هر دوار مان موٽندي اسين سهارن پور ۾ آياسين
منهنجي ملاقات الاهيءَ ساڳئي ٻئي سان ٿي. جڏهن
راولپنڊيءَ ۾ هو ته وڻج واپار جي ڪري هن سان م
چڱي ڏٺ وٺ ٿي وئي هئي. الڪري هن رات

هيٺيون شبد رس ڏيندو پر مٿي نه ڇڪيندو. جهڙي طرح گانءَ کي پلي کولي ڇڏجي پر جي سندس وڇڙو ٻڌو پيو هوندو نه هوءَ ڪيڏانهن به نه ويندي ڇاڪاڻ ته وڇڙي ۾ هنجو موه آهي. اهڙي طرح جيستائين من ڏنيوي سازو سامان ۽ رشتيدارن جي موه ۾ ڦاٿو پيو آهي تيستائين شبد ان کي مٿي ڪيئن ڪٽندو؟

انهيءَ لپڏيءَ عرض ڪيو ته جڏهن صبح جو مان ٺنڊ مان اٿندي آهيان ته من آداس هوندو آهي. مون نه پنهنجي خيال مطابق چيو مانس ته اهو شايد شرير ڪمزوريءَ ڪري هوندو. پر حضور جن بلڪل معقول ڪارڻ ٻڌايو ته سنساري ماڻهن کي جڏهن صبح جو ڄاڳ اٿندي آهي ته پنهنجي پنهنجي رغبت ۽ صحبت انوسار هنن جو من ڪنهن نه ڪنهن پدارت يا پراڻيءَ جي ڌيان ۾ مڱن ٿي ويندو آهي پر ڇاڪاڻ ته پنهنجو من اهڙيءَ طرح سنساري ٻنڌن ۾ اٽڪل ڪونهي انهيءَ ڪري ترڪي اداسي محسوس ٿئي ٿي. جيئن جيئن اڀياس ذريعي شبد ۽ گورو سان پربت وڌندي ويندي ٿيئن تيئن اداسي گهٽجي ويندي.

شام جو گورو رامداس صاحب جن جي پاڻي،

”نام ملي من تر پتيئي،

بن نامي ڌرگه جيواس.“

ڪڏهي وٺي. ڏسو گورو صاحبن جي دل ۾ نام جي لاءِ ڪيڏي نه زبردست اُڪير آهي! اسين ته هن سنسار جي موه ۾ ممتا ۾ بلڪل ڦاٽا پيا آهيون. اڄ اُمر تسر جي هڪ ستنسڱيءَ شڪايت ڪئي ته منهنجو پٽ منهنجي آڱيا ۾ نٿو هلي. حضور جن جواب ڏنس، ”ڀائي! تون ان جي پرواهه نه ڪر. هي دنيا جا رشتا ناٿا ڏوڪو آهن ۽ صرف لَهڻي ڏَهڻي جي ڪارڻ آهن. سو جڏهن لَهڻو ڏَهڻو ختم ٿيو ته پوءِ ڇاجو

ماتون نام ملڪ سان ئي سميتي پرڪاش منديل ۾
واجون حضور جن فرمايو ته اهو هنن جي سادگي ۽
جو قل آهي.

پويل
اح هڪ الڪراڙ ليدِيءَ کي هدايت ڪندي سڪرون
ايو ته سرون ڪرڻ وقت زبان جي ضرورت نه آهي. پر
ي سرون ڪندي من باهر وڃي نه پوءِ سڪوروءَ جي
روپ جو زبان نه ڪرڻ جهڙي ليڪن ڪنهن به نصرت يا
وڻي يا مورتيءَ جو زبان نه ڪرڻ کي چاڪا نه ئي هان
جالدار کي ڪهڙن چڪي سگهندي؟ جيڪو مهاڻا ڪنهن
پرهمندن جي رسائي ڪري چڪو آهي صرف اڃي سروب
جو زبان مناسب آهي. مگر انهيءَ مهاڻا جي مورتيءَ يا وڻي
جي زبان مان ڪو نالو ڪونهي. گذريل مهاڻا ان جهڙوڪ
سري راهچندو جي، ڪرشن پکوان، ڪيسر صاحب، گرو
ناڪ، يا عسلي مسيح جي تصويرون مختلف ملڪن ۾ چترڪارن
الهن مڃاڻن جون تصويرون آهن. پر جيڪڏهن اهي چتر
پنهجي ڪلپنا انساو بنايون آهن. پر جيڪڏهن اهي چتر
اصلي نه هجن تڏهن به بچان آهن ۽ جڙ چتر ڪڏهن به ڇڏن
کي ڪم ڪري نه سگهندي.

دانا جن وڌيڪ فرمايو ته مان پنجن نامن جي سرون ۽ شه
هر ٻڌڻ ٻڌي جي سکيا ساڻهي وقت انهيءَ لاءِ ٺهندو آهي
نه جيڪڏهن مبادا تسڪي چولو ڇڏي نه هو اشت
ڪنرل ۾ شيد ٻڌي سگهي ۽ هن جو ٻيو جنم نه ٿئي. در
نه پهرين سرون جو ساڌن ٻڪو ڪري شرير مان زبان ڪ
بچن هي پويان ڪنو ڪري پوءِ ئي شيد ٻڌڻ کڻي چا
اهو ئي شيد آيا کي چڪي مٿي پهچائيندو. انهي

اندرتون، پنج ڪرم اندرتون ۽ چار انتهڪرڻ يعني من،
 ٻڌي، چٽ ۽ اهنڪار. اهي چوڏهن ئي انسان جا دشمن آهن.
 اهي انسان کان ڪڪرم ڪرائي وري ڌرم راءِ جي درٻار ۾
 سندس ئي برخلاف شاهدي ڏين ٿا. انهيءَ نقطي جو ذڪر
 گرنٿ صاحب ۽ مولانا روم جي مثنويءَ ۾ ٿيل آهي. هن
 دنيا ۾ جتي جيو جو ڪاڄ جيو آهي اتي اندرون نه ٿو ٻيو ڇا
 هوندو! اناج، پوئن، جانورن ۾، مطلب نه سڀ ۾ آيا آهن.
 اڄ ڪلهه حضور جن جي طبعيت ليڪ ٿي رهي. ڪمزوري
 مهسوس ڪن ٿا ۽ فرمايائون ته توهين ٻاهران ڏسي ڇو ٿا
 هوندا ته مان اندرست آهيان پر منهنجي اندر هاڻي طاقت نه
 رهي آهي. اهو ٻڌي اسين سڀ ڏاڍو ڏکي ۽ ويساڪل
 ٿياسين.

۲۴ اپريل

ستسنگ ۾ سنگورن فرمايو ته حضرت بايزيد بسطامي
 جڏهن ڀڄڻ ۾ وهندو هو ته وجد ۾ اچي چوندو هو، ”مان
 خدا آهيان.“ اهو ٻڌي مولوي ۽ ٻيا شريعت جا پابند ناراض
 ٿيندا هئا ۽ جڏهن هنجو ڌيان انهيءَ ڳالهه ڏانهن ڇڪايائون
 ته بايزيد بسطامي چين ته اڄي جڏهن اهڙو گفتو منهنجي
 زبان مان ٻڌو ته جيڪا سزا ڪپڙو سان مون کي ڏجو. وري
 جڏهن وجد ۾ اچي چيائين ته مان خدا آهيان ته انهن مردن
 ڇاڪن ۽ چرين سان مٿس وار ڪيو، ڪنهن گردن تي،
 ڪنهن هٿ تي نه ڪنهن شير جي ٻئي حصي تي. سڄ
 ڇڙهڻي جڏهن حضرت ڀڄڻ مان اٿيو ته ڇا ڏسي ته جنهن نه
 مريد سندس شير جي جنهن حصي تي وار ڪيو هو انهيءَ
 مريد جو اهو حصو زخميل هو.

۲۶ اپريل

اڄ حضور جن ۱۲۹ زالن کي نام ڏنو جن مان اٽڪل ۲۹

مان لڪرندڙ پرڪاش مڃي پندال کي روشن ڪري رهيو
هو. اهو نظارو ڏسي منهنجي من مان سڀ موه لڪري
وڃي.

حضور جن فرمايو ته هاڻي ستنگ شروع ٿيڻ وارو آهي
ٻڌي پوءِ واپس وڃ. ايتري ۾ منهنجي اک کلي پئي.
دلوت سنگھ ٻڌايو ته هن ڏينهن سماجيءَ اڳ ۾ حضور جن جو
درشن ڪونه ڪيو هو پر جيڪي هن سان پتا پئي ٿا سي
حضور جن سان لهڪي ٿي آيا.

۱۵ اپريل

اڃ شام جو ستنگ ڪندي سگورن فرمايو ته هاڻي جو
مطلب آهي مالڪ جي رضا ۾ راضي رهڻ. ڏک سک،
غريبي اميريءَ شڪر ڪري پوکڻ کي ڇڪاڻ نه سگورو
سوريءَ مان ڪندو ڪري پوکائي ٿو. پوءِ ٻانهي مهاراجن
هي وقت جي هڪ ٻالھ ٻڌايائون ته هڪ شيواڌار ٿيءَ کي
ڏات ۾ اچي سخت سور پيو. ستنگين ٻاڻا جن کي ڏٺا مهر
لاءِ گهڻي عرض ڪيا پر ٻاڻا هن هڪ نه ٻڌي. آخر
جڏهن هڪ ٻرهي ستنگيءَ اچي آگرهه ڪيو ته ٻاڻا جن
فرمايو ته انهيءَ مائيءَ اڳس جنر ۾ لالچ وس آي هڪ ٻالڪ
جو سونو زارو لاهي کيس ماري ڇڏيو هو. انهيءَ جو بدلو
وٺڻ لاءِ اهو چوڪرو ڪڍڻو ٿي سندس ڏات ۾ وڃي حساب
پوڄائي. انهيءَ کان وڌيڪ بي گورو ڪٿڙي ڏنا ڪري،
حساب سان نه هن کي هن مائيءَ جي جان وٺي هڻي.

۲۳ اپريل

اڃ صبح جو حضور جن هڪ ٻور پسن ليهنديءَ کي نام
ڏنو. پوءِ ٺپال ڏئي ۽ شام جو ”جگ ۾ گهور ڏنڊا ٻاري“
آشود جو ستنگ ڪيائون. سگورن فرمايو ته پنج گيان

الي موجود آهي. سڄي رات چڪر هنيائين پر هڪ به گروي
اڪيلي نظر نه آيس. اهڙي طرح پورو گورو پنهنجي هر هڪ
شيوڪ سان سدائين سنگ رهي ٿو. مڪتي حاصل ڪرڻ لاءِ
صرف نام پڙهڻ ۽ گورو انهن ٻن جي ضرورت آهي. ڪير صاحب
جن به فرمايو آهي.

”ڪير سيرا ڪو دوتو پلي اڪ سنت اڪ رام،
رام جو داتا مڪت ڪا سنت چهاوي نام.“

۱۴ اپريل

اڄ حضوري باڻي مان، ”سرت سنگ ستگورو دوت من ڪو“
شبد ڪيو ويو. حضور جن فرمايو ته سنت درشتيءَ ذريعي،
مٿي تي هٿ رکي يا وچن دوارن جي وٿي ڏيا ڪري سگهن
ٿا. پوءِ سردار بلونت سنگهه راولپنڊي واري هيءَ وارا
ستسنگ ۾ ٻڌائي. هڪ شخص به هنجي استريءَ پنهنجي
پٽ کان جو ديو سماجي هرو اڪي-وريءَ حضور جن کان نام
ور ٿو. ڪڇ وقت پڇاڻان هرو پٽي گذاري ويا. ڪين هڪ پوتو
هو جو ٻه ڪاٿن پوءِ گذاري ويو. قدرتي چوڪري جي پيءُ
ديو سماجيءَ کي ڏاڍو ڏک ٿيو. هڪ ڏينهن هو مون (سردار
بلونت سنگهه) وٽ آيو ۽ چيائين ته رات مون هڪڙو عجيب
خواب ڏٺو. سڀني ۾ ڇا ٿو ڏسان ته هڪ گهاٽي جهنگل ۾ پٽ
جي وچوڙي ۾ وياڪل ٿي وطن نٿن کان پيو پڇان ته توهان
منهنجو پٽ ڏٺو. ڦرندي ڦرندي هڪڙو ميدان نظر آيو جتي
هڪ وڏو پمبال نهڙي رهيو هو. الي ڪڇ ماڻهو موجود هئا
جن چيو ته ٿورو ترس، حضور مهارج جن ستسنگ واسطي
اچڻا آهن. واقع ٿي ٿوري دير ۾ حضور جن آيا ۽ منهنجو نالو
وٺي فرمايائون ”..... سنگهه، مون ڏانهن نهار.“ جڏهن
اڪيون مٿي ڪير ته ڇا ٿو ڏسان ته داتا جن جي هٿن مان
بجليءَ جهڙي تيز روشني نڪري رهي آهي ۽ سندن نيترون

ڀڳ سان هي ٻاهرين ڀر ۾ ختم ٿي ويندو. انهيءَ کان پوءِ
وڏو صاحب اندروني بزرگاشڪ مارڪ جون نشاندهون بيان
ڪيون آهن. پهرين ٻڌائي، پوءِ ٽارا سچ ۽ جديد رستي ۾
چن ٿا. اٽڪ دل ڪنول ۾ ڪورو ۽ جي آئنده سروي ۾
دريشن ٿئي ٿو ۽ انهيءَ کان پوءِ ٻهر ۾ پارٽي ۾ جون منزلون
رستي ۾ اچن ٿيون. پارٽي ۾ اتر آهي جهن کي ٻي
السان لومل ۽ ٻيو ٿيو ٿيو پري. حضور جن فرمايو ته ڪورو ڏاه
نه آهي پاڪ شيد روپ آهي. پوءِ لکي صاحب جن هي
وارثا ٻڌايائون ته هڪ پري هنن فرمايو،
”وهڙن رڳ ٻڌاهه ڏيهه درسائون“

ڦرلان ٻڌائي هڪ مستڪل آئي وٺي هئي ۽ چوڻ لڳي
”صاحب جي! ٿوهين نه ڏيهه روپ ۾ سامهون وٺا آهيو. پوءِ
ڪيئن ٿا چئو ته بداهه آهيو.“ صاحبن جواب ڏنو ”اڙي
نادان! تون ستن جي گتيءَ کي ڇا ڄاڻين؟ مون کي ٻڪڙي
ڏيکار.“ ٻنهي جي هٿن مٿي ٻنهي ٻانهون ڦهلائي ٿلهي صاحب
کي ٻڪڙڻ جي ڪوشش ڪئي پر ڏسي ته صاحب
ٻانئون کان ٻاهر ايندا آهن. آخر هارائي ستڪورن جي چرين
ڪري ٻڏي. ستڪورن فرمايو ته ڪورو اها طاقت آهي
مستڪيءَ سان هر دم انگ سڳ آهي نه ته جهڪو
مسي شيوڪ جي رکوالي ڪيئن ٿئي؟ اڄ ڪلهه
مستڪيءَ جي دور دراز ڏسڻ ۾ ويل آهن، انهيءَ
۾ جهڪو ڪورو ڪيئن سڃاڻتا ڪري سگهي؟ اهڙي
ڪوشش پڪوان کي ۱۶ هزار ڪوپون هيون. هڪ ڏينھ
عرض ڪيو ته پڪوان! ٿوهان کي ايترو ڪوپون آه
نه مون کي نه ڏيو. پڪوان ورائيو ته رات جو جهنگلي
ڏسڻ ٿين کي وٺي وڃج. ٿارڊ ٻڌي ڏاڍو خوش
ٿيو ۽ چيئن نه ڪوئيءَ وقت وڃي ته ڏسي ته ڪر

شروع ٿي مقام حق تائين مڪمل ٿيڻو. اهڙا فقير گوشت شراب وغيره کان پرهيز ڪندا آهن پر ٿيندا ڪمياپ آهن.

۱۶ اپريل

اڄ منجهند جو حضور جن ڪٿڪ جي فصل جي ڪٽائي ڪرائڻ واسطي ويا. مان به ٽپال ڪٽي قريب ۵ بجي حاضر ٿيس هڪ ستنسنگيءَ شڪايت ڪئي ته من ايڪاگر نٿو ٿئي حالانڪ مان ڪوشش ڪافي ڪريان ٿو. حضور جن فرمايو ته من ايڪاگر ٿئي به ڪيئن؟ اي شادي جو ڪري ويندو آهين! وڌيڪ فرمائون ته ڪنهن جي موت تي روئڻ واهڻ ڪروءِ جي حڪم جي خلاف آهي. ڳورو امر داس صاحب جن جي ”سند“ ۾ به اهڙي هدايت ڪيل آهي ۽ ڪچير صاحب به فرمايو آهي:

”سنت مري ڪيا روئيئي جو اپني گهر جاءِ

روين ساڪت پوڙي جو هائون هات ٻڪاءِ.“

رات جو اٽڪل ۱۱ بجي سردار ڀڳت سنگهه ۽ مسٽر اهلواله جلددر مان حضور جن جي درشن لاءِ آيا. سنگورن ۱۲ بجي تائين هنن کي وقت ڏنو ۽ پنهنجي سڄي ڏينهن جي ٽڪاوت جو ڪوبه خيال نه ڪيائون. لطف نه اهو آهي ته امرت واهي نت ٺهر پڇن کي به ٽائيم ڏيندا رهن ٿا.

۱۳ اپريل

اڄ شام جو ويساڪيءَ جو ستنسنگ ساڍي ٽين بجي شروع ٿيو. مارو راج مان ”ڪام ڪروڌ پر هر پر ننڊا“ ڪيو ويو. هن شبد ۾ جڳياسوءَ کي پهرين ڪام، ڪروڌ، لالچ، موهر ۽ ننڊا ڇڏڻ جي هدايت ڪئي ويئي آهي انهيءَ لاءِ ته هو اندرئين روحاني سفر لاءِ لائق بڻجي. ”پر ڪا سنگل ٿوڙ“ جو ارٿ آهي من ۽ سرت کي شو نيت ۾ ايڪاگر ڪرڻ چاڪا ته ائين

ل يا مونڙ جي ضرورت پوي ٿي مگر سوکير شارب صرف
يال ڪرڻ سان اٿي هند ٻهجي وڃي ٿو. پرهم ۾ ڪارڻ
سور آهي الهيءَ کان مٿي آيا پنهنجي خالص روپ ۾
پرگهت ٿي ٿي ۽ اتي سندس روشني ٻارهن سجن جيتري
آهي.

۸ اپريل

۱۲

١٠ مونڙ جي ضرورت پوي ئي مگر سوکير شرار صرف
ڪرڻ سان اتي هنڌ پهچي وڃي ٿو. پرهم ۾ ڪارڻ
آهي الهي "کان مٿي آيا پنهنجي خالص روپ ۾
پهت ٿي ٿي؟" الي سندس روشني ٻارهن سجن جيتري

اپريل

اح حضور جن هڪ تنگيءَ کي دل ۽ دماغ جي طاقت
اه هي لسٽر لکاريو:

لنڊن ٿورن جي ڪل ۲ اولاءِ، تياثير (بني اوجن) ۴
ٽولا، سرد چيني اڌ ٽولو، ۴ بئزگڊري، چانهين، ڪڍو
۽ وڻي جو اڇ ڪل ۸ ٽولا، بادامون جا ڪورا ۸ ٽولا.

مٿين شين کي ٻارڪ ڪٽي ۽ سرد چينيءَ کي ڪوڙي مان
ڇاڻي سڀني شين جي اور جيتري مصري ملائي رکڻ. وزن

هڪ ٽولو روز اڌ آبي مکڻ سان گڏي وٺي.
اح شام جو امرتسر پهتائين جتي "هرڪي ڪٽا خدائيان

گرد مهٺ سنائيان." شيد جو مستڪ ٿيو. حضور جن فرمايو
۾ ڇوڙي طرح سائي عيڱ ٻاڻڻ سان سڀ طرف ساواڻ نظر
اچي ٿي اڏڙي طرح ڳرو واعداس جي مهاراج جن کي گهرو

ٻرڻ جي ڪارڻ سڀ جڳهه ٻرڻ ٿي ٻرڻ نظر اچي ٿو.
۱۰ اپريل

اح شام جو امرتسر ۾ "ڪرليتون ديدار محل مين ٻارا هت
ڪير صاحبن جو شيد ڪيو ويو. حضور جن فرمايو ته

هن قسمن جا ٿيندا آهن هڪڙا درخاست سڻيءَ جا
درخاست علوي. جيڪي ٻراڻا ٻار يا حسب دم جي
اکن کان هيٺ ڇهن ڇڪرن جي ساڌنا ڪندا آهن

”ڪارو آيا ڪارو آيا،

لام اورو لام اورو، ان ريت اهيون.“

مناسب آهي ته اسان اهڙي گرمڪ مهاڻا کي ڳولي
جنهن ٻار اهرم ٿاڻهن رسائي ڪري پنهنجي آڻا ٿان ٿان ڪٽن،
ٿان شرارون ۽ پنجنون پڙڪڙن جا ٻار ٿاڻا هجن. ڪيترا به نه
ڪڙن ٿاڻا لکڻ آهي.

”ٿري ڪن وشيا ويد اس ٿري ڪن ٻار اهرن.“

”ڪاڇنگ مهن ڪهڙن ٻار ٿاڻا.“ هتي ڪهڙن جو مطالب

آهي انهيءَ شيد ٿن کي ٻڌڻا جا اٿي ٻار اسان جي اکين
جي پويان پئي ڪوڇنگي. انهيءَ ڪهڙن کي ٻڌڻا لاءِ ڪنهن
گرمڪ مهاڻا کان ساڌا جي جهڙي وٺڻ ضروري آهي.

۷ اپريل

اڄ ڪورو اهر داس صاحب جن جو شيد،

”هون ڪيا سهڻان ڪيا جهڙ ڪڙن“ شيد جي ٿيڪا

ڪندي سڳورن ٿرمارو نه مالڪ جهڙو ٿيڪ هر جهڙو وٺاڪ
آهي ٻار ائين آهي جهڙن ڪهڙ به ڪهڙ. ڪهڙ نظر اچي ٿو ٻار ڪهڙ نه.
اهڙي طرح جهڙن اسان اڀاس ڪري پنهنجي اندر ٿرمارا
کي پڙهڪ نه ڪندو جهڙن هو ٻاهر نظر نه ايندو. جن
ٻارن پنهنجي اندر ٿرمارا جو روشن ڪيو آهي سي ئي هن
کي هر جهڙو حاضر نظر ٿين ٿا. اهڙن گرمڪن کي ئي اهو
چوڻ سولهي ٿو ته ٿرمارا سرويائي آهي. باقي ان جو چوڻ
بي معنيٰ آهي. ڇاڪڙو اوستا به آڻا جي ٿيڪ ٿيڪ
وڃ به آهي. ساڌڪ کي جهڙائي نه پنهنجي آڻا کي هن اسٽول
شرار مان سميتي ٿارا منڊل، سورج منڊل ۽ چندرما منڊل
طڙ ڪري شو ايترو به پنهنجي ڪورو جي ٿري سرويڪ جو
درشن ڪري. سوکهر سر ٿر اسٽول سر ٿر کان زياده خوبصورت
آهي. هن اسٽول شرار کي هڪ هنڌان پئي هنڌ جهڙ لاء

ڪو نه ٿيا، سڀ اڏورا ڇڏي مري ويا. ڇوڙي آهي،
ڏاڪي نه جيتا سڀ ڏڏي جتي.

انهيءَ کان پوءِ شري ڪرو امر داس پياراج جن هي ”سند“
صفت (پڙهي ويئي جهڙن ۾ صاحب فرمايو آهي ته مڏهن
ي وڃڻ کان پوءِ ساري نمر مطابق ڪرڻ پلي ڪٽر ٻار
مڏهنجو اڀڀڻ ”لرواڻ ڪرڻ“ ڇو آهي انهيءَ ئي ضرور
عمل ڪڍو. اهڙي طرح ڪرڻ صاحب ۾ آهر آهي ”لرواڻ
ڪرڻ ٿاڻو ڪرڻا ڪي“ ”نڪ سڀ هٿ ڇوڙي.“

ڪرڻ جو اصل مطلب آهي اتحاد شيد ڪي ٻڌڻ ۽ اهو
ئي مڪتيءَ جو ڏاڏا آهي. ٻاهرين سارن جي ٻڌڻ سان هن
مس ٿئي ٿو، آهه. مڏهنجي خيال ۾ لرواڻ ڪرڻ جو ارت
آهي ٻار ٻهر جو ٿر مل شيد جهڙن ڪي هڪ ٻل ٻڌڻ سان
مڪتي حاصل ٿئي ٿي.

اڄ شام جو ٻه ٻهوان جي هاءِ سڪول ۾ مستند ٿيو.
وايو مڏل آئي شاتمه هو ۽ سگورن ڪرڻ صاحب مان ”آد
ٻرڻن ٻرڻ ٻرڻڪار“ شيد ڪي سڀ مس ڪي ڪوئي سمجهايو.
”آد ٻرڻن“ جي معنيٰ آهي ٻرڻن يا ٻرڻڪي ٿاڻ جي آد
۽ اهو آهي اڪال ٻرڻ جو سڀ لوڪ ڇو مالڪ آهي. ٻرڻ
جو ذڪر گيتا ۾ ڪرڻن پڳوان ۾ ڪيو آهي ۽ فرمايو آهي
”ڪالهر“ اڻاڻ ”مان ڪال آهيان.“ سڀ سڀ ٻرڻ
جا اوتار آهن. انسان ڪي جڳائي نه ڪرم ٿورم يعني ٿور
ورس، دان پڇ، چپ ٽپ وغيره ۾ مڪتي نه ٿوري چاڻ
نه اهي صرف شپ ڪرم آهن جن جو عبوس وٺڻ لاءِ.
شاهوڪار، ڪٿي ڪٿي يا راجا پياراجا ئي هن دنيا ۾
ٻوندو. ڪرو صاحب انهن ڪي ”ڪرڻا بهج“ ڪولهر
چاڪاڻ نه ڪاڇڪ ۾ ٿام کان سواءِ مڪتي ڪانهي.

آهي نه مهاڻا رسائيءَ وارو هجي. امرت جو مطلب اهو نه آهي ته انسان جو شرار امر رهي بلڪه اهو ته جنم مرڻ جي ڇڪر کان بچي ۽ سدائين لاءِ امر ٿي وڃي.

۱ اپريل ۱۹۴۳ع

اڄ بابو ڳلابنگهه جن سنسڪ ڪيو ۽ سهڻهاڻو نه اڪيون ٿي سڀ کان وڌيڪ دلچسپ سان تعلق پيدا ڪرڻ لاءِ جوابدار آهن ڇاڪاڻ ته انهن دواران من ۾ سنساري ڇتر پرجندا رهن ٿا. اهڙي طرح ڪن دواران به سنسار سان تعلق وڌي ٿو. زبان آهي دل جي حوض کي خالي ڪرڻ جي هڪ نالي. سو اڀياسيءَ کي ڇڳائي نه انهن ٽنهي کي ضرورت کان وڌيڪ استعمال ۾ نه آڻي.

اڄ ڪلهه حضور جن ڪمزوري ۽ اڪاوٽ محسوس ڪري رهيا آهن ۽ سڳي ڪنگهه جي به اڪليف رهين ٿي. ائين معلوم ٿو ٿئي ته ڪهڙي ڪم ڪارڻ اهو سڀ ٿيو آهي.

۶ اپريل

اڄ ساڍي اٺين بجي ڏهوان (ڏهري جي ڀرسان هڪ ڳوٺ) ۾ سنسڪ ٿيو. واکيا ڪندي ستڪورن ٿرمار نه سڄي دلچسپي ۾ ڀرائو ڪم پيئي ڪري ڇاڪاڻ ته سنسار جا ڪم ڪاريون به وڌيڪ ڀرڻ شروع ڪري ڇاڪاڻ ته آهه ۽ نه آهه جي آهه کي اڀياس دواران ست لوڪ پهچائڻ ٿي انسان جو اصلي ڪم آهي اهو ڪم ڪو ورڻو گرم ڪري ٿو. انسان کي ڇڳائي جيتري قدر ٿي سگهي پنهنجو وقت ڀڄڻ سمورن ۾ گهاري ڇاڪاڻ ته هڪ هڪ سراس ڪروڙن کان به وڌيڪ ملهائڻ آهي. سڪندر مرندي وقت سڄي سلطنت ڏيڻ لاءِ تيار ٿيو. پر انهيءَ جي بدلي ڪيم سندس زندگيءَ جو هڪ پس به وڌائي نه سگهيا. سنساري ڪم نه اڄ تائين ڪنهن

رام، ڪرشن، محمد صاحب باڪ سب ولي، پيغمبر،
تار ۽ رشي مٿي السالي چولو ڌاري ڇيڙن کي اپڏي
ڪندا رهيا. پراڻا اهي ماضيءَ جا مهاڻا اسان جي ميانا
ٿيا ڪري سگهن. اهاڻي هڪ ڀاري غاڙهي آهي ڇو سيار
جا ڇو گذريل مهاڻائن جي ٽيڪ وٺن ٿا پر زندهه ڪرو ۽
ڪرڇ لڏا ڪن.

۲۹ مارچ
اڃا صبح جو جڏهن حضور جن نام ڏيڻ لاءِ پئداڻ ۾ ويا
تہ اي ايتري قدر تہ پڙ پاڙ ۽ شور غل هو هو سگورن سڀني
کي حڪم ڏنو تہ عينئر نام نہ ملندو ۽ واپس وڃو. ايندڙ
ستنگ تي ڏٺو ويٺو. هي ڀيراوڻ ئي موقعو آهي جو
ماڻهن جي بدانتظامي ڪارڻ دالاجن نام دان نہ ڏنو.

۳۱ مارچ
گورو گرت صاحب مان ”ڀات پڙ هيو اورو ڀد واپار وارو“
شبد ڪيو وارو. الهيءَ شبد ۾ گورو اوجن ڏيو مهاراج
لکيو آهي تہ گرت پڙين جي پڙهڻ، ان دان ڪرڻ سان
گرت لکيا پڻ سان، مٿن وڌڻ سان، پوک آسڻ يا
گرم ڪرڻ سان مڪتي حاصل نہ ٿيندي. ڇو ته هڪ
سب شبد ڪرم ۾ داخل آهن پر ڪرم جو ٿل آخر ڪرم
آهي. مڪتي صرف ڪابل مهاڻا جي دستنگ ۽ شبد
ڪماڻيءَ دواوان ممڪن آهي. اهو شبد ئي سچو امر
آهي جي پردي پويان گهٽ آهي. جڏهن من کي
ڇاڪر ڪيو تڏهن ئي اهو ملندو. اهو امر تڏه
جڏهن ڪو مهاڻا پنهنجي آتما کي مٿن روحاني
سر ڪرائي شراب ۾ واپس اچي پنهنجي درشت
وڃي. اهڙي پاڻيءَ ۾ روحاني اثر ٿئي ٿو پر

باب ١٦ جون

حضور جن جو سڪندر پور مان ٿيڻي ۾
واپس اچڻ

۲۶ مارچ ۱۹۴۳ع

اڃ صبح ۵ بجي روانا ٿياسين. رستي ۾ جيتوڻيڪ
مشورين کي ٿورو ٿورو بخار هو تڏهن به مڪمل
گرمي ڪهڙي، (ٿڌا)، ۽ ڦڪڙي جي سنگين کي روشن
ٿيڻا سردار ڀڳت سڳهه جي ڪوليءَ تي ڀلندڙ ۾ اچي
آرام ڪيائون. اتي اچي ٿاري ٿاري پهتاسين. شام جو ۳ بجي
ستدڪ ٿيو جنهن ۾ ۴۰-۴۵ هزار ماڻهو موجود هئا ۽ رات
جو ۱ بجي تائين لنگر پئي ورتائون.

۲۸ مارچ

اڃ صبح ۹ بجي ”ستگورو ڪا لار ٻڪارو“ مشوري
پاڻيءَ مان ۽ ”دشن پيمس پاپ سڀ ناسي“ گرلڪ صاحب
مان ۾ شيد ڪيا ويا. حضور جن زوردار لفظن ۾ اڀڻش ڪيو
تہ پرمالما جڏهن ڪنهن بہ قوم يا ملڪ جي بدن کي پاڻ
سان ملائي چاهيندو آهي تہ هو انساني جاهد پوري دنيا ۾
اڀندو آهي. جي هو داوي ڏيوي ڏيوي ۾ روپ ۾ اچي تہ
اسين هنکي ٽسي ڪون سگهنداسين ۽ انسان کان هيٺين رچنا ۾
ٻڌي آهيئي ڪان، انهيءَ لاءِ لازمي آهي تہ انسان جو استاد
انسان ئي هجي.

مارچ

حضور جن کي ڪڇ ٿي پنهون کان اشارو ٿيڻا جي شڪايت
هي. ڪلهه نه سڄو ٿي پنهون پنهجي ڪمري ۾ ليٽا پيا هئا.
اح ڊاڪٽر صاحب ٻڌايو ۱۹۹۶ ڊگريون بخار آهي. ٿورو
حضور جن جي صدي ڪيڏو ڪمٽ سهن ٿا؟ انهيءَ
باب ۾ اشارو نه ٿي ڪن! دليري مالهو پر آپڪار ڪري اچي
مشوريءَ لاءِ ڇا ڇا ٿي ڪن! هتي جيڪو پر آپڪار سميت
گهٽ روپ سان ڪري رهيا آهن ٿي پنهجي دنيا جي لوڪن
کي اوجھ نه ڪانهي.

باب پنهون

حضور جن جو سڪندريور مان ٿوري ۾
واپس اچڻ

۲۶ مارچ ۱۹۴۳ع

اڄ صبح جو ۵ بجي روانا ٿياسين. رستي ۾ جيتوڻيڪ
حضور جن کي ٿورو ٿورو بشار هو ٽڏهن به مڪتس،
ڪوٽ ڪپوره، اڏاٺا، ۽ ڦڪراڙي جي سنگتين کي درشن
ٿي ايندا سردار ڀڳت سنگهه جي ڪوٺيءَ تي جلندڙ ۾ اچي
آرام ڪيائون. ٽي بجي ٿاري ٿاري پهتاسين. شام جو ۴ بجي
ستسنگ ٿيو جنهن ۾ ۴۰-۴۵ هزار ماڻهو موجود هئا ۽ رات
جو ۱ بجي تائين لنگر پئي ورتا پائون.

۲۸ مارچ

اڄ صبح ۹ بجي ”ستگورو ڪا نام ڀڪارو“ حضوري
ٻاڻيءَ مان ۽ ”درشن ڀيٽ ڀاپ سڀ ناسي“ گرنٽ صاحب
مان به شيد ڪيا ويا. حضور جن زوردار لفظن ۾ اُپديش ڪيو
تہ پرماتما جڏهن ڪنهن به قوم يا ملڪ جي بدن ڪي پاڻ
سان ملائڻ چاهيندو آهي تہ هو انساني جامو پھري دنيا ۾
اچندو آهي. جي هو دٻوي دٻوٺا جي روپ ۾ اچي تہ
اسين هنکي ڏسي ڪونه سگهنداسين ۽ انسان کان هيٺين رچنا ۾
ٻڌي آهيئي ڪانه، انهيءَ لاءِ لازمي آهي تہ انسان جو استاد
انسان ئي هجي.

1 مارچ

منظور جن کي ڪنهن ڏينهن تان اشارو لڌو جي شڪايت
آهي. ڪا به ٻي سڃو ڏينهن ٻي ڏينهن ڪهڙي به لڳيا ٻيا عنا.
اڄ ڊاڪٽر صاحب ٻڌايو ته ۹۹ ڊگريون بخار آهي. ڏسو
منظور هن ڏينهن جي صدمي ڪيڏو ڪشت مڃي لاءِ النبيءَ
تائين اشارو ڏنا ڪن! دليري ماڻهو پر اڻڪار هڪڙي الجي
منظوريءَ لاءِ ڇا ڇا ڪن! عتي جيڪو پر اڻڪار سم
گهٽ روپ سان ڪري رهيا آهن ٻي ڏينهن ڏيها جي ارڪن
کي ارڪن ٻي ڪا آهي.

۱۹۱۰-۱۹۱۱ع ۾ حضور، مهاراج جن جي بنگلي ۾ ائبٽ آباد ۾ سٽنگ ٿڌو هو.

”ستگرد شرن گهو مچري پياري ڪرم جگات چڪائي“

شبد جي تشريح ڪندي ستگردن فرمايو ته شرن جو درجو سٺ سٺ ۾ نهايت اوچو آهي پر شرن وٺڻ آهي ڏکي. شرن جو مطلب آهي ته پرهمي شيوڪ کي اهر خيال نه اچي ته گورو انسان آهي ۽ هن ۾ گورو جي حڪم بابت ڪوبه دليل نه اٿاري. جي گورو چئي ڏينهن ته ڏينهن، جي رات ته رات ۽ جي گورو گهوڙي کي مينهن سڏي ته شيوڪ به انهي کي مينهن ڪري سهجهي. شرن ۾ من جي دخل جي ڪا گنجائش ئي ڪانهي. انهيءَ ڪري ستن جو اپدش آهي ته ڇڻ ڪرڻ آسان آهي ليڪن شرن وٺڻ مشڪل. شرن جي اوچي اوستا سهجائڻ لاءِ حضور جن پاڻي منج جي وارثا ٻڌائي.

حضور جن فرمايو ته جڏهن بابا جي مهاراج جن جو ئي چوڻي سمايا ته هو سروي جي مهاراج جن جي ننڍي ڀاءُ سيٺ پرنٿپ سنگهه جي مهاراج جن جو سٽنگ ٻڌڻ لاءِ آڱري ويندا هئا. هڪ ڀيري سٺ غريب داس جن به اتي هئا. حضور جن کي اندروني اڀياس جي مطلق سوال اڪيلائيءَ ۾ ڇاچا جي مهاراج جن اڳيان پيش ڪيا. جنهن تي هنن فرمايو ته بابا غريب داس جن کان پڇنداسين. اڳي ڏينهن حضور جن ناچاڪائيءَ سبب سٽنگ ۾ وڃي نه سگهيا. پر سيٺ صاحب جن بابا غريب داس جن اڳيان اهي سوال پيش ڪيا. بابا غريب داس جن فرمايو ته اهي سوال هتي جي ڪنهن به سٽنگيءَ جا نه آهن. پوءِ بابا جن ڌيان ۾ ويٺا ۽ چيائون ته هاڻي جيڪي پڇڻو هجي سو پڇو ۽ پوءِ سڀني سوالن جا جواب ڏيندا رهيا. رات جو ۱۱ بجي سٽنگ سماپت ٿيو.

راج
اح اٺڪل ۵۰ سالن ۽ مردن کي سنگورن سڏي سنگ
۽ نام دان بڻيو ۽ پوءِ سنگ ڪيو.

راج
سڪندر پور شانتي آشرم ۾ سنگ ٿيو ۽ ڏاڍو آلد
ٿيو. سنگورن فرمايو ته گورو ۽ جي پر آپڪار جي مثالي ۾
پر ڪو پر آپڪار ناهي ۽ ”گورو چرن عاشق هون“ جي
مراد آهي ته سنگي اندر ۾ گورو ۽ جي پوري سروب کي
پرگهت ڪري.

سانگي ۽ جي رائيءَ لکيو هو ته سندس راجڪار جي
دنيا ۾ ڪارڻ ڪيس سندس ياد ستائي رهي آهي. جواب
ڏنو ويو ته هڪي هينئر ۾ منهنجي ماءُ پيءُ کي اهڙو ئي پيارو
هنهن گهر ۾ پيدا ٿيو آهي اتي هينئر تهندي هن تي
آهي جهڙو توکي هو. انهيءَ ڪري هينئر تهندي هن تي
ڪا به دعوت ڪانهي ۽ سندس ڏڪر ۽ چٽا جڏي پڙهڻ
۽ ٻين سمورن ڪر. ڏٺو جي هڪ سنگيءَ لکيو ته ڪه
سنگورن هنجي پاڇائيءَ ۽ سندس ٻارن کي رهاوي ٿران
ٻاڪن کان بچايو حالڪه سندس پاڇائيءَ کي نام مليل ڪ
آهي.

17 مارچ
راج سڄي سنگ جي روئي سردار ۽ چيف سنگه
هئي. سردار صاحب سڄي کي نهايت عمدو ۽ وڃڻ
شام جو ڪنڊ جي ڪارخاني تي موٽي آيا ۽ چئي مو
ٻاويهه جنهن سنگورن کي پڙهي پڙهڻ.
رات جو ۱۰ بجي شانتي آشرم ۾ سنگ شروع
آيا شانتي ۽ خاموشيءَ جو واپس منڊل هو ۽ اهڙي

اڄ شام جو ”ٻه ٽن درٻار ٿي پايا“ شيد جي وياڪيا
 ڪندي حضور جن فرمايو ته ٿياڳي مهاڻائن جي نسبت گرهستي
 مهاڻائن مان دنيا ڪي وڌيڪ فائدو پهچي ٿو ڇاڪاڻ جو
 گرهستي گرهست ۽ پروار جي ٽڪليفن ۽ هجڙن کي بخوري
 سمجهي سگهي ٿو ۽ انهيءَ ڪري هنن سان همدردي ڪري
 سگهين ٿا. جيڪي ماڻهو پرمات جي رازن کان ناواقف آهن
 سي گهڙو رن يا ٻئي ڪنهن بيمڪ پر رهندڙ ساڌن کي وڌيڪ
 پسند ڪن ٿا ۽ عام چوندا آهن ته مهاڻا ۽ گرهست جو
 ڪهڙو ميل! نسبت مت پر باطني ٿياڳ، ظاهري ٿياڳ، کان
 هزار درجا بهتر آهي. مولوي روم صاحب پنهنجي مثنويءَ
 ۾ فرمايو آهي:—

”گرو درويشان طامع اندزشت خو،

تو در شڪم خواران صاحب دل بهو.“

(جيڪڏهن توکي فقيرن ۾ لاڳي ۽ مطلبي ٿا ملن ته

وءِ تون ڪنهن صاحب دل جي کوچ گرهستين ۾ ڪو.)

هڪ ستسنگيءَ ستگرون کان سوال پيو ته سمن زبان سان

ڪجي يا من سان. ستگرون ورائيو ته سمن پوري نوج سان

ڪرڻ ڪپي پر جي خيال ٻاهر وڃي ته پوءِ زبان سان. جي

زبان سان سمن ڪندي خيال ٻاهر وڃي ته پوءِ ڪڇ وڌي

آواز سان سمن ڪجي. سمن ڪندي خيال اسٽر نه رهي

ته پوءِ من کي گروءَ جي زبان ۾ نه لڳائجي پر پنهنجو نوج

شو نيتو ۾ ڄمائي رکڻ ڪجي. شيد جي ٻڌڻ لاءِ ڪن ڏانهن

ڏيان نه ڏيان ڪجي ۽ خيال کي پنهنجي مرڪز مان نه هٽائجي.

هڪ ستسنگيءَ جي خط جي جواب ۾ حضور جن لکايو ته

جيڪڏهن اڀياس ڪندي اندر ۾ داوي ڏيو ٿا، مالا يا

ڪنڊائي وغيره ڏسڻ ۾ اچي ته انهيءَ طرف ڏيان نه ڏجي.

پنهنجو ڏيان گرزو سروب ۽ شيد ۾ رکڻ ڪجي.

فيڊروري
هڪ سنڱيءَ لکيو ته هر سرڪاري ملازم آهي ۽ ڪتن
وڻ جو ڪم هنجي سڄو ڪيو وڃي آهي. شڪرون جواب
ڏنو ته ڪنهن نه ڪنهن بهالي مرڪل ٿي هليو وڃي.

فيڊروري
اڄ شام جو ۶ بجي سڄي هي سنڱ گهر ۾ سنڱ
ٿيو. ”اڏائي اڪثر اٿرم ڪي ٻڙهي سر پندت هڙي.“ هي
واٽيا ڪندي شڪرون فرمايو ته آهي اکر پار برهم ۾ آهن
حتي ٻهچڻ سان ئي اڀاسي ڇوگالي ٻڙجي ٿو. هڪڙو اکر
پار برهم کان هيٺين ميدان کي سڀالي رهيو آهي ۽ اٿي جي
دريعي پار برهم کان مٿي وڃائي ڇڙهائي ٿي ٿي. الهن
اڪرن جو ذڪر ڪيو صاحب ۽ گورو نانڪ صاحب جن جي
ٻاٽين ۾ ٿيل آهي.

”ٻاون اڇر لوڪ نري سڀ ڪڇ ان هي ماهين،
اي اکر ڪر جائينگي، اولي اکر ان مٿه ماهين.“
(ڪبير صاحب)

”جي لون ٻڙهيا پندت بيا دولي اکر دولي لاوان،
ار نوت نانڪ اڳڪ لنگهائي جي ڪر سڄ سماوان.“
(گرنت صاحب)

انهيءَ کانپوءِ گرنت صاحب مان
”هن ڪن ڪن پرم به ڏاوي، ال گهر ٻهن واسا پاڻ
شبد ڪيو ويو. سوامي جي مهاراج جن ٻڻ ٻڌجي پاڻ
انهيءَ ال جو اشارو ڪهڻي هنڌ ڪيو آهي جهڙوڪ:
”گورو ڳا درس ڏيک ري، قل آسن دار.“
عجيب صاحب ۽ ٻين ستن ٻڻ ان قل جو اشارو ڪيو

وڌيڪ تعداد ۾ ڪمائي ڪرڻ وارن آئنائون نظر اچن ٿيون
مگر لياڳين ۾ ڪي ورلي ويدانتي جڏهن اندرئين پرڪاش
۾ پنهنجو ئي روپ ڏسن ٿا ته بي اختيار چيو ڏين ”اهم
برهم اسمي“. ارڻات مان ئي برهم آهيان. حالانڪ اهو
صرف سندن من جو پرڪاشم روپ هوندو آهي. انهيءَ
روپ کي مهتر ڏيڻ نه ڪري، ڇاڪاڻ ته آتما جو اصلي سروب
پار برهم ۾ نظر اچي ٿو.

ستسنگ کانپوءِ داتاچن ڪند جي ڪارخاني تي پهتا. اتي
ڳالهه ٻولهي ڪندي فرمايائون ته هڪ ڀيري همايون شير شاهه
کان شڪست کائي گورو صاحب جن وقت روحاني مدد لاءِ
آيو. ان وقت گورو صاحب جن سماڌيءَ ۾ هئا. بادشاهه ٻيڻو
رهيو ۽ آخر جڏهن ڏٺائين ته گورو صاحب جن ڏانهس ڪوبه
ڌيان نٿا ڏين ته ميان مان تلوار ڪڍيائين. صاحبن نيٺ ڪوليا
۽ فرمايائون ته فقير ئي تلوار! بادشاهه عرض ڪيو ته مان هن
وقت مصيبت ۾ آهيان منهنجي سهايتا ڪريو. صاحبن جواب
ڏنو ته جي پريم ۽ نمر ٿا سان اچين ها ته توکي هيٺ تر تخت
واپس ملي ها. هاڻي تلوار ڏيکارڻ جي سزا پهرين ڀوڳ ته
پوءِ من جي مراد پوري ٿيندء. اهڙي طرح اڪبر بادشاهه
به چتر جي قلعي فتح ڪرڻ جي سلسلي ۾ گورو صاحبن
جي درٻار ۾ حاضر ٿيو. صاحبن چيس ته اسانجي ڪوه جو ڪڙ
(ڪوه جي ٿري ۾ پاڻيءَ جو سروب جستان پاڻيءَ جون
ڌارائون ٿئي نڪرندون آهن) لٽو پڇي، پڇائي ڏي ته چتر
فتح ٿي ويندو. بادشاهه مزور ۽ ڪارگر لڳائي ڪڙ پڇائي
ڇڏيو. جڏهن لوڪن اچي عرض ڪيو ته حضور ڪڙ پڇي
ٿيو ته صاحبن فرمايو ته چتر وڳڙهه به فتح ٿي ويو. ايتري ۾
بادشاهه کي خبر ملي ته برابر قلعو فتح ٿي ويو.

يو وارو. وياڪا ڪندي سڳورن ڏسايو ته آتما کي ايڪاگر
ڪري نيترون کان مٿي جاڙهڻ لاءِ پراڻا پام، هٿ پٿر
پان پٿر وغيره ساڌن به پرچلت آهن پر پراڻا پام ذريعي
من ۽ آتما سان گڏوگڏ پراڻن (جي جڙ آهن) کي به سميت
پوئو پر انهن ڪوڙ ضروري نه آهي. ڪلڪڻ به سڀ
آسان ساڌن سمجهڻ جو آهي جنهن ذريعي نون دوارن ۽
حدن کي پار ڪري ۽ وڌڻ به ورڻ ٿيل ديوان ۽ پٿرن
مارگ کان نڪتو ساڌڪ مٿي پهچي سگهجي ٿو. هڪ سڌ
عرض ڪيو ته جڏهن هاڻي به لکيل آهي:
”گورو کي مزه به سڀ ڪم،
جسي چاهي ڪري گورمک.“

ص کور نه چئو ته جيئن ته سڀ کان
”گورو کي روح به سڀ کان“
جسي چاهي ڪري گرومک.
نه اوهه ستسنگيءَ کي مهنت ڪرڻ جي ڪوڙي ضرورت
آهي؟ حضور جن فرمايو ته ”گوروءَ کي برابر طاب آهي،
هو ڪنهن نه اپاسي“ جتي آتما کي چڪي مٿي وٺي وڃي
سگهندو پر اهڙي حالت ۾ ساڌڪ لاءِ برداشت ڪرڻ مشڪل
آهي. پوءِ هوندلها جي طرف زبان ڏيئي نه سگهندو ڇاڪا
ته مذهبن منجهان جو پرڪاش؛ آئيند عجيب؛ انوکڙو آهي. انهي
آئيند جي مستي ۾ اچي هو گهر بار چڙي ڏيندو؛ تنهن
اهو ٿيندو ته جن ڪرمَن جو لهڻو ڏيکار رهجي وارو انهيءَ
پوري ڪرڻ لاءِ هنڪي دنيا ۾ وڃي جنم وٺڻ ٿيندو. ان
لاءِ سنتن گرھست آشرم کي وڌيڪ پسند ڪيو ته ان ۾
انسان آهستي آهستي پنجن سمون ڪندو رهي ۽ جڏهن
ٻهههجي پيرن تي بيٺي وڃن ته رت اوستان ۾ پاڻ تي
ڏيڻ کڄي. گرھست آشرم ۾ اڪثر سڀ اجازتون آساني
پورا ٿي سگهن ٿيون ليڪن تباڪ ڪرڻ ۾ ڇو
آڻيوارون رهندي ٿيون وڃن جي ايتري هلي وري
ڪارڻ پنجن ٿيون سنگرون وڌيڪ فرمايو ته گرھسته

ڪٿائي ۽ ڇاڻي سڄ ٿي ٿاڻين پيئي ٿيندي آهي ۽
ن مان ڪٽيل ڪمند بيل گاڏين ۾ يا ماڻهو مٿي تي کڻي
ڪندا آهن. حضور جن هر هڪ ڪم جي پاڻ ڊيڪ رٻڪ
ڪندا آهن.

ڳالهه ٻولهي ڪندي سگهون فرمايو ته خانداني گهرون ڇڏن
والون مهمانن جي خوب خاطر داري ڪنڊون آڻن جهنگري
سندن خاندان جو نالو روشن ٿيندو آهي ۽ انهيءَ ڪري
جڏهن سندن مرد مهمان ٿي ويندا آهن ته انهن جي به
خاطر داري ٿيندي آهي.

۲۵ جنوري

شام جو حضور مهاراج جن هڪ پراڻي ستنگيءَ جي خط
جو هي جواب لکاريو. ”ٻڙهي خوشي ٿي ته پنهنجي دل ۾
برمارت جو شوق جاڳو آهي پر اڃا تون سٺ سٺ کان
ٺا وائڻ آهين. مڪتي حاصل ڪرڻ جا صرف ٽي ماڻهن
آهن. سمن، زبان ۽ شبد. سڀ کان اول سمن ڏرڻي
پنهنجي آتما ۽ من کي شرار جي تون دوان مان سميتي لپترن
کان مٿي ڏسڻ گهي ۽ ۾ پڇڻاڻ ڪورجي. جڏهن تون سمن
دوان تارا منڊل سروح منڊل ۽ چندرما منڊل طئه ڪري
ٿي ويندين ته توکي سگهه جو درشن ٿيندو. سگهون ڇو
چران ٿاڻن پڇڻ لاءِ ڪيول سمن جي ٽي ضرورت آهي
پئي ڪنهن به ماڻهن جي نه. اتي پڇڻي سمن جو ڪور
ختم ٿي وڃي ٿو. انهيءَ کان پوءِ سگهه جي زبان
ضرورت آهي. جڏهن سگهه جي نوري سروب جو
درشن ٿيندو آهي ته اڀاسيءَ کي نهايت گهڻي خوشي ٿين
آهي. هيءَ تمام اوچي اوستا آهي. پر شروع شروع ۾ سگهه
جو درشن ٿيندو آهي ۽ وري ڪم ٿي ويندو آهي. سگهه
کي انهن محسوس ٿئي ٿو پر حقيقت اها آهي ته زبان

سبب ساڌڪ جو خيال ڦري گهري ٿو. اهڙي حالت ۾
 مان کي ڀڄائڻ جي ضرورت آهي ۽ اهڙي اوستا پيدا
 ڪرڻ کپي جو جڳياسو پنهنجي هستي پلائي ڳورو جي ڏيان
 سمائجي وڃي ۽ ائين محسوس ڪري ته مان اهو ئي آهيان
 پنهنجو مان ڏيان ڪري رهيو آهيان. ڳورو جي سڙو ۾
 ولين ٿي وڃي. جڏهن اهو ساڌن پختو ٿيندو تڏهن ستڱورو
 ندر ۽ ٻاهر سدائين انگ سنگ رهندو ۽ پوءِ ساڌڪ جي
 اما کي انحد گهٽي جي ڌن سان جوڙي مٿين روحاني
 ديشن ۾ وٺي ويندو. انهيءَ سڄي سفر ۾ ستڱورو ساڻ رهيٿو
 ۽ ستسنگيءَ جي هر سرال جو جواب ڏئي ٿو. جي ستڱورو
 جي دٻا سان اها اوستا پراپت ٿئي ته پوءِ ستسنگيءَ کي
 انهيءَ کي هضم ڪرڻ کپي ۽ ستڱوروءَ کانسواءِ ڪنهن سان
 به انجو ذڪر ڪرڻ نه جڳائي نه ته من ۾ اهڙڪار ايندو ۽
 گراوت ٿيندي. انهيءَ راز کي ائين لکائي رکي ڇهن
 استري پنهنجي شرار کي ڍڪي رکندي آهي. جيڪڏهن
 ٺوڪي سمرن وقت روشني ڏسڻ ۾ آئي ته تون اڪيون نه ڪولين
 ها بلڪ پنهنجي خيال سان انهيءَ پرڪاش کي ڏسڻ جي
 ڪوشش ڪرهن ها. جڏهن ستڱورو اسانجي سھائتا لاءِ اندر
 موجود آهي ته پوءِ اسانکي اندر وڃڻ کان ڇو ڊڄڻ کپي؟

۲۸ جنوري

ڪلهه رات ستڱورو جن ڪيٽن مان رات جو ۱۲ بجي
 موٽيا ۽ ٽيون ڏينهن رات جو ۱۱ بجي. مطلب ته سڄو ڏينهن
 ڪم ۾ مصروف رهن ٿا. ايتري مهلت ڪرڻ انسان جي
 طاقت کان ٻاهر آهي.

۳۱ جنوري

اڄ ”نام نرنه ڪرون پاڻي“ شبد حضوري پوئتي مان

ڪٿائي ۽ چاڻي سڄي ٿي ٿاڻن پٽي ٿيندي آهي ۽
من مان ڪٽيل ڪمند ببل گاڏين ۾ يا ماڻهو مٿي تي ڪڍي
ندا آهن. حضور جن هر هڪ ڪم جي پاڻ دٻڪ دٻڪ
ڪندا آهن.

ڳالهه اولهه ڪندي سگهون فرمايو ته خانداني گهرون جون
والون مهمانن جي خوب خاطر داري ڪنديون آهن جنهنڪري
سندن خاندان جو نالو روشن ٿيندو آهي ۽ الاهيءَ ڪري
جڏهن سندن مرد مهمان ٿي ويندا آهن ته انهن جي لاءِ
خاطر داري ٿيندي آهي.

۲۵ جنوري
شام جو حضور بهاراج جن هڪ پراڻي ستنگيءَ جي خط
جو هي جواب لکايو. ”اڙهي خوشي ٿي ته ٽيهجي دل ۾
پرمارت جو شوق جاڳيو آهي پر اڃا تون سٺ سٺ کان
لا وائڻ آهين. مڪتي حاصل ڪرڻ جا صرف ٽي سائڻ
آهن. سمن، زبان ۽ شبد. سڀ کان اول سمن ذريعي
پنهجي آتما ۽ من کي شرار جي تون دواون مان سميتي ٿو تون
کان مٿي ڏسرين ڪليءَ ۾ پھچائڻ گهرجي. جڏهن تون سمن
دواون تارا مبدل سروح مبدل ۽ چندرما مبدل ٿيندو. سگهون جن
مٿي ويندين ته توکي سگهرو جو درشن سمن جي ئي ضرورت آهي
چون ٿاڻن پھچڻ لاءِ ڪيول سمن جي ئي ضرورت آهي
پتي ڪنهن نه سائڻ جي نه. اتي پھچي سمن جو درشن
ختم ٿي وڃي ٿو. الاهيءَ کان پوءِ سگهروءَ جي زبان
ضرورت آهي. جڏهن سگهرو جي نوري سروب جو
درشن ٿيندو آهي ته اڀاسيءَ کي نهايت گهڻي خوشي ٿين
آهي. هيءُ تمام اوچي اوستا آهي. پر شروع شروع ۾ سگهرو
جو درشن ٿيندو آهي ۽ ورپي ڪم ٿي ويندو آهي. ته
کي ائين محسوس ٿئي ٿو پر حقيقت اها آهي ته زبان

”جڳ جڳ ڀولي جيو اليڪا،
ديا ڀاو سٺ-گرر ڪا ليڪا.“

جنوري

صبح جو ڏهين بجي جيئن دانا جن ڪنڊ جي ڪارخاني
نهن اسٽوٽ وارا هئا ته هڪ نوڪر اچي چيو ته هڪڙي
ڳ-ڳي آئي ڏيکي سان وڙهي هنجي ٽنگ پچي ڇڏي. هن
ابو ته انهن انهي ڏيک جي پاڻ ۾ ايتري ته دشمني آهي
جڏهن ته هڪ ڳي ڪي ڏسن ته اچي لڙن. حضور جن
پاڻ نه ڏسو هي اڳين جنهن جا سنسڪار آهن ته ته حيوانن
پاڻ ۾ دشمني ڇاچي؟

جنوري

حضور مهاراج جن ڪنڊ جي مل تي ۱۱ بجي صبح جو
آيا. گهر کان وٺي مل تائين چيڪو به ان ٽن ميلن جو مفاصلو
آهي سو پيدل ايندا آهن. اهو ئي سندن صحت جو راز آهي.
ڪارخاني ۾ به ڇنڊي پاسي نظرداري ڪندا آهن. منجهند
جو روئي کائي آرام ڪندا آهن. ڀاڄين ۾ مٿر (Pens) وڌيڪ
پسند ڪندا آهن. ڪشميري صوف جي ڀاڄي يا انهن فروت
ڪري به کائيندا آهن. سنگتڙو ورتائيندا آهن. ٽريل ۽ مٺي
شيءَ جي پرهيز ڪندا آهن پر سره جو ساڳو دل ڪري
کائيندا آهن.

ستگردن جي جفاڪشي ۽ محبت جو اندازو انهيءَ مان
لڳي ٿو ته هن برت اوستا ۾ هو رات جو سخت سرديءَ ۾
۹ بجي گهر اچن ٿا ۽ صبح کانولي ٻاهر کيڏن ۾ بيهي ڪم ڪار
ڪرائن ٿا ۽ پنهنجي ليم انوسار امرت واپي آلي ڀاڄن به
ڪن ٿا. ۱۲ بجي تائين ڪمند کي پيڙي رس ڪيندا آهن.
پوءِ شام تائين لٽين ۾ ان رس کي ڪاڙهيندا آهن. ڪمند

حضور مهاراج جن سرسي ۽ ٻيا جي ڪيٽن ۾

باب چوٿون

سڪندر پور جي دوري جو احوال

۱۲ جنوري ۱۹۴۳ع

صبح ۶ بجي ڏسري مان روانا ٿياسين ۽ رستي ۾ ٽڪراڙي، لڏوالي، مولي، ڪرم ڪپورا ۽ سرمي مان ٿيندا سگرون هي ڪنڊ جي ڪارخاني تي اٽڪل ۲½ بجي پهچند جو پهتاسين. سيني پوڄن ڪيو. حضور جن ڪم ڪار جي نظرداري ڪئي ۽ پوءِ اٽڪل ساڍي پنجين بجي بهل سڪندر پور جتي سردار هر بس منجهه جو گهر آهي پهتاسين.

۱۳ جنوري

هڪ مسجد هي چئي آئي جڏهن ۾ لکيو هئائين ته جيتوڻيڪ سندس ذميه معنيٰ مسجد هئي تڏهن به مرڻ کان ۳-۴ ڏينهن اڳ هنڪي پيالڪ شڪلون ڏسڻ ۾ آيون جن کان ڏسي ڪيڪون ڪري جلايمدي رهي ۽ اها سندس حالت آخر دم تائين رهي. سگرون جواب لکايو ته ان مانيءَ نام وٺي پڇن سمن ڪونه ڪيو هو تنهنڪري سندس خيال تي پيالڪ شڪلون ڌاري ڪيس ڏياري رهيا هئا. تنهن هوندي به فڪر جي ڪا ڳالهه ڪانهي. جڏهن آما سميتجي سمن ٺاڙي جي پوسان پهچي ٿي ته سگرو آما کي سڀالي وٺي ٿو ۽ هن جي مڏان کي ٿو واپاري. هاڻي ۾ آهر آهي:

واڏا سوامي جي معنيٰ آهي آتما جو سوامي. ”ڪاهر نه جالي
 شبد ڪي راتيا“ جو مطلب آهي ته ٻهراڻن اُن ڳڻن ۾ مون کي
 (شير ڪي) شبد جي پيد جو بالڪل ڀتو نه هرو، زنه نه جيڪر
 منهنجي مڪتي ٿي وڃي ها ۽ مان هن سسار ۾ اڃان ٿي ڪونه
 ها. پوءِ سترگرون سمجهايو ته ’ڪشر‘ جي معنيٰ آهي هيءُ
 دنيا ۽ ’اڻه ڪشر‘ جي معنيٰ آهي پرلوڪ. ڪروناڪ صاحب جن
 نه فرمايو آهي ته پرلوڪيءَ ۾ ۵۲ اکر آهن جيڪي مٿا ٿي
 ويندا پر اڪثر دانش (پار برهم) ۾ ۴ اکر آهن جن مان هڪ
 جي ذريعي هيٺين منڊان جي رچنا ٿي ۽ ٻيو مٿين منڊلن ۾
 وڃڻ جو ساڌن آهي.

گرنٿ صاحب ۾ به انهن ۾ اڪرن جو ذڪر ٿيل آهي

پڇڙوڪ:-

”جي ٽن پڙهيا پنڊت ٻيا دوئي اکر دوئي ٺاوان،
 پر ٽوٽ ٺاڪ اڪ لنگهائي جي ڪر سچ سماوان.“
 پار برهم جي شبد ٻنڌ سان جنمن جنمن جو گيان پراپت
 ٿيڻو. انهيءَ کان هيٺين منڊلن جي شبد ۾ مايا جي ملاوت
 آهي. هي سڀ پرمارئي گهرائيءَ جو مضمون آهي ۽ سواءِ
 سنن جي ٻين کي انهيءَ جي پرجهه ڪانهي. ڪلهه رات
 حضور جن فرمايو ته انساني وجود ۾ ۱۸ ڪنول آهن. جن مان
 ۱۲ جو ذڪر سوامي جن ڪارٽڪ مهني ۾ ڪيو آهي. پنڊ
 جا ۶ چڪر برهمند جي ۶ چڪرن جو عڪس آهن ۽ برهمانڊ
 جا ۶ چڪر مٿين ڇهن چڪرن جو عڪس.

عرض ڪيو ته انهيءَ ڪري پڪو ڪرايو وڃي. جنهن تي
 حضور جن فرمايو ته بابا جي مهاراج جن کي انهيءَ باري ۾
 ڪيترائي دفعا اندر ۾ عرض ڪيو اٿم پر بابا جن خاموش
 رهندا آهن. انهيءَ ڪري سندن مڪان کي پڪي ڪرائڻ
 ۾ هڪ ئي ٿئي ته مٿان سندن حڪم جو انگهن تي پوي.
 مثال ڏيئي فرمايائون ته گورو رامداس صاحب جن جو سولي
 دربار صاحب ۾ هڪ ڪچرو ڪمرو هو، جنهن لاءِ ستگورن
 جو حڪم هو ته جيڪو به انهيءَ کي ٻهرائيندو انهيءَ وقت
 ڪڍي به نه رهندو. آخر مهاراجا رنجيتسنگهه جڏهن هٿ
 ڪري انهيءَ کي پڪو ڪرايو ته سچ پچ سندس سڀ ڪڇ
 ويندو رهيو. شام جو ساڍي پنجين بجي واپس ڏاڙي آياسين.

۸ جنوري

منجهند جو ٽن ٽارن لاءِ روانا ٿياسين. جڏهن اتي
 ستسنگ گهر ۾ پهتاسين ته سنت بگاسنگهه ۽ سنگت حضور جن
 جي سواگت لاءِ موجود هئي. سنگت اسان سڀني جي خوب
 خاطر تواضع ڪئي.

ٻئي ڏينهن صبح جو اٽڪل ڏهين بجي ٽن ٽارن جي
 مشهور ڪوڙهي خاني ۾ وياسين، جتي حضور جن سڀني کي
 لڏون، ڪڙا، چادرون ۽ نقد پيسا ڏنا ۽ فرمايائون ته اهڙن
 ڏکين جي شيوا ڪرڻ اصلي خيريات آهي. منهنجو وشواس
 آهي ته داتا جن ڪوڙهين کي پرشادي ڏيئي منس جنم جو
 اڌ ڪاري بڻائي ڇڏيو.

رات جو حضور مهاراج جن جي ڪمري ۾ وياسين. حضور جن
 ٻئي ڏينهن جي ستسنگ واسطي گورو گرنٿ صاحب مان ڪڍي
 شبد پڙهائي ٻڌا. ستگورن جي محنت جو انداز انهيءَ مان
 لڳائي سگهجي ٿو ته جن شبدن جي واپاڪيا هئا ڪئين
 ڪري چڪا آهن تنکي وري پڙهائي ٻڌن ٿا. انهيءَ کانپوءِ

جي باري ۾ ذرا سوچو. اهو ٻڌي سيني جي اکين ۾ پائي
اچي وڃي. اڄ شخص سڌي ۽ بادش جي ڪري مستعد
ڪو نه ٿي سگهيو.

۲ جلدوري

مان صبح جو جلدور وٺس ۽ رات جو ۹ بجي مڙهي
حضور جن کي احوال ڏسڻ. اتي مهنت اندر سنگهه البتاده
واري مستعد ۽ جو ڏڪر ٿي رهيو هو. جو ٽيڙ ڏانهن ۲۱
ڊسمبر رات جو ۱۲ بجي چولو ڇڏي وڃي هو. مڙهه کان ڪو
نه ڏانهن اڳ حضور جن کي عرض ڪيائين ته ها مولائي
مدرس ڪري پاڻ سان گڏ سڄي وڃي هلاو ته وڃڻ کان
اڳ منجهس فيصلو ڪريو، ڏاڏا جن هنجون ۽ ربيون ٻڌ ڪري
ڏاڏو عرض ٿي رهيا هئا. ڏن ٻاڳ آءُ ائين ڄاڻ ٿي
اهڙي مدرستگرو عرض آءُ.

۵ جلدوري

اڄ مستعد ۾ حضور جن فرمايو ته جيستائين مستعد
جي دل ۾ پور ائين نه ٿيندو تهستائين پرڏو نه ڪندو. ڪورو
انجن آهي. ڪهڙهن انجن نه ايندي ته ڪاڏهن کي ڪير
ڇڪيندو؟ جڏهن پرڏو ڪندو ٿڌن ڪورو جو ٿوري سڙو
پرگهت ٿيندو. اهو سڙو ٿو هان سان اٽڪ سنگ رهندو
۽ ٿو هائجي هر سوال جو جواب ڏيندو. وڌيڪ فرمائارون نه
پريم ڪرڻ سان هڻو، ڏهان ڪرڻ سان ٿيتر ۽ شهد سڙو
ڪرڻ سان ڪن ٿو مل ٿين ٿا.

۷ جلدوري

اڄ ٿهه مان ۲ بجي منجهس جو مستعد ٿيو. مستعد
دور جن بابا جي مهاراج جن جي اصلي رهڻ واري
اهو ڪان ڪچر آهي پر اتي ٿيتر. ڪن مستعدن

آهي. ويدانتي ٻن قسمن جا ٿيندا آهن. هڪڙا سنائن ۽ ٻيا
 نون. سنائن ويدانتي جهڙوڪ لباس، وششت وغيره اڀياس
 ڪري برهم منڊل ۾ پهتا. مگر نون ويدانتي جا صرف ٽي
 اسٿان آهن - نيتري، هر دوءَ ڪنٺ، جڏهن هو اڀياس ڪري
 اکين جي ڀريان ڇت آڪاش ۾ پروش ڪن ٿا ته هنن کي
 پنهنجو ئي سروب نظر اچي ٿو جو نهايت نوراني هوندو آهي
 ۽ اتي پهچي هنن کي ڪڇ رڌون سڏيون به حاصل ٿينديون آهن.
 انهيءَ سروب کي ڏسي ساڌڪ چوندا آهن ”اُهم برهم
 اُسمي.“ اڙتات مان ئي برهم آهيان. دراصل نه اهو به هن
 جو اصلي سروب ڪونهي ۽ صرف من جو دعوو آهي ۽ اڳتي
 ترقيءَ ۾ رڪاوٽ جو باعث آهي. ڪي ستسنگي به انهيءَ
 روپ کي ڏسي روڪجي پوندا آهن.

هڪ - ستسنگيءَ شڪايت ڪئي ته منهنجي ماءُ جنهنڪي
 نام مليل هو، ڪت ئي ئي مري وئي ۽ منهنجي چولي ڇڏڻ
 کان پوءِ ڏيئرو وغيره ڪونه ٻاريو ويو. منهنجي ماءُ جا مائت
 چون ٿا ته هو اوگتي ٿي مئي. حض-ورجن جواب ڏنو ته
 ست مت جو اڀدش نه اندر جي جوت جي درشن ڪرڻ جو
 آهي. ٻاهر ڏيئرو ٻارڻ فضول آهي. ستسنگيءَ جي موت جو
 ڏيئرو ٻارجي يا نه، يا ڪري ڪرم رسم مطابق ڪجي يا نه
 انهيءَ مان ستسنگيءَ کي ڪو فائدو ڪونه ٿو پهچي. ڪري
 ڪرم نه جيئري ئي هر هڪ انسان کي اڀياس ذريعي ڪرڻ
 جڳائي ڇاڪاڻ ته نام جو اڀياس ڪرڻ ئي سچو ڪري ڪرم
 آهي، ٻاهريون ڪري ڪرم نه صرف رسمي آهي.

۱ جنوري ۱۹۴۳

جڏهن حض-ورجن ٽپال ڏسڻ لاءِ آيا ته مون عرض ڪيو ته
 اڄ توهين ٽڪل پيا لڳو. ستگورن جواب ڏنو ته خير مان نه
 تباهي ڇڪو آهيان پر جيڪو منهنجي جڳهه ٿي ايندو انهيءَ

مهاراح جن جراب ڏلو ۽ پاڻي، جڏهن ٽون اڀاس ڪري
الدر ويندي ۽ اهو مهاڻا خود بخود ٽوڪي الدر ملندو، نالي
وٺڻ جي ضرورت ڪانهي.

۲۸ ڊسمبر

اڃ ”رامسار راموسن“ چوٿين پالڻاڻي جن جو شمع ستنڪ
۾ ڪمرو ويو ۽ اهو شمع حضور جن اڪثر ڪٽندا آهن. هن شمع
۾ ”سن“ لفظ ڏانهن ڪڙجي ۽ ڪي خاص ڏيان ڏاڻ ڪبي يعني
رام، جو اد رشت آهي، تنهنڪي ٻڌي سگهجي ٿو، ار ٿاس رام
پر ماڻا جي شمع جو نالو آهي جنهنڪي ٻڌي سگهجي ٿو.

۲۹ ڊسمبر

اڃ پندارو هو. ستنڪ عڪ ٻجي شروع ٿيو ۽ ۴ ٻجي
ختم ٿيو. ”ستگورو ڪا نام ٻڪارو“ ۽ ”هر ڪي ڪنا ڪهاليان
گورو ميه سنايان“ ۽ شمع ڪميا ويا. ”ستگورو ڪا نام
ٻڪارو“ جو مطلب آهي ستگورو ڪا نام وٺي سهرن ڪري
سم ڇڏو ۽ ٿارا ٺڪهي گورو جي ٿوري سروي ۾ جو درشن
ڪرڻ.

۳۰ ڊسمبر

اڃ ستگورو نام دان نيشور ۽ منجهند جو ۳ ٻجي فارغ ٿيا

۳۱ ڊسمبر

ڪالي باغ ۽ ائبٽ آباد جي سنگت کي پوساد ڏلو ويو
جنهن کان پوءِ شام جو ستنڪ ٿيو. سار ٻچن مان ”ڪاڪ“
جي مڻي وارو شمع پڙهيو ويو. ستگورو فرمايو ۽ اڪن کان
هٿ ڇڪي ڪنول آهن انهن ۾ شمع ڪونهي. شرار ۾
سڀ لڙڪ جي جڳهه ٿارونءِ وٽ آهي ۽ ٻولر غڻا جي، جي
ڪوٺري ۽ پيشالي گڏجن ٿيون. ترهر جي مڪتي ڪلب
پر بس آهي. ۱۹۸۰ جو ڪڙي جڳن جو هڪ ’ڪلب‘ ٿيندو

ٻاڻ هنڪي دم دلا سو ڏسن ته تون اسان جو ڏڪر نه ڪر ۽
 پنهنجو ڌيان پرمالما ۾ رک. خاص ڪري سٽسنگي ۽ هجي
 موت وقت نه ائين ڪرڻ ضروري آهي ۽ ٻيو هن ڳالهه جو
 ڌيان رکڻ کپي ته ڪو به سٽسنگي هنجي وڃي ته هجي
 ٻلي ڪٽي اهو قرب جو رشتيدار هجي.

۲۷ ڊسمبر

صبح جو گورو گرنت صاحب مان ”صورت ڏيک نه
 ڀول گوارا، مٿن موهارا چوڪ پسارا“ شبد جو ارٽ ڪندي
 حضور جن فرمايو ته سٽس مٿ ڏسوين دوار يعني ٻار ٻهر
 کان شروع ٿئي ٿو جتي سٽس ۽ ساڌن جون مڊلڊون آهن ۽
 جتان ئي سهڻي رانچن جون ڏيڍون اڪيڻون آهن. جڏهن
 ساڌڪ جي آتما اڀياس ڪري اتي پهچي ٿي ته اتي جا هٽس
 پريم ۽ آدرسان هنجي آجيان ڪن ٿا ۽ مڃاڻ ڪن ٿا ته
 توکي شاباس هجي جو مالا ۽ مالاوي ٻڌارڻن کي ٽپائي هتي
 آئي آهين. دانا جن وڌيڪ فرمايو ته لام جو ملڻ ڪا رواجي
 ڳالهه نه آهي. اليڪ جنهن جا سرڀسٽ ڪرم جڏهن ڪلا
 ٿيندا آهن تڏهن ئي سٽس سٽگروو وٽان لام دان ملندو
 آهي ۽ جن جي اڳين جنمن ۾ ساڌن مهاٿائن جي سٽس
 ڪيل هوندي آهي انهن ئي لام جو رنگ ڄاڻي چڙهي ٿو.
 وڌيڪ فرمايائون ته ڌرمڊاس جو ڪچر صاحب سان ان جنمن
 کان سنڀلندو هو. هڪ سٽسنگي عرض ڪيو ته جڏهن مان ڏهن
 سالن جو هوس ته هڪ رات سهڻي ۾ منهنجي آتما سچ ۽ چڻ
 جي لوڪن کي طم ڪري مٿي وٺي نه مون ائين محسوس
 ڪيو ته هڪ مهاٿا جي گود ۾ ليٽيو ٻيو آهيان پر پوءِ جڏهن
 مون روئڻ شروع ڪيو ته انهيءَ مهاٿا مون کي گود مان
 ڪڍي ڇڏيو. هاڻي حضور ڪرپا ڪري ٻڌايو ته اهو مهاٿا
 ڪير هو؟

خوش نصیب آهن آهي هن کي ڪلجڪر ۾ سٺو ستڪورو لاءِ
بخشي آيا

۲۵ دسمبر

اڃا جنهن وقت مهاراجن نال پئي ڏسي ته هڪ مائيءَ
اچي عرض ڪيو، ”منهنجو پٽ گذاري ويا آهي. ڪرپا
ڪري ٻڌايو ته هو هينئر ڪٿي آهي؟“ حضور جن ورائس،
ته ”مائي! تنهنجي ڪٿر به نه هو ڪنهن پٽي جي نوان آيا
هو. هينئر جن جي ڪٿر وار آهي انهن ڪٿر تي ليو. تنهنجو
هات هن سان ڪٿر واسطو؟“

۲۶ دسمبر

اڃا سٺنگ ۾ ستڪرون فرمايو،
”اسان پير پٺ ڇڏيان،
موت لڏا وان هٿ.“

۽ اهو به ٻڌايائون ته آمريڪا ۾ هڪ اوزار ٺاهڻ وارن جنهن
جي ذريعي ايتري پئسي سکڻي ٿو ته ٽوٽو سج پڻ ڪنهن ڏند
آدميءَ جو آهي يا خيالي شڪل جو. ڇاڪاڻ ته جهڙي ماڻهوءَ
جي ٽوٽي ۾ زندگيءَ جا ڪرڻا موجود هوندا آهن. شام جو
'سار بچن' مان آکاڙ ۽ سائوڻ جي مهين وارا شهد پڙهيا ويا
جن جي واپڪا ڪندي ستڪورو ڏين ڏيڻ فرمايو ته موت ان
قسم جو آهي. هڪ سٺنگيءَ جو ٻيو ئي سٺنگيءَ جو
ٽي سٺنگي ڏنل ڏاڍو جي موت جو نظارو ٺاهڻ پيا ڪا ٿيندو
آهي. هڪ طرف سندس آتما جس مان پرواز ڪرڻ لڳي
هولدي آهي ته ٻئي طرف مٿن مائتن جو روح راڙو. انهي
سبب آتما کي آرام ۽ شائتيءَ سان لڪرڻ جو موقعو نٿو ملي
ڇڪائي ته جڏهن پراڻي مرڻ لڳي ته سندس مٿي مائت
۽ شائتيءَ سان کوس وڃي ٿي. وڏن ڪرڻ جي

۱۹ دسمبر

اڄ ٺاهريءَ ۾، جو هتان ۳ ميل پري آهي، صبح جو
ستسنگ ٿيو. انهيءَ کان پوءِ حضور جن قريب ۱۲۰۰ زالن ۽
مردن کي نام دان ڏنو. پوءِ موٽر کار ۾ ڪراڻا روانا ٿيا. ڏسو
حضور جن ڪيڏي نه جفاڪشي ڪن ٿا ۽ جڏهن کين آرام
لاءِ عرض ڪجي ٿو ته فرمائين ٿا ته هي شرار نه آخر فنا آهي
جيترو پراڻڪار ٿي سگهي اوترو ڇڳو. نه سندن خيال کاڌي
بيٽي ڏانهن ۽ نه گهمڻ ڦرڻ ڏانهن وڃي ٿو. وڏي ڳالهه نه
پنهجي بي آراميءَ ۽ سفر جي تڪليفن جي ڪا شڪايت به
ڪونه ٿا ڪن. بندي جي طاقت نه آهي جو ائين ڪري
سگهي!

۲۰ دسمبر

صبح جو اونا لاءِ روانا ٿياسين ۽ پوءِ رستي ۾ جهان ڪيل
ڳوٺ ۾ حضور جن ستسنگ ڪيو. پوءِ شام جو ۵-۶ جي
وچ ڌاري ڏهري پهتاسين جتي سنگورن وري به ستسنگ
ڪيو.

۲۱ دسمبر

شام جو ستسنگ ۾ حضور جن فرمايو ته جيستائين جڳياسوءَ
جي اندر برهه ۽ ٽڙ نه هوندي تيستائين هنجو ڀردو ڪيئن
ڪلندو؟ بي ستسنگين ۾ به اهڙيون نرمل آلمائون آهن جن
سان سنگورو انگهه رهي ٿو ۽ ڪي شرڏالو ۽ پريهي رڳو
نيرت ٽڪيا پيا پيئين ۽ اٽي اڻٽي پٿر ۽ پاڻي! باڳڙ جو
اڳتي هلي انهن کي ملندو ڇا؟ اهيئي پٿر ۽ پاڻي! باڳڙ جو
علائقي ۾ عام طرح ماڻهو گگي جي پوڄا ڪندا آهن. چوڻ
آهن ته گگو هڪ چوهان راجپوت هو جو پوءِ نانگ بڻجي
پيو. اهڙن ماڻهن کي نه نام جو پتو آهي ۽ نه سنگورو.

اح صبح جو "دوشن پېټ پاپ سب ناسي" جو مستنگ
 ڪندي حضور جن فرمايو ته چرن ڏوڙ جو مطلب آهي ستگروءَ
 جي نوري سروب جي چرن جو پر ڪاش، جنهن جو دوشن اندر
 رسائي ڪرڻ سان ٿئي ٿو. ۱۱ جي گسريت روانا ٿياسين.
 گسريت چلبت کان ۹ ميل پري آهي جتان اولهه ۱۵ ميل
 اڳتي آهي. رستي ۾ ه منٽ اولهه دوشن ڏي ڇهه پيتاسين
 جي بيهمار سنگت آيل هئي. جڏهن حضرت عيسيٰ پنهجو
 مشهور واپڪان (Sermon on the Mount) چيوسلم جي
 ٻاڙن تي ڪر هوندون وقت نه ايتري سنگت نه هوندي.
 چنئون، رستا، بيون ۽ ميدان سب زالن ۽ ٻارن سان ٻريا ٻيا
 هئا. ٽن هتي جي سنگت آهي جو هيڏي خلعت جي رهڻ
 ۾ ڪاٺ جو ٽن ڏينهن لاءِ انتظام ڪندي.

صبح جو ۱۱ تي وڏي ميدان ۾ مستنگ ٿيو جنهن
 "يه ٽن دراپ ٿر لي پاپا." شيد جي واپڪا ڪندي
 ستگرون فرمايو ته جيڪي ماڻهو پتر جي مورلين جي پور
 ڪندا سي ٻاڙن ۾ پيدا ٿيندا هتي ايدڪ ٻوٽ ۽ پتر ٿين
 آهن. اٽڪل واپه هزار کن ماڻهو مستنگ ۾ هئا. شام جو
 ڪندي هڪ رانداسي ٻڌايو ته سندس ڌيءَ ۶ مهينا
 بيمار هئي. هڪ ڏينهن صبح جو روئي جوڻ لڳي
 پريام جو حضور جن آيا هئا پر ائين چئي واپس هليا و
 اچا ٿي هتي هلڻ جو سهر نه آيو آهي. انهيءَ کان ڪج
 پوءِ چولو چڙي وئي. رانداسين تي حضور جن جي وڏ
 آهي ۽ گهڻو ڪري فرمائيندا آهن ته مالڪ جو
 غريب نراڙ آهي.

وڪون ڪڍڻ ايندو تنهنڪي ڪو نه لاپ نه ٿيندو. سڳورن
وڌيڪ فرمايو ته دوش ڪرڻ سان ليڪ سسڪار سڀني
جي دلين ۾ پوڻو جو فائدو مند آهي. هاڻي سوچو ته حضور جن
هي هن شرماني ڪيترن نه جيون جو پر آپڪار ٿيندو! سڙن
بلڪ هزارين، مٿس جنم جا حقدار ٿيندا ۽ هزارين نام جا ۽
سو نه بنا ڪنهن محنت يا جتن جي. شام جو ۷ بجي ساليال
پهتاسن جتي ستسنگ ٿيو. حضور جن اُپديش ڪيو ته پرمالما
ڪي جهنگلن ٻيڙن پٿرن بن ڪتابن ۽ ندين ۾ ڳولڻ نادالي
آهي ڇاڪاڻ ته پرمالما انسان جي اندر آهي. جڏهن من ۽
آتما کي اڳاڻو ڪري ڏيان ان ترڪ ڪيو ٿڌهن پرمالما جو
دوش ملندو ۽ مڪتي ٿيندي. گرڻس پوئين ۾ پريءَ جي
مهيا يا مهالمان جي روحاني سفر جو ذڪر ٿيل آهي. جيڪي
مورڪ پاٽ ۾ ئي مڪتيءَ جي آس رکي ويا آهن سي
ٻيل آهن. جيڪي دٻري ديوتائن کي پرچين ٿا انهن جو
عال اهڙو آهي جهڙو هڪ راجا پنهنجي اردليءَ جي پوڄا
ڪري. پرمالما دٻري ديوتائن کي انسان جي شيو لاءِ بنايو
آهي ۽ هن جو فرض آهي انسان کي پاڻ ڀرسان ۽ ناس ڪرڻ.
انسان جي پوڄا واسطي پرمالما کانسواءِ ٻي ڪا به هستي ڪانهي.

۱۳ دسمبر

صوبو جو ۹ بجي ستسنگ ٿيو. ستسنگ کان پوءِ هڪ
ستسنگيءَ عرض ڪيو ته مون کي اندر حڪم ٿيو ته ٽن ۸ ڏينهن
هي اندر وڃان ڪري مري ويندين. ماڻهن چيو وڃي ٿي ته
چڙهيج. من سوچيو ته جيڪا آلت اچي آهي سا ضرور
اهندي. سر ڪالهن وٺڻ لاءِ وڃي ٿي چڙهيس. جڏهن به
ٽي ٽارون ڪٽير نه ائين معلوم ٿيو ته پٺيءَ ۾ هيٺ ڪري
بيو آيم. مون ائين محسوس ڪيو ته ڪنهن شڪتيءَ منهنجي

ڇانوڻي خالي ٿي نه قبر کي به ڏهرائي ڇڏيائون ڇاڪاڻ ته
اندڙو هو نه ڏهن ٻارڻا ڪري مٿان ڪاٺ جي مڪان کي
باهه لڳي وڃي.

اهڙي طرح مڃاراج جن لڏيائي ضايعي جي هڪ جات جو
قصر ٻڌايو ته هنجي ٻنهيءَ ۾ ڏهري مانا جي ڏهري ٺهيل
هئي. اڀريل جي نورالن ۾ ٻڌهن هنجي ڪڙڪ جو فصل
ٻڌي راس ٿيندو هو ته سون ٻار ۽ زالون مانا ڏهريءَ جي
پوڄا لاءِ سندس ٻنهيءَ ۾ اينديون هيون ۽ فصل جي ستياڻاس
ڪري وينديون هيون. واپارو جات دل ۾ پيو ٻڌي پر ڪڇي
ڪونه. آخر هڪ رات جو ڏهريءَ کي ڪڇي شهيدن جي
آستان تي ٻڌي آيو. صبح جو وٺي ڳوٺ ۾ شور مچايائين ته
ٻانسي! رات نه ڏاڍا ٻاجا پئي وڙيا، نوحان ٻڌا؟ ڳوٺاڻن
ورائيو اسان نه ڪونه ٻڌا. تنهن تي جات چيو ته رات شهيد
مانا ڏهريءَ کي شادي ڪري وئي ويا. انهيءَ جا ٻاجا ٿي
وڙيا. سو انسان جو هن وهه جي ڪارڻ ڪهڙو ٿي ڪئين
خيال پيدا ڪري کيس ڏهاري ٿو.

۱۲ ڊسمبر کان ۲۰ ڊسمبر ۱۹۴۲

پهاڙن جو دؤرو

۱۲ تاريخ صبح جو حضور جن ڏهري مان روانا ٿي چلندو
پهتا. جتي سردار ڀڳت سنگهه جي گهر ٿورو ٿوري ۽ ٻيو
ڪم ڪار لاهي اتان روانا ٿيا. پوءِ رستي ۾ ناندهه جي ڀرسان
ستنگ ڪيائون. مڃاراج جن جي ڏهريءَ ۾ سڀ سنگهه ٻڌيو،
”حضور! هي جو هيتري خلقت ٿوهانجي درشن ڪرڻ لاءِ
اچيئي تنهنکي ڪهڙو فائدو ٿيندو؟“ حضور جن فرمايو ته
جيڪو ڀرپور سان درشن ڪندو انکي منس جنم ملندو. جيڪو
ستنگ ٻڌي اڳتي کوچ ڪندو تنهنکي نام ملندو ۽ جيڪو

۴ پوءِ برف. ۳ فوٽن گهري برف ٿي ماڻهو هلي چاڻي سگهندو
۴ ڇالور ان فوٽن کان وڌيڪ برف ٿي نه هلي سگهندا آهن.
جيڪڏهن ماڻهو گڏجي برف کي آرام ڪرڻ لاءِ هيٺ
وڃن ٿو ته کيس ننڍا اڇي ويندي ۽ پوءِ سرديءَ سبب مرم
هو خطرو وڃندو. جيڪڏهن برف پوڻ کانپوءِ رات جو ٿورا
لڪتا ته برف ڇڻي مٿس ٿي پوندي ۽ ماڻهو ان کان هلي
چاڻي سگهندا آهن.

۷ ڏسندڙ

اح راس جو حضور جن کڻڪو ڪندي فرمايو ته ڪي ماڻهو
وهر جي وس ٿي سڄي دنيا آهن ته فلاڻي جاءِ ۾ اُٿن پري
جو واسر آهي. پوءِ پنهنجي نوڪري جي دوران ۾ جڏهن
ڪنهن کي ۾ هئا تڏهن جي هڪ وارو ٻڌائون. جنهن مڪان
۾ بهاراج هن وڃي رهيا هئا ۽ ڪالهن اڳ جيڪو آفيسر هو،
وهندو هو. انهيءَ جاءِ جي پويان هڪ ٿر هلي جنهن جي
پيرسان هڪ ڪوٽ جو روڊ هو. اتي هر جمع رات جو
ڪيترا ماڻهو ٿيڻا ٻاريندا هئا ۽ چڱي خاصي ٿياري ٿي
پوندي هئي. هن آفيسر بهاراج جن کي چيو ته مان ته ٻڌڻي
آهيان انهيءَ ڪري ٿيڻو ٻاري رکندو آهيان. ڪڇ عرصي
کانپوءِ حضور جن رات جو ليٽيا پيا هئا ته مڪان جي ٿيڻ
واري ڇڪ ٿي اهڙو آواز ٿيو جو ڇڪ نه ڪير پير ٻڌائي.
نوڪري جي ڇانئون نه ٻاهر وڃي ٿيڻ نه چا آهي. پر هن
وڃڻي کي نه لڳو. تنهن ٿي حضور جن پستول کڻي ٻاهر
لڪتا. هر ٿيڻ پندرهن منٽن کانپوءِ ٻيڻ جي ڪرڻ جو
آواز ٿي ٿيو. جڏهن سگورن ٿيڻ سان ٿيڻو ته معلوم ٿيڻ ته
ڪل ڪورٽ وڃي وڃي پئي ڇڪ ٿي ڪري. اتي ٿيڻ
ڇڪ ٿي ڪٽائي ڇڏائون ۽ جڏهن سرديءَ جي موسم ۾

نوري ڪئي پنهنجي مڪتيءَ ۾ ڪو شڪ نه آهي. اصلي
 پر آپڪاري سنت آهن جن جي هٿ ۾ هن سنسار روپي
 جياڻائي جي چاڻي آهي. هو جياڻائي جو دروازو کولي قيدن
 کي چون ٿا ته وڃي پنهنجي پنهنجي گهر سڳي ٿيو. ٻيا
 پر آپڪاري قيدن کي نوري ڏار لاءِ سڳي ڪري سگهن
 ٿا پر هنن جا بند خلاص ٿيا ڪري سگهن. وڌيڪ فرمايائون
 ته سنت مت جو نت آهي گوروءَ جو حڪم مڃڻ. بس اها ئي
 سچي عبادت ۽ پگهتي آهي.

۴ دسمبر

اڄ شام جو حضور سواهي جي مهاراج جن جي پاڻي ”گورو متا
 انوکا درس“ ڪئي ويئي. مهاراج جن فرمايو ته گورو مت ٽڏهن
 شروع ٿيو جڏهن پنهنجي اندر سچ چنڊ ۽ تارا پار ڪري
 گوروءَ جي نوري سروب کي ڏسبو. وڌيڪ فرمايائون ته
 سنت مت پار برهم کان شروع ٿيو ۽ انهيءَ کان هيٺ سھس
 دل ڪڍل ۽ بڻڪ نال جي وچ ۾ پاري رچنا آهي جنهنجو
 ذڪر هن شبد ۾ نه ٿيل آهي پر جنهن تي ڪئين ڪتاب
 لکي سگهجن ٿا. اها رچنا ٽڏهن نظر اچي جڏهن ساڌڪ
 سھس دل ڪڍل جي وڏي جوت جي ال (نر) کي پار
 ڪري ٿو.

دلهاڻوسيءَ جو دورو

۶ دسمبر ۱۹۴۲ع

صبح جو ۸ بجي دلهاڻوسيءَ لاءِ روانا ٿياسين. رستي ۾
 سنگرون گهٽ جي سنگت کي درشن ڏنو ۽ منجهند ڌاري
 دلهاڻوسيءَ پهتاسين.

رات جو حضور جن فرمايو ته مون ۱۸ سال پهاڙن ۾ نوڪري
 ڪئي. برف پوڻ کان اڳ مينهن پوندو آهي، پوءِ ڳڙا

باب ٽيون

۲۹ نومبر ۱۹۴۲

سردار بگٽ سنگھ ڏاڏو ملو مستڪ ڪيو. شمس امرار جي ناري غزل جو ترجمو ڪري ان جي واپاڪيا ڪئي.

۳۰ نومبر

حضور جن صبح جو نام دان ڏنو ۽ ۳ بجي منجهند جو روئي ڪاڏائون. الهيءَ ڪالهره گهمان جي مستڪين کي وٽس ڏٺائون. مطلب ته صبح جو ۹ بجي ڪاٺولي وٽ لائين لڳاڻا مشغول رهيا.

۱ ڊسمبر

مسلمانن کي نام ڏنو ويو ۽ شام جو ”واما دم وادو من من بهجتي“ جي واپاڪيا ستڪورن پاڻ ڪئي.

۲ ڊسمبر

شام جو ”ستڪورو ڪا نام بڪارو“ شهد ڪيو وادو منجهندي ڏارئي هئي ته مستڪ جو ترجمو ڪري انگراڻن کي ٻڌائيندو وڃان. حضور جن فرمايو ته گورو بگٽي شروع ٿي ٿي ضرور آهي پر جيستائين مستڪي سورج لڙڪي ۽ چنڊ رما اوڪ طر ڪري گورو جي لوري سروي ڪي پر گهٽ ٿو ڪري جيستائين سندس گورو بگٽي مڪمل ٿئي ٿئي. الهيءَ ڪالهره نام بگٽي رسيلي آهي ڇاڪاڻ ته شهد پر لڏم آهي. جنهن گورو بگٽي

شام جو ۶ بجي ستسنگ ڪيو جنهن ۾ سهڄاڻائون نه سٺت مٽ
۾ ڪوشت کائڻ جي ڇو منع ٿيل آهي. فرمايائون ته پاپ
نه سمجزي ۽ اناج کائڻ ۾ به آهي ڇاڪاڻ ته آتما ۽ زندگي
هر هڪ داخلي ۽ ٻڌي ۾ به آهي پر ڇو جو ان ۽ پاڇي ۽ جو
درجو پر ڪرڻي ۽ ۾ سڀ کان هيٺ آهي انهي ۽ ڪري انهن
کي کائڻ ڪري گهٽ پاپ لڳي ٿو بسبت انهن ساهوارن جي ،
جن جو رچنا ۾ درجو مٿي آهي .

۲۲ نومبر

اڃ به ٻيئي ۾ صبح جو ستسنگ لڪشمي باغ ۾ ۽ شام جو
ورلي ناڪي ۾ ٿيو. سنگت جي چڱي پيڙهڻي. ڪيترا تعليم
يافته ماڻهو آيل هئا.

۲۳ نومبر

اڃ به ٻيئي ۾ مان رونا ٿياسين ۽ رستي ۾ دهلي ۾ ستسنگ
ڪندا حضور جن ۲۸ تاريخ پياس پها.

نومبر کان ۱۹ نومبر

صبح جو راجا صاحب جي محل جي حاٽي ۾ سٽنگ
 بندو آهي جتي صرف راجا صاحب جا رشتيدار ۽ لوڪر
 ڇاڪر ٻا ڪو خاص ماڻهو هوندو آهي. شام جو ڇهن بجي
 سٽنگ ڪلب (Club) ۾ ٿيندو آهي. گهڻو ڪري 'سار بچن'
 مان هاڻي گڏندا آهن جهڙوڪ: "گورو گورو مين هري
 ڌرسي" "سٺ گورو ڪا نام پڪارو" "ملي لڙ ڏاهه"
 لمڪو.

اڄ سٽنگ جو ٻيو ڏينهن آهي ۽ عام سٽنگ ۾ اٽڪل
 هزار کن سٽنگ هتي پر ٽين هوندي به سٽي ڪرڻ جهڙو
 به آواز ڪونه هوندو. ماڻهن ايترو نه ڏيان سان سٽنگ ٻڌو ۽
 ايتري نه خاموشي هئي جو مون اعڙي شاعري بهن هنڌ ڪانه
 ڏي آهي. سبب اهو به هو جو سٽنگ ۾ ننڍا ٻار ڪونه هئا.

۱۶ نومبر

اڄ شام جو سٽنگ ۾ ڪجهه صاحب جو شبد "ڪر ٻيو
 د ٻڌار محل مين ٻارا هڻ" ڪيو وڃي ڇاڪاڻ ته مهاراشٽر
 گهڻي ۽ جي ٻوڙا گهڻي آهي حضور جن گهڻي ۽ جي
 ٻڌائي ۽ هدايت ڪئي ته پرماتما ڪي ٻاهر مدرن، لڏا
 گرڻن ۾ نه ڳوليو ۽ فرمايو ته شرابو هي ڪڍڻ ۾ ڇڏي
 آهن انهن مان هر هڪ ئي ديوتاگريءَ جا اکر لکيل
 ٽيون کان پوءِ "دل ڪا جهره صاف ڪر" وارو شبد
 وارو راس جا سوا اٺ لکي ويا.

۱۹ نومبر

اڄ رات جو سالڪيءَ مان روانا ٿياسين ۽ صبح جو
 پڇي ٻولي پهتاسين. اتي مهاراج جن صبح جو نام دان

باب ٻيو

سانگلي ۽ بمبئي جو دورو

۱۰ نومبر ۱۹۴۲ع

اڃ واپل ذريعي پياس اسٽيشن کان روانا ٿياسين. رستي ۾ چلندو ئي سنگت درشن ڪرڻ آئي. گاڏي ۾ موجود هڪ لڙائيءَ جي حالتن تي ڳالهه ٻولهه ٿيندي رهي. پوءِ هڪ مسلمان چيو ته مذهب جهيڙي ۽ فساد جي ڇڙ آهي. حضور جن جواب ڏنو ته هر هڪ مذهب جي شريعت جدا آهي ۽ شريعت صرف سماج ۾ زندگي گهارڻ جو هڪ طريقو (Mode of living) آهي پر معرفت ۽ روحانيت سڀني جي ساڳي آهي.

دلهيءَ تي سردار جڳميت سنگهه آيو ۽ دريا گنج رات جو ۱۲ بجي پهتاسين. صبح جو حضور جن هيٺ ستسنگ هال ۾ سنگت کي درشن ڏنو ۽ پوءِ مان سڀ سامان کڻائي فرنيچر ميل لاءِ اسٽيشن پهتس. ۸ بجي گاڏي آئي. اسانجو چئن سيٽن وارو گاڏو ورتو هو. سفر آرام سان ٿيو. صبح جو اٽڪل ڏهين بجي بمبئي پهتاسين. اسٽيشن تي سنگت جي گهڻي ڀڃڻ پڙهڻي. لڪشمي باغ (جو سٽند هرست روڊ تي آهي) ۾ رهڻ جو انتظام هو. حضور جن هيٺ وڏي هال ۾ ستسنگ ڪيو ۽ هتي اسانجي رهائش جو انتظام هو. رات جو ۹ بجي ڊيڪن ڪئين ذريعي پوني پهتاسين. رات الي رهي پئي ڏينهن منجهند جو روانا ٿياسين ۽ رات جو سانگلي پهتاسين.

۱. ڪا به نه ٿي ته اوهان جي روحاني ترقي بند ٿي ويندي ٿي
 ۲. اوهانجو اهو ڪم بند ٿي ويندو. هنن ٻن ٻن اعتراضن اهو
 ۳. هندستاني ڪروءَ کي پرمالما ڪري ٿا سمجهين. پر اسان کي
 اهو پسند نه آهي. جواب ڏيو ته ڪروءَ کي پاڻ يا استاد
 سمجهي سندس هدايتن کي ڏسڻ ڪري اندر وڃو؟
 ۴. هنن لوڪن ۾ سندس شان ۽ شوڪت ڏسو.

ڪري ڪئين ۽و مڙن تباھ ٿي وڃن ٿا. ٻه ڏينهن ان حضرت عيسيٰ کي صليب تي چاڙهيو جنهنجو نتيجو اهو ٿيو جو انهن جو اڃ ڪو ماڻهو ڪونهي ۽ هر ڪنهن ڏس مان ڪنهن ڏکي پيا ڪڍن. هڪڙي مستسڪي ۽ شيرا جي وقت هڪ لنڊو ۸-۹ سالن جو ٻار پيش ڪيو جنهن کي ڪنهن ڦرلٽ ۳-۴ سترن جي وزن وارو پٿر هڻي ٿي هنيو پر کيس نه زخمو ٿيا نه سوج، لائق يا دها!

۱ نومبر

اڃ مستسڪي ۾ ”جهان ڏيکارڻ لھان ڏسڻ دھالا“ ۽ ”ڏن ڏن ڏن ڏن پياري ڪيا ڪھون مھما شبد ڪي“ ۽ شبد ڪيا ويا. مهاراج جن فرمايو ته پنجن شبدن جو مارڪ اٿاڻي آهي ۽ جڏهن انسان کي بنايو ويو ته ان سان گڏوگڏ هي رستو به مالڪ هنجي اندر رکيو. هي قدرتي مارڪ آهي ته ڪ انسان جو بنايل.

ڪبير صاحب، نلسي صاحب، دادو صاحب، پليو صاحب ۽ مسلمان ڪامل فقيرن جهڙوڪ مولانا روم ۽ خواجه حافظ وغيره سڀني جو پنجن شبدن جو مارڪ هو.

۳ نومبر

اڃ شام جو ٻارو گلابنگهه مستسڪي ۾ شرڏا ۽ پڙهڻي جو مضمون ڪيو ۽ چيو ته اهي گڻ پڙهڻ جي پيڙهه آهن. جي پيڙهه ڪمزور هوندي ته عمارت مضبوط ڪيئن ٿيندي؟

۷ کان ۹ نومبر

هڪ اجرائڪن مستسڪي ۽ لکيو ته هو ۽ سندس استري ٻئي روحاني علاج (Spiritual Healing) مفت ڪندا آهن ۽ انهيءَ ڪم کي جاري رکڻ چاهين ٿا. حضور جن جواب

امير اڪا جي دستگن جا جيڪي پٿر اچتا آهن ۾ خاص
 زرد پٿر سمن جي ترقيءَ جو ذڪر ٿيل هوندو آهي.
 ج هڪ دستگيءَ جي اٺن چٽي آلي ۾ هرو رواجي شڪتيءَ
 ۾ رنجي ماڻهن جي بيمارين جو علاج ڪندو آهي. حشور ۾
 هواب موڪلڻ ۾ جي رواجي شڪتيءَ کي باغريان دليوي
 ڪمن ۾ رنج ڪيو ۾ بيمارين ۾ آلي ٻڌي ويندي.
 اڄ مون هڪ فارسيءَ جو ڪتاب ”سرف الهمي“ پڙهيو
 جنهن ۾ ۲۴ صحتي تي قرآن شريف جي هڪ آيت لکيل
 هئي جنهن جو مطلب هو ”خدا کي قربانيءَ جو گوشت ۽ خون
 نه پوڄي بلڪه اوهانجي پر هڙ ڪاري. جانور جي قرباني آسان،
 پر هڙ ڪاري مشڪل.“

۳۰ آڪٽوبر

اڄ صبح جو چورس پانچاهيءَ جي شد ”هرڪي ڪٿا
 ڪهاڻيان گروميت سائبا“ جي واپڪا ڪندي حشور ۾
 فرمايو ته اصلي اُهو آهي جنهن وقت نام جي ڪمائيءَ ۾
 ڏن آهي. گورو رامداس جن کي گورو امرداس صاحب جي
 هڪ ٻار پڙهائي ڪري ڏنو هو. هڪ ڏينهن ٻڌڻ گورو
 رامداس جن ڪيڏانهن وڃي رهيا هئا ته هنن رستي تي ڪن
 منگ کي پنهجي سنگرون جي لندا ڪندي ڏٺا. ه
 هڪدم پنهجي ٽلي مان اهو ٻار لاهي الهيءَ لندا کي
 ۽ ڇيائو لڏي ته هي ڪٿي وڃ ۾ لندا لڏي ڪر. اهڙو هو
 سري گورو رامداس صاحب جن جو پنهجي سنگرون
 حضور جن سنگت کي هدايت ڪئي ته جي پرلر ٻار سا
 ڪندا ۾ جلدي پنهجي اصلي گورو، ست لوڪ ٻڌندا

۲۱ آڪٽوبر

حضور جن فرمايو ته ستن کي ڪش

ڪري ڪئين ڌو ڌو ٿي ويئون. ٻه ڏينهن حضرت عيسيٰ
 ي صليب تي چاڙهيو جنهنجو نتيجو اهو ٿيو جو انهن جو اڄ
 ڪر مالڪي ڪونهي ۽ هر ڪنهن ڏس مان ڪن ڏکي پيا
 ڪڍن. هڪڙي ستنسگي ۽ شيرا جي وقت هڪ ننڍو ۸-۹
 سالن جو ٻار پيش ڪيو جنهنڪي ڪنهن قريب ۳-۴ سڀرن
 جي وزن وارو پٿر مٽي ٿي هنيو پر کيس نه زخمي هو نه سوڄ.
 اتفاق يا دها!

۱ نومبر

اڄ ستنسگ ۾ ”جهان ديهان تهاڻ ڏسڻ دهاڻا“ ۽ ”ڏن
 ڏن ڏن ڏن پياري ڪيا ڪهون مهما شبد ڪي“ ۾ شبد
 ڪنيا ويا. ههراڄ جن فرمايو ته پنجن شبدن جو مارڪ اڻادي
 آهي ۽ جڏهن انسان کي بنايو ويو ته ان سان گڏوگڏ هي
 رستو به مالڪ هنجي اندر رکيو. هي قدر تي مارڪ آهي
 نه ڪ انسان جو بنايل.

ڪبير صاحب، نلسي صاحب، دادو صاحب، پليو صاحب ۽
 مسلمان ڪامل فقيرن چيٽروڪ مولانا روم ۽ خواجه حافظ وغيره
 سڀني جو پنجن شبدن جو مارڪ هو.

۳ نومبر

اڄ شام جو بابو گلابنگهه ستنسگ ۾ شرڌا ۽ پڳتيءَ جو
 مضمون ڪيو ۽ چيو ته اهي گڻ پرمارت جي پيڙهه آهن. جي
 پيڙهه ڪمزور هوندي ته عمارت مضبوط ڪيئن ٿيندي؟

۷ کان ۹ نومبر

هڪ ايجريڪن ستنسگي ۽ لکيو ته هو ۽ سندس استري
 ٻئي روحاني علاج (Spiritual Healing) مفت ڪندا آهن
 ۽ انهيءَ ڪم کي جاري رکڻ چاهين ٿا. حضور جن جواب

اميرڪا جي ستنگن جا ڊيگي پتر اصفا انهن ۾ خاص
نور ڏيکارين ٿا. هي ترقيءَ جو ذڪر تل ٿيو آهي
جڏهن ته ستنگيءَ جي اٿان جي آليءَ ۾ هو روحاني ڏيکي
ڏي رهي ٿا. انهن جي بيمارين جو علاج ڪندو آهي. حشر
جواب ۾ وڪيلو ۾ جي روحاني شڪيءَ کي ٻاهران ڏسو:
ڪمن ۾ ڪرڻ ڪيو ۾ ڀرمارت ۾ ايتي بند ٿي ويدي.
اڄ مون هڪ فارسيءَ جو ڪتاب ”سرف المي“ پڙهيو
جنهن ۾ ۲۴ صفحي تي قرآن شريف جي هڪ آيت لکيل
هئي جنهن جو مطلب هو ”خدا کي قربانيءَ جو گوشت ۽ خون
نٿو پهچي بلڪ اوهانجي پرهنزگاري. ڇاڻو جي قرباني آسان
پرهنزگاري مشڪل.“

۳۰ آڪٽوبر

ڪري ڪئين ڏوڏن لڙا ٿي ويا. ۽ ٻيون. اهو ڏان حضرت عيسيٰ
کي صليب تي چاڙهيو جنهنجو نتيجو اهو ٿيو جو انهن جو اڃ
ڪر مالڪ ٿي ڪولهي ۽ هر ڪنهن داس مان کين ڏکي پيا
ڪڍن. هڪڙي مستسڪي ۽ شيرا جي وقت هڪ لنڊو ۸-۹
سالن جو ٻار پيش ڪيو جنهن کي ڪنهن ڦرلٽ ۳-۴ سڀرن
جي وزن وارو پٿر مٿي تي هڻيو پر کيس نه زخمو هو نه سوج.
الثاق يا دها!

۱ نومبر

اڃ مستسڪي ۾ ”جهان دڪان تهاڻ داسن دهاڻا“ ۽ ”ڏن
ڏن ڏن ڏن ٻياري ڪيا ڪهون مهما شبد ڪي“ ۽ شبد
ڪنيا ويا. هواراج جن فرمايو ته پنجن شبدن جو مارڪ اناڊي
آهي ۽ جڏهن انسان کي بنايو ويو ته ان سان گڏوگڏ هي
رستو به مالڪ هنجي اندر رکيو. هي قدر ٿي مارڪ آهي
نه ڪ انسان جو بنايل.

ڪبير صاحب، نلسي صاحب، دادو صاحب، پليو صاحب ۽
مسلمان ڪامل فقيرن چيڙو ڪ مولالا روم ۽ خواجه حافظ وغيره
سڀني جو پنجن شبدن جو مارڪ هو.

۳ نومبر

اڃ شام جو بابو گلابنگهه مستسڪي ۾ شرڏا ۽ پڳڻي ۽ جو
مضمون ڪيو ۽ چيو ته اهي گڏ پرمارٽ جي پيڙه آهن. جي
پيڙه ڪمزور هوندي ته عمارت مضبوط ڪيئن ٿيندي؟

۷ کان ۹ نومبر

هڪ ايجريڪن مستسڪي ۽ لکيو ته هو ۽ سندس استري
ٻي-ي روحاني علاج (Spiritual Healing) مفت ڪندا آهن
۽ انهيءَ ڪم کي جاري رکڻ چاهين ٿا. حضور جن جواب

۱. امير اڪا جي دستگن جا جيڪي پتر اچتا اٿون ۾ خاص
 ر آڻن سمن جي ترقيءَ جو ذڪر ليل هوندو آهي.
 ۲. هڪ دستگيءَ جي اٿان چلي آئي ۽ هو روحاني شڪيءَ
 ۾ رهي مائون جي بيمارين جو علاج ڪندو آهي. متورن
 جواب ۾ وڪاڻو ۾ هي روحاني پند ٿي ويندي.
 ۳. ڪن ۾ مارج ڪو نه پر مارڻ ۾ اٿي "سیرت النبی" پڙهيو
 اڄ ۾ دن هڪ ناسيءَ جو ڪتاب "سیرت النبی" پڙهيو
 جنهن ۾ ۲۴ صفحي تي قرآن شريف جي هڪ آيت لکيل
 هئي جنهن جو مطلب هو "مدا ڪي قرآني" جو گوشه ۽ سون
 لڳو پوڄي بلڪه اوهانجي پرهيزگاري. چارو هي قرآني آسان
 پرهيزگاري مشڪل.

۲۰ آڪٽوبر

اڄ صبح جو چورس پانچاهيءَ جي شد "هر ڏي خدا
 ڪهانان گورو بس ساليا" هي واکيا ڪندي متورن
 نماز ۾ اصلي امير اهو آهي جنهن وقت نام جي ڪماليءَ ۾
 ٿي آهي. گورو رامداس جن کي گورو امرداس صاحب
 ٿي آهي. گورو رامداس جن کي گورو امرداس صاحب
 هڪ عار پرشادي ڪري ڏنو هو. هڪ ڏينهن ۾ گورو
 رامداس جن ڪيڏانهن وڃي رهيا هئا ته سمن رستي اتي ڪا
 ميمڪ کي پڇي پڇي سنگرون جي لنڊا ڪندي ڏٺو.
 هڪدم پڇي پڇي ٿي مان اهو عار ٿامي آهيءَ لنڊا ڪي
 ۽ ڇپاڻولس ۾ هي مئي وڃ پر لنڊا ڪر. اهڙو
 سري گورو رامداس صاحب جن جو پڇي پڇي سنگرون
 حضور جن سڳي کي عذاب ڪئي ۾ جي پرنم بيار
 ڪندا ۾ ڇندي پڇي پڇي اعليٰ گير، سڌ لوڪ پڇي پڇي

حضور جن نماز ۾ ستن کي ڪ

ڪري ڪيئن ڦو مون تباھ ٿي ويئون. يهودين حضرت عيسيٰ کي صليب تي چاڙهيو جنهنجو نتيجو اهو ٿيو جو انهن جو اڃ ڪو ملڪ ئي ڪونهي ۽ هر ڪنهن دس مان ڪين ڌڪي پيا ڪين. هڪڙي ستنسنگي ۽ شيوا جي وقت هڪ ننڍو ۸-۹ سالن جو ٻار پيش ڪيو جنهن کي ڪنهن قريب ۳-۴ سترن جي وزن وارو پٿر مٽي تي هنيو پر کيس نه زخم هو نه سوچ، اتفاق يا ديا!

۱ نومبر

اڃ ستنسنگ ۾ ”جهان دسڪان تهاڻ ديسن دبالا“ ۽ ”ڏن ڏن ڏن ڏن پياري ڪيا ڪهون مها شبد ڪي“ ۾ شبد ڪنيا ويا. مهاراج جن فرمايو ته پنجن شبدن جو مارگ اناڊي آهي ۽ جڏهن انسان کي بنايو ويو ته ان سان گڏوگڏ هي رستو به مالڪ هندي اندر رکيو. هي قدرتي مارگ آهي نه ڪ انسان جو بنايل.

ڪمير صاحب، نلسي صاحب، دادو صاحب، پليو صاحب ۽ مسلمان ڪامل فقيرن جهڙوڪ مولانا روم ۽ خواجه حافظ وغيره سڀني جو پنجن شبدن جو مارگ هو.

۳ نومبر

اڃ شام جو بابو گلابسنگھ ستنسنگ ۾ شرڌا ۽ پڳتيءَ جو مضمون ڪيو ۽ چيو ته اهي ڪٿا پرمارت جي پيڙه آهن. جي پيڙه ڪمزور هوندي ته عمارت مضبوط ڪيئن ٿيندي؟

۷ کان ۹ نومبر

هڪ اعيرڪن ستنسنگيءَ لکيو ته هو ۽ سندس استري پتي روحاني علاج (Spiritual Healing) مفت ڪندا آهن ۽ انهيءَ ڪم کي جاري رکڻ چاهين ٿا. حضور جن جواب

م ڏٺو. شام جو مستنگ ۾ ”ڏام اپني چلو پائي“ شيد ڪنڊ
ڏو، جهڙجي ويساڪا سردار ڪلاسيگه ڪئي. حضور جن به
نرمالو نه شرن جو مطلب آهي ليڪه اخلاق بنائي من ۽ سرب
ڪي سميتي، اشد دل ڪنول ۾ پڙجي، گروهه جي نوري سروب
سان وار ٽالاب ڪرڻ.

۲۳ آڪٽوبر

مهاراج جن سانگيءَ جي دوري ٻاٻس ٽالاهه اولهه ڪئي.
۱۲ اچي سرڪولن ٽار ٻيٽ ۽ مسز وان ايلن هو ڪلائڻ آيا. حضور
جن هنڪي هدايت ڪئي ته جيڪي ڪج اندر ۾ ڏسڻ لهن
جي ٻال به ٻاهر نه ڪڍڻ. اڙائيءَ هو ڪهڙو نه نتيجو لڪري،
ٻا ملڪ جون ڪهڙيون به حالتون ڦرن پر منهنجو نوهان سان رشتو
اڻوٽ آهي. شام جي مستنگ ۾ گرلٽ صاحب جي ٻائي ”ساڃا
آپ سرداران هارا“ پڙهي وئي جهڙو اوت سردار ڪلاسيگه
ڪيو. حضور جن به نرمالو نه لام جو ملڪ سرپشت ٻانن جي
لفافي آهي.

۲۴ آڪٽوبر

اڃ شام جو مستنگ ۾ ڪمڙ صاحب جي ساڪي سنگڙ
مان ”سمرن“ جو الڳ ڪيو ويو. شروع ۾ ئي سنگڙون ڦرڻ
نه عام لوڪن کي سمرن جي لاپ جو پتو ئي ڪرڻ
جيڪڏهن سمرن پڪو ٿي وڃي ته پوءِ هلندڙ ڪاڏيءَ
پنهجي اڃا الوار پياري سگهجي ٿو. هڪڙي نهنگ
جو سمرن ايتري قدر نه ٻر ٻل هو جو حڏهن هو ڪنهن
جي مريض وٽ ويندو هو ته پنهنجو جاب شروع ڪند
جڏهن اهو ختم ٿيندو هو ته پيماڙ جو بشار به ڪافور ٿي
هو. سمرن اسانکي چندرمان لوڪ ٽائين پڙهائي سگهين
پنهجي دنيا ڀلجو وڃي ۽ ان جي دڪ سڪ

مھوس ٿيو ٿئي. ستسنگي سھرن ئي زور ٿا ڏان ۽ شروع ۾ ئي شبد ٻڌڻ جي ڪوشش ٿا ڪن پر اھو شبد خيال کي مٿي ڇڪي ٿيو سگھي. سھرن ۾ اھڙي لذت آھي جا دنيا جي ڪنھن بہ پدارت يا پراڻي ۾ نہ آھي. پوءِ جڏھن من ۽ آتما شبد سان چڙندا تہ کين ڪيڏو نہ رس ايندو! پر سھرن ھجي اھڙو جنھن ۾ من ٻاھر نہ وڃي ۽ جي وڃي نہ پوءِ ھنکي ڏيان ۾ بہ لڳائڻ ڪڍي. سھرن اھڙو ھجي جنھن ۾ تن، من، وچن، سڙت ۽ نرڻ اسٽر ھجن.

۲۷ آڪٽوبر

اڄ شام جو مھاتما چرن داس جي ٻاڻيءَ مان ”شيل“ جو انگ ڪيو ويو. ستگورن فرمايو تہ اڄ ڪلھ سڪولن ۽ ڪاليجن ۾ گرھست آشرم ۾ زندگي ڪيئن گھارڻ ڪڍي تنھنجي صديءَ سکيا ٿئي ڏني وڃي. جڏھن استري گريولي ٿئي تہ پٽيءَ کي ڏھ مھينا هن کان ڪنارو ڪرڻ ڪڍي. انهيءَ لاءِ تہ ڄمنداڻ ٻار جا خيال نيڪ پاڪ رھن نہ تہ ٻار ڪمزور ۽ بيمار رھندو. ٻيو جڏھن ٻار پيدا ٿئي تڏھن مڙد کي ۳ سال عورت جي نردم ڪ نہ وڃڻ ڪڍي انهيءَ لاءِ تہ ٻالڪ کي مالا جي ڪير پيٽڻ جو پورو پورو موقعو ملي. اھو آھي قدرتي برت ڪنٽرول. جيڪڏھن ٻار اڃا ٽيچ ئي آھي ۽ انهيءَ عرصي ۾ ماءُ گريٽي ٿي تہ سندس ٽيچ خراب ٿي ويندي ۽ ٻار بہ ڪمزور ۽ بيمار رھندو. ٻار پويان ٻار ٿيڻ ڪري ماءُ جي صحت بہ ٻي پوندي. ٻيو تہ جيڪڏھن مڙد زال وٽ وڃي پنھنجو ڪوئو خيال ظاھر ڪري تہ زال کي چڱائي نہ کيس پريو تہ ڏيئي شانت ڪري ۽ ساڳيءَ طرح جي زال اڳرائي ڪري تہ مڙد کي ھنکي شانت ڪري ڇڏڻ گھرجي.

سڀاڻي ڪان چئن زالن لاءِ ٻالڪ آڻو رھندو. انهيءَ

نظر ڪو نه ٿو ڏين ۾ اچي. ان شيد جي شروعات ۾
 اسن لاء پوري ڪروڙ جي ضرورت ٿي زور ڏنو وڃي آهي
 ريف جي وقت جو ڪوب ڇتر ڇتو وڃي آهي. حضور ڀڃڻ
 وڃي ڪندي ۽ ڪروڙ ۾ ڪڏهن اسان جي آلهه شراب مان
 وڃي ڪري ٿي ان وقت سندس مٿ ڇا ٿي ٿي ڪي ڇڻ ۽
 رام سان شراب کان الڳ ٿيڻ ٿا ڏين ۽ وليروچ ڏاڙو مڃائين
 ۽ ٻين ۾ پراڻي ۽ جو وڏو نقصان آهي. هٿ نه آين ٿو ڇي
 ۽ هڪي حوصلو ڏين ۽ ٿون اسانجو ڪم نه ڪر ۽ پنهنجو
 بهال مالڪ ۾ رکي. انهن ڪرڻ سان هو پنهنجا پراڻ ڪشي
 سان ٿيا ٿيندو.

هن ٻاڻي ۾ ڪوڙو صاحبن ڪرمين هي فيلسوفي ۽ ٻي
 پرڪاش وڌو آهي ۽ فرمايو آهي ته ليڪ ڪرمين ڇو ٿيندو
 ليڪ ٿيندو آهي ۽ ان ڇو ٿيو. ۽ ڪرمين ڪڏهن ڪڏهن
 ڪڏهن نه حاصل نه ٿيندي. جهڙڪڏهن ڪڏهن ڪڏهن
 ڪيا. آهين ته پوءِ صرف نام جي ڪمائيءَ سان ئي انهن کي
 صاف ڪري سگهجي ٿو. ٻين جي ڇڏ ڪي ڏوٽ لاء صرف
 هڪ ئي علاج آهي ۽ اهو آهي ڪمائيءَ واري مهال ۾
 مستڪ ۽ سندس بيشمل نام جي ڪمائي ڪرڻ.

۱۹ آڪٽوبر

اڄ شام جو ۵ بجي مستڪ ٿيو جنهن ۾ سار ٻڃڻ
 ”ستڪرو ڪا نام پڪارو، ستڪرو ڪو هٿي ڏارو“
 ڪم وڃي. حضور جن وياڪيا ڪندي فرمايو ڪوڙو ۽ ٻي
 ۽ ڪو نه ڏٺا ۽ رشتيدار ڪولي. نه استري، نه ما
 پيءُ ۽ نڪر اسان جو پنهنجو شراب ڇاڪاڻ ته ڪوڙو
 ۽ ٻي مدد ڪري ٿو ۽ لوڪ ٻاروڪ بهي ۾ انگ سٺ
 ۽ ٻيڪ فرمايائون ته سمن اڀاسي ڪي چندر ما ٿو

مٿي لٿو بچائي سگهي. اتي صرف گوروءَ جي لوري سروب
جو ڏيان ئي آلمان کي مٿي چڪي سگهي ٿو.

۲۰ آڪٽوبر

اڄ صبح جو ”گورو گورو مين هردي ڌرتي“ جو سٽسنگ
ٿيو ۽ تار جو ”ڏن سن ڪرمن سمجھائي.“ جنهنجو ارت
بابو ڪلاسنڪم ڪيو. هن واپڪيا ڪندي چيو ته من ۽ روح
جي بيٺڪ اکين جي پويان آهي. انهن ٻنهي جي ڀرسان هڪ
ٽين شڪتي به آهي ڇا آهي شبد. اهو شبد الائي سڀ لوڪ وغيره
ديسن مان ٿيندو ٿيسري ٿل ۾ ٻڌڻ ۾ اچي ٿو. ٻيا سڀ ساڌن
هڪ يوگ، گيان يوگ ۽ ڏيان يوگ موت وقت بيڪار ٿيو
پون ٿا ڇاڪاڻ ته اهي سڀ ساڌن شرير ۽ ٻڌي ۽ ذرا جي
منوڪاش ۾ ڪها آهن ۽ انت سمي منوڪاش، جنهنجو دائرو
هردي کان وٺي ٿيسري ٿل تائين آهي، ڏهيو پري. الائي
ڪري اهي ساڌن جي ٿيسري ٿل کان هيٺ آهن، موت
وقت ڪهڙي سھائتا ڪندا؟ ان وٽ نه صرف شبد، جو منوڪاش
کان مٿي آهي، جاري رهيو ۽ من ۽ آتما کي مٿي چڪي
سگهي ٿو. انساني وجود ۾ ۱۴ شڪليون يا ديوئا آهن.
۵ گرم اندريون (هڪ، ٻي، منهن ۽ ٻه هيٺيون اندريون)،
۵ گيان اندريون (اک، کن، نڪ، زبان ۽ چهڙي) ۽ چار
الٽوڪرڻ يعني من، چت، ٻڌي ۽ اهنڪار. ٻڌي ۽ دواران
نر نه، ڪجهه ۽ ٻڌي بداجندي رهيٿي. اهنڪار اهم ۽ اظهار
ڪرڻ جي شڪتي آهي. من جو ڪم آهي لذت وٺڻ ۽ چت
جو ڪم آهي ڇاڇڻ. ٻڌي سڀ کان مٿي اشت دل ڪنول
جي ڀرسان آهي. ڇهن وقت اهي ۱۴ ئي شڪليون
سمجھيون پون ٿيون.

۲۲ آڪٽوبر

اڄ رات جو ۱۱ بجي مسز وان ايلن آئي ۽ سٽگرون ان کي

۽ رستي تي سرسي ۾ سنگت کي روشن ڏيئي لڏائي
پهتاسين جتي ٻيئي هر نارائڻ جو مهاراجن لاء هي لکيل
پيغام آيو.

”ٻيل ڪنٺ ٽم ٺيلي رهيو،
هماري رام رام راجي سي ڪهيو

سوئي هون ٿو جڳا ڪر ڪهيو،
جاڳتي هون ٿو ڪان ۾ ڪهيو.”

شام جو سنگورن راء بهادر گلونت راء سيشن جج جي
مڪان ۾ سٽنگ ڪيو. ڪنهن غير سٽنگيءَ هيءَ مقول
سوال پڇيو ته جڏهن سنٽ چونٽا ته پرماتما انسان جي اندر
براهمان آهي ته پوءِ هو هنڪي ايران ڪرڻ کان روڪي ڇو نٿو
۽ ڇو جيون کي ٽرڪن ۽ چوراسيءَ ۾ سزا پوکڻ لاءِ موڪلي
ٿو؟ حضور جن فرمايو ته هن سوال جو موزون جواب
گوسوامي نلسيداس جن رامائڻ جي ديباچي ۾ ڏنو آهي. جيئن
ڪاٺ ۾ اڱني آهي پر ساڙي نٿي مگر جي جڳتيءَ سان
اڱيءَ کي پرگهت ڪيو وڃي يعني هڪ لکڙيءَ کي اڱيءَ
لکڙيءَ مٿان گهجي ته پوءِ اڱني پنهنجو اثر ضرور ڏيکاريندي.
اهڙيءَ طرح اڀياس ڪري جي پرماتما کي پنهنجي اندر
پرگهت ڪبو ته پوءِ بيشڪ هو اسان کي ڪڙمن کان
روڪيندو ۽ ڪنهن به حالت ۾ ٽرڪن ۽ چوراسيءَ ۾ ڪرڻ
نه ڏيندو.

ڏيوي ۾ رهائش

۱۷ آڪٽوبر ۱۹۴۲ع

صبح جو ڪٿي جي سنگراف جي سٽنگ ٿيو. گرنٺ
صاحب مان گورو ارڄن ڏيو جن جو ٻارهه ماھ وارو شيد پڙهيو
وڌو. پنجابي پاشا ۾ انهيءَ جي مقابلي جو روجانيت ٿي پيو

ڪاروان، ڪتان جي چاهي، جاردن جوڙاڻ جيڪي
 انجام ڪرڻ لاءِ وڪيل، ڪان، ميري، پتراري ۽ ٻيا
 آفيسر سگورڊن جي سمور ڪم وڌيڪ دلچسپي سان ڏين ۽
 نه جهڪو. مهاڻا اسان کان سمور ڪم وڌيڪ دلچسپي سان ڏين ۽
 معروف آهي سو ڪيئن سڄو مهاڻا هوندو. دراصل، اها
 هڪ پاري پل آهي جو اندازو لڳائڻ ٿا. سندن جي پرڳ
 هي روحاني ترقيءَ جو اندازو لڳائڻ آهي. جڏهن ڪڇ سمور
 من ۽ ٻڌيءَ لاءِ هي ڪرڻ ناممڪن آهي. جڏهن ڪڇ سندن گهڻي
 سندن سنگت ۽ صحبت ڪئي ٿي. مولدي روم صاحب انهيءَ سندن
 جي سهڻي پوندي. مولدي روم صاحب انهيءَ سندن
 فرمايو آهي، ”مردم تفتند اي گروهه مدعي، ڪو گروهه طب و علم نالقي،
 ”مردم تفتند اي گروهه مدعي، ڪو گروهه طب و علم نالقي،
 چوڻا بست هر جواب ڏان ٿا، ”شما صياد و سمور دل آند.
 يعني سندن جواب ڏان ٿا، ”شما صياد و سمور دل آند.
 باهرين رهڻي ڏسي اسان جو اندازو لڳائڻ چاهيو ٿا اها نوا
 وڏي مزو ڪتا آهي. پر ماڻها کان اهو ڪيئن ٿي سگهي ٿو.
 سان اسانجي اندر چهڪندڙ ماڻهڪي ڏسي سگهي ٿو.
 اسانجي عقل هي ساهه ۽ نه نوراني ڪيئن عام آهي.
 دل ۽ دماغ ناب ڄاڻڻ لاءِ هن سان ڪجهه عرصو راند
 ڪهاري اهر ضروري آهي. پوءِ جيڪي سندن ڪي
 پرڳڻ چاهين ٿا سي وڏا نادان آهن.“

حضور جن جي
 ۱۵ ۽ ۱۶ آڪٽوبر ۱۹۶۲ع
 حضور جن صبح جو هڪ ٻي ڀار ليا ۽
 حضور جن ڌاري ڪندڙ رور

آڪٽوبر

سرسِي ڇِي سسنگ گهر ۾ حضور مهراج جن سسنگ
هو. سار بچن مان،
”ستڪرو ڪا نام پڪارو، ستڪرو ڪو هيڏي ڏارو.“
جڏهن اڏرو ڏسڻ ۾ مهراج جن ان ڳالهه تي زور ڏنو ته اڀاسي
جڏهن اڏرو ڏسڻ ۾ اچي ته پوءِ سسنگ يعني ڏسڻ
ڇِي شڪتيءَ کي ناري ۾ جهلائڻ ڪهي. جڏهن تارو ٿاڻڊو
نه پوءِ هڪي تارا مڊل ڏسڻ ۾ ايندو.

۱۳ آڪٽوبر

سرسِي ڇِي سسنگ گهر ۾ سسنگ ٿيو. چئي اتي جا
مڪالي عملدار ۽ اڀا معزز ماڻهو به موجود هئا. سڀني ڇِي
اها پراڻي هئي ته نام ڇِي واپڪيا ڪولي ڪئي وڃي. گولف
صاحب مان،

”ڪام ڪرو ته هر ڀر ٿيندو.“

وارو شيد ڪندو وارو. حضور مهراج جن سسنگ ۾ اهڙي
واپڪيا ڪئي جو روحاني منزلن تي وڃڻ واري مهاڻا کانسواءِ
ٻيو ڪوبه وڏو نام عالم فاضل يا ڪيائي نه ڪري سگهندو.
ڇاڪاڻ ته روحاني رسالي عقل ۽ ٻڌيءَ جو مضمون
آهي. اهي پنهنجي ڪرڻي ۽ رهڻي
نه پهرين پنهنجي ڪرڻي ۽ رهڻي
ڪو روءِ جي شرن وٺو. جڏهن هر نام جو پيد ٿئي
سهرن ڪري، پنهنجي من کي اڀاگر ڪرايو. اهي
ٻڌيءَ جو جهڪاٽ پنهنجي اندر ڏسڻ ۾ ايندو. تنهن
سورج، چنڊ، تارا مڊل رستي ۾ نظر ايندا ۽ پوءِ
جي نوري سروب جو روشن ٿيندو ۽ شيد ٻڌڻ ۾
پوءِ ڪورو شيد سان جوڙي ساڌڪ ڪي ٿر پائڻ، برهم

روح جو ۹ جي ليرڻ ڪالهرء حضور مياراج جن پنهجي
جي ڪارخاني تي ٻڌل ويٺا آهن. اهو ڪارخانو ٿور
۳-۲ ميل پري سري-حصار رستي تي آهي. اتي پاڻ
م جي نظرداري ڪندا آهن. سڀي عمر کاڌو ڪڪڙ پور
۴-۲ الي انگل ٺاهي ٿو. پنهڪا به حضور جن پراڻن کائي آرام
ڪندا آهن. ۴ پراء انگل ه بتي شام ۾ لکيل هوندا آهن.
بافي سڀا سب ڪڪڙ پور واپس ايندا آهن. اتي حضور جن
۶ بتي شام ۾ سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي
اڳڻ ۾ ڪرسيءَ تي تراجمان هوندا آهن ۽ ٻيا سب هنجي
اردگرد واهي سندن سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي
آهن. اهيءَ ڪالهرء واپس چاروئي کائي سڀي سڀي سڀي سڀي
مياراج جن چاروئي کائي سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي سڀي
گرهستيءَ جو هڪ رلدو مثال آهي. هنهن ڪو مڃان
ايندو آهي ته هر ڏاڍو خوش ٿيندو آهي. ٿڪيل ۽ سرج جي
تواضع ۾ ڪا به ڪندو آهي. ذرو شستن ۾ گرهست آهر
ڪا به پرواه نه ڪندو آهي. ٻيو آهي ٻيو ڪا به شيوا.
جي جن گنن جو ورن ٿيل آهي ٻيو ڪا به شيوا.
ٻالهاڻ ۽ خاطرداري ڪرڻ، اهي سڀ ڪا به شيوا.
گروء جي ڪرپا سان عمر هڪ گرهستي هن جو مثال نه.
انهيءَ موجب پيروي ڪري ۽ اهڙيءَ طرح گرهست
جي پالنا ڪري پنهجو جيون سٺو بنائي.
اح ڪلهه هني ۽ آسپاس جي ٻوڙن ۾ مليريا جو زور
نورو جن فرمايو ته ۷ ٻن ٽنهيءَ جاءِ ۾، ه ڏاڻا ڪا
ٺڌي مڪا ٺاڻ مان ۱۲ ڪٺي، ڪپوئي، ڪپوئي، ڪپوئي
سڀي سڀي روڪي نڪهجي.

سڙي جي ست سنگ گهر ۾ حضور مهاراج جن ستسنگ
ڪيو. سار بچن مان،

”ستگرو ڪا نام پڪارو، ستگرو ڪو هيڏي ڌارو.“
شبد پڙهيو ويو. مهاراج جن ان ڳالهه تي زور ڏنو ته اڀاسيءَ
کي جڏهن اندر ٿارو ڏسڻ ۾ اچي ته پوءِ نرت يعني ڏسڻ
جي شڪتيءَ کي ٿاري ۾ ڄمائڻ ڪپي. جڏهن ٿارو ڦاٽندو
ته پوءِ هنڪي ٿارا منڊل ڏسڻ ۾ ايندو.

سڙي جي ستسنگ گهر ۾ ستسنگ ٿيو. جتي اتي جا
مڪاني عملدار ۽ ٻيا معزز ماڻهو به موجود هئا. سڀني جي
اها خواهش هئي ته نام جي واپڪيا ڪڍي وڃي. گرنت
صاحب مان،

”ڪار ڪرو ته هر پر نندا.“

وارو شبد ڪيو ويو. حضور مهاراج جن ستسنگ ۾ اهڙي
واپڪيا ڪئي جو روحاني منزلن تي وڃڻ واري مهاڻا کانسواءِ،
ٻيو ڪوبه وڏو عالم يا فاضل يا گياني نه ڪري سگهندو
ڇاڪاڻ ته روحاني رسائي عقل ۽ ٻڌيءَ جو مضمون نه
آهي. انهيءَ شبد ۾ گورو صاحبن اهو اڀدش ڪيو آهي
ته پهرين پنهنجي ڪرڻي ۽ رهڻي ٺيڪ ڪيو ۽ پوري
گوروءَ جي شرن وٺو. جڏهن هو نام جو پيد ڏٺي ته
سهرن ڪري، پنهنجي من کي ايڪاگر ڪريو. انهيءَ کانپوءِ
بجليءَ جو چهڪاٽ پنهنجي اندر ڏسڻ ۾ ايندو. تنهن کانپوءِ
سورج، چنڊ ۽ ٿارا منڊل رستي ۾ نظر ايندا ۽ ٻه ستگرو
جي نوري سروب جو درشن ٿيندو ۽ شبد ٻڌڻ ۾ ايندو.
پوءِ گورو شبد سان جرڙي ساڌڪ کي ٿرپاڻي، برهر لوڪ

سجوح جو ۹ بجي ڏيڻ کان پوءِ حضور مياراج جن پنهجي
جي ڪارخاني تي ٻڌل ويندا آهن. اهو ڪارخانو گهر
۲-۳ ميل پري ڪندا آهن. سڄي جو کاڌو ڪڪڙ پورو
۴ جي نظرداري ڪندا آهن. پنهجي اهو آهي. پنهجي سڄي ٻڌڻ
ن الي اٽڪل ٽي بجي پنهجي اهو آهي. پنهجي سڄي ٻڌڻ
ٽوڪائي پنهجي ڪندا آهن. پنهجي اهو آهي. پنهجي سڄي ٻڌڻ
ڪندا آهن. ۴ پنهجي اٽڪل ۵ بجي شام جو پنهجي اهو آهي.
پنهجي سڄي سڄي مالهو پنهجي ڪمن ۾ لڳل هوندا آهن.
۶ پنهجي شام جو سڄي ڪڪڙ پورو واپس ايندا آهن. الي حضور جن
پنهجي شام جو سڄي اي تراجمان هوندا آهن ۽ ٻيا سڄي هنجي
اٽڪل ۾ ڪري سندن سڄي سڄي ۽ وڃن جو لاپ وٺندا
اردگرد واپس سندن سڄي سڄي سڄي سڄي سڄي سڄي سڄي
آهن. انهيءَ کان پوءِ واپس جو روئي کائي سڄي سڄي سڄي سڄي
مياراج جن جو پنهجي صاحبزادو سردار عمر پنهجي سڄي سڄي
گرهسيءَ جو هڪ ٻڌڻ ٿيندو آهي ۽ سندس خاطر
ايندو آهي ته هر ٻڌڻ ۾ پنهجي آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
تواضع ۾ ڪار ڪرڻ ۾ پنهجي آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
ڪار پنهجي ۾ ڪندو آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
جي جن ٽڪن جو ورڻ ٿيل آهي ٻڌڻ ۾ پنهجي آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
ٻڌڻ ۽ خاطر داري ڪرڻ، اهي سڄي سڄي سڄي سڄي سڄي
گروءَ جي ڪرڻ سان عمر هڪ گرهسي هن جو مثال ٿي
انهيءَ موجب پنهجي ڪري ۽ اهڙيءَ طرح گرهسي
جي پالڻا ڪري پنهجي ٻڌڻ ۾ پنهجي آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
اح ڪله هتي ۽ آسپاس جي ٻڌڻ ۾ پنهجي آهي. ٽڪليف ۽ ڪرڻ جي
حضور جن فرمايو ته ۷ بن ڪري، گهر وٺي گرواڻ و
کڏي مڪا لاءِ مان اح ڪري، گهر وٺي گرواڻ و
ملهه يا ڪي روڪي سگهجي.

باب پهريون

حضور مهارج جن جو ڊلهائوسي ۽ اتان موٽ جو سفر
۱ آڪٽوبر کان ۵ آڪٽوبر ۱۹۴۲ع

حضور مهارج بابا ساوڙ سنگھ جن ۱ آڪٽوبر، ڏياري
مان صبح جو ۶ بجي موٽر رستي روانا ٿيا ۽ ڊلهائوسي ۾
۴ بجي شام جو پهتا. ٻئي ڏينهن لالا دنيچند جي عرض
ڪرڻ تي ”انوراگ ساگر“ جي ڪٿا شروع ڪئي وئي جا
۴ آڪٽوبر تائين جاري رهي.

۵ تاريخ ڏياري لاءِ امرتسر جي رستي روانا ٿياسين. امرتسر
ست سنگ گهر ۾ پهتاسين، جتي سنگت جي آگرهه ڪرڻ
تي حضور مهارج جن سار بچن مان،

”گرو چرن ٻسي اب من مين، مڻ سينتون دم دم ان مين.“
شبد ڪنيو. وياڪيا ڪندي مهارج جن سمون ٿي زور ڏنو ۽
فرمايو ته جنهن جو سمون ڪچو آهي تنهن جو ڌيان بختو نه
ٿي سگهندو ۽ جنهن جو ڌيان بختو نه آهي تنهن جو شبد به
مڪمل نه ٿيندو.

حضور جن جي سگندري پور ۾ رهائش

۸ آڪٽوبر کان ۱۴ آڪٽوبر ۱۹۴۲ع

سگندري پور سري جي ڀرسان هڪ ڳوٺ آهي جتي
مهارج جن جون زمينون آهن اتي سندن پروگرام هن پرڪار

حضور مهراج بابا ساون سنگھ جي

☆ پيار ٿنا ☆

هي پرمالما! مون کي چيلو ٻڌائج،
گورو نه بڻائج.

مون کي شيواڊار بڻائج،
شيوا گرائڻ وارو نه ٻڌائج.

مون کي ٻاهرين وڊها ڏين نه ڏين،
پر اندر جو ڳاڻ ڏج.
مون کي دلچسپي پڌار نه ڏج،
سڪ ڏج.

مون کي سواري نه ڏج،
نگهون ڏج.

مون کي لڏپلاڻ ڀرڻ نه ڏج،
پڪ ڏج.

مون کي اميرانو پسترو نه ڏج،
سڀ ڏج.

مون کي دنيا جي شاپاس نه ڏج،
پهچي شاپاس ڏج.

اپريل ۱۹۴۸ ٽائمن ڏاڏل آهي ۽ ٽئين ڀاڱي ۾ سردار بهادر
 مهاراج چڱيسنگهه جن ۽ حضور مهاراج چرون سنگهه جن جي
 سمي جا ورتائت درج ٿيل آهن. راء صاحب جي ڪاغذن
 مان سندس هٿ لکيل هڪ ”پرارٿا“ به ملي جا ڊائريءَ
 جي شروعات ۾ ئي ڏني وئي آهي.

اصلي ڊائري اردوءَ ۾ لکيل هئي جا ٽن ڀاڱن ۾ ڇپجي
 چڪي آهي. پوءِ انهيءَ جا انگريزي ۽ هندي ڇاپا به ظاهر
 ڪيا ويا. سنڌي سئسڪين ۽ ڀرمارئي پرايهين جي لاپ
 واسطي شري منگهارام دٻال هي سنڌي ڇاپو تيار ڪري اڄمير
 مان ڇپايو آهي جنهن لاءِ اسين سندس ٿورائتا آهيون.

تاراچند آگروال

وٽاپور ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن جج

راڌا سواهي ڪالوني

بياس (پنجاب)

ڊو ٻڙم سنڌ مهاراج بابا ساون سنگھ جن جي سيڪريٽري
ڪم سنڀاليو، هن ڊائري لکڻ شروع ڪئي. حضور مهاراج جن
هن ڊواري تي ويٺا هئا ته هنکي ساڻ وٺي ويندا هئا.
پر مارئي ۽ هوندو نرمل هوس. هميشه گورو پکيٽي جي
پري ۾ مست رهندو هو ۽ اهوئي ٻڙم جو جداو سندس
شيءَ ۾ آهي. روزانا واقعا، ڊويزن جا دلچسپ احوال، سنڌ
تي امرت ورشا، جگپاسن سان گفتگو جا خاص لفظ، خاص
خاص چئيون ۽ حضور ڏين ڊيال جن جي چوڻي جو سڀ سمان
آهي سڀ هن پنهنجي ڊائريءَ ۾ درج ڪيا آهن.

شري حضور مهاراج ساون سنگھ جن کان پوءِ هو سردار
نيادر مهاراج جگپاسن سنگھ جن جي وقت ۾ به سيڪريٽري
جي حيثيت ۾ ڪم ڪندو رهيو ۽ ڊائري به لکندو رهيو.
سردار نيادر مهاراج جن ٿورو وقت رهيا ۽ هن پوءِ شري
حضور مهاراج چرن سنگھ جن کي پنهنجي جاءِ تي سندس سگورو
مقرر ڪيو. راءِ صاحب انهن سڀني واقعن تي ڪافي روشني
وڌي آهي.

هو شري حضور مهاراج چرن سنگھ جن جو به پڇاڙي ۽ ٿاڻن
سيڪريٽري هو ۽ سندن وقت جو احوال به سندس ڊائري
سان قلمبند ڪيو اٿس. هر هڪ پراڻي سنڌي، اوچي
درجي جو اڀياس ۽ ٽنهي سگورن جو وشواس پالو شيرڪ
هو ۽ هر صاحبان وقت به وقت هن سان صلاح مصلحت
ڪندا هئا. انهيءَ ڪري سندس ڊائري خاص اهميت
رکي ٿي.

هيءَ ڊائري ڪافي وڏي هئي تنهن ڪري ان کي ٽن
ڀاڱن ۾ ڇپايو ويو. پهرئين ۽ ٻئي ڀاڱي ۾ شري حضور مهاراج
ساون سنگھ جن جي وقت جو احوال ۽ آڪٽوبر ۱۹۴۲ کان

اپريل ۱۹۴۸ ٽائين ڏاڍل آهي ۽ ٽئين ڀاڱي ۾ سردار بهادر
 مهاراج ڀڳت سنگھ جن ۽ حضور مهاراج چرون سنگھ جن جي
 سميت ٻيا ورتائيت درج ٿيل آهن. راء صاحب جي کاغذن
 مان سندس هٿ لکيل هڪ ”پرارٿا“ به ملي ڇا ڏاڏريءَ
 جي شروعات ۾ ئي ڏلي ويئي آهي.

اعليٰ ڏاڏري اردوءَ ۾ لکيل هئي ڇا ٽن ڀاڱن ۾ ڇپجي
 چڪي آهي. پوءِ الٽيءَ ۾ انڪرازي ۽ هندي ڇاپا به ظاهر
 ڪيا ويا. سنڌي مستنڪين ۽ پرمارڻسي پرايهين جي لاپ
 واسطي شري منگهارام دٻال هي سنڌي ڇاپو تيار ڪري اڄمير
 مان ڇپايو آهي جنهن لاءِ اسين سندس ٿورائتا آهيون.

تاراچند آگروال

رٿابرد ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن جج

راڌا سواهي ڪالوني

پيلاس (پنجاب)

پرم سنس مهاراج باها باون سنگه جن جي سيڪريٽري
ڪم سنڀاليو، هن ڊائري لکڻ شروع ڪئي. حضور مهاراج جن
ن. دوري تي ويندا هئا. نه هڪي ساڻ وٺي ويندا هئا.
پرمارئي ۽ هرڏو نرمل هوس. هميشه ڪور پگجي جي
پرمارئي ۽ سنس رهندو هو ۽ اهوئي پرم جو جذبو سندس
پرم ۾ آهي. روزانا واقعا، دقرون جا دلچسپ احوال، سندس
پرم ۾ آهي. چڱيائين سان گفتگو جا خاص لفظ، خاص
پرم ۾ آهي. حضور دين دال جن جي چوڻي جوڳ سمائجي.
خاص چئون ۽ حضور دين دال جن جي چوڻي جوڳ سمائجي.

اهي سڀ هن پنهنجي ڊائري ۾ درج ڪيا آهن.
شري حضور مهاراج باون سنگه جن کان پوءِ هو سردار
بهار مهاراج چڱي سنگه جن جي وقت ۾ نه سيڪريٽري
جي حيثيت ۾ ڪم ڪندو رهيو ۽ ڊائري به لکندو رهيو.
سردار بهادر مهاراج جن ٿورو وقت رهيا ۽ هنن پوءِ شري
حضور مهاراج چرن سنگه جن کي پنهنجي جاءِ تي سنسنگرو
مقرر ڪيو. راء صاحب الهن سيني واقعن تي ڪافي روشني
وڌي آهي.

هو شري حضور مهاراج چرن سنگه جن جو نه پڙهي لائين
سيڪريٽري هو ۽ سندن وقت جو احوال به سندر ڏيک
سان قلمبند ڪيو اٿس. هو هڪ پريمي ستنگي، اوچي
درجي جو اڀياس ۽ تنهي سنگرون جو وشواس پالو شير
هو ۽ هو صاحبان وقت به وقت هن سان صلاح، صاحب
ڪندا هئا. الهي ڪري سندس ڊائري خاص اهميت
رکي ٿي.

هي ڊائري ڪافي وڏي هئي تنهن ڪري ان کي
ڀاڱن ۾ ڇپايو ويو. پهرئين ۽ ٻئي ڀاڱي ۾ شري حضور
باون سنگه جن جي وقت جو احوال ۱ آڪٽوبر ۱۹۴۲

راء صاحب منشي رام ايم. اي پنجاب جي جڊيشل ڪائي
 ۾ بالا آفيسر هو. پنهنجي قدرتي قابليت ۽ لياقت جي ڪارڻ
 سبب جج مان ترقي ڪري وڃي ڊسٽرڪٽ جج ٿيو. سندس
 ايمانداري ۽ انصاف جي ماڻهن ۾ هاڪ هئي ۽ سرڪار به
 سندس قدر ڪري کيس راء صاحب جو لقب عطا ڪيو.
 ۱۹۴۳ع ۾ رٽائر ڪري اچي سنگرون جي شرن ۾ بياس رهڻ
 لڳو.

۱۹۵۲ع ۾ مون کي ڊاڪٽر جالن جي مشهور ڪتاب

‘THE PATH OF THE MASTERS’

پڙهڻ جو موقعو مليو ۽ مون ۾ چڪ پيدا ٿي ته سنگرون جي
 درشن لاء وڃجي. راء صاحب جو خيال آيو ۽ کيس الهيءَ
 باري ۾ کيم. سندس جواب آيو ته جڏهن وٺيو تڏهن اچو.
 راء صاحب جي سادگيءَ ۽ بلند خياليءَ جو مون تي ڏاڍو اثر
 ٿيو. شري حضور مهارج چرلسنگهه جن جو درشن ٿيو ۽ سندن
 دها درشتي پيئي. مون عرض ڪيو ته پنهنجي چرلن جي
 شرط بخشو. سنگرون فرمايو ته جلدي ڪانهي، الهيءَ باري ۾
 چڱي طرح سوچ ويچار ڪريو. ٻه چار دفعا پوءِ به ويس ۽
 هر دفعي راء صاحب جو قرب مليو ۽ معلوم ٿيو ته هو هڪ
 پورو دور پگت ۽ وڏو فيلسوف هو ۽ سندس رنگ مون تي
 به چڙهندو ويو. آخر پنهنجي التجا سوڪار ڪري شري
 حضور مهارج جن مون کي نام دان ڏنو.

راء صاحب سان ڀرمارت جي چرچا ڪندي معلوم ٿيو ته
 هو ليم سان ڊائري لکندو هو. منهنجو شوق ڏسي هن
 اها ڊائري مون کي پڙهڻ لاء ڏني. پڙهڻ سان محسوس
 ٿيو ته هي هڪ ئي بها خزانو آهي. جڏهن کان راء صاحب

- ۱۳۸ باب ٻارھون ڪنڊرڀرو جو دورو
(۶ نومبر کان ۲۲ نومبر ۱۹۴۳)
- ۱۴۸ باب ٽوڙھون ڪنڊرڀرو مان واپسي ۽ ٽڙي ۾ رھائش
(۲۳ نومبر کان ۱۴ ڊسمبر ۱۹۴۳)
- ۱۵۱ باب چوڏھون ڪنڊرڀرو جو دورو
(۱۵ ڊسمبر کان ۲۷ ڊسمبر ۱۹۴۳)
- ۱۵۴ باب پنڌرھون ٽڙي ۾ رھائش
(۲۸ ڊسمبر کان ۱۹۴۳ کان ۵ جنوري ۱۹۴۴)
- ۱۵۴ باب سورھون ڪالو ۽ ٽڙ جو دورو
(۶ جنوري کان ۹ جنوري ۱۹۴۴)
- ۱۶۰ باب سترھون ڪنڊرڀرو جو دورو ۽ آلي وھائش
(۱۵ جنوري کان ۲ مارچ ۱۹۴۴)
- ۷۵ باب اترھون ڪنڊرڀرو، دهلي ۽ روھتڪ جو دورو
(۴ مارچ کان ۲۳ مارچ ۱۹۴۴)
- ۴۰ باب اوڏو ٻيھون ٽڙي ۾ رھائش
(۲۴ مارچ کان ۲۸ مارچ ۱۹۴۴)
- ۴۰ باب ويھون منگومري، ملتان ۽ ٻيڙي علائقي جو دورو
(۲۰ اپريل کان ۲۱ مئي ۱۹۴۴)
- ۴۴-۷-۷-۷۰۲۲-۵۰۵ کان ۴۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان باب ايڪوھون ٽڙي ۾ رھائش
(۲۷-۷-۲۷-۷۰۸ کان ۲۷-۷-۲۷-۷۰۸)
- ۴۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان باب ٻارو ٻيھون ڪالو ۽ ٽڙ جو دورو ۽ رھائش
(۲۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان ۲۴-۷-۲۷-۷۰۸)
- ۴۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان باب ٽيو ٻيھون ٽڙي ۾ رھائش
(۲۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان ۲۴-۷-۲۷-۷۰۸)
- ۴۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان باب چوڏو ٻيھون ٽڙي ۾ رھائش
(۲۵ آگسٽ کان ۲۲ سيپٽمبر ۱۹۴۴)
- ۴۴-۷-۲۷-۷۰۸ کان باب پنجو ٻيھون ڊلھائوسي ۽ ٽڙ جو دورو، مانا ڪڻڪ
(۲۵ آگسٽ کان ۲۲ سيپٽمبر ۱۹۴۴)

وشيم سوچي

پرڻڪا (۳)

پراڻا (۴)

باب پهريون حضور مهراج جن جو دلهاڻوسي ۽ اتان موت جو سفر
(۱ آڪٽوبر کان ۹ نومبر ۱۹۴۲)

باب ٻيون سانگي ۽ بمبئي جو دورو
(۱۰ نومبر کان ۲۳ نومبر ۱۹۴۲)

باب ٽيون ٽاري ۾ وهائڻ، دلهاڻوسي ۽ ٻين ٻهاڙن جو دورو
(۲۹ نومبر ۱۹۴۲ کان ۱۱ جنوري ۱۹۴۳)

باب چوٿون سڪندرپور جي دوري جو احوال
(۱۲ جنوري کان ۲۵ مارچ ۱۹۴۳)

باب پنجون حضور جن جو سڪندرپور مان ٽاري ۾ واپس اچڻ
(۲۶ مارچ کان ۲ مئي ۱۹۴۳)

باب ڇهون سڪندرپور ۽ ڀساوي جو دورو
(۴ مئي کان ۱۶ مئي ۱۹۴۳)

باب ستون حضور جن جي ٽاري ۾ وهائڻ
(۲۱ مئي کان ۲۰ جون ۱۹۴۳)

باب اٺون دلهاڻوسيءَ جو دورو
(۲۱ جون کان ۲۵ جولاءِ ۱۹۴۳)

باب نائون ٽاري ۾ وهائڻ
(۲۷ جولاءِ کان ۳ آگسٽ ۱۹۴۳)

باب ڏهون دلهاڻوسيءَ جو دورو
(۶ آگسٽ کان ۲۴ سيپٽمبر ۱۹۴۳)

باب يارهون ٽاري ۾ وهائڻ
(۲۵ سيپٽمبر کان ۵ نومبر ۱۹۴۳)

Published by S L. Soudhi
Secretary Radha Soami Satsang
Beas (Punjab)

سب حق واسطہ قائم

[جلد ۳۰۰۰ ہزار]

جون ۱۹۷۷

[دفعہ ۱۲۰]

Printed by : V. U. Himthani
at Sangam Printers, Purani Mardi, Ajmer

روحاني ڊائري

حضور مهراج بابا ساون سنگهه جن

جي وقت جو احوال

(۱ آڪٽوبر ۱۹۴۲ کان ۱۹ آڪٽوبر ۱۹۴۴)

پرومپٽ

پرومپٽ

روحاني ڊائري

حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن

جي وقت جو احوال

(۱ آڪٽوبر ۱۹۴۲ کان ۱۹ آڪٽوبر ۱۹۴۴)

پاڻي پيوڻ

پاڻي پيوڻ

ليکڪ

راء صاحب منشي رام

(رٽائرڊ ڊسٽرڪٽ انڊسٽريشن جيج)

راڌا سواهي سٽسنگ بياس (پنجاب)

